TOMUS TERTIUS

R. P. RICHARDI ARSDEKIN

SOC. JESU SAC. THEOL. PROFESSORIS

APPARATUS DOCTRINÆ SACRÆ,

COMPLECTENS

MATERIAM ET FORMAM EXPEDITAM, PRO QUAVIS Dictione, Concione, & tota Catecheſi, per exquiſitam expoſitionem, & ſelectiſſima exempla: Cum Praxi ſolida aſſiſtendi per omnia ægris, & ſanis: ac documentis particularibus pro quolibet hominum ſtatu:

ITEM,

PRO IPSIUS SACERDOTIS VITA ET CONVERSATIONE. Pro ritibus ſingulorum Sacramentorum:

ET

PRO QUACUNQUE FUNCTIONE MISSIONARII APOSTOLICI AC Curatoris animarum.

Juxta Indicem ſequentem.

Cum Grat. & Privil. Et facultate *Sac. Cæſ. Majeſt. Superiorum.*

DILINGÆ,

Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ Academici.

ANNO M. DC. XCIII.

PARS PRIMA APPARATUS ET PRAXIS FORMÆ

Pro

DOCTRINA SACRA IN CONCIONE PROPONENDA.

CAPUT I.

Praxis pro artificio Memoriæ, & dispositione Dictionis.

I. Conſultum eſt, ſi otium ſuppetat, præſertim pro incipientibus, totam dictionem ſcripto deducere, & in certa aliqua puncta dividere; & memoriæ cauſa ſingula puncta concludere cum aliqua Sententia, quæ habeat aliquam connexionem [illegible] puncti ſequentis.

Pro Concionatore impedito, aut multum exercitato, non eſſe [illegible] puncta ſaltem [illegible] memoriæ mandare: ſcribendis breviter præcipua capita & membra ſui diſcurſus, ut ad [illegible] exemplum, ſimilitudo, & ſcopus ſive fructus, ad quem tendit Auditores permovere.

II. Artificium autem memoriæ conſiſtit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem conſtituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua ſimilitudinem habet, facile in memoriã reducit. Exempli gratia: Concipis Aulam aliquam, cujus omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perſpectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v. g. de Navigatione hujus vitæ ad portum ſalutis æternæ, ponis per Imaginationem in primo loco iſtius Aulæ, Anchoram [illegible] filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ eſt de navigatione, memoriæ occurrat. Si ſecunda pars ſit v. g. de Militia hominis contra tentationes mundi, pro ea ſecundo loco ſtatuis militem gladium vibrantem: ſi tertia pars ſit, de Victoria tentationum, tertio loco appone coronam: & ſic pro reliqua materia, apponenda eſt imago aut ſignum, quod judicas maximè idoneum ad [illegible]ndum vivam ſequentis materiæ memoriam. Et ideo utendum eſt imaginibus vividis, & aliquid [illegible], quæ poſſint animum tuum vivaciter ferire.

III. Alia praxis eſt in margine dictionis deſcriptæ, quinque aut ſex locis appingere quales dixi notas, cum diverſis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius eſt: Vocabula diverſa in margine ſcribere, quæ ordinem, & diverſitatem materiæ ſignificent. Poſſuntque ea vocabula in unam ſententiam, aut verſum redigi, ut, ſi cubi memoria fallat, ſententia illa indicet quouſque ventum ſit, & quid ſequi debeat. Exemplum talis verſus aut ſententiæ ſit, ſi diſpoſuiſti materiam de humilitatis præſtantia, & illa v. g. fuerit 1. tam Deo grata, 2. quam homini jucunda, 3. quam utilis ſaluti æternæ: Redigas puncta illa ad unum brevem verſiculum, aut ſententiam, v. g. *Grata Deo, jucunda homini, portuſque ſalutis*: aut ad quamcumque [illegible] familiarem tibi ſententiam; & ſic in quavis materia, inde experieris diſcurſus materiæ præparatæ memoriam non facile aberraturam.

IV. Si plura nomina propria certo ordine cupias retinere, redigantur ad voculam unicam, in qua tantum litteræ primæ ſingulorum nominum ſuo ordine contineantur. Exempli gratiâ, ut retineantur nomina & ordo partium præcipuarum S. Scripturæ, reducuntur ad hoc breve vocabulum, *GELNUDE*: G. Geneſis, E. Exodus, L. Leviticus, NU. Numerorum, D. Deuteronomium, E. Evangelia Chriſti quatuor.

Sed quid ſi quis, fallente aut turbata in dictione memoria, nihil omnino meminerit eorum quæ ad dicendum paravit? remedium occurrendi tali accidenti præcipuum erit, paratum antea ſemper habere locum unum communem ad quem poſſit ex tempore recurrere. Talis præcipuè locus eſſe poterit de *gloriæ cæleſtis* felicitate, æternitate, poſſeſſione omnis boni jucundi, utilis, honeſti, & carentia omnis mali omnium ſenſuum qui continentur hoc verſiculo: *Guſtus, odoratus, auditus, viſus, tactus*, ut infra v. Gloria. Vel de *Inferni pœnis* æternis ſingulorum iſtorum quinque ſenſuum: quæ duo poſſunt ferè cum quacunque materia connecti; ſin minus, melius eſt carere connexione, quam omni dictione, ex duobus autem malis minus eſt eligendum.

CAPUT II.

Pro Voce.

I. CUrandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non ſit nimis alta, aut in magno nimis demiſſa, utrumque diſplicet.

II. Si vox nativa ſit imbecillior, oportet rarò aſſurgere, aut affectui violento indulgere, ſed familiari tono oratio varianda eſt.

III. In exordio utendum voce clarâ, & æquabili, ſed ſine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur & variatur. In confirmatione fit acrior & incitatior, docendo, interrogando, diſputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patiuntur.

IV. Epilogus ſi inſtruitur ad precandum, vel placandum, vox ſit ſuavis, & lenis. Ad miſerandum flexa nimis. Ad lætandum plena & ſonora. Ad hortandum aut terrendum concitatior eſſe debet.

V. Ut hanc vocis varietatem diſcas & exerceas, optimum eſt conſulere ipſam naturam, & obſervare, quo tono paſſim utantur homines, dum taſſerunt, dum rogant, dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci, quantum fieri poteſt, accommodare.

VI. Maxima dictionis parte conſultum eſt uti voce media, ac moderata, ſic facilius dabitur aſcenſus, deſcenſus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu perſiſtendum eſt, ſed obſervanda ſedulò crebra vocis mutatio, ut evitetur monotoniæ vitium ingratiſſimum.

VII. Porrò hæc ſummatim obſervanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit, ne ſinguli ſoni ſuis debitè intelligantur. Curandum quoque diligenter, ut ultimæ ſyllabæ exprimantur, quæ à multis abſorbentur, aut indecorè rapi[illegible]untur.

VIII. Denique ad evitandam confuſionem, ſingulos ſenſus dicendo interpungat, & in fine periodi ſemper modicè reſpiret, & ſpiritum colligat, ac vocem mutet; quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Geſtu.

GEſtus, vox quædam eſt totius corporis, ideoque pro geſtu moderando accommodari poſſunt ea, quæ de voce diximus.

I. In principio dictionis ſter[illegible] & immotus, ſpectet modeſtè Auditores, mox in pulpitum protendat, videatur modeſte auditoribus honorem, de more communi quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non niſi leniter, paululum ultra ſinum protendat, oculis manum, & geſtum ſequentibus.

Geſtum non ſemper ad unam partem, ſed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratiam varietatis, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri poſſit.

III. In narratione [illegible] [illegible]; in confirmatione [illegible] & [illegible]. [illegible]

IV. Vultus quoque, oculos, & [illegible] effectu & aliter, nunc [illegible] & [illegible] variabit.

V. Ubi [illegible] [illegible] ditas, ita etiam nimia [illegible], aut [illegible] aut etiam nimia [illegible], qui [illegible] caput attollant.

VI. In ſupplicando, [illegible] vel attollenda, vel ſubmittenda [illegible] manibus junctis conſtat [illegible].

VII. In [illegible]ando, aut negando, caput [illegible] partem converſo, & manu [illegible] ad [illegible] ſe propellet. Vel etiam capite leniter concuſſo, per modum renuentis.

VIII. Interrogabit, manu paululum elevata, & ad ſe [illegible]. Inſtabit vehementius, [illegible] digitis [illegible] apprehenſo, & nonnihil [illegible] gestu [illegible].

IX. Demonſtrando ſeipſum, [illegible] vel [illegible] vel utramque ad pectus ſuum convertet. Demonſtrabit alios, manu plerumque pro[illegible], & ſurſum, vel deorſum, vel alio converſa, prout eſt ſupra vel infra [illegible], quem cupit deſignare: rarò ſolo digito [illegible].

X. Timorem [illegible], manu dextra pectori applicata.

XI. Iraſcetur, pugno compreſſo, voce & vultu [illegible] pulpitum manu, vel terram pede [illegible].

XII. [illegible], dentes [illegible], & [illegible] Deſiderium [illegible] ſe complectens vel utraque [illegible], & [illegible].

XIII. [illegible], manu [illegible] elevata & [illegible]. [illegible] averſa cum digitis [illegible]. [illegible], indice [illegible]cto, & concuſſo. Alios denique affectus [illegible] manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motus, quem obſervabit ex [illegible] hominum bene moratus decorè [illegible], modò vitet [illegible].

XIV. Cavebit, ne ſit [illegible] geſtuum [illegible], & è contra ne geſtu [illegible] tim [illegible] ſententia dum periodo [illegible] tatio.

XV. Solâ ſiniſtrâ rariſſimè geſtus exhibendus [illegible], rarò tamen in geſtu formando [illegible] poterit, ut cum oſtenditur rerum multitudo, aut magnitudo, vel quando ad ſummo [illegible], in quibus quaſi totus orator abripi videtur.

XVI. In fine debet [illegible], ut vox & dictio, [illegible] geſtus eſſe vivacior & vehementior, ut orator affectum quem intendit, altius [illegible] relinquat; ſi tamen, uti in meditatione, ad [illegible], [illegible] compaſſionem oratio [illegible] geſtu etiam [illegible], ac tardiori dictio abſolvetur.

CAPUT IV.

Pro exordio di[illegible] formandi, & [illegible] de [illegible].

I. IN exordio [illegible] debet [illegible] benevolos, attentos, dociles. Hoc fiet, *a perſona dicentis*, commendando

[illegible] & aff[illegible] ſilios, [illegible] auditurum. Vel à materia, oſtendendo [illegible], de qua dicturus, eſſe neceſſariam, utilem, aut præſenti tempori multum idoneam. Dociles erunt auditores, ſi materia tractanda clarè proponatur & in ſua membra vel puncta [illegible] dividatur, indicando, quid primo, quid ſecundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *propoſitio* rei dicendæ, quæ in fine [illegible] loco ſolet.

II. Deſumi poteſt exordium, ab aliqua ſententia Authoritate, aut etiam prolata. Vel à proverbio, vel à ſimilitudine, vel ab hiſtoria Evangelica, aut alia quæ avide audiatur. Quandoque etiam proponitur quæſtio, aut problema, de quo quaſi variæ auditorum ſententiæ exquirantur, & cui tandem inopinata reſponſio deprimatur.

III. Vitanda autem ſunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam quæſita.

CAPUT V.

Pro Narratione.

I. Debet narratio eſſe clara, brevis, & ordinata, ne, nempe res eo ordine narrentur, quo geſtæ, aut dictæ fuerunt.

II. Concilianda eſt narrationi via. v.g. interrogando quid hic factum, quid reſponſum putatis? quid vos hic ageretis? audite quid ſequatur, &c.

III. [illegible] narranda eſt res præterita, ac ſi in præſenti, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præſentis temporis: magis enim movet narratio Chriſti quaſi ante oculos [illegible] orantis, quam ſi tantum dicas talia [illegible] fuiſſe.

IV. Cavendum, ne bis, aut ſæpius in narratione de[illegible] idem repetatur.

V. Cavenda etiam crebra digreſſio ad alia extra rem [illegible], aut longæ parentheſes, quæ rei ſeriem interrumpunt.

VI. Affectus, etſi breviter inſeri poſſint, non debent tamen in narratione eſſe nimis frequentes, ſed magis pro confirmatione & epilogo [illegible].

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejuſque amplificatione, & ornatu dictionis.

I. In Confirmatione quæruntur argumenta ad ſuadendum virtutem, vel diſſuadendum vitium, aut aliud quod ſibi Orator tractandum propoſuit. Argumenta hæc primo ſummatim excogitanda, colligenda, & annotanda; poſtea fuſius deducenda, amplificanda, & exornanda.

II. Pro inventione argumentorum ſive diſcurſuum inſpiciendus eſt Apparatus materiæ, quem ordine Alphabetico infra tradimus. Deinde ad iſtius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, conſiderari poterunt loci topici, ſive ſedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & amplificari poteſt. Exempli gratiâ, ſi de charitate agatur (idemque eſt de cæteris) ex[illegible]di poterit locus à definitione. Quid eſt charitas? eſt unio animæ cum Deo, [illegible] eſt illa unio quam jucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda. 2. Locus à partium enumeratione. Charitas alia eſt interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum. 3. Locus à Genere: Si omnis virtus amanda eſt, ut juſtitia, temperantia, continentia, humilitas, manſuetudo, fides, ſpes &c. quanto magis charitas quæ eſt ſuprema, & regina omnium virtutum. 4. Locus à ſimili: Sicut elementum non poteſt requieſcere niſi in ſuo centro, ignis in cœlo, lapis in terra, ita anima in ſola charitate & unione cum Deo requieſcere debet. 5. Locus à diſſimili: Sicut ſeparatio membri à corpore eſt violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à contrario: Si odium & averſio à Deo ſummum in homine malum, ſic debet amor Dei ſummum eſſe hominis bonum. 6. Locus ab adjunctis eſt, in quo conſiderantur omnes circumſtantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus & modus, & finis quo res exercetur &c. quæ continentur hoc verſu; *Quis, quid, ubi* &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus eſt à cauſis, in quo res comprobatur, vel improbatur à ſua cauſa materiali, aut formali qua conſtat, à finali ad quam dirigitur, ab efficiente cui aſſimilatur. 8. Locus ab effectu, ſive effectibus bonis aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, ut quod charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cœli, pium, benignum, patientem, Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à comparatione, ſive à majori, minori, & paritate rationis. Ut, ſi ſponſa gaudet connubio cum nobiliſſimo ſponſo, qui tantum eſt creatura; quanto magis gaudere debet anima per charitatem unita Deo, qui eſt omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latiſſimè patet. Ut & locus ab authoritate, teſtimonio, & exemplis, quæ infra in *Apparatu* latius deducimus.

Pro exornatione dictionis, faciunt tropi, & figuræ ſive verborum, ſive ſententiarum, per quas ſermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recenſebimus, ut orator, non omnes ſimul, ſed modò has, modò illas, inſtar condimenti dictioni aſpergat, prout materiæ ſuæ convenire judicabit. Tales tropi in verbis ſunt Metaphora, Synecdoche, Metonymia, Antonomaſia, Onomatopœia, Catachreſis, Metalepſis. In *Oratione* ſunt, Allegoria, Periphraſis, Hyperbaton, Hyperbole.

Ex figuris præcipuæ ſunt, repetitio, converſio, complexio, gradatio. Item, ſimiliter cadens, contrapoſitum, commutatio.

Figuræ quæ non in vocibus, ſed integris ſententiis uſum habere poſſunt præcipuæ ſunt, interrogatio, reſponſio, ſubjectio, occupatio, correctio, dubitatio, proſopopœia, apoſtrophe, hypotipoſis, luſtratio, prætermiſſio, ironia, permiſſio, deprecatio, exclamatio.

Modum quo hæ figuræ, aut tropi in oratione formantur, ſi non meminerit orator, conſultum eſt, ut ex Rhetorica eum recolat, & ſingulorum exempla præcipua

cipua hic infra dabimus poſt Materiæ Apparatum alphabeticum.

CAPUT VII

Pro Dictionis Epilogo, ſive Peroratione.

I. ARs quæ tradita eſt pro confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potiſſimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt, ut Auditori motum quem intendit Orator impreſſum relinquat.

II. In hunc finem debet ipſe orator dicendo oſtendere ſe penitus permotum eſſe. Nihil enim incendit, niſi ipſum prius incenſum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiſeratione erga Milonem, profitebatur ſe non poſſe lachrymas continere.

III. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum, quibus in tota oratione rerum ſententias Orator proferet, ex animo Auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc ferè modo: Si jam oſtendimus, quam ſit virtus charitatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam ſit utilis, quia reddit regni cœleſtis hæredem; quam ſit neceſſaria, quia ſine ea anima à Deo perpetuo ſeparatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & amplectatur.

IV. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet eſſe ſimplex & jejuna repetitio, ſed nova ſubinde ſententiis, ac figuris cum pondere aſperſa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur, ſed compendio abſolvantur: ſic enim non eſſet enumeratio, ſed potius altera oratio.

Conſultum autem eſt, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac nervoſam ſententiam, quæ menti ac memoriæ Auditorum quaſi aculeum infixum relinquat, ut eſt illa S. Bernardi de mala conſcientia peccatoris: *Manet anxietas non relictura, fugit voluptas non reditura.*

SUMMULA SEQUENTIUM

PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

PRimò, ſequitur hic Apparatus Materiæ, ex Sacris potiſſimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digeſtæ.

Secundò, ſequitur brevis Index ejuſdem Apparatus, ad quem facilè recurritur.

Tertiò, poſtea ſequuntur puncta diſpoſita per omnes Dominicas & Feſta ex eodem Apparatu, & aliisque adducuntur in *Catecheſi*, necnon *Controverſiis*, ceteriſque materiis quæ ſupra in *Theologia* Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes ſingulæ Doctrinæ Chriſtianæ ſelectis Exemplis ac Documentis illuſtratæ; quibus ſuccedunt alia ad functiones ſacras pertinentia.

NOTA.

IN hac Editione varia accedunt *Additamenta*, Sententiæ ſelectæ, Conceptus novi, & exquiſiti ad ſingulos Alphabeti ſequentes Titulos, ad ſingulas Dominicas, Feſta, Catecheſim &c. Hæ Sententiæ, ac Conceptus adjecti facile ingentem præbebunt Materiæ Copiam, ornatum, acumen, ac varietatem: Præſertim ſi latius deducantur juxta praxim Sententiæ deducendæ poſt finem ſequentis Alphabeti infra §. 2.

PARS SECUNDA APPARATUS MATERIÆ AD DOCTRINAM SACRAM

EX SACRIS LITTERIS AC PATRUM CONCEPTIBUS præcipuè depromptus.

NOta primò, excogitatum eſſe à me hunc brevem & commodiſſimum Materiæ Apparatum præcipuè in gratiam Miſſionariorũ, quibus ad doctrinam Sacram variis locis prædicandam, præter Sacras Litteras pauci ſunt ad manum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus ſi non deſint libri, otium tamen deeſt ad prolixam plurium voluminum inveſtigationem: quibus nihil gratius eſſe ſolet, quam ſi in modico ſpatio multum aptæ materiæ collectum inveniant, quam facilè poſſint deducere, & ſuo uſui accommodare.

Nota ſecundò, in hoc Apparatu potiſſimum contineri ſelectiſſima exempla, comparationes, ſimilitudines ad idoneos titulos alphabeti ordine redacta, ac ſingulos titulos in varia puncta diſtribui, ad meliorem dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia eſt materia, quæ commodius poſſit pro dictione in varia membra cum ornatu dilatari, aut facilius memoriâ retineri, aut utilius ad auditorem permovendum accommodari, quam ſimilitudines, comparationes, exempla, ut teſtatur tritum axioma. Verba movent, exempla trahunt. *His ad communem captum maximè accommodatis, & rudes optimè inſtituuntur, & eruditi plurimùm delectantur, dummodò ſolida ſint, & Sacrarum Litterarum authoritate nitantur, qualia ſunt illa, quæ in hoc Apparatu aſſignantur, quæ, ubi opus erit, ex citatis Scripturæ locis fuſiùs deduci poterunt.*

Nota tertiò, praxim ex hoc Apparatu conficiendi integras dictiones per totum annum, infra aſſignari in fine, cum applicatione materiæ ad certa puncta per totius anni Evangelia.

Ad extremum obſerva, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiorem inquiris, ſi contingat illam ſub uno Titulo non reperiri, legendum eſſe Indicem, & quærendum alium Titulum ſignificatione ſimilem, aut etiam contrarium: exempli causâ ſi non inveniatur Charitas, *vide* Amor: *ſi non reperiatur* Amor, *vide* Odium, *& ſic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti uſu & propriâ obſervatione magis innoteſcent, obſervata præſertim Praxi in hujus Apparatus calce aſſignata.*

A.

ABNEGATIO.

QUi cupit ſervire Chriſto debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo ſunt. Patet ex verbis Chriſti *Luc.* 14. Qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Exemplum eſt in duodecim Apoſtolis, qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, ſecuti ſunt Chriſtum, & ejus doctrinam. Sed ecce quantum abnegantibus promiſſum præmiũ: Centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis, *Matth.* 19. *v.* 27. Hæc eſt liberalis Chriſti promiſſio, quæ clauſtra tot Religioſis, & cœlum tot Sanctis implevit.

Poſt hæc, S. Bartholomæo Apoſt. Evangelium prædicante, Polemus Rex Indiæ potentiſſimus ad fidem Chriſti converſus & baptizatus, relicto Imperio ampliſſimo, & ſuâ patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumq; pergeret, conſtanter adhæſit, & maluit eſſe pauper Apoſtoli diſcipulus, quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholom. per Abdiam.* Gallicanus Dux ſupremus Romani exercitus poſt ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Conſtantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filia, humilem & pauperem pro Chriſto vitam ſuſcepit, clariorem de ſe, quam de hoſtibus victoriam reportans. *In vita SS. Joannis & Pauli.*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Chriſtum nudum ſequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit ditiſſimam ſponſam, & domum paternam, & poſt multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec poſt obitũ divino monitu à ſuo parente, & à Pontifice Romano cum ingenti ſtupore agnitus, & ſummo in honore habitus fuit, *ita Metaphraſtes, & alii in ejus vita.*

Abneganda eſt etiam propria voluntas Matth. 16. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum. Exemplum dedit Chriſtus in horto dicens: Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Chriſto vocatus, nullâ carnis aut ſanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione ſtatim reſpondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda ſunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria ſobriè, juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo. 2. *Tim.* 3. Nempe ſobriè erga nos, juſtè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum eſt in primis Eccleſiæ Chriſtianis, qui nihil ſuum eſſe dicebant, ſed deponebant bona ſua ad pedes Apoſtolorum, ut omnibus eſſent communia: *Act.* 4. *v.* 35. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem poſteà abſconderunt, ſubitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, *Act.* 5. Abraham à Deo vocatus, ſtatim exivit de terra ſua, & de cognatione ſua, & de domo Patris ſui: & ideo Deus benedixit ei, & multiplicavit ſemen ejus, ſicut ſtellas cæli &c. *Gen.* 12. Et iterum abnegavit Abraham amorem paternum erga filium ſuum primogenitum Iſaac, quando Deo jubente aſcendit in montem cum gladio & igne, ut filium ſuum Domino immolaret, & in holocauſtum offerret. *Gen.* 22. Job omnium bonorum, quæ habuit affe-

affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum. *Job.1.v.21.* Chriſtus Dominus cœli & terræ, cum eſſet dives, factus eſt pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit, ubi caput reclinaret. *Matth.27. Luc.23.*

Sicut athleta qui in ſtadio currit, debet omnia impedimenta abjicere: ita nos, ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ, debemus mundi bona abnegare, juxta Apoſtolum 1. *ad Cor.9.* Omnis qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex BREVIARIO, habetur exemplum S. Franciſci, qui pro Chriſto omnia abjecit uſque ad calceos. 4. *Oct.* S. Antonii, qui omnia deſeruit uſq; ad ſpeluncam, 17. *Jan.* S. Bartholomæus omnia exuit uſque ad pellem vivo detractam ab iis Martyres uſque ad ſanguinem & vitam.

Vide *Abſtinentia, Amor Dei, Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia, Luxuria, Superbia.*

De Abnegatione per Vota Religioſa, vide ſupra *T.2. part.2 p.13[illegible].* Et Controverſiis de ea ſupra *Tom.1. tract 2. pag. 2.*

Sententiæ ſelectæ, ac conceptus alii de Abnegatione.

BEati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. *Matth.5.*

Omnis qui reliquerit domum vel fratres &c. centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. *Matth. 19.*

Nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri. *ad Rom. 12.*

Quicunque voluerit eſſe amicus hujus ſæculi, inimicus Dei conſtituitur. *Jac. 4.*

Qui utuntur hoc ſæculo, ſint tanquam ſi non utantur. *ad Cor.1.c.7.*

PATRES. Sunt quidam qui ſua facilius pauperibus tribuunt, quàm ut ipſi pauperes Dei ſint. *S. Aug.*

Multi divitias relinquentes vitia ſua non relinquunt. *S. Hieron.*

Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. *Idem.*

Nudum Chriſtum, nudam Chriſti crucem, nudus ſequere. *Idem.*

Deus magis quærit animas credentium quàm opes. *Idem.*

Is non renunciat mundum, quem terrenæ poſſeſſionis delectat ambitio. *S. Ambroſius.*

Multa reliquit, qui deſideria renunciat. *S. Greg.*

Cor penſat Deus, non ſubſtantiam. *Idem.*

Regnum Dei tantum valet, quantum habes. *Idem.*

Longè à Deo eſt animus, cui adhuc hæc vita dulceſcit. *S. Iſidorus.*

Semper dives eſt Chriſtiana paupertas. *Leo Papa ſerm. 1. de quadrag.*

Cui cum paupertate benè convenit, dives eſt. *S. Greg. in Ezech.*

Parum eget, qui parum cupit. *Socr. apud Laërtium.*

Panem & aquam natura deſiderat, nemo ad hæc pauper eſt. *Seneca Epiſt.25.*

Qui ad paupertatem ſua ſponte deſcendit, præoccupat tela fortunæ. *Idem Epiſt.19.*

Scire uti paupertate maxima fœlicitas eſt. *Idem, de moribus.*

Non eſt in paupertate vitium, ſed in paupere. *Idem de remed. fortunæ.*

EXEMPLA PROFANA, ſapientium & fortium virorum, qui mundum abnegarunt.

Socrates Philoſophorum Princeps, pauper ſemper, nudis pedibus, ſordido palliolo [illegible] contempſit.

Diogenes ſuo dolio contentus, cavis [illegible] ſibi aquam hauriebat: Hunc intuitus Alexander [illegible], Rex non eſſem, ſi optarem Diogenes eſſe.

De Ducibus aliquot Romanis ſic ſcribit *Claudianus* in 4. Honorii conſulatu.

Pauper erat Curius, Reges dum vinceret armis:
Pauper Fabricius, Pyrrhi dum ſperneret aurum:
Sordida Serranus flexit dictator aratra.

Hinc adag. Fortior eſt qui ſe, quam qui fortiſſima vincit Mœnia.

ABSTINENTIA, JEJUNIUM.

ABſtinere dicitur primò, qui uſum alicujus rei [illegible] rejicit: Secundò, qui rei noxiæ [illegible] & deſiderium in ſe cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium ſuum, *ab infantia timere Deum, & abſtinere ab omni peccato.* Tobiæ 1.

Abſtinentia ciborum à Deo præcepta [illegible] *am, ad meritum, ad virtutis exercitium.* In [illegible] præcepit Adamo ut à fructu arboris [illegible] mali abſtineret. *Gen.2.* Filiis Iſrael varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levit.11.* Uxori [illegible] concepturæ Sampſonem Angelus abſtinentiam [illegible] xit, *Judic.13.* Eleazarus ætate grandis & [illegible] luit occidi quam carnem vetitam manducare, nec [illegible] aliorum ſcandalo id ſimulare. 2. *Mach.6.* Septem fratres Machabæi elegerunt potiùs per varia [illegible] mortem ſuſtinere, quam eſu carnis ſe contaminare. 2. *Mach. cap.7.*

Abſtinentia mentem illuſtrat, [illegible] Moyſes poſtquā 40. dies à cibo abſtinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere legem [illegible]. *Exod.24.* Danieli propter hanc [illegible] Deus viſiones [illegible]. *Dan.* [illegible] jejunium eidem revelatum eſt myſterium Incarnationis *Dan.9.* Quia Anna Propheteſſa [illegible] die ac nocte in jejunio & orationibus [illegible] plo de Chriſto prophetare, *Luc.2.* [illegible] exemplum Joannis Baptiſtæ [illegible] Chriſti, cujus cibus tantum erant locuſtæ, & mel ſylveſtre, *Matt.11.*

Abſtinentia à carnibus [illegible] *ventibus maximè propria.* [illegible] Habacuc pulmentum & panes, non [illegible] miſit, *Dan.14.* Uxor Jeroboam ad Prophetam [illegible] panem & mel, non autem carnes attuliſſe legimus, *3. Reg. 13.* Chriſtus ſæpius multiplicavit panes & piſces, [illegible] nunquam, *Matth.14.* [illegible] Salvatorem noſtrum non legimus comedisse carnes, niſi in agno Paſchali, piſcibus verò in alimentum ſæpius [illegible] tet. *Luc.24. Joan 21.*

Abſtinentia ſive jejunium confert victoriam contra hoſtes tam animæ, quam corporis. Chriſtus cum dæmone præliaturus 40. diebus jejunavit, & [illegible] oppoſuit tentationibus illū debellavit, *Matth 4.* Joſaphat Rex Juda jejunavit ipſe, & aliis jejunium [illegible] atq; ita victoriam de hoſtibus obtinuit, 2 *Par 20.* Poſtquam Judith diuturnum jejuniū & orationem [illegible] ſit, præclaram de Holoferne victoriam [illegible], *Judith.8. & 13.* Filii Iſrael bis debellati, [illegible] jejunium confugerunt, & de filiis Benjamin [illegible], *Jud.20* Iterum debellantur filii Iſrael à [illegible] 1 *Reg.4.* Sed poſtquā [illegible] & jejunaverunt, [illegible] nuerūt, 1. *Reg.7.* A contrario, quia Jonathas contra præceptum

[illegible] paulò [illegible] lavum mel [illegible] ab hoſti-bus [illegible] 1. Reg. 14. Et in deſerto cœpit populus manducare & bibere, & ira Dei deſcendit ſuper eos.

Jejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & miſericordiam maximè movetur. Et ideo dicitur *Tobiæ* 10. Bona eſt oratio cum jejunio. Sic Eſther miſe-ricordiam populo ſuo petitura ab Aſſuero, jejunavit cum ancillis ſuis & Mardochæo. *Eſther* 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, ſed propter jejunium quo ſe humiliavit eam temperavit 4. *Reg.* 21. Ninivita-rum civitas intra quadraginta dies ſubvertenda fuit, ſed propter jejunium quo ſe Ninivitæ omnes à minimo uſ-que ad maximum afflixerunt, Deus illis pepercit & pœnam remiſit, *Jonæ* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & ni-mis oneratæ ſubmerguntur: ita abſtinentia reddit homi-nem expeditum ut facilè currat per viam ſalutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demer-git. Et ſicut in tempeſtate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abſtinentiam.

Sicut Febres & alii morbi corporis curantur parci-bus & potus abſtinentiam, ſimili etiam modo curandi ſunt morbi animi, ut libido, ira, gula &c. *Marc.* 9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur niſi in oratione & je-junio. Abſtinentia enim optima eſt animæ medicina. Hinc Auguſtinus: Hoc me docuiſti Deus, ut quemad-modum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus acce-dam. *Lib.* 10. *Conf. c.* 11.

Sicut Equis fræna ſunt imponenda, ne nos præcipi-tes agant; ſic corpora noſtra jejuniis & vigiliis ſunt re-frænanda, ne animam per vitiorum præcipitia abdu-cant.

Sicut in Navibus ſentina ſæpius eſt exhaurienda, ita corporibus noſtris ſæpe ſubducendus eſt cibus & po-tus, ne in vitiorum ſentina putreſcant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna ſicca ſubtrahimus, ſic contra ardorem carnis, tu-morem ſuperbiæ, ac dæmonis, oportet per abſtinenti-am ſubtrahere fundamenta & alimenta [illegible]. Nam de [illegible] dicitur. *Job.* 41. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum caſtrum eſt adeo forte, ut ſi rebelle non poſſit jejunio expugnari [illegible] alimenta, ſic quando corpus rebellat ſpirituali [illegible] rationi, optimè poteſt ſpiritus corpus ſibi per abſtinentiam ſubjugare.

Non tantum Corpus, ſed etiam Anima debet abſti-nere, & ſobria eſſe. Quid enim juvat Currum levem & agilem eſſe, ſi Auriga inſaniat? Quid prodeſt navi ſoli-da & expedita, ſi ebrius ſit navis gubernator?

Qui à cibis abſtinent, & mala agunt, dæmones imi-tantur, quibus culpa adeſt, & cibus deeſt. S. *Iſidorus*.

Vide ex BREVIARIO, effectus eximios jejunii & abſtinentiæ, Dominica 3. Adventus *Lect.* 4. 5. Dom. 4. Quadrag. l. 4. 5. Dom. 4. Sept. l. 5. 6 Dom. 3. Novemb. l. [illegible]. Jejunium confert formæ præſtantiam in Da-niele, Judith &c. Dom. 3. Novem l. 2 3. 4. 5. 6. Abſtinen-tia facit longævos in feſto S. Pauli Erem. 5. *Jan.* l. 4. & feſto S. Antonii 17. *Jan.* l. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

Vide Controverſias de Jejunio ſup. *Tom.* 1. *pag.* 74. ſeqq. Et Quæſt. Theol. *Tom.* 2. *Tract.* 5. *c.* 2.

Sententiæ ſelectæ de Abſtinentia.

Regnum Dei non eſt eſca & potus, ſed juſtitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto: Sobriè, juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo. *ad Titum.* 2.

Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. 1. *Cor.* 9.

Qui abſtinens eſt, adjiciet ad vitam. *Eccl.* 37.

Is qui manducat, non manducantem non ſpernat, *ad Rom.* 14.

Nos autem qui Dei ſumus, ſobrii ſumus. *ad Theſſa-lon.* 5.

Fratres ſobrii eſtote & vigilate, quia adverſarius ve-ſter diabolus tamquam Leo circuit quærens quem de-voret. 1. *Petr.* 5.

PATRES. Plenus venter non gignit tenuem ſen-ſum, id eſt, ſubtilem. *Hieron.*

Cibo corpus paſcitur, pio opere nutritur. *Greg.*

Eſu libido creſcit, jejunio luxuria ſuperatur. *Greg.*

Natura paucis contenta. *Boetius lib.* 2. *de conſolatione.*

Plures occidit gula quam gladius.

Mater ſanitatis eſt abſtinentia, mater ægritudinis voluptas. *Hieron.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Idem* &c.

PHILOSOPHI. Multorum morbos fercula multa ferunt. *Seneca.*

Venter præcepta non audit. *Seneca.*

Ventri obedientes animalium loco numerantur, non hominum.

EXEMPLA PROFANA. Carolus Magnus jeju-niis etiam cum periculo valetudinis corpus ſuum exer-cuit. *Ita Mutius lib.* 8.

Otho magnus Imperator, cum Hungaris conflictu-rus, jejunium in caſtris ſuis indixit, Deique auxilium in-vocavit. *Vincentius lib.* 3.

De Jejunio Sententiæ aliæ ſelectæ.

Bona eſt oratio cum jejunio & eleemoſyna, magis quam theſauros auri recondere. *Tobiæ* 12.

Sanctificate jejunium. *Ezech.* 2.

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in jejuniis. *Judith.* 4.

Convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio, planctu, & fletu. *Ezech.* 2.

In omnibus exhibeamus noſmet ipſos, Dei miniſtros in vigiliis, in jejuniis. 2. *ad Cor.* 6.

PATRES. Jejunium autem magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptati-bus ſæculi. *Aug.*

Jejunium purgat mentem, ſublevat ſenſum, carnem ſpiritui ſubjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiſcentiæ nebulas diſperdit, libidinum ardores extinguit, caſtitatis verò lumen accendit. *Aug.*

Jejunium non ſolum perfecta virtus, ſed cæterarum virtutum fundamentum eſt, & ſanctificatio & pudici-tia atque prudentia, ſine qua nemo videbit Deum. *Hie-ron.*

Jejunium mors culpæ, excidium delictorum, reme-dium ſalutis, radix gratiæ, fundamentum eſt caſtitatis: hoc gradu citius ad Deum pervenitur. *Ambroſius.*

Quid prodeſt jejunare viſceribus, luxuriari venatio-nibus, abſtinere à cibis, & errare peccatis. *Ambroſius.*

Fames amica virginitati eſt, inimica Caſtitati ſaturi-tas: hæc verò prodigit caſtitatem; nutrit illecebram. *Ambroſius.*

Sicut miles ſine armis non eſt aliquid, nec arma ſine milite, ſic nec oratio ſine jejunio, nec jejunium ſine o-ratione. *Chryſoſt.*

Ut Venus enervat vires; ſic copia Bacchi
Et tentat greſſus, debilitatque pedes. *Ovid.*

ACEDIA. OTIUM.

SIcut equus tardus indiget ſtimulis, ita accedioſi maximè indigent reprehenſione, ut pergant in via ſalutis.

Sicut Dominus odit ſervum ignavum & otioſum, ita Deus averſatur deſidioſos in exercitio virtutis; otium enim eſt pulvinar diaboli.

Otioſus aſſimilatur aquæ ſtagnanti, quæ non movetur, ac proinde putreſcit, & noxiis vermibus, id eſt, vitiis repletur.

Rectè comparatur otioſus paralytico, qui non poteſt manus, aut pedes ad operandum movere. De his Pſal. Manus habent & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis eſt otioſus agro neglecto, & pleno ſpinis & urticis, Proverb 24. Per agrum hominis pigri tranſivi, & ecce totum repleverant urticæ. Nec male aſſimilatur ferro, quod abſque uſu & motu contrahit rubiginem. Et cum veſtis pretioſa, quæ niſi geratur, à tineis corroditur.

Otium affert homini animæ & corporis egeſtatem. Ideò dicit Sapiens, Qui ſectatur otium, replebitur egeſtate, *Prov*. 28. v. 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Jerem* 41. v. 4. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei. *Prov.* 20. v 4.

Otium ſæpè eſt cauſa damnationis. Ideò dicit Chriſtus, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7 v. 19. Et ibidem iterum dicit, Inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium.

Acedioſos Deus graviter punit. Exemplum eſt in populo Iſraëlitico, qui cùm ſuſpiraret Ægyptum cædere inertis & laboris & [illegible] dicens, nauſeat anima noſtra [illegible] cibum iſtum leviſſimum, immiſit Dominus in eos ſerpentes ignitos, qui eos lædebant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & ſine oleo boni operis in lampadibus ad Sponſum venire voluerunt, excluſæ ſunt & audierunt, Amen dico vobis, neſcio vos, vigilate itaq; &c. *Matth.* 25. Siſara in lecto jacens clavo perfoſſus eſt à Jahel, ita acedioſos occidit dæmon. Samſon dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus, *Judicum* 16. v. 19.

Acedia eſt cauſa multorum peccatorum David belli tempore manens domi otioſus commiſit adulterium cum Betſabea, & poſtea homicidium. 2. *Reg.* 11. Cùm dormirent homines, venit inimicus homo & in medio tritici ſuperſeminavit zizania, id eſt, vitia & peccata, *Matth.* 13.

Redarguit Chriſtus in parabolis otioſos, & operantibus præmium addidit. Quid ſtatis hic toto die otioſi, ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit, dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Jonas in profundo navis, & ideò gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta eſt tempeſtas. Sed quid ſecutum eſt? Projectus eſt in mare, & balena devoravit eum, ita acedioſi incidunt in laqueos & fauces diaboli *Jonæ* 1. Denique Chriſtus in horto redarguit diſcipulos dormientes, dum orandum eſſet, dicens, non potuiſtis una hora vigilare mecum. *Matth.* 26. Servus piger qui noluit negotiari, ſed talentum defodit in terram objurgatur, & talento ſpoliatur, *Matth.* 25.

Quomodò brevem laborem æterna requies conſequatur, VIDE EX BREVIARIO in feſto S. Pamphilii in Maji lect. 2. & in feſto S. [illegible] lect. [illegible]

Vide & contraria, *Obedientiam, Zelum, Amorem Dei*.

Sententiæ ſelectæ ex Scriptura de Acedia & Otio.

VAde ad formicam piger & diſce ſapientiam, quæ parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. *Prov.* 6.

Uſquequo piger dormies? Quando conſurges è ſomno tuo. *Ibid.*

Vult & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur. *Prov.* 13.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, ſic piger his qui miſerunt eum in via. *Prov.* 10.

Abſcondit piger manum ſub aſcella, nec ad os ſuam applicat eam ad operandum. *Prov.* 19.

Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei. *Prov.* 20.

Omnis piger ſemper in egeſtate eſt. *Prov.* 21.

Deſideria occidunt pigrum, noluerunt enim quidquam operari. *Ibid.*

Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ſic piger in lectulo ſuo. *Prov.* 26.

Maledictus qui facit opus Dei negligenter. *Jeremiæ* 48.

Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. *Matth.* 11.

Omnis arbor bona bonos fructus facit. *Matth.* 7.

Inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores, *Matth.* 25.

Vade ad formicam piger, & diſce Sapientiam, *Proverb.* 6.

Vult & non vult piger *Prov.* 13.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, *Joan.* 15.

Scienti igitur bonum, & non facienti, peccatum eſt illi. *Jacob* 4.

PATRES. Facito aliquid operis, ut ſemper diabolus inveniat te occupatum. *Hieron.*

Radix deſperationis eſt ignavia, non ſolum ejus ſoboles, ſed nutrix ejus & mater. *Chryſoſt.*

Per torporem vitæ & ingenium deſtruitur, *Iſidorus.*

Non dormientibus provenit regnum cœlorum, nec otio & deſidia torpentibus beatitudo æternitatis repromittitur. *S. Leo.*

PHILOSOPHI. Generoſos animos labor nutrit. *Senec.* 4.

Pigritia eſt nutrix egeſtatis. *Senec.*

Pereunt & mortalibus ignavia. *Plato.*

Impoſſibile eſt negligentibus Dominum ſervare illa ſalliccori. *Ariſt.*

De otio Sententiæ aliæ.

MUltam malitiam docuit otioſitas. *Eccl.* 33.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus & ſuperſeminavit zizania, *Matth.* 13.

Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt, qui autem ſtertit æſtate, filius eſt confuſionis. *Prov.* 10.

PATRES. Otium eſt pulvinar diaboli.

Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Greg.*

Otioſum verbum eſt, quod aut utilitate rectitudinis, aut juſtæ neceſſitatis caret. *Idem.*

Mens otioſa nihil aliud cogitare novit, quam de eſcis aut de ventre. *Leo Papa.*

PHIL.

PHIL. ET POET. Æ. Emollit otium vires, ſicut rubiginem ferrum. *Seneca.*

Otioſus non ſibi vivit, ſed quod turpiſſimum eſt ventri & ſomno. *Seneca.*

Quæritur, Ægiſthus quare ſit factus adulter?

In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat. *Ovid. de remed. amorum.*

Otia ſi tollas periere cupidinis arcus.

Contemptæque jacent, & ſine luce faces. *Idem ibidem.*

NOTA.

PRo toto hoc Alphabeto, aliquando poſſe doctè induci Sententias, ſive Axiomata Juris Canonici, Juris Civilis, Philoſophiæ totius, quæ commodè reperies ſupra. *Tom. 2. Tract. ultimo, c. 2.*

ACCUSATIO.

FAlſa accuſationis exempla deteſtanda, proponit Scriptura in caſtiſſimo Joſepho, qui à ſua Domina iniquè accuſatus eſt, ac ſi vim illi inferre voluiſſet, & ideo in vincula conjectus eſt, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. c. 39.*

Injuſtè accuſatus, & lapidatus eſt Naboth, ac ſi Deo & Regi maledixiſſet, & ideò Jeſabel à canibus devorata eſt. *3 Reg. c. 21. v. 11.*

Abimelech iniquè accuſatus eſt à Doëg apud Saulem eo, quod Davidem benignè excepiſſet, & cum pluribus occiſus. *lib. 1. Sam. c. 22. v. 9.*

Chriſtus à Judæis ſæpius falſo accuſatus tanquam ſeditioſus, hoſtis Cæſaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, deſtructurus templum, &c. *Matth. 26. Marci 14. Luc. 23. &c.*

S. Stephanus protomartyr falſo accuſatus, & lapidatus. *Act. 6 v. 11.* Contra Paulum Apoſtolum iniquæ accuſationes. *Act. 16. v. 20.*

Accuſatio falſa à Deo graviter punitur, cujus exemplum eſt in Aman qui Mardochæum accuſans, ſuſpenſus eſt in patibulo quod Mardochæo iniquè paravit, *Eſther 7. v. 10.*

Duo Senes qui Suſannam adulterii accuſarunt, ipſi loco Suſannæ à populo lapidati fuerunt. *Dan. 13. v. 36.* Alcimus.

Simon, &c. pro ſimili crimine à Deo puniti ſunt. *1. Mach. & ejuſdem 4.*

Utile eſt homini ſeipſum potius quam alium accuſare. Juſtus prior accuſator eſt ſui. *Prov. 18.* Sic fecit Magdalena coram Phariſæis, & remiſſa ſunt illi à Chriſto peccata. Sic fecit S. Petrus, & reſipuit, poſtquam Chriſtum negavit.

Sic fecit David poſt adulterium, cum Berſabea, & homicidium Uriæ, & ſæpius in Pſalmis *2. Sam. 12. v. 1. Et paralip. 1. Et Pſ. 31. v. 5. Pſ. 41. v. 5. Pſ. 50. 51. &c.*

Sic Jonas coram nautis accuſavit fugam ſuam à facie Domini. *Jonæ 1. v. 12.* Filius prodigus, Peccavi in cœlum & coram te &c. *Lucæ 15. v. 17.* Publicanus percutiens pectus ſuum &c. *Luc. 18. v. 13.* Zachæus, Si quem defraudavi, reddo quadruplum. *Luc 19. v. 8.* Latro in Cruce, Nos quidem juſtè digna factis recipimus. *Luc. 23. v. 41.*

Accuſatio proprii criminis eſt inſtar inciſionis venæ, aut apoſtemati, aut ſalubris vomitorii, quo corpus à corrupto ſanguine, & pravis humoribus, & ſuis morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti ſui accuſationem.

Aliorum accuſatores importunos comparat Cicero *orat. pro Roſcio*, vel cum Anſeribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quàm ſi irent ad proſtibulum. *V. Judicium iniquum, Invidia, Inimicitia.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Accuſatione.

VIdes feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non conſideras. *Chriſtus Phariſæis.*

Demoſthenes juſſus ab Athenienſibus ut quemdam accuſaret, recuſavit, ſed facta in eum populi acclamatione, ſurgens dixit; Vos me viri Athenienſes, conſultorem habeatis inviti, calumniatorem verò, ne ſi velitis quidem, habebitis.

Cato major à populo Romano Prudens appellatus, maximis Romanorum odiis exercitus eſt, quadrageſies enim ſexies reus cauſam dixit, ſemperque abſolutus eſt. *Sabellicus lib. c. 6.*

Væ tibi, væ, nigræ dicebat cacabus ollæ: in eos qui non ſe, ſed alios ſemper accuſant.

Cum tua pervideas oculis, male lippus, adunctis, Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum? *Horatius.*

Argus (i.e. centoculus) in vitiis aliorum, Talpa in ſuis.

ADULATIO.

ADulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantùm tempore æſtivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverſo.

Et cum Venatoribus qui fiſtula dulciter canunt, ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Hiſtrione qui omnium vultum induit, & nullam partem ſeriò agit. Ideò monet Sapiens, melius eſt à ſapiente corripi, quam ſtultorum adulationibus decipi. *Eccl. 7.*

Quomodò adulatores aliis noceant, Exemplum eſt in amicis Aman, qui volentes ei complacere ſuaſerunt, ut pro Mardochæo erigeret altiſſimum patibulum, ex quo tamen Aman ipſe ſuſpenſus eſt. *Eſther 5.* Prophetæ adulantes dicebant Achab proſpera de bello futuro, quod ei peſſimè cecidit. *3. Reg. c. 22.* Populus adulando acclamabant Herodi, quod loqueretur voces Dei: & conſumptus à vermibus interiit. *Act. 12.*

Adulatores etiam nocent ſibi. Exemplum eſt in Abſolone, qui in curia ſingulis adulabatur, dicens, videntur mihi ſermones tui recti, at ipſe cum populo in bello profligatus & occiſus eſt *2 Reg. c. 15.* Adoleſcens narrans David mortem Saulis inimici ejus à ſe acceleratam, juſſus eſt à Davide ſtatim occidi. *2. Reg. 1.* Duo Sicarii qui caput Isboſet occiſi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, ſimili modo pro ſua mercede trucidati fuerunt. *2. Reg. 4.* Phariſæi per adulationem voluerunt Chriſtum decipere, Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. ſed ipſi potiùs decepti fuerunt. *Matth. 22 v. 16.*

VIDE EX BREVIARIO, quomodò dedeceat Adulatio maximè præconem verbi Dei. Domin. 4. Epiph. lectione 5. lect. 3. *quæ ſuavis quidem apparent, ſed acerbâ*

acerbè lædit. Pſ. 54. ſer. 4. *adeoque plus nocet, quam ſapientum correptio.* Sabb. Dom. 2. Auguſt. lect. 2.

Vide infrà *Aſtutia, Mendacium.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Adulatione.

MEliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulentia oſcula blandientis. *Prov.* 1.

Qui derelinquunt legem laudabunt impium. *Proverb.* 28.

Melius eſt à ſapiente corripi, quam ſtultorum adulationibus decipi. *Eccl.* 7.

Eſt qui nequiter ſe humiliat & interiora ejus plena ſunt dolo. *Eccl.* 9.

Popule meus qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. *Eſaiæ* 5.

Væ qui juſtificatis impium. *Eſaiæ* 5.

Non quæro hominibus placere, ſi hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. *ad Gal.* 1.

Simulator ore decipit amicum. *Prov.* 11.

PATRES. Adulantium linguæ ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non ſolum non metuitur repræhenſor, ſed etiam laudatur operator. *Aug.*

Magis optabo à quolibet reprehendi, quam ab adulante laudari. *Aug.*

Levius non debet putari quod gladio minante, quam quod linguâ inſidiante committitur. *Idem.*

Adulatores ſunt hoſtes, & ſcintillæ diaboli. *Hieronymus.*

Nihil eſt quod tam facile corrumpat mentes hominum ſicut adulatio: plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius perſecutoris. *Hieron.*

Adulari eſt ars ſeductorum. *Chryſoſt.*

PHILOS. POETÆ. Laudat adulator, ſed non eſt verus amator.

Nullus tam gnarus, qui non ſit laudis avarus.

Plus laudatori, quam tu tibi credere noli.

Recte facta collaudare honeſtum eſt, mala vero laudibus evehere, adulterini animi ac impoſtoris eſt. *Democritus.*

Malum hominem blandè loquentem, agnoſce tuum laqueum eſſe. *Seneca.*

Habet enim ſuum venenum blanda oratio. *Seneca.*

Laudare præſentes adulatoris eſt. *Ariſtot.*

Sirenum ſcopulos præteriiſſe juvat i. e. blandientium. *Ovid.*

AMOR DEI, CHARITAS.

EST virtus quâ diligitur Deus propter ſeipſum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum eſt Dei dilectio, datum Moyſi à Deo in monte Sinai.

Amor ſive Charitas eſt illa Veſtis nuptialis, candida, & pretioſa, ſine qua Anima non poteſt eſſe ſponſa Chriſti, vel admitti ad convivium, aut ad aulam cœleſtem. Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? *Matth.* 22. Amor Dei eſt Oleum, quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & ſine quo dictum eſt fatuis: Neſcio vos. *Matth.* 25.

Charitas perfecta comparatur cum Muliere caſta, quæ uti nullum amat præter ſuum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei ſimilis eſt Auro, quia facit opera noſtra tam ſplendida & pretioſa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, qui omnia peccata conſumit, & animam purificat. Charitas ſimilis eſt Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adverſis quam in proſperis dignoſcitur. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non inflatur, non eſt ambitioſa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur 1. *ad Cor.* 13.

Opera quæ non fiunt in charitate aut gratia non ſunt meritoria vitæ æternæ, etſi appareant maxima. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, & cymbalum tinniens: *Ibid v.* 1.

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua apparere levia. Sicut Jacob ſeptem anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. *Gen.* 29. *v.* 20.

Fortis eſt ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apoſtoli. Certus ſum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro, *ad Romanos fusè c.* 8.

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petr.* 4. Exemplum eſt in S. Magdalena, cui, cum lugens amore Chriſti pedes lachrymis irrigaret, dictum eſt, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.

Exemplo ſuo ad charitatem Deus nos provocat. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, *Joan.* 3. Item exemplum Chriſti qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, & lavit nos in ſanguine ſuo. *Breviar. in Nat. Dom. lect.* 7.

Quanta charitate Apoſtoli & alii Deo com[illegible] fuerunt. Abrahæ unicus filius erat Iſaac, & cum unice illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit, quam ſuum filium. *Gen.* 22.

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonem abductis, qui numquam Religionis erga Deum obſervationem deſerentes, in fornacem ſeptuplum quam ſolitum erat accenſam miſſi, flamma non aduſſit, quia majori intus ardebant flamma charitatis erga Deum. *Dan* 1.

Machabæi quoque ſeptem fratres, neque ingentibus Regis promiſſis corrupti ſunt, neque minis territi, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte conſumpti, plus Deum quam ſe diligendum eſſe, illuſtri documento fuêre. 2. *Machab. c.* 7.

D. Petrus ter interrogatus, An Chriſtum amaret, Reſpondit, Domine tu noſti omnia, tu ſcis quia amo te: & ideo Chriſtus illi oves ſuas paſcendas & regendas commiſit. *Joan.* 21.

Hæc charitas, Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vitæ hujus contemptores effecit. Apoſtoli omnes nullis tyrannorum minis ſuppliciiſve abſterreri potuerunt, ne dilectiſſimum Jeſu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Chriſti amore cruci figi non recuſarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optarunt: Jacobus alter de pinna templi dejici, & fullonis fuſte mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Matthæus lanceis confodi: Matthias ſecuri percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu ſe elidi, atque obtruncari gaudebant. Quid poſt illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Jeſu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide infra in praxi aſſiſtendi ægris & moribundis.

Ex[illegible]

Eximia eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus ſum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens, charitatem fratribus ſuis tanquam teſtamentum reliquit, *in Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Franciſco legitur. S. Ignatius Dei amorem, & majorem gloriam ſemper in ore, & in opere habebat, adeò ut diceret, ſe malle gloriam Dei cum periculo ſuæ ſalutis promovere, quàm ſecurum de ſalute in cœlum migrare, *in Breviario die ultimo Julii.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Amore Dei.

De amore Dei plurima occurrunt loca & Sententiæ in Scripturis, ut, *Leuter. c.* 6. 7. 10. 11. 30. *Pſ.* 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. *Prov. c.* 3. 50. *Eccleſ.* 13. 43. 45. *Matth.* 17. 22. *Luc.* 6. 7. *Joan.* 2. 3. 4. *Apoſtolus paſſim ad Rom. c.* 5. 8. 9. 12. *& ad Cor.* 1. *c.* 2. 13. 15. *& ad Corinth.* 2. *c.* 5. 6. 12. *&c.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. *Matth.* 22. *Luc.* 10. de hoc Præcepto agitur ſupra tom. 2. tract. 5.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipſe prius dilexit nos. 1. *Joan.* 4.

Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, anathema ſit. 1. *Cor.* 16.

Manet tunc fides, ſpes, charitas, tria hæc, major autem horum eſt charitas. 1. *Cor.* 13.

Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis. *Coloſſens.* 3. *v.* 6.

PATRES. Nihil pretioſius Deo virtute dilectionis, nihil deſiderabilius diabolo extinctione charitatis. *Auguſtinus.*

Qui præcepta Dei contemnit, Deum non diligit, neque enim Regem diligimus, ſi odio ejus leges habemus. *Iſidorus.*

Duas civitates faciunt duo amores: Jeruſalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor ſeculi: interroget nunc quiſque quid amet, & inveniet ubi ſit civis. *Auguſtinus.*

Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *Aug.*

Theſauris deficiens eſt amor divinus, quem qui habet dives eſt, quo quicumque caret, pauper eſt. *Baſilius.*

Solus amor non ſentit onus.

Inter mundi & Dei amorem, hæc eſt differentia, quia amor mundi ab initio dulcis eſſe videtur, ſed finem amarum habet, amor vero Dei, ab amaritudine incipit, ſed ultima ejus dulcedine plena ſunt. *Hugo Victorinus.*

Mundi amor, & Dei pariter, in uno corde habitare non poſſunt, quemadmodum oculi pariter cælum & terram nequaquam conſpiciunt. *Cyprianus.*

De *Amore Dei Controverſias modernas* reperies ſupra *Tom.* 2. *Tract.* 1. *c.* 3. *pag.* 92. *Et Quæſtiones* Theologicas de Amoris Dei *Præcepto, Tract.* 5. *cap.* 1. *de* 1. *Decalogi Præcepto.*

AMOR PROXIMI.

Sicut Membra corporis inter ſe connexa ſunt, & ſe invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & ſic de cæteris; ſic quiſque proximo ſuo charitatis vinculo conjungi, & auxilio eſſe debet, uti pulchrè oſtendit *Apoſtolus.*

Sicut navis ſubmergitur, niſi tabulæ ſint inter ſe firmiter conjunctæ, ita Reſpub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc ſecundum præceptum à Deo hominibus datum eſt, Diligere proximum ſicut teipſum. Et Chriſtus ſæpius inculcavit, Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. *Joannis* 15. *v.* 12.

Charitas excuſat defectus proximi: Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non conſideras? *Matth.* 7. *v.* 3.

Ignoſcendum igitur proximo, ut Deus nobis ignoſcat. Si dimiſeritis hominibus peccata ſua, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra. *Matth.* 14.

Amandi ſunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, *Matth.* 5. *v.* 44. Sic fecit Chriſtus in cruce; Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciant. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act.* 7. Et Abraham apud Deum multum interceſſit pro ſceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Gen.* 18.

Joſeph à ſuis fratribus in ciſternam conjectus, & Iſmaelitis venditus fuit, ſed ipſe eosdem in Ægypto poſtea convivio excepit, frumento donavit, & ſingulos oſculatus eſt &c. *Gen.* 37. Moyſes pro Maria ſorore contra ipſum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apoſtolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occiſus, pro occiſoribus oravit. *Euſeb. lib* 2. *cap.* 23.

Amoris ſtudium eſt amicis benefacere. Hoc apparet in amore fideli Jonathæ erga Davidem; Saul enim ejus pater ſæpe vitæ Davidis inſidiatus eſt, ſemper filius detexit inſidias patris, frequenter iratum placavit, & à perſecutione Davidis avertit. 1. *Reg.* 18. 19.

Tobiæ charitatem Babylonica captivitas probatiorem fecit. Quippe in eadem captivitate conſtitutis, quo modo potuit, opitulari non ceſſavit, nunc verbis conſolando, nunc rebus juvando, & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, ſepeliendo. Hinc cum & ipſe Regis Sennacherib juſſu necandus perquireretur, Deo favente, unà cum ſuis periculum ſemper effugit. *Tobiæ* 1.

Beati Job charitatis opera percenſentur, dum illi dicitur: Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti, vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti, *Job.* 4.

Paulus quoque Apoſtolus, qualem erga proximos charitatem haberet, oſtendit, *ad Romanos* 9. dicens: Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Et 2. *ad Corinth.* 7. In cordibus noſtris eſtis ad commoriendum, & ad convivendum. Et ad *Philip.* 1. Teſtis mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos eſſe in viſceribus Jeſu Chriſti.

Apoſtolorum poſtremò omnium, & eorum qui illos ſecuti ſunt, unum hoc charitatis propoſitum & documentum fuit? Neque rerum præſentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum conſulitur ſpirituali ſaluti proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. Quomodo per effectum probetur. Pentec. lect. 2. *&* Dom. 3. Sept. fer. 6. lect. 3. *ejus præceptum tale, ut ſi ſolum fiat, ſufficiat.* F. S. Joan. Evan. num. 2. lect. 3. *fons plurimarum virtutum* 28. Octob. lect. 3. *plenitudo legis*, die 4. Epiph. num. 1. lect. 3. *omne mandatum de eo ſolo.* Plurim. Mart. num. 3. *ejus ordo.* Dom. 27. Pentec. num. 3.

Vide *liberalitas.*

Sen-

Sententiæ &c. de Amore Proximi.

NOn decipiet unusquiſque proximum ſuum. *Levit.9.*

Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. *Deut. 5.*

Maledictus qui clam percuſſerit proximum ſuum. *Deut. 27.*

Audiſtis, quia dictum eſt, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *Matth. 5.*

Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite &c. *Idem ibidem.*

In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. *Marci 4.*

Dimittite & dimittetur vobis. *Luc. 6.*

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. *Joan. 13.*

Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem. *Joan. 15.*

Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. *ad Galatas. 6.*

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod eſt vinculum perfectionis. *ad Coloſſen. 3.*

Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem habentes, quia charitas operiet multitudinem peccatorum. *1 Petri 4.*

Qui non diligit, manet in morte. *1. Joannis 3.*

Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. *Idem ibidem.*

Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo eſt. *1. Joan. 4.*

Filioli non diligamus verbo neque lingua, ſed opere & veritate. *Idem.*

In hoc cognoſcent homines, quod diſcipuli mei eſtis, ſi invicem vos dilexeritis. *Joannis 13.*

PATRES. Ubi charitas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia. *Auguſtinus.*

Sic affici debemus charitatis affectu; ut omnes velimus ſalvos fieri. *Aug.*

Finis præcepti eſt charitas. *Aug.*

Non memini me legiſſe mala morte mortuum, quilibenter opera charitatis exercuit, habet enim multos intercesſores, & impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri. *Hieronymus.*

Ficta eſt charitas, quæ deſerit in adverſitate. *Ambroſius.*

PHIL. POETÆ. Pauperibus ſemper clementem porrige dextram.

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis,

Convenit & tanto, quantus es ipſe, viro, *Ovid. de Ponto lib. 2. Eleg. 9.*

Rex eſt mendicus cui non eſt ullus amicus.

Extra fortunam eſt quidquid donatur amico.

Omnis amor cæcus non eſt amor arbiter æquus.

Nam deforme pecus judicat eſſe decus.

Quiſquis amat ranam, ranam putat eſſe Dianam.

Tuta frequenſque via eſt per amici fallere nomen.

Tuta frequenſque licet ſit via, crimen habet.

Ut ameris, amabilis eſto. *Ovid.*

Habet in adverſis auxilia qui in proſperis commodat. *Seneca in Proverb.*

Qui ſuccurrere perituro poteſt, cum non ſuccurrit, occidit. *Seneca.*

Cunctis eſto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad miſericordiam pronus, in adverſis [illegible] in proſperis [illegible]tus & humilis. *Seneca.*

Cato major, amantis animum [illegible] pore vivere, quod [illegible] animam potius eſſe ubi amat, quam ubi animat.

De hac Charitate Quæſtiones Theol. ſupra Tom. [illegible] Tract. 5. Præcepto 2.

ASTUTIA.

ASTUTI ſunt imitatores dæmonis. Quia dæmon [illegible] mus Magiſter aſtutiæ & callid[illegible] & [illegible] pente, qui erat callidior cunctis animantibus terræ, primam mulierem ſeduxit, & callide [illegible] virum, in quo major prudentia reſidebat, [illegible] *Geneſ. 20.*

Aſtuti ſunt deceptores ſociorum, & ſemper [illegible] vias ſubtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in [illegible] nunc in mercede, & ſemper novas [illegible] *Geneſ. 29. & 31.* Filii Jacob voluerunt patrem [illegible] decipere mittentes ei tunicam intinctam ſanguine, ut crederet Joſeph filium à beſtiis devoratum. *Gen. 37.*

Aſtuti ſunt crudeles & tyranni, qui per fraudes ſubditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharao, qui novas adinvenit aſtutias, [illegible] gueret. *Exodi 1, 2. & 5.* Callide voluit Saul occidi David, ſimulans ſe velle dare filiam ei in [illegible] *gum 18.* Sceleratam & novam Jezabel [illegible] ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret ſine culpa. *3. Regum 21.* Athalia Regina ut regnare poſſet, omne ſemen Regium callidè interfecit. *4. Regum 11.* Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Chriſtum occidere, procurando innocentes pueros occidi *Matth. 2.*

Aſtuti nituntur ſua ſcelera occultare, [illegible] *ne bonitatis.* Sicut David aſtutè voluit [illegible] rium pietate, quando vocavit Uriam, [illegible] quieſceret. *1. Regum 11.* Amon voluit [illegible] ſub ſpecie ægritudinis iniquitatem celavit. *2. Regum 13.*

Aſtuti ſimiles ſunt Venatoribus qui ponunt [illegible] tos laqueos & retia, ut aviculas [illegible] tes capiant & decipiant. Similes & ſunt [illegible] qui tegunt hamum parvis eſcis, [illegible] ſic magnos piſces capiant.

Aſtuti ſunt ſicut Serpentes & Anguillæ, quas dum putas te manibus retinere, ſtatim ſua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam ſunt Jano, quem Poetæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuiſſe: ſic aſtuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, [illegible] duplicia, quæ pro ſuis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed ſicut piſcis piſcem, & lupus lupum devorat, ſic juſto Dei judicio, unus aſtutus ab altero [illegible] decipitur.

Sententiæ ſelectæ de *Aſtutia* habentur ſupra [illegible] *Adulatio*, & infra Verbo *Mendacium*, [illegible]

AVARITIA.

AVaritia ſola eſt inſatiabilis, [illegible] & perditio nunquam replentur, [illegible] li hominum [illegible] *Prov.* [illegible] A[illegible] tur pecunia: & qui amat divitias, [illegible] ex eis. *Eccleſ. 4.*

Quam

Quam ſit avaris [illegible] ibidem cap. 10. Avaro nihil eſt ſceleſtius. Eccl. 14. Qui aurum diligit non juſtificabitur. Ecclesiaſtici cap. 4. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum colle[c]ta. Et cap. 14. [illegible] Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt. Lucæ 12. Et ideo Lucæ 18 [illegible] Spinæ, quæ ſuffocant bonum ſemen gratiæ & vitæ ſpiritualis, & avarum potius pinguem & [illegible].

Avari cupiditate [illegible] judicium, & veritatem in falſitatem commutant. [illegible] contra eum producti fuerunt. 3. Regum 21. [illegible] cuſtodes ſepulchri, mentiti ſunt dicentes, Corpus Christi per diſcipulos furtim ſublatum, Matth. 28. Felix Præſes quia à Paulo pecuniam non accepit, ipſum non vult liberare. Act. 24. Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Heliſæus dederat gratis, & ideò lepra percuſſus. 4 Regum 5. Menelaus propter pecuniam [illegible] promiſit Andronico, ſubditum Sacerdotium. 2. Machab. 4. Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. Matth. 21.

Avari propter ſuam cupiditatem [illegible] incurrunt mortem. Nam Achan cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideò fuit morti adjudicatus, ut habetur Joſue 7. Nabal qui noluit David fuit nimis avarus, ſubſtantiam & vitam perdidiſſet, niſi ob largitatem & prudentiam uxoris Abigail evaſiſſet. 1. Regum 25.

Avari ob pecuniam proditiones exercent, & [illegible] ſupplantant. Nam Delila propter pecuniam Sampſonem tradidit, quem [illegible] diligere oſtendebat, ut dicitur Judicum 16. Judas propter cupiditatem Chriſtum tradidit & vendidit, à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur Matth. 26.

Avari ſunt corrigendi à Prælatis, & à Deo graviter puniuntur. [illegible] reprobationis Saul videtur [illegible] cupiditas, quam habuit in præda Amalech, ut habetur 1 Regum 15. [illegible] graviter increpavit, Amos 1. [illegible] eſt [illegible] dives [illegible] ulo, qui deliciis [illegible] Lazarum avarus fuit Lucæ 16. Emptores [illegible] & villarum ob avaritiam ſunt excluſi à Cœna magna quam Dominus præparavit. Lucæ 14. Graviter punita eſt avaritia Ananiæ & Saphiræ per Apoſtolum Petrum Act. 5.

Avari ſimiles ſunt Ebrioſis, qui quo plus ſunt poti plus ſitiunt. S. Baſil. Homil. 7. hexam. Sicut mare nunquam eſt ſine fluctibus, ita avarus nunquam ſunt ſine [illegible] & turbatione, inquit Chryſoſt. Hom. 29. Sicut ignis & infernus nunquam dicunt ſufficit, ita avari. Auguſt. epiſt. 5. ad Bon. Sicut [illegible] tantum creſcunt [illegible], ſic ex avaritia pullulant omnia vitia, quia [illegible], Radix omnium malorum eſt cupiditas.

S. Bonaventura, in dictis, de pecun. cap. 6. [illegible] avarum Porco comparat, qui [illegible] vivit, [illegible] nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, [illegible] mortuus [illegible] eſt hominibus utilis, ita avarus [illegible] vita [illegible] quæ collegit poſt mortem [illegible] dare dæmoni, corpus in [illegible] pauperibus, debita [illegible] hæredibus, &c.

Comparatur [illegible] avarus Talpæ, quæ cæca [illegible], & ſemper cumulos terreos congerit, & ſibi foveas multiplicat, & inter illas ſe libenter abſcondit, & vix pedes habet, ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam eſt [illegible] teſtaceæ undique clauſæ, quæ ad pecuniam recipiendam ſuperius [illegible] pecuniam nunquam reddere, niſi [illegible], & [illegible] avarus [illegible] dum morte ſolvitur & [illegible], de quo [illegible] dicitur Iſaiæ 30. [illegible].

VIDE IN BREVIARIO. Quomodo avarus non impletur pecunia. Dom. 2. Aug. fer. 5. l. 1. [illegible] Dom. 5. Aug. fer. 5. l. 2 *regnum Dei non* [illegible] Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. [illegible] Dom. 1 Quadr. fer. [illegible] l. 1. *cauſa prodit[ionis] Chriſti.* Sabb. S. n. 2, l. 3. *Juſtitiam* [illegible] Dom. 1. Aug. n. 2. l. 1. [illegible] *malorum*, Dom. 17. Pentec. [illegible] l. 1.

Vide *Liberalitas*.

Sententiæ ſelectæ de Avaritia.

QUi confidit in divitiis ſuis, corruet. Prov. 11.

Conturbat domum ſuam, qui ſectatur avaritiam, qui autem odit munera, vivet. Ibid. 15.

Infernus & perditio nunquam implentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles. Ibid.

Qui odit avaritiam, longi fient dies ejus. Ibid. 28.

Qui feſtinat ditari non erit innocens. Ibid. c. 28.

Nihil eſt iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam ſuam venalem habet. Eccl. 10.

Beatus vir qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecuniæ theſauris. Eccl. 31. v. 8.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra Matth. 6.

Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid poſſumus. Matth. 6.

PATRES. Avarus antequam lucretur [illegible] perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. Auguſt.

Avarus vir inferno eſt ſimilis, quia nunquam dicit, ſufficit. Auguſt.

Cum cætera vitia ſeneſcente homine ſeneſcant, ſola avaritia (in ſenibus) juveneſcit. Hieronymus.

Peccatum avaritiæ, mentem quam inficerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda ſublimia attolli non poſſit. Gregorius.

Avarus [illegible] eſurit, ut mendicus. Bernardus.

PHILOS. ET POETÆ. Dormit nocte parum, poſſeſſor divitiarum.

Non eſt in mundo dives qui dicit, abundo.

O dives [illegible] vives.

Quod parcus quærit, effundet prodigus hæres.

Semper avarus eget.

ARIST. Avarus in accipiendo nimius, in dando parcus.

Duæ res ſunt, quæ maximè homines ad maleficium impellunt, [illegible], & avaritia. *Idem Ariſtoteles.*

Nihil eſt tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit. *Cicero in Verrem.*

Nunquam placet Avarus, niſi in morte.

Tam deeſt Avaro quod habet, quam quod non habet. *Adagium apud Hieronymum ad Paulinum.*

Deſunt inopiæ plurima, avaritiæ omnia. *Seneca Epiſt. 108.*

Quæſtiones Theol. de Avaritia *ſupra Tom. 2. cap. 7. de furto, rapina &c.*

B. BEA-

B.

BEATITUDO.

BEatitudo conſiſtit in ſtabili poſſeſſione boni, quod per ſe poſſit perfectè ſatiare omnes appetitum, ſive deſiderium humanum. Non poteſt ergo beatitudo noſtra conſiſtere in opibus, aut in honore, aut voluptate rerum creatarum, quia hæ non ſunt ſtabiles, nec poſſunt conſtanter ſatiare noſtrum appetitum. Id teſtatur ſapientiſſimus Salomon *Eccleſ. cap. 1.* Conſideravi cuncta quæ fiunt ſub ſole, & vidi, quòd omnia ſint vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dicit David *Pſal. 16.* Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Nulla eſt ergo beatitudo in *Superbia*, *Avaritia*, *Luxuria.* Vide iſta hic ſuis locis.

Quantus futurus ſit ſplendor & fulgor Beatorum in cælo, patet ex eo, quod Moyſes etiam in hac vita ex colloquio divino ſic radiabat, ut filii Iſraël non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quantò lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem, & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domeſtici Dei & cohæredes Chriſti.

De Beatis illis dicitur *Danielis 12.* Fulgebunt juſti quaſi ſplendor firmamenti, & ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. Cum ſole autem illos comparat Chriſtus *Matth. 13.* Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in ſeipſo manifeſtare voluit, quando in monte *Thabor* nive candidior, & ſole ſplendidior apparuit, & tanta dulcedine Apoſtolos perfudit, ut Petrus expeteret ſibi & aliis conſtrui tria tabernacula, quaſi ibi perpetuò permanſurus.

Erunt tamen pro meritorum menſura claritates ipſa ſingulis [illegible], teſte Apoſtolo 1. *ad Corinth.* 15. Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, ſtella enim à ſtella differt in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum. Et 2. *ad Corinth. c. 3.* Nos verò omnes revelatâ facie Dominum ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Joannes 1. cap. 3.* Scimus quoniam cum apparuerit ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, & omnis qui habet ſpem in eo, ſanctificat ſeipſum, ſicut & ille Sanctus eſt.

Erunt omnes Beati impaſſibiles, Sicut ſcriptum eſt *Apocal. cap. 7.* Non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos Sol, neque ullus æſtus, quoniam Agnus qui in medio throni eſt reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. & dixit qui ſedebat in Throno, Ecce nova facio omnia. Ideoque dicitur Iſaiæ c. 49. Non eſurient, neque ſitient, neque percutiet eos æſtus & ſol, quia Miſerator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum dotem agilitatis & ſubtilitatis, [illegible] pe-[illegible] corpora etiam ſolidiſſima, ſicut radii ſolares per vitrum [illegible] momento tranſe-[illegible]. Sic corpus Chriſti [illegible] ſepulchro reſurrexit *Joan. 20.* [illegible] januis intravit [illegible] quia Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. *Luc. 24.*

Habebunt etiam [illegible]

[illegible] Videbunt [illegible] etiam quæ [illegible] pulchritudinem [illegible] eſt [illegible] *Terra*, & [illegible] illud [illegible] Sancti ad [illegible] Hoc [illegible] Prophetâ, [illegible] O Iſraël, quam magna eſt Domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus. Et David *Pſal. 86.* Glorioſa dicta ſunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet ſanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum [illegible] anima mea in atria Domini [illegible] Cæleſtis illa Hieruſalem *Apoc. 21.* [illegible]

Non minus erit gaudium in viſione Dei [illegible] *Chriſti*, [illegible] *Angelorum*, [illegible] Hoc [illegible] Chriſtus *Joan. 17.* Pater quos [illegible] mihi, volo ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum, [illegible] claritatem meam quam dediſti mihi. Et Apoſtolus [illegible] *Corinth. c. 13.* Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. [illegible] ſam iſtius felicitatis magnitudinem declaravit [illegible] Oculus non vidit, nec auris audivit, [illegible] minis aſcendit, quanta præparavit Deus diligentibus ſe.

Cæleſtis gloriæ magnitudinem [illegible] *modo in hac etiam vita* [illegible] *Geneſ. 28.* Vidit Jacob ſcalam de terra [illegible] extenſam, & Angelos per eam [illegible] dentes, & exclamavit, Quam terribilis eſt [illegible] non eſt hic aliud niſi domus Dei [illegible] *Geneſ. 32.* Vidi Dominum [illegible] eſt anima mea [illegible] dit, *Exodi 33.* [illegible] me raptus ſum [illegible] *Iſaiæ 6.* [illegible] *Ezechiel* [illegible] firmamento ſedentem in Throno, [illegible] ſimilitudinis gloriæ Domini. *Ezechiel.* [illegible] ſtupenda fuit gloriæ ſimilitudo, [illegible] gloriæ. *Stephanus*, [illegible] cælum vidit gloriam Dei, & Jeſum [illegible] virtutis Dei. *Act. 7.* *Paulus* Apoſtolus raptus [illegible] tium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui. *ad Corinth. c. 12.* [illegible] *Apocal. c. 4.* teſtatur [illegible] ſpiritu, ubi vidit ſedentem in Throno, [illegible] audivit, [illegible] partes & [illegible] Deum laudantes, [illegible] omnes ſedentes in Throno, [illegible]

Multa quoque cæleſtis gloriæ ſigna [illegible] vita & morte plurimorum Sanctorum, ut videre [illegible] in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. [illegible] Auguſtini, S. Franciſci, S. Martini, S. [illegible] S. Alexii, S. Dominici, S. [illegible] Agnetis, S. Catharinæ, S. Cæciliæ [illegible] pluribus aliis factum eſt, ut cæleſti [illegible] beatitudo [illegible] beatitudinis [illegible]

[illegible] hominis Beatitudo poſt hujus vitæ [illegible] [illegible]

... in corruptione, reſurget in gloria &c. *ad Corinth.* 1. c. 15. V. Gloria cæleſtis.

Sententiæ ſelectæ de Beatitudine.

INfelix, qui omnia novit, & te Deus neſcit, qui autem te & illa novit, non propter illa beatus, ſed propter te ſolum. *Auguſt.*

Beatitudo vera non eſt, de cujus æternitate dubitatur. *Idem.*

Beatus non eſt qui quæ vult habet, ſi mala velit. *Idem.*

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, vivere Deo, vivere de Deo. *Ambroſius.*

Nihil eſt ex omni parte beatum. *Horatius.*

Nil beata vita deſiderat, nil requirit, nullo eget, ſed ſeipſa contenta eſt. *Ariſt.*

Omnis homo naturaliter beatus eſſe deſiderat. *Ariſt. Ethic.* 1. Et *D. Thom. part.* 1. *q.* 19 *art.* 10.

HÆRESES varias de Beatitudine *vide ſupra Tom.* 1. *pag.* 147.

De viſione Beatifica, Lumine gloriæ &c. expoſitiones Theologicæ, *ſupra Tom.* 2. *part.* 1 *pag.* 5. & *pag.* 7. ſeq.

BAPTISMUS.

B*Aptiſmus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis.* Nam per mare rubrum filii Iſraël liberati ſunt, id eſt Chriſtiani, & Pharao, id eſt diabolus cum ſuis ſequacibus, eſt ſubmerſus. *Exodi* 14. Signabatur Baptiſmus per aquam in quam Helizæus miſit ſalem, id eſt, Chriſti gratiam. 4. *Reg.* 20.

Septena lotio *Naaman* in Jordane quæ eum mundavit à lepra, ſignat ſeptem dona Spiritus Sancti, mundantia hominem baptizatum. 4. *Reg.* 5.

Baptiſmus prædictus fuit à Prophetis antiquis & novis. Nam de eo dici poteſt illud *Ezechielis*, effundam ſupra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. *Ezech.* 36.

Joannes Baptiſta cœpit Baptiſmum aquæ, ſed Baptiſmū Chriſti cum pœnitentia & Spiritu Sancto prophetice prænunciavit. *Matth.* 3. Baptiſmum approbavit Chriſtus, quando baptizatus eſt à Joanne, & Spiritus Sanctus apparuit in Columbæ ſpecie in aquis virtutem tribuente ſalutarem. *Matthæi* 3. & *Lucæ* 3.

Præcepit Chriſtus Baptiſmum de neceſſitate, cùm dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Joan.* 3. Prædicare etiam voluit Chriſtus Baptiſmum, & formam baptizandi, dicens: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matth.* 28. In Baptiſmo & Fide oſtendit Chriſtus eſſe ſalutem noſtram dicens. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Marci ultimo.* Vide de Baptiſmo ſupra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catecheſi.

VIDE EX BREVIARIO. Quæ inter Chriſti Baptiſmum & Joannis differentia. Dom. III. Advent. Sabb. l. 1. *Baptiſmorum encomia, & vita.* Dom. in Alb. n. 2 *Baptiſmi neceſſitas non ſolum quoad gentiles, ſed & Chriſtianorum infantes.* 28. Jul. n. 2. l. 3. *ejus virtus quoad peccata.* Dom. III. Adv. Sab. l. 3. & *maculas animæ.* Dom. III. Quad. fer. ... & *ſanitatem corporis.* F. Silveſtri P. ... 9. Novemb. ... 1 2. *ejus cæremonia.* Sabb ante Pent. n. 2. & Dom. ... *ad eum præparatio priùs in animam.* Fer. 6 Paſch. *neceſſaria baptizatis & baptizandis.* Ibid. *promiſſa in eo ſervanda.* fer. 6. Aſcenſ n. 4. l. 2. *vis & nexus ejus* ... Januarii. lect. un. 14. April. lect. 1, 4. Maji ...

l. 1. & num. 2. 2. Junii l. 1. 1. 2. Julii num. 3. l. 3. & ſæpiùs.

Sententiæ aliæ de Baptiſmo.

QUicumque in Chriſto Jeſu Baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. *Galat.* 3.

Una fides, unum Baptiſma. *Epheſ* 4.

Pœnitentiam agite & baptizetur unusquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. *Act.* 2.

Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei. *Joan.* 3.

Si baptizata eſt caro Chriſti, quæ ſine peccato erat, propter exemplum imitationis: quanto magis Baptizanda eſt caro mortis propter evitandum judicium damnationis. *Auguſt.*

HÆRESES de Baptiſmo, *vide ſupra Tom.* 1. *pag.* 145. De Baptiſmo per Martyrium v. *Tom.* 2. *part.* 1. *pag.* 60.

Quæſtiones Theologicas v. *part.* 2. *de Sacram. p.* 178.

BENIGNITAS DEI.

B*Enignus eſt Dominus tribulationem ſuſtinentibus.* Ideò fugienti Jacob iram fratris ſui Eſau Dominus benignè apparuit, & revertentem benignè defendit, *Gen.* 33 Heliæ in neceſſitate corvus panes & carnes juſſu Dei cum benignitate ferebat. 3. *Regum* 17. Eidem Heliæ feſſo & dejecto Deus panem & aquam per Angelum deſtinavit. 3. *Reg* 3 & 19. Cum Azaria & ſociis ejus in fornace vidit Nabuchodonoſor ſimilem Filio Dei, ad probandum quod Deus tribulatis adeſſe ſoleat. *Dan.* 3. Danieli exiſtenti in lacu leonum, Deus benignè miſit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan.* 14. Diſcipulis de Chriſti receſſu dolentibus ipſe Spiritum paraclitum promiſit, & dedit. *Joannis* 14. *Act.* 2. Petrum fluctuantem in mari Dominus benignè de fluctibus liberavit. *Matth.* 14. Stephano poſito in tribulatione Martyrii Dominus benignè cælum apertum & ſe ipſum oſtendit, cujus aſpectu Stephanus recreatus, ſpiritum ſuum illi cum lætitia commendavit. *Actorum* 7 Latronem clamantem in ſuis tribulationibus conſolatus eſt Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiſo, *Lucæ* 23. Jonam devoratum è balena Dominus miſericorditer liberavit. *Jonæ cap.* 2.

Benignus eſt Deus juſtis & rectè viventibus. Ideò Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quærunt Deum 2. *Paralip.* 30. Miſit Dominus benignè Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit *Tob.* 5. *uſque ad* 12. Magdalenam pro operi intentam Chriſtus benignè, diſcipulis murmurantibus excuſavit. *Matthæi* 26. *Marci* 14. Exaudivit Dominus innocentem Suſannam, & benignè eam ab injuſtis ſenibus liberavit. *Danielis* 13. Diſcipulos Chriſtus benignè defendit tempore Paſſionis dicens; Si me quæritis, ſinite hos abire *Joannis* 18.

Benignus eſt Dominus præliantibus pro juſtitia, eos confortando, & adjuvando. Ideò obedivit Dominus voci Joſuæ dicentis, Sol contra Gabaon non moveatur. *Joſue* 10. Gedeoni dedit bis ſignum in vellere, quod de hoſtibus victoriam obtineret. *Judic.* 6. Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. 1. *Machab.* 10.

Benignus eſt Dominus peccatoribus, volentibus pœnitere. Ideò benignè pepercit David confitenti peccatum cùm

cum à Nathan fuit reprehenſus 2. *Reg.* 12. Exemplum Chriſti de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores oſtendit. *Luca* 20. Zachæus Publicanus qui Chriſtum deſiderabat videre, benignè fuit à Domino viſitatus. *Luca* 19. Latroni petenti ſui à Chriſto memoriam, promiſit brevi tempore Paradiſum, *ſupra Luc.* 23. Magna pietas Chriſti qua Petrum ter negantem non abjecit, ſed potiùs benignè reſpexit. *Luca* 22. Thomam non credentem non repulit, ſed ab eo tangi & palpari permiſit. *Joan.* 20. Saulum perſecutorem proſtratum & excæcatum benignè erexit & illuminavit. *Act.* 9.

Benignus eſt Dominus agris & infirmis. Nam circumibat Jeſus totam Galilæam, ſanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth.* 4. *&* 9.

VIDE EX BREVIARIO. Quomodo benignus Deus vocat ad pœnitentiam. F. 5. Veſt. n. 1 l. 2. *omnia diſponit in miſericordia.* Dom. III. Aug. Sabb. *plena eſt ea terra.* fer. 2. Pſ. 32. *unica cauſa redemptionis.* Dom. IV. Adv. n. 2 l. 2. V. Conſolatio divina.

Vide cum Sententiis ſupra *Amor Dei*, & infra *Conſolatio divina.*

BLASPHEMIA.

BLaſphemi in *Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita.* Nam filius mulieris Iſraelitæ, quia blaſphemaverat Deum, juſſus eſt à Domino lapidari. *Levit.* 14. Vir dixit ad Regem Iſraël, quia dixerat, Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. Multum diſplicuerunt Domino blaſphemiæ ſervorum Sennacherib Regis Aſſyriorum, propter quas percuſſit Deus 185. millia hominum de exercitu ejus 4. *Reg.* 19. Multum aggravavit Nathan peccatum David, quòd fecerat inimicos blaſphemare nomen Domini 2. *Reg.* 12.

Blaſphemia ex magna ſuperbia oritur. Unde Nabuchodonoſor dixit tribus pueris, quis eſt Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia ſtatuam ejus adorare nolebant *Dan.* 3. Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Oſtendam tibi, quòd non ſit Deus in terra niſi Nabuchodonoſor. *Judith.* 6. Dicentibus Judæis Nicanori: Eſt Deus potens in cœlo, qui jubet cuſtodiri Sabbathum, Reſpondit, & ego potens in terra, qui jubeo ſumere arma. *Machab.* 15.

Blaſphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Unde cum Jeſus ejeciſſet dæmonem Pharisæi clamabant, In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia. *Matth.* 12. *Luca* 11. Pendente Chriſto in Cruce prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes, Vah! qui deſtruis templum Dei & in triduo reædificas illud. *Matth.* 22.

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita impii ſicut canes rabidi contra Deum & Dominum ſuum blaſphemant. Linguam habent blaſphemi inſtar Serpentis, quæ non novit aliud, quàm venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quaſi in ſuo ſinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO. Quomodo blaſphemi flagellant Chriſtum. Dom. IV. Quad. fer. 2. l. 2. *frequentior vita [illegible]* Aug. n. 2. l. 1. *blaſphemi regnum Dei non poſſidebunt.* Dom. I. Epiph. fer. [illegible] l. 2. *[illegible] maledictionem, [illegible]* Sabb. [illegible] 1-8.

Sententia ſacra de Blaſphemia.

NOn aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum (quanto minus ad blaſphemandum) *Exod.* 20.

Qui blaſphemaverit nomen Domini morte moriatur. *Levit.* 24.

Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus, ſi autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? 1. *Reg.* 2.

Davidi dictum, Quoniam blaſphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc filius qui natus eſt tibi, morte morietur. 2. *Reg.* 12.

Docuit iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium, condemnabit te os tuum, & non ego. *Job.* 15.

Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga. *Eccl.* 23.

Omnia remittentur filiis hominum peccata, & qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remiſſionem in æternum. *Marc.* 3. *& Luca* 12.

Non minus peccant qui blaſphemant Chriſtum regnantem in cœlis, quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris. *Auguſt.*

Quæſtiones Theol. ſupra de blaſphemia [illegible] contra 2. præceptum, vide *Tom. 2. part. [illegible]* *cap.* 2.

C.

CASTITAS, ET CONTINENTIA.

CAſtitas *ſervatur in ſocietate bonorum, & perditur in conſortio malorum.* Quamdiu Dina fuit cum fratribus ſuis, & patre, manſit caſta, ſed egreſſa [illegible] peregrinas curioſè videre, corrupta eſt. *Gen.* 34.

Caſtitatem violantes graviter puniuntur. Nam cùm Sichem violaſſet Dinam filiam Jacob, fratres ejus [illegible] & patrem & populum occiderunt. *Gen.* 34. [illegible] propter deflorationem Thamar ab Abſalone [illegible] eſt occiſus, 2. *Reg.* 13. Poſt violationem uxoris Levitæ plusquam ſexaginta millia hominum [illegible] *Judic.*

Caſtitas cara res eſt, & multum diligenda. [illegible] Joſeph licet eſſet juvenis & ſollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere caſtitatem. *Gen.* 39. *Sic* diligebat Sara caſtitatem [illegible] Tu ſcis Domine, quia nunquam concupivi virum. *Tob.* 3. [illegible] ter fuit Suſanna moleſtata à ſenibus; ſed nec ſententiam, nec vitam prætpoſuit caſtitati. *Dan.* 13. Virgo [illegible] eſt oblita votum caſtitatis ſervare, licet Angelus dixiſſet ei, quod de ea filius Dei naſceretur. *Luc.* [illegible]

Caſtitatem maximè ſervare debent, Sacerdotes & miniſtri Dei. In cujus figura dicitur quòd [illegible] bant eſſe à mulieribus qui panes ſacerdotales [illegible] caret, ut habetur 1. *Reg.* 24.

Argumentum eſt caſtitatis Prælatis & Clericis, quod Stephanus in primitiva Eccleſia tam caſti fuerint, [illegible] non dubitaverint cum mulieribus [illegible] *Act.* [illegible]

Caſtè debent vivere viduæ, & maximè, quibus [illegible] eſt difficilior. Ideò Judith poſt mortem viri ſui non cognovit alium virum, ſed cum puellis ſuis clauſa [illegible] batur, habens cilicium ſupra lumbos, & jejunans cunctis diebus *lib. Judith.* Anna vidua [illegible] octoginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo, jejuniis, & orationibus vacans. *Luc.* 2.

Caſtitas debet [illegible] Quod [illegible] [illegible] decem Virginibus [illegible] fatuæ [illegible] licet caſtæ erant, [illegible] opera non habebant. *Matth.* 25.

Caſtitas ſimilis eſt [illegible] halitu obſcuratur. Similis eſt Roſis [illegible] ſi tangantur marceſcunt, [illegible] ſtatim. Vide *Luxuria.*

VIDE EX BREVIARIO. Quomodo ſiat [illegible] *amabiles.* Dom. III. n. 2. l. 2. *ſine bonis operibus non eſt magna.* Com. non. Pontif. n. 3. l. 2. [illegible] *Eccleſiaſticus.* 28. Aug. n. 2. l. 3. *per* [illegible]*, deplicat coronam.* 11. Decemb. n. 2. l. [illegible] *valde ſubſumus.* 21. Novemb. n. 3. l. 1. *ſummis laudibus extollitur.* 2. Com. Virg. n. 1. l. 2. *floruit de cælo.* ibid. l. 3. *æternum Patris Verbum e cælo traxit.* ibid. *contingi pravalere.* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 2. & fer. 5. ibid. *Deo charos facit.* 6. Maji n. l. 1. *Angelis ſimiles.* Com. Virg. n. 2. l. 2. *Præmium eius ſummum erat.* 3. Feb. n. 3. *non eſt ſervatu impoſſibilis.* 5. Febr. n. 3. *ſola ad ſalutem non ſufficiens.* Com. Virg. n. 3. l. 3.

CALUMNIA vide *Detractio.*

Sententiæ ſelectæ de Caſtitate.

PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Job.* 31. multo magis ne oculis fixè contemplemur.

Ne aſpicias in mulieris ſpeciem, & ne concupiſcas mulierem in ſpecie. *Eccleſ.* 25.

Scio, quoniam non poſſum eſſe continens, niſi Deus det. *Sapient.* 2.

Melius eſt mihi incidere absque opere in manus hominum, quam peccare in conſpectu Domini. *Daniel.* 13. Ita Suſanna de libidine iniquè accuſata.

Sunt Eunuchi qui caſtraverunt ſeipſos propter regnum cælorum. *Matth.* 19.

Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini ſunt. 1. *ad Corinth.* 7.

Dico autem non nuptis & viduis, bonum eſt illis ſi ſic permanſerint, ſicut & ego. 1. *ad Corinth.* 7. Præclarum pro illis ipſius Apoſtoli exemplum.

Qui matrimonio jungit virginem ſuam bene facit, & qui non jungit, melius facit. 1. *ad Cor.* 7. ubi conſilium illud Evangelicum comprobatur.

Fructus Spiritus eſt charitas, continentia, caſtitas. *ad Galat.* 5. ubi continentia & caſtitas Charitati reliquarum virtutum principi adjungitur.

PATRES. Non dicatis vos habere animos pudicos, ſi habetis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis eſt nuntius. *Auguſt.*

Pudicitia virtus animæ eſt, & comitem habet fortitudinem. *Idem de Civitate Dei.*

Quacumque virtute polleas, quibuscunque operibus niteas, ſi ſcrupulo caſtitatis careas, omnia per terram trahes. *Hieron.*

Majus miraculum eſt de carne propria fomitem eradicare luxuriæ, quam expellere immundos ſpiritus de corporibus alienis. *Venerab. Beda.*

CHARITAS. V. AMOR

AMor Dei facit miſericordiam obtineri. Ideò daturus Dominus Legem Moſi dixit: Ego Dominus faciens miſericordiam his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea. *Exod.* 20.

Amor Dei principium & finis eſt omnium mandatorum. Idem dixit Moyſes: quid petit Deus à te, niſi ut ambules in viis ejus, & diligas eum. *Deut.* 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema ſit: ac ſi diceret defectus charitatis hominem à Deo ſeparari. 1. *ad Corinth.* 16. Hoc etiam eſt quod Paulus dixit; Si linguis hominum loquar & Angelorum, & Charitatem non habeam, factus ſum ſicut æs ſonans, aut cymbalum tinniens &c. 1. *ad Cor.* 13.

Vide ſupra ſuſius *Amor Dei, & Amor proximi.*

CHRISTUS.

CHriſti vitæ, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut ſingula facilius inveniantur, præcipua myſteria & loca breviter audiamus. Chriſti Conceptio, Nativitas, Diſtinctio. *Matth.* 1. *Luca* 1. *&c.* Baptiſmus Chriſti & vox de cœlo. *Matth.* 3. *Marci* 1. Jejunat 40. diebus & tentatur à dæmone. *Matth.* 4. Vocatio Apoſtolorum. *Matth.* 4. Sermo Chriſti in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evangelicæ enarratur. *Matth.* 5. Mittit Apoſtolos ad prædicandum, & dat ipſis virtutem operandi miracula. *Matth.* 9. *v.* 37. *Luc.* 10. *v.* 2. Transfiguratio Chriſti glorioſa, & vox de cœlo audita. *Matth.* 17. *Luca* 9. *v.* 29. Inſtituit cœnam Euchariſticam ſui corporis & ſanguinis. *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Luca* 22.

Chriſti [illegible] *& miſericordia in curandis infirmis.* Sanat decem leproſos & dæmoniacum. *Luca* 17. Illuminat cœcum. *Marc.* 10. & plures alios infirmos & ſocrum Petri. *Matth.* 8. Paralyticum per tectum demiſſum. *Matth.* 9. Hydropicum. *Luca* 14. Manum aridam. *Marc.* 3. Languidum ad piſcinam. *Joan.* 5. Servum centurionis. *Matth.* 8. Filium Reguli. *Joan.* 4. Mulierem à fluxu ſanguinis. *Matth.* 9.

Chriſti doctrina in variis parabolis eleganter ab eo propoſita. In parabola ſeminantis explicat effectum varium verbi & gratiæ divinæ. *Luca* 8. In zizaniis exponit malitiam dæmonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Matth.* 13. In grano ſynapis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth.* 13. In negotiatore emente pretioſam margaritam ſtudium regni cœleſtis præ rebus terrenis. *Matth.* 13. In ove perdita oſtenditur charitas Chriſti in quærendis & recipiendis peccatoribus, *Luca* 15. Eadem declaratur in filio prodigo, *Luca* 15. Et in homine à latronibus ſauciato & à Samaritano benigne curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injuriis, explicat in ſervo qui debebat 100. talenta. *Matth.* 18. *Humilitatem & ſuperbiam* in Publicano & Phariſæo. *Luc.* 18. *Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operariis in vinea miſſis. *Matth.* 20. *Vocationem* [illegible] regni cœleſtis aptè exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & ad cœnam magnam. *Matth.* 22. *Luc.* 14. Et de decem virginibus, & quinque talentis, *Matth.* 25. *Luc.* 19.

Chriſti pro ſalute hominum paſſio, mors, & ſepultura, Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 22.

Chriſti Reſurrectio à mortuis, & Apparitio varia, Matth. 28. *Ejus glorioſa in cœlum Aſcenſio.* Marc. 16. Lucæ 24. Joan. 17. *Chriſtus in cœlo noſter mediator & advocatus.* Joan. 6. & 14.

VIDE EX BREVIARIO. Chriſtus *Agnus*, 13. Novemb. nocturno 2. l. 3. & Jo. n. 2. l. 2. & fer. 3. Maj. hebd. n. 1. l. 1. & 14. Sept. n. 3. l. 3. *Angelus.* 20. Mart. n. 2. l. 2. *Aquila.* fer. 3. infra Dom. Aſcenſ. n. 2. *Avis.* ibid. fer. 4. n. 3. l. 3. *Flos.* Dom. II. Adv. n. 2. l. 2. *Gallina.* fer. 6. Dom. III. Quadr. l. 3. *Granum frumenti.* 1. Febr. n. 3. *Lux* Sabb. Dom. IV. Quadr. *Mons.* Dom. Palm. 3. l. 2. Com. Doct. n. 3. l. 3. *Sella.* die 6. infra Epiph. n. 3. l. 3. *Sol.* Octav. Aſcenſ. n. 3. l. 1. *Via* Dom. Quinquag. n. 3. l. 3. *Vitis.* Com. plur. Mart. temp. Paſch. n. 3. *Caput Eccleſiæ.* Dom. IV. Epiph. fer. 3. n. 1. *Medicus.* Dom. infra Aſcenſ. n. 2. *Pater.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Paraclitus.* ibid. *Paſcha noſtrum.* Dom. I. Epiph. fer. 3. l. 2. *Propitiatio noſtra.* Vig. Joan. Evang. n. 1. l. 3. *Dominus.* Dom. VIII. Pentec. n. 3. l. 3. *Rex.* Sabb. ante Dom. Palm. *Sacerdos.* fer. 3. infra Corp.

Chriſti n. 2. l. 2. Virtutes ejus: *Charitas*. Octav. Innocent. n. l. 3. *Humilitas per quam noſtram ſuperbiam increpavit.* 12. Maji. *Juſtitia quam cum manſuetudine exercuit.* 12. Maji. *Obedientia.* Dom. III. Quad. Sabb. l. 3. *Obedientia.* Dom. infra Epiph. l. 1. *Oratio*. fer. 6. Pent. l. 1. 25. Aug. n. 3. *Paupertas*. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. Paſſio ejus *Nec ſolus Deus, nec ſolus homo pati potuiſſet.* Octav. Aſcenſ. n. 3. l. 3. *In cruce extendens manus, contradicentes expectabat.* fer. 5. Maji hebd. n. 2. l. 3. *Vulneribus ſuis nos ea ſanare voluit.* fer. 3. Paſch. l. 2. & Dom. II. Paſch. n. l. 3. *Extra portam paſſus eſt.* Dom. 6. Epiph. Sabb. l. 3. *Neque attradebat à quibus, ſed pro quibus pateretur.* Dom. Paſch. fer. 2. l. 3. Reſurrectio. *Per hanc majorem gloriam acquiſivit.* Com. Evang. n. 3. l. 3. *Eſt ſpes noſtra.* Dom. infra Aſcenſ. numero 2. lectio 2. *Ejus Aſcenſio noſtra glorificatio.* Dom. infra Aſcenſ. n. 2. l. 2. Majeſtas *in facie ejus occulta relucebat.* 11. Sept. n. 3. l. 1. *Honor ei debitus.* Dom. II. Adv. n. 3. l. 1. *Imitandus* 12. Aug. n. 3. l. 2. Figuræ ejus *Jacob.* Dom. II. Quadr. n. 2. l. 2. *Jonas* Dom. I. Quadr. l. 4. *Salomon.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. *David* Dom. IV. Pent. *Elias.* ibid. lect. 2.

HÆRESES circa perſonam Chriſti V. ſupra *Tom. 1. pag. 148.* & circa ejus Incarnationem *Tom. 2 part. 1. pag. 55.*

CONFESSIO PECCATORUM.

Placet Deo humilis peccati confeſſio. Reprehenſus David à Nathan peccatum ſuum patenter & humiliter eſt confeſſus dicens, peccavi Domino, & confeſtim veniam obtinuit 2. *Reg.* 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata ſua. *Matth.* 3. *Marc.* 1. In cujus figura dixit Chriſtus leproſis. Ite, oſtendite vos Sacerdotibus, *Luca* 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata ſua, *Act.* 19.

Confeſſio peccatorum debet eſſe cum ſpe veniæ, & non cum deſperatione. Ideo confeſſio Cain Deo non placuit nec ipſi profuit, quia cum deſperatione dixit; Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam mereat, *Geneſ.* 4. Judas confeſſus eſt peccatum ſuum, dicens, Peccavi tradens ſanguinem juſtum &c. Sed ipſi non profuit, quia cum deſperatione fecit, *Matth.* 26.

Confeſſio peccatorum debet eſſe cum propoſito ulterius non peccandi. Ideo Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confeſſio; quia non intendebat deſiſtere è peccato & duritia cordis ſui, *Exod.* 10. Simile accidit Sauli, cum reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1. *Reg.* 15. Sed quia David agnovit ſuum peccatum cum intentione ulterius non peccandi Dixit ei Nathan, Tranſtulit Dominus peccatum tuum. 2. *Reg.* 12.

Confeſſionem induxit aliquando tribulatio & afflictio. Ideo dicit Pſalmiſta, Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt, ſcilicet ad confeſſionem, *Pſal.* 15. Afflicti Iſraelitæ per ſerpentes dixerunt Moyſi: peccavimus, quia locuti ſumus contra te, *Num.* 21. Oppreſſi filii Iſraël à Philiſtæis & filiis Ammon confeſſi ſunt, dicentes, peccavimus. *Jud.* 10.

Confiteri debent homines quantumcumque juſti, & ſe peccatores reputare. Exemplo Neemiæ dicentis: ego & domus Patris mei peccavimus, [illegible] fecimus, *Neem.* 1. Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel* 9. Sextus illorum ſeptem fratrum Machabæorum [illegible], qui pro Domino ſuſtinebant [illegible] vide Controverſias & Hæreſes de Confeſſione *Tom. 1. pag. 2* [illegible] *pag. 47.* Hæc patimur, quia peccavimus, 2. *Machab.* 7.

Vide infra in Catechiſmo [illegible] de Sacram. Pœnit. Item in Reſol. Theol. Tripart. part. 1. cap. [illegible]

VIDE EX BREVIARIO. Confeſſio, *Quæ cum effectus.* In feſto Joan. [illegible] *Ad ſalutem neceſſaria.* Com. Dedic. n. 1. l. [illegible] [illegible] l. 3. *& vulnerum Animæ reſpicit.* Dom. II. Quadr. lec. 4. Abſolutio *quanta efficacia.* Dom. I. Quadr. Sabb. l. 4. *Non erubeſcendam [illegible].* Dom. IV. Aug. Sabb. l. 2. & fer. 2. Pent. lect. 3.

Sententiæ ſelectæ &c. de Confeſſione Peccatorum.

NOtandum, in his non agi de ſola Confeſſione Sacramentali.

Confeſſio fit ad ſalutem. *ad Rom.* 10.

Confitemini alterutrum peccata veſtra. *Jacob.* 5.

Confitentes peccata ſua. *Matth.* 3.

Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, *Joan.* 1.

Si confitemur peccata noſtra, Deus fidelis eſt & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate, *Joan.* 1.

Vade lavare ſepties in Jordane, & recipies carnis ſanitatem, & mundaberis. 4. *Reg.* 5.

Delictum meum cognitum tibi feci & injuſtitiam meam non abſcondi. *Pſal.* 31.

Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino &c. *Pſal.* 31.

Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. *Pſal.* 28.

Non confundaris confiteri peccata tua. *Eccli.* 4.

Vade & oſtende te Sacerdoti, & offer munus [illegible] *Matth.* 8.

PATRES. Quem pœnitet, [illegible] & dolorem lacrimis oſtendat, [illegible] Deo per Sacerdotes, præveniat judicium Dei per confeſſionem, *Auguſtinus.*

Non operui ſed aperui, ut [illegible] regeres, nam quando homo detegit, Deus tegit, [illegible] homo cælat, Deus nudat, cum homo agnoſcit, Deus ignoſcit. *Auguſtinus.*

Qui vult confiteri peccata ſua, ut inveniat gratiam, quærat [illegible] erdotem ſcientem ligare & ſolvere, ne [illegible] neg[illegible]ens circa te extiterit, negligatur ab illo. [illegible]

O homo quid times confiteri? illud quod per confeſſionem ſcio, minus ſcio, quam illud quod neſcio: cur confiteri erubeſcis peccata tua? peccator ſum [illegible] & tu homo ſum, humani à me nihil eſt alienum. Confitere homo homini, homo peccator, [illegible] turi. Elige quod vis, ſi non confeſſus lateas [illegible] ſeſſ damnaberis. *Auguſtinus in Pſalmos.*

Qui promereri vult quod cupit, debet [illegible] confiteri quod facit: valde enim [illegible] rem ſe quiſque [illegible], cum nihil pro peccato [illegible] [illegible] *Gregorius 8. moralium.*

Confeſſio ſanat, confeſſio juſtificat, confeſſio peccatis veniam donat. Omnis ſpes in confeſſione [illegible] [illegible], in confeſſione locus miſericordiæ eſt [illegible] gravis eſt culpa, quæ per confeſſionem non habet [illegible] niam, *S. Iſidorus.*

Quantum diſplicet Deo impudentia peccati [illegible] tantum placet verecundia confitentis. [illegible]

O beata confeſſio, quæ [illegible] oppreſſionem [illegible]

Caſſiodorus.

Con-

Confeſſio aperit paradiſum, confeſſio ſpem ſalvandi tribuit: unde ſcriptura dicit, dic tu iniquitates tuas, ut juſtificeris. *Ambroſius.*

CONSILIUM BONUM.

COnſilium Sapientum ſervandum eſt. Ideò dicebat filio Tobias Conſilium ſemper à ſapiente perquire, *Tobiæ 4.*

Qui non credit Conſiliis Sapientum, perit: Sicut filii Iſraël qui noluerunt credere Moyſi ſapienti & experto dicenti non aſcendatis, ideo victi fuerunt, *Num.14.* Roboam quia non tenuit Conſilium Seniorum ad clementiam, ſed conſilium juvenum ad jugum duriſſimum ſubditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, 3.*Reg.*12. Daniel plenus ſapientiâ dedit bonum conſilium Nabuchodonoſor, ut peccata ſua eleëmoſynis redimeret, ſed ipſe non credidit, ideò ad beſtias eſt tranſlatus *Dan.4.*

Conſilium amicorum eſt credendum. Nam fidele conſilium dabat Achior Holoferni, cum quo erat in exercitu, ſed quia non credidit, occiſus fuit, *Judith.5.* Godolias qui non credidit Conſiliis Joañan, ut ſibi caveret, mortem incurrit, *Jerem.41.* Judas cum paucis pugnaturus contra multos, noluit acquieſcere conſiliis amicorum, ut meliorem opportunitatem exſpectaret, ideò in prælio interiit, 2.*Mach.9.* Conſilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Chriſtus in monte. *Matth.5.*

Conſilium bonum *Simile* eſt optimæ Medicinæ qua homines ad ſalutem perducuntur, & à morte conſervantur: conſilium verò perverſum ſimile veneno, aut peſti, qua homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO. Male vivitur ſine bono conſilio. Dom.IV. Aug.n.2.l.2. *Malorum Conſilium diſperdet Deus* fer.2. Pſ.32. *Manente conſilio Domini in æternum.* ibid. *Conſilia Evangelica, cuſtodiunt præcepta divina.* in Commune Virginum noct.2.l.2.

Sententiæ ſacræ de bono Conſilio.

AUdi verba atque conſilia, & erit Dominus tecum. *Exodi 18.*

Gens abſque conſilio, & ſine prudentia, utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent *Deut.32.*

Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant. *Tobiæ 4.*

Cuſtodi conſilium, & cuſtodiet te. *Prov.2.*

Cuſtodi legem meam, atque conſilium meum, & erit vita animæ tuæ. *Prov.3.*

Conſilium ſemper à Sapiente perquire. *Tobiæ 4.*

Qui Sapiens eſt, audit conſilia. *Prov.12.*

PATRES. Quid tibi prodeſt habere Sapientiam, ſi conſilium neges. *Ambroſ.*

Dare ſtulto conſilium charitatis eſt, dare Sapienti oſtentationis; dare verò tempore perverſitatis, ſapientiæ. *Ambroſ.*

Nullus fidelior tibi ad conſilium poteſt eſſe, quam qui non tua ſed te diligit. *Greg.*

Omnia prius conſilio experiri quam armis, Sapientem decet. *Terentius.*

Conſilium nobis Reſque, Locuſque dabunt, *Ovid.*

CONSILIUM MALUM.

COnſilium malorum mulierum deteſtandum eſt. Nam Eva male conſuluit & perſuaſit viro, ut de ligno vetiti fructu manducaret, quod & fecit, ideoque amœniſſimum locum paradiſi perdidit, *Gen.2.* Domina cui ſerviebat Joſeph, malè conſulebat ei, ut caſtitatem perderet, cui non acquievit, & tactus eſt Dominus Ægypti, *Gen.39.* Mulieres perſuaſionibus perverterunt cor Salomonis ut adoraret idola, ut habetur 3.*Reg.11.* Nefandum conſilium dedit Herodias filiæ, dicens, nihil aliud petas niſi caput Joannis, *Matth.14. Marc.6.*

Conſilium malum aliquando dant ſubditi Principibus & Prælatis. Sic populus Iſraël male conſulit Aaroni, ut faceret iis vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron ſtultè credidit, & ſcandalum incurrit, *Exodi 32.*

Malum conſilium conſultori peſſimum. Sic Aman conſilium dedit, ut ſuſpenderetur Mardochæus, & ideò ipſe ſuſpenſus fuit. *Eſther 7.* Achitophel videns ſuum conſilium contemni, laqueo ſe ſuſpendit, *Reg.17.*

Triplicem Similitudinem conſilii doloſi adducit ſapiens, *Eccl.27.* Qui *foveam* fodit, incidet in eam: & qui ſtravit *lapidem* proximo ſuo, offendet in eo: & qui *laqueum* alieri ponit, peribit in illo.

Sententias plures vide in Titulo præcedenti.

CONSOLATIO DIVINA.

COnſolatur Dominus obedientes mandatis ſuis. Ideò Abraham poſtquam exivit de terra ſua ad mandatum Domini, Dominus conſolatus eſt eum diverſis apparitionibus: *Gen.12.15. & 37.* Filiis Iſraël qui obedientes Deo exierunt de Ægypto, ut ſacrificarent in deſerto, miſit Dominus conſolationes, quando pluit eis in deſerto manna, &c. *Exod.16.*

Conſolatur Dominus tribulatos poſt tempeſtatem tribulationis; Juxta illud Pſalmi, ſecundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideò fugiente Jacob à facie fratris ſui Deus eum multipliciter conſolatus eſt in ſomno. *Gen.28.* Moyſi exulanti apparuit Dominus in deſerto Conſolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exodi 3.* Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Eſtheram liberati ſunt à tanto periculo liberati, *Heſther 9.*

Conſolatur Deus obſeſſos carceri mancipatos &c. Sic filios Iſraël obſeſſos ab Holoferne in Bethulia conſolatus eſt in victoria per manum fœminæ Judith *Jud.10. & 13.* Petrum incluſum in carcere Herodis conſolatus eſt per Angelum ſuum liberans eum. *Act.12.* Paulum & Silam poſitos in carcere Dominus miſſo terræ motu conſolatus eſt, frangens vincula & liberans eos, ut habetur *Act.16.*

Conſolatur Dominus juſtos in operibus bonis. Sic conſolatus eſt Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros ejus occiderat, ut habetur *Tob.8.* Danielem juſtum bis poſitum in lacu leonum, Dominus conſolatus eſt per Angelum, Habacuc. *Dan.6. & 14.* Suſannam quæ adulterio nolebat conſentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Dan.13.* Implevit Dominus promiſſam conſolationem, quando in Pentecoſte Apoſtolis Spiritum ſanctum miſit. *Act.2.*

Vide ſupra V. *Benignitas Dei*, & infra V. *Tentatio*, *Patientia*, &c.

Sententiæ aliæ de eadem.

COnſolamini, conſolamini popule meus. *Jerem.40.* Ego convertam luctum eorum in gaudium, & conſolabor eos, & lætificabo à dolore ſuo. *Jerem.31.*

Beno-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Benedictus Deus, Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra. 2. *Cor.* 1.

Alia ſententiæ infra. V. Tentatio &c.

CONSTANTIA & FORTITUDO.

FOrtem, ſtrenuum, & audacem reddit hominem puritas conſcientiæ. Moyſes purus & innocens audacter & conſtanter ſtetit coram Pharaone arguens eum. *Exodi* 5 *& ſeqq.* Gedeon fortiſſimus [illegible] viris maximum populum validiter ſuperavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortiſſime. *Jud.* 6. In hac fortitudine libera [illegible] Iſraël. *Jud.* 7.

David fortiter ſuperavit leonem, & urſum, & Goliathum. 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter tranſivit Jordanem [illegible]. 1. *Mach.* [illegible]. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipſe poſtea ſit mortuus. 1. *Mach.* 6. Machabæus & ſocii more Leonum [illegible] hoſtes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. *Mach.* 11.

Fortitudo perfectiſſima eſt tolerantia adverſorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem tres pueri dicentes Regi; Deus poteſt nos eripere de camino ignis. *Dan.* 3. Stephanus plenus gratia & fortitudine, viriliter ſuſtinuit lapides, & ſic de aliis Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat [illegible]. Nam Tobias remanſit in timore Domini, licet plaga cœcitatis eveniſſet ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio homo inconſtans qui cœpit ædificare, & non potuit conſummare. *Luc.* 14.

Perſeverandum eſt in bono propoſito, nec reſpiciendum retrò poſt egreſſum de ſocietate malorum, ne accidat homini ſicut uxori Loth poſt egreſſum de Sodomis, quæ retrò aſpiciens, in ſtatuam ſalis eſt converſa. *Gen.* 19. Socii Danielis multùm conſtantes & perſeverantes fuerunt, ne adorarent ſtatuam, quam erexerat Nabuchodonoſor, adorarent. *Dan.* 3.

Eleazar multa tormenta conſtanter ſuſtinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. *Mach.* 6. Chriſtus laudavit conſtantiam Joannis Baptiſtæ, quod non ſimilis eſſet arundini, quæ facilè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam conſtantiæ promittit, dicens, Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. V. infra *Fortitudo. Perſeverantia*, & plures de illis Sententias Fortitudini proprias.

Vide ſententias alias infra verbo, *Fortitudo* &c.

CORREPTIO FRATERNA.

PErfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. *Matth.* 18. Joannes Baptiſta cum magno fervore corripiebat Phariſæos, quod eſſent progenies viperarum. *Matth.* 3. *Luc.* 3. Multâ audaciâ & zelo arguebat Herodem, dicens: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. *Matth.* 14. *Marc.* 6. Unus de latronibus qui pendebat in cruce, cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. *Luc.* 23. Stephanus in concilio Judæorum ferventer & audacter increpavit eos, quod eſſent duri corde, & Deo reſiſterent. *Act.* 7.

Corripere debent Prælati ſubditos ſuos, & eos de vitio arguere. Sacerdotes [illegible] Oziæ Regi volenti offerre incenſum, quod non erat licitum, dicentes; Non eſt tui officii adolere incenſum. 2. *Paralip.* 26. Sic [illegible] qui docebat [illegible] filias [illegible]. 1 *Eſdr.* &c.

Item debent eos reprehendere de violatione [illegible]

Sic arguebat Nehemias [illegible] dicens: quæ eſt hæc res mala quam vos facitis, & profanatis diem Sabbathi? [illegible] *Nehem.* [illegible]

Idem debent pro repreſſione [illegible] *exemplo* [illegible] Petrus Ananiam & Saphiram. *Act.* 5. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit, quia quærebat à fide avertere proconſulem. *Act.* 13. Sic Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum [illegible]. *Act.* 8.

Item de peccatis carnis: Sicut Apoſtolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. *Cor.* 5.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut [illegible] lus eoſdem arguit de irreverentia erga Euchariſtiam. 1. *Cor.* 11.

VIDE EX BREVIARIO. Correptio *Sapientum* [illegible] *hor, quam adulatio ſtultorum.* Dom. II. Aug. [illegible] *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris.* [illegible] Aug. fer. 6. l. 2. *cum quis à* [illegible] Dom. I. Aug. fer. 2. l. 5. *Correptio* [illegible] *ximi.* Dom. III. Quadr. fer. 2. l. [illegible] *rigetur.* Dom. II. Aug. n. l. 3. & Sabb. [illegible] *deſeranda.* fer. [illegible] Maji hebd. [illegible] 2. l. 2. [illegible] *in lenitatis.* 17. Sept. in Feſt. S. [illegible] Dom. VIII. Pent. fer. 5. *& per dulcedinem* [illegible] Dom. III. [illegible] n. [illegible] l. 2.

Vide *Exhortatio.*

Sententiæ ſelectæ de Correptione fraterna.

MElius eſt à ſapiente corripi, quam ſtultorum adulatione decipi. *Eccl.* 7.

Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum. *Matth.* 18.

Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos cariſſimos moneo. 1. *Cor.* 4.

In convivio vini non arguas proximum. *Eccl.* [illegible]

Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. 2. *Timoth.* 4.

Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud ſtultum. *Prov.* 17.

Vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus. *Eccl.* 10.

Argue ſapientem & diliget te. *Prov.* 9.

Qui abjicit diſciplinam deſpicit animam ſuam, qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis. *Prov.* 15.

Virga atque correptio tribuit ſapientiam. *Prov.* 29.

Si te audierit (corripientem) lucratus eris fratrem tuum. *Matth.* 18.

PATRES. Correctio eſt, [illegible] ſuetudine factum, [illegible] *Aug.*

Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda ſunt, ut omnes timeant; quod ſecretò peccavit in Te, ſecretò corripe [illegible] vis coram aliis arguere, non es correptor, ſed proditor. *Aug.*

Furis terribilis [illegible] teneatur diſciplina. *Aug.*

Magis amat objurgator ſanans, quam adulator [illegible] ſimulans. *Aug.*

Peccatum [illegible] contaminat. *Idem.*

Qui non corrigit, [illegible] culpam habet, qui quod poteſt corrigere, [illegible] monſtrare. *Greg.*

Nonnulli quidem qui [illegible]

neos

ne[illegible] correcti, dulci ſunt admonitione mulcendi. *Gregor.*

Alterius pœna fit caſtigatio lenis.

SENT. POET. ET PHIL. Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus

Enſe reccidendum eſt, ne pars ſincera trahatur. *Ovid. Metaph. lib.* [illegible] in mala exempla.

Qui quem vult ridet, non ſua facta videt. *S. anthurſtius.*

Si culpare velis, culpabilis eſſe cavebis. *Idem.*

Amici vitia ſi feras, facis tua. *Seneca.*

Cum his verſare, qui te corrigant. *Idem.*

Vitia tranſmittit ad poſteros, qui præſentibus culpis ignoſcit. *Seneca.*

Bonis nocet, qui malis parcit. *Idem.*

Nobilis equus umbra virgæ regitur, ignavus nec calcaribus concitari poteſt. *Seneca.*

Qui non vetat peccare, cum poſſit, jubet. *Seneca Poeta.*

CURIOSITAS.

Curioſi deſiderant ſemper nova ſcire, & illâ ſcientiâ majores apparere. Ideò prima mulier, quæ deſideravit ſicut Deus ſcire bonum & malum, pomum curioſè aſpexit, & divinum præceptum contempſit. *Gen. 3.* Diſcipulorum curioſitatem ſcire volentium tempus ſecundi Adventus reprehendit Dominus dicens; Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta. *Act. 1.* Athenienſes, qui erant curioſi, non vacabant ſaluti, ſed ut ſemper nova ſcirent. *Act. 17.* Judæi videntes miracula a Chriſto fieri, adhuc ſigna de cœlo curioſè quærebant. *Luca 11.* Herodes curioſè deſiderabat videre Chriſtum, non ut crederet, ſed ut videret ab eo ſigna fieri. *Luc. 23.*

Curioſi debent admoneri a prudentibus, ut utilia ſectentur & curioſitatem relinquant. Ideò prædicante Apoſtolo in Epheſo multi qui fuerunt curioſa ſectati congeſſerunt libros, & combuſſerunt coram diſcipulis. *Act. 19.* Reprehendebat Apoſtolus quoſdam Theſſalonicenſes curioſè ambulantes, & nihil operantes. 2. *Theſſal. 3.* Adoleſcentiores viduas monet Apoſtolus eſſe vitandas, quæ ſunt frequenter vagæ & curioſæ, 1. *ad Timoth. 4.*

Similes ſunt curioſi piſcibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente ſecum habitant. *Auguſt. in Pſalmos.*

VIDE EX BREVIARIO. Curioſitas. *Altiora te ne quæſieris.* Dom. IV Aug. fer. 5. *eſt enim curioſitas occupatio peſſima.* Dom. 2. Aug. n. 1. lect. 3.

Sententiæ ſelectæ de Curioſitate.

QUi inveſtigator malorum eſt, opprimetur ab eis. *Prov. 12.*

Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. *Act. 1.*

PATRES. Curioſum genus hominum ad cognoſcendam vitam alienam, deſidioſum ad corrigendum ſuam. *Aug. in Confeſſ.* 10.

Curioſus [illegible] egreditur, & exterius omnia conſiderat. *Bern.*

Quæ Deus occulta eſſe voluit, non ſunt ſcrutanda. *Proſper.*

[illegible] POETÆ. Curioſus nemo eſt, qui non ſit malevolus. *Plautus.*

Non [illegible] nocebit obſita tranſire, quæ nec licet ſcire, nec prodeſt. *Seneca.*

D.

DEIPARA,

DEiparæ laus & imitatio deducenda eſt ab æſtimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut eſt Humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abſtinentia, Caſtitas, Compaſſio ſive miſericordia erga homines &c. Quæ omnia in hoc Apparatu invenies, & harum Virtutum exempla ſub ſuis Titulis, quæ in aliis quidem magna, in Deipara autem maxima fuiſſe oſtendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex variis ejus Figuris ex Scriptura deſumptis. *Gen. c. 3.* Eſt ſecunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ ſerpentis caput contrivit.

Exodi 3. Eſt Rubus ardens & incombuſtus, quia Chriſtum ut ignem cœleſtem concepit, & virginitatis florem non amiſit.

Judicum 6. Eſt vellus Gedeonis, quia ſola Deipara manſit nulla peccati imbre madefacta.

Num. 17. Eſt virga Aaronis, quæ ſola floruit abſque germine, & Chriſtum peperit abſque ſemine.

Ezech. 44. Eſt Porta clauſa, & vir non tranſibit per eam, in Chriſti nativitate, &c.

Comparatur etiam appoſitè cum Rebecca, cum Juditha, cum Eſthere, cum Suſanna, & aliis mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ ſalvatum eſt genus humanum. Vocatur etiam propter eximiam caſtitatem Hortus concluſus, Fons ſignatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formoſa, lilium inter ſpinas, oliva fructifera, Roſa in Jericho. Propter Gloriam & potentiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata, & mulier amicta ſole, lignum vitæ in paradiſo Eccleſiæ. Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur ſcala Jacob, per quam aſcendit oratio & deſcendit miſericordia, Civitas refugii, & propitiatorium. Plures alii conceptus percurrendo Litanias Lauretanas facilè occurrunt, ut turris Davidica, fœderis Arca, Janua cœli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facilè Virgini applicabit, v. g. conſiderando proprietates Stellæ, & eas in dotibus Deiparæ demonſtrando. Vide de cultu Deiparæ & SS. contra Novatores Tom. 1. pag. 78.

VIDE EX BREVIARIO. Figuræ Deiparæ *Eva* 8. Sept. noct. 2. l. 1. & 9. ejuſd n. 2. & 13. ejuſd. n. 2. & Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maji. Jun. *Virgo Sacerdotum*, *Vellus Gedeonis*. 11. Sept. n. 2. l. 3. *Porta orientalis*. ibid. *Mulier Apocalyptica* Vig. l. Pentec. n. 2. l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera*. [illegible]o. Mart. n. [illegible] *Animata Arca Dei [illegible]entis*. 14. Aug. n. 2. *Cœlum animatum*. ibid. l. [illegible]. *T[illegible] Sponſi cœleſtis*. Dom. 19. Pentec. n. 1. l. 3. *R[illegible]* Dom. 2. Adv. n. 1. & 2. *Flos campi & lilium*. [illegible] Sep. n. 2. *Novum quod fecit Dominus* 11. Sep. n. 2. *Miraculum*. 12. Sep. n. 2. l. 2. *Eccleſiæ decus* ibid. l. 3. *Cauſa vitæ noſtra*. 13. Sep. n. [illegible] l. 1. *Margarita pretioſa & lampas orbis*. 15. Sep. n. 2 *Templum indiſſolubile*. ibid. *Mons ſublimis*. Offic. B. V. in Sabb. in Aug. *Speculum & forma omnium virtutum*. 8. Dec. n. 2. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2. *Exemplar Caſtitatis*. 12. Sep. n. 2. l. 1. *Humilitatis*, Dom. 3.

Adv.

Adv. ſer.4.l.3. *Verecundia.* 21.Novemb.n.2.l.2. Offic. B.V. in Sabb. in Decemb. *Parſimonia, & Vigilia* 21. Novemb.n.2.l.2.

De virtutibus ejus in communi *vide* 25 Mart. & in omnibus ejus feſtivitatibus, & Offic. in Sabb. de Beata Virgine. *Apparet ſuis cultoribus.* 5. Auguſt n. 2. *Mediatrix noſtra.* Offic. in Sabb. in Octob. *Ejus beneficia cœlum & terra experiuntur.* 15.Sept.n.2.l.2. *Patrocinium ejus invocandum.* 9.Sept.n 2 3. & 12. ejuſd n.2.l.1. *Præſentia ejus magnum bonum affert.* 2 Jul n.3.l.2. *Imago ejus ſervos alloquitur.* 17.Jul.feſt. Alex. ii. *Item dignitatem ejus negantes.* 20.Mart n.2.l.3. *ſtellis coronata in cœlis.* 11. Sept. n.2. l.2. *quo cum corpore & anima aſſumpta eſt.* 18. Aug.n.2.l 2.

HÆRESES circa Deiparam vide ſupra *Tom.1. pag.* 152. verbo *Maria Virgo.* De *Cultu* Deiparæ *ibid. pag.* 78.

De *Myſteriis & Feſtis* Deiparæ, vide *infra* inter *Feſta* per Annum.

DETRACTIO, & CALUMNIA.

DEtrahunt homines peſſimi viris bonis ſolum ex malitia, falſa imponentes. Sicut uxor Putipharis, cui inſerviebat Joſeph, iniquè detraxit ei apud virum ſuum, imponens ei quod eam voluiſſet opprimere. *Gen* 29. Senes illi peſſimi Suſannam turpiter infamaverunt, crimen adulterii falsò imponentes. *Dan.* 13. Simon malè loquebatur de Onia proviſore & defenſore gentis. 2. *Mac.* 4. Falſi teſtes detraxerunt Stephano dicentes: Homo iſte non ceſſat loqui contra Deum. *Act.* 7.

Detractio vitium eſt invidorum, qui alios infamant, ut eos infra ſe opprimant. Sic principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1 *Reg.*29. Satrapæ Darii invidentes fœlicitati Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Dan.*6. Phariſæi invidentes Chriſto multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis converſabatur. *Matth.*9. *Luc.*5.

Detractores graviter puniuntur à Deo in præſenti & in futuro ſeculo. Nam Maria ſoror Moyſis contra eum locuta eſt detrahendo ex modica occaſione, ſed citò eſt ſecuta lepræ pœna. *Num.*12. Filii Iſrael detraxerunt terræ promiſſionis, ſed in malum, quia nullus eorum intravit eam, ſed mortui ſunt ab hoſtibus & beſtiis conſumpti in deſerto. *Num.* 13. & 14. Etiam propter detractionem Chore & multi complices ejus fuerunt occiſi. *Num.* 16.

Detractio à ſuperbia & ambitione procedit. Sic Abſalon ambiens regnum patris, detrahebat ei ſingulis dicens: Non eſt qui audiat te conſtitutus à Rege 2. *Reg.* 15. Aman ſuperbus, quia non adorabatur à Mardochæo detraxit omnibus Judæis coram Rege, *Heſter* 3. Alcimus qui volebat fieri ſummus Sacerdos, detrahebat Judæ coram Demetrio 1. *Mach.* 7.

Detractores non debent audiri, nec verbis eorum eſt adhibenda fides. Nam Siba ſervus Mephiboſeth [illegible] detraxit Domino ſuo coram Davide, & David [illegible] fidem adhibuit verbis ejus, & ideò perverſum dedit judicium. 2. *Reg.* 16. Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros peſtilentes, qui [illegible] adverſus Jonathan detrahentes [illegible] interpellantes Regem adverſus eum, nullatenus [illegible] 1 *Mach.* 10.

Detractio [illegible] bona in mala, vel tanquam mala [illegible]. Nam ſi [illegible], dicit hypocritam, ſi [illegible], ſi quietis plenum [illegible] inſipientem, ſi taces ſtultum, ſi loqueris, præſumptuoſum, ſi tua pauperibus das [illegible] gloriosum, ſi non erogas [illegible] ſuperbum, ſi religioſum, dicit [illegible]. Joannes Baptiſta [illegible] detractores, dæmonium habet, De [illegible] dicebant: Ecce homo vorax & potator vini. *Matth.* 11. Viſo miraculo de cæco nato [illegible] Phariſæi dicentes Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt, & maledixerunt ei. *Joan.* 9. Ejecto dæmonio [illegible] te muto, quidam detrahentes Chriſto miraculum [illegible] verterunt, dicentes: in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia, *Luc.* 11. *Matth.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum Morſu Serpentis, & gladio acuto. Serpens qui [illegible] mordet, detractori per omnia ſimilis eſt. *Eccl.* 10. [illegible] hominum dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores ſimiles ſunt Canibus, qui [illegible] prætereuntes latrant, & nemini parcunt.

Sicut porticus Olympiæ [illegible] vocem [illegible] ſonantiam ſepties remittebat, ita detractores [illegible] melioſi uno verbulo offenſi [illegible] nant. *Plinius.*

VIDE EX BREVIARIO. Detractio [illegible] *dius acutus*, fer 4. Pſ 56. & 63. ad Matut. [illegible] *deſcendum.* fer.1.Pſ.57. & fer.3 Pſ.58. *Qui detrahit proximo, detrahit legi* Jac 4 fer.6. [illegible] *David detrahentem proximo perſequebatur.* Pſ [illegible] Sabb. *& varia mala tali optabat.* Pſ 108. ibid.

Sententiæ ſelectæ &c. de Detractione.

SEpulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis dolosè agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum. *Pſal.*13.

Lingua eorum gladius acutus. *Pſal.* 56.

Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis. *Pſal.* [illegible]

Beati eſtis, cum maledixerint vobis homines, [illegible] *Matth* 5.

Lingua inquietum malum e[illegible] plena veneno mortifero. *Jac.* 3.

Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil minus habet qui occulte detrahit. *Eccl* 10.

Detractores Deo ſunt odibiles. *Rom.* 1.

Nec rapaces, nec maledici, regnum Dei poſſidebunt. 1.*Cor.*6.

Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem, detrahit legi, & judicat legem. *Jac* 4.

Abominatio hominum detractor. *Prov.* [illegible]

Bilinguis ſerpens habetur, [illegible] diaboli miniſter aliud lingua loquitur, aliud [illegible] ditetur. *Aug.*

Detractor & auditor diabolum portat, alter [illegible] alius in lingua. *Bern.*

Quiſquis amat dictis abſentem rodere vitam, Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi. [illegible] ſuæ inſcripſit.

Difficilem [illegible] ad [illegible]

Ex lingua [illegible]

Dico prudentes [illegible]

DISCORDIA

D[illegible] Patet in [illegible] Cain [illegible] qui morte [illegible] Abel [illegible] cebant [illegible] Deo [illegible] tantibus [illegible] David [illegible]

invidiâ motus, quia minùs dederant ſibi, perſecutus eſt Davidem 1. Regum 18.

Diſcordiæ ſunt aliquando ex avaritia. Nam propter multam ſubſtantiam quam habebat Abraham & Loth, facta eſt diſcordia & rixa inter eorum Paſtores, *Gen.* 13. Quia Jacob decepit Eſau in hæreditate & benedictione paterna, facta eſt diſcordia inter eos *Geneſ.* 27. Propter avaritiam & tenacitatem Nabal facta eſt diſcordia cum Davide, ſed per liberalitatem Abigail uxoris fuit ſapienter ſedata. *Reg.* 1. *c.* 25.

Diſcordia oriuntur multoties ex ſuperbia & ambitione. Hinc orta eſt diſcordia inter Abſalon & David, 2. *Reg.* 15. Propter ſuperbiam, & duram Reſponſionem quam Roboam fecit populo, diviſum eſt ejus Regnum, 3. *Reg.* 12. Contentio inter diſcipulos facta eſt, quis eorum eſſet major, quæ per humilitatem ſedata fuit. *Lucæ* 22.

Diſcordiæ ſunt frequenter propter mulieres, & luxuriam. Occaſione Dinæ quam Sichem oppreſſit, facta eſt diſcordia, & ſecuta ſunt homicidia, *Geneſ.* 33. Quia Thamar violata eſt ab Amon fratre ejus, facta eſt diſcordia inter fratres, ex qua frater juſſit interfici fratrē, 2. *Reg.* 12. & 13. Propter uxorem Samſonis alteri traditam diſſenſio facta eſt cum Philiſtæis, *Judicum* 15.

Diſcordia oriuntur aliquando ex vitio gulæ. Sicut accidit de filiis Iſraël qui jurgati ſunt contra Moyſen ductorem eorum, propter defectum cibi & potus. *Exodi* 16. & 17. Iterum filii Iſraël recuſantes manna cibum cœleſtem, rixati ſunt contra Moyſen petentes carnes. *Numer.* 21.

Diſcordes & rixantes debent Prælati & Majores corrigere: Sicut Moyſes corripuit rixantes Hebræos contra invicem *Exodi* 2. Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera juſtitia prudenter ſedavit, 1. *Reg* 3. Contentionem diſcipulorum, quis eſſet major, Chriſtus ſedavit, de ſua humilitate exemplum præbens, *Lucæ* 22.

Sicut inſtando, ex Scintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ diſcordiæ oriuntur. *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex ſe tranquillum eſt, ventorum vi agitari & turbari videmus, ſic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari ſolet.

Quemadmodum ſingula Haſtilia ſeorſim ſeparata facile franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, ſic cives inter ſe diſſidentes facile ſuperantur, concordes verò inſuperabiles manent, *Plutarchus.* Vide, *Pax, Concordia.*

VIDE EX BREVIARIO. Contentiones *aboleantur a Chriſtianis.* Dom. 1. Epiphan. n. 1. & *ſciſſura.* fer. 5. Maj. hebd. Bellum *trahit ex malis concupiſcentiis originem.* fer. Dom. 4. Paſch. *Malum pridem uſitatum.* Dom. Quinquag. fer. 3. l. 2. Com. plur. Mart. n. 3. l. 1. *Non a quovis geri debet aut poteſt.* Dom. 2. Octob. fer. 4. *Deus per hoc maximè punit peccata.* Dom. 5. Novemb. n. 1. & fer. 3. ibid. *propterea dicitur vocare fortes in ira ſua* Dom. 2. Adv. fer. 2. l. 1 *In hoc plerumque nulli parcitur*, ibid. fer. 6. *ſed omnia vaſtantur.* Dom. 5. Novemb. n. 1. & Dom. 4. fer. 5. *etiam Templa.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 2. *Exactiones inſuper extorquentur.* Dom. 1. Adv. fer. 3. l. 2. Ante *ejus congreſſum, auxilium a Deo* (*magna cum fiducia*) *petendum.* Dom. 2. Octob Sabb. l. 2.) 14. Sep. n. 2. *qui juſtè bellantes protegit* Dom. 5. Octob. fer. 6. l. 1 *Bellum tunc juſtum, quando pro gloria Dei ſuſcipitur.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 3. *quamvis etiam ex aliis motivis geri poſſit.* Dom. 3. Octob. num. 2. *Quamdiu durat bellum? donec placuerint viæ hominum Domino.* Dom. 1. Aug. Sabb. l. 2.

Sententiæ ſelectæ de Diſcordia.

HOmo perverſus ſuſcitat rixas, & verboſus ſeparat Principes. *Prov.* 6.

Qui provocat iras producit diſcordias.

Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi. *Ecclef.* 4.

Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur: Et omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe non ſtabit *Matth.* 12. & *Lucæ* 11.

Non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis 1. *Cor.* 14.

Si invicem mordetis, & commedetis, videte, ne ab invicem conſumamini. *Gal.* 5.

PATRES. Diſſenſiones nunquam debent amari. *Auguſtinus.*

Diſcordiâ nemo benedicit Dominum, *Auguſtinus.*

Perverſos ipſos unitas corroborat dum concordant, & tanto magis incorrigibiles, quanto magis unanimes fecit. *Gregor.*

PHILOS. POETÆ. en quo diſcordia cives perduxit miſeros? en queis conſevimus agros. *Virg.* eclog. 1.

Diſcordia demens.

Intravit cælos ſuperoſque ad bella coegit. *Virgilius*

Si cupias pacem, linguam compeſce loquacem. *Stanihurſtius.*

Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia res maximæ dilabuntur. *Saluſtius.*

DURITIA CORDIS.

DUri & obſtinati in malo per verba, & prædicationes, non emolliuntur: Sunt enim ſicut duri lapides, ſuper quos ſi cadet aqua interiùs non molleſcunt. Sic Heli filios verbo corripuit, ſed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur 1. *Reg.* 2 Nabal fuit ita durus, ut ad dulcia verba nuntiorum David flecti non potuerit, 1. *Reg.* 25. Judas ita fuit durus, ut oſculo Chriſti emolliri non potuerit. in Evang.

Duri manent obſtinati quantumcunq; viderint ſigna & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla ſigna quæ Moyſes de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exodi.* 6. 18. & 19. Judæi qui apprehenderunt JEſum fuerunt duriſſimi, qui neque per ſanationem auriculæ, neque per alia ſigna moti fuerunt, *Lucæ* 22. *Joan.* 18.

Duri & obſtinati non ſolùm non quieſcunt, ſed etiam ſi reprehenduntur, pejores fiunt. Sic tam durus fuit Cain correptus admonitione Domini, ut fratrem occiderit, *Geneſ* 4. Obſtinati Judæi Zachariâ increpante & admonente, eum crudeliter occiderunt, 2. *Paralip.* 24. Stephanum increpantem Judæos de eorum duritia, ipſi eum impiè lapidaverunt, *Act.* 7. Vide *Avaritia*; & è contra *Pœnitentia, Obedientia, Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obſtinatio *vitium eſt maxime Judæorum.* Feſt. Epiph. n. 3 *Ejus cauſa etiam in aliis eſt negl ectus Verbi Dei*, Dom. 3. Pentec. n. 2 l. 3. & *inſpirationis internæ.* Dom. 5. Sep. Sabb. l. 3.

Vide ſupra *Avaritia. Pœnitentia, Obedientia*, &c. cum Sententiis ſelectis.

E.

EBRIETAS.

Ebrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Iſraël fuit de potu, ſecunda de cibo, *Exodi* 17. & 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, priùs ipſum gulâ, quam alio vitio aggreſſus eſt, *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuriæ nutrit. Hinc eſt quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum propriis filiabus peccavit, & duplicem inceſtum commiſit. *Geneſis* 19. Sicut enim pinguia facilius flammam concipiunt, ita ebrioſi flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Noë qui erat vir perfectus, inebriatus ſic dementatus eſt, ut ſine verecundia denudatus jaceret; *Geneſ.* 9. Fatuus & demens factus eſt Eſau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri ſuo, *Geneſ.* 25. Propter veſaniam in epulis dives Epulo in ſiti & flammis cruciatur, *Lucæ* 16.

Crapula vitium in Clericis & religioſis eſt maximè deteſtabile. Ideò dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit*, 10. *Numer.* 16.

Crapula & ebrietas multoties cauſa vel occaſio eſt mortis. Unde Philiſthæis epulantibus & lætantibus domus cecidit ſuper eos, *Judic.* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Abſolone occiſus, 2. *Reg.* 13. Comedit Jonathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; ſed populus ipsū liberavit, 1. *Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per Principum provinciarum pueros ad mortem fugatus eſt, 3. *Reg.* 20. Filiis Job veſcentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppreſſit, *Job.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Judith habuit opportunitatem eum occidendi, *Judith* 12. Reverſus Aman à convivio lætus, ſtatim fuit cum duabus filiabus & cum decem filiis occiſus, *Heſter* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filiis interfecit. 1. *Machab. ultimo.* In convivio natalis Herodis innocens Baptiſta propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Matth.* 14.

En quibus *S. Chryſoſt.* comparat ebrioſos: Homo, inquit, ebrius eſt mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excuſatione carens, commune generis noſtri opprobrium *Homil.* 1. *ad pop. Antioch.*

Ebrioſus ſimilis eſt Anſeri, qui amat ſemper os in liquido habere, clamare, & otiari; ſed ſicut Anſer in fine deplumatur, & ad ignem aſſatur, ita ebrioſus tandem omnibus bonis deplumatur à creditoribus, & poſteà in inferno aſſatur à dæmonibus.

Ebrioſi ſunt ſicut paludes, in quibus tantùm generantur ranæ, & ſerpentes, & noxia animalia, ita & in ebrioſis otium, & luxuria, & inſania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, *huic acclamatur væ!* Dom. 3. Adv. fer. 2. *Finis varia mala.* Dom. 1. Adv. n. 2. Dom. 4. Sep. n. 1. Dom. Sexag. fer. 5. l. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. *Peſſimum eſt, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. 1. Epiph. fer. 4. *hinc Propheta prædicit, quod ebrii ululabant.* Dom. 4. Novemb. fer. 2. *Cavenda ergo, maxime Eccleſiaſticis.* Dom. 1. Adv. n. 2. *& det ſtanda.* Dom. 1. Pentec. fer. 3. *utique cum diabolus [illegible] delectetur.* Dom. 3. Nov. n. l. 3. *& ignem [illegible] per jejunium acceptam* Moyſes, [illegible]. Dom. 4. Quadr. n. 2. *non cogendum ad potum.* 5. Sept. n. 1. l. 3. Vide *Gula.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Ebrietate.

Sicut ignis probat ferrum durum, ſic vinum corda arguet in ebrietate potatum. *Eccleſiaſt.* [illegible]

Non in comeſſationibus & in ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, ſed induimini Jeſum Chriſtum. *Apoſt. ad Rom.* 13.

Neque ebrioſi, neque maledici, regnum Dei poſſidebunt. 1. *Corinth.* 6.

Regnum Dei non eſt eſca aut potus, ſed pax & gaudium in Spiritu S. *ibidem.*

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. *Hoſeæ* 4.

Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. *ad Theſſal.* 5.

Operarius ebrioſus non locupletabitur *Eccleſ.* [illegible]

Nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas. *Prov.* [illegible]

PATRES. Ebrietas eſt flagitiorum omnium mater, culpatum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubverſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, animæ corruptio, *Auguſt. ad ſacras Virgines.*

Vinum potatum moderatè, eſt medicamentum, plus juſto ſumptum venenum eſſe cognoſcitur. [illegible]

Valde turpe eſt, ut quem non vincit homo, vincat libido, & obruatur vino qui non vincitur ferro. *Idem.*

Ebrietas eſt blandus dæmon, dulce venenum, ſuave peccatum. *Idem.*

Ebrioſus qui abſorbet vinum, abſorbetur à vino, abominatur à Deo, deſpicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, deſtituitur à virtutibus, [illegible] à dæmonibus, conculcatur ab hominibus. *Idem lib. de pœnitent.*

Noë ad unius horæ ebrietatem nudavit femora ſua, quæ per ſexcentos annos contexerat. *Hieronymus.*

Ubicunque ſaturitas, & ebrietas, ibi libido dominatur. *Hieron. Epiſt. ad Tit.*

Ebrietas in laico crimen eſt, in ſacerdote ſacrilegium, quia alter animam ſuam necat vino, alter ſpiritum ſanctitatis extinguit. *Petrus Ravennas.*

PHILOS. Et POETÆ. Ebrius atque ſatur, nunquam bene philoſophatur.

Multum merum pauca cogit ſapere. *Menander.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentius.*

Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri,

Arcanum demens detegit ebrietas. *Ovid.*

Ebrio nemo ſecretum ſermonem committat. *Seneca.*

Refertur Alexandri Macedonis exemplum, qui Clitum chariſſimum ſibi ac fideliſſimum inter epulas [illegible] fodit, & intellecto facinore mori voluit. *Severa.*

Abſentem lædit qui cum ebrio litigat. *Livius*; quia ebrius ſibi præſens non eſt.

ECCLESIA.

Eccleſia cum ſollicitudine & fervore debet ædificari. Ideò ferventior fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus ſuæ; quia templum in ſeptem annis, domum verò in duodecim perfecit, 1. *Reg.* 6. Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Eccleſiæ ſuæ, quando præcepit Cyro, ut ædificaret ei domum in

Hieruſa-

Hieruſalem, quod prius prædixerat per Eſaiam, *Eſaia* 2. *&* 1. *Eſd.* 3.

Eccleſia ædificata debet ſolenniter & cum gaudio conſecrari. Ideo magnam ſolemnitatem fecit Salomon in dedicatione templi, 3. *Reg.* 8.

Eccleſiam debet homo intrare mundus à peccato. In cujus figura dixit Dominus Moyſi; facies labrum æneum ad lavandum, & miſsâ aquâ lavabant Aaron & filii ejus manus ſuas & pedes cùm ingreſſuri erunt tabernaculum. Per *manus* ſignantur operationes, per *pedes* affectiones, *Exod.* 30. Non licebat niſi paucis & mundis intrare templum & tangere vaſa ejus, *Numer.* 4. Sæpè mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & ementes, & menſas & boves, & columbas, quæ templum reddebant immundum. *Matth.* 21. *Luca* 19.

Inſtruendi ſunt tam pueri quam provecti, ut Eccleſiam viſitent. Exemplo Chriſti, qui die 40. à nativitate voluit ad templum deferri: & duodecennis in templo in medio Doctorum, fuit à Matre inventus, *Luca* 2. Petrus & Joannes aſcenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus ſanavit, *Act.* 3 Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopium veniebat in Hieruſalem ad viſitandum templum, *Act.* 8. Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Eccleſiæ, vide exempla in *Catecheſi* infra de Symbolo cap. 1.

ARGUMENTA octo pro Eccleſia Romana, & contra Sectarios &c. v. de ſupra in Controverſia Tom. 1. cap. 1. &c.

VIDE EX BREVIARIO, Eccleſia *Columna & firmamentum veritatis.* Dom. 5. Epiph. fer. 2. l. 3. *Sanctorum varietate ornatur.* 1. Novemb. num. 2. *habetque ſtatus diverſos.* Dom. 6. Epiph. n. 3. l. 3. *Comparatur Sagenæ.* Dom. 5. Epiph. n. 3. l. 3. *Vineæ.* Dom. Sep. n. 3. *Lunæ* Octav. Aſcenſ. n. 3. *ipſi B. Virgini.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Corvus* Dom. 9. n. 2. l. 3. *Regno Dei* Dom. 19. n. 3. *&* Com. Virg. n. 3. *Puſillo gregi* 2. Com. non Pontif. n. 3. *Decem Virginibus.* Communi Virg. *Agno.* Com. Virg. N. 2. *Fundamentum ejus eſt Petra* 18. Jan. n. 3. l. 2. *licet prematur, non opprimitur.* Sabb. infra Dom. Quinquag. *potius augetur.* 3. Jul. n. l. 1. *Cura ejus Petro commiſſa.* Dom. 2. Paſch. n. 2. *ſupra quem ædificata.* 18. Jan. N. 3. *Romana omnium Eccleſiarum primatum tenet.* 16. Jan. N. 2. l. 3. *Cujus Epiſcopus univerſalis etiam Eccleſiæ Epiſcopus* 12. Mart. n. 2. l. 2. Dedicatio *Eccleſiarum jam olim conſueta.* Dom. 2. Octob. fer. 2. *ejus origo, modus, & tempus celebrand.* Octav. Dedic. n. 2. *Dedicatio templi materialis, eſt figura ſpiritualis in nobis.* Commune Dedic. N. 2. *&* fer. 6. n. 2. Templa *principaliter ad Dei honorem (in quibus ſingulariter habitare vult* Dom. 8. Pentec. n. 1.) *conſtruuntur die* 6. Dedic. n. 2. l. 3. *& ad Verbum Dei prædicandum, Sacramenta adminiſtranda, Miſſamque celebrandam.* 2. Aug. *Conſecratio eorum* 9. Nov. n. 2 *&* 18 n. 2. l. 2. *item eorundem Dedicatio.* 5. Aug. n. 2. l. 4. Vide ſupra hic. *Templa ædificare Deo gratum.* Dom. 7. Sab. l. 3. Dom. 5. Nov. fer. 5. l. 2. 5. Aug. n. 2. *atque laudabile.* die 6. Dedic. n. 2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEUS abominetur.* Dom. 8. n. 1. l. 2. *Templa etiam Angeli ædificarunt.* 8. Maji n. 2. l. 3. 23. Novemb. n. 2. l. 1. *Poſſunt etiam ex ædibus profanis fieri.* 6. Jan. n. 2. l. 2. *Frequentanda* Dom. 2. Pentec. fer. 2. *& negligentes puniendi.* Dom. 5. Novemb. fer. 5. l. 2. *Veneranda propter SS. Reliquias.* 18. Novemb. n. 2 die 6 Dedic. n. 2. l. 3. *ſæcularia in iis non tractanda.* Dom. 1. Quadr. fer. 2. *Augenda muneribus & donis* 8. Octob. n. 3. l. 3. 18. Novemb. n. 2. l. 3. *Spoliatores eorum non erunt impunes.* Dom. 4. Octob. fer. 4. *Deſtructa reſtauranda,* Dom. 2. Octob. num. 1. *Prophanata reconcilianda.* 27. Maji lect. 2.

Sententiæ ſacræ &c. de Eccleſia.

Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam *Matth.* 16.

Fundamentum (Eccleſiæ) aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus JEſus 1. *Corinth.* 3.

Hæc tibi ſcribo, fili, ut ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia &c. *Tim.* 3.

Eccleſia columna eſt & firmamentum veritatis. *Paulus Apoſt.*

PATRES. Adhuc habet Eccleſia, quo creſcat, donec impleatur, dominabitur à mari uſque ad mare. *Auguſt. ſuper Matth.*

Eccleſia velut Lilium inter ſpinas, malis & bonis eſt permiſta. *Idem Auguſt.*

Hoc habet proprium Eccleſia, dum perſequitur, floret; dum opprimitur, creſcit; dum contemnitur, proficit; dum læditur, vincit; dum arguitur, intelligit; tunc ſtat, quum ſuperari videtur. *S. Hilarius.*

Sancta Eccleſia conſiſtit unitate fidelium, ſicut corpus unitate membrorum. *Gregorius.*

Proditorem ſe eſſe noverit, quicumque eſt ille, qui vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei ſpeluncam vult facere dæmonum. *Bern.*

Sponſa, id eſt, Eccleſia Chriſti nihil ſibi glorioſius putat, quam Chriſti portare opprobrium, *Bernhardus.*

EXHORTATIO.

Exhortatio retrahit à peccato. Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit, 1. *Reg.* 25. Quamdiu vivit Sacerdos Jojada, tamdiu Joas probus fuit; ſed eo mortuo factus eſt peſſimus. 4. *Reg.* 12. Ad exhortationē Neëmiæ Uſurarii reddiderunt uſuras, & ulteriùs non acceperunt, *Neem.* 5. Baptiſtâ exhortante populum, multi baptizabantur confitentes peccata ſua, *Matth.* 3.

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideò Tobias adibat omnes in captivitate poſitos exhortans eos, ut habetur *Tobiæ* 1. Tribulato Job venerunt amici ejus ad confortandum eum *Job* 2. Primum ſeptem fratrum Machabæorum, cùm in ſartagine torqueretur, cæteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur, ut habetur 2. *Machabæorum* 7.

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobiæ monuerunt eā honorare ſoceros, maritum diligere, & gubernare domum, & ſeipſam irreprehenſibilem exhibere, *Tobiæ* 18. 18. Moriturus Mathatias filios efficaciter hortatus eſt ad agendum viriliter pro lege Domini, quod ipſi optimè ſervaverunt, 1. *Mach.* 2.

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith ſuâ exhortatione, animavit cives Bethuliæ ad viriliter reſiſtendum Holiferni, & placandum Deum, *Judith* 8. Judas Machabæus hortabatur & armabat populum ſermonibus bonis, 1. *Machab.* 3. *&* 4 *&* 2. 8. 10. Paulus & Barnabas hortabantur fratres & animabant, ut permanerent in fide, *Actorum* 14.

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores libere &c.

& libenter præſtare. Propterea dixit Dominus, *Eſ.* 1. Clama neceſſes, quaſi tuba exalta vocẽ tuã, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorũ.

Joannes Baptiſta prædicando monuit Herodem de inceſtu, & Chriſtus Judæos de incredulitate, etiamſi ideò ſe morituros prævideret.

Exhortatione opportunâ peccatores & infideles ad Deũ convertuntur. Sicut prædicatio Jonæ convertit Ninivitas, qui propter peccata ſubverti debebãt, *Jonæ* 3. Petrus in Pentecoſte ſic prædicavit, ut circiter tria millia hominum converterit ad fidem, *Act.* 2. Iterũ ad prædicationẽm Petri [illegible] crediderunt, ut factus ſit numerus credẽtium quinq; millia, *Act.* 4. Prædicante [illegible] Paulo & Barnabâ Iconii crediderunt multi Judæi, & Græci, *Act.* 14.

VIDE EX BREVIARIO. *Prædicatio Verbi Dei prætermittenda, ut ſequatur Chriſtum:* Commune Evang. n. 3. l. 2. *Prædicatores Verbi Dei debent magnâ libertate id facere.* 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. [illegible] l. 2. *Charitate tamen bene ſe munire debent,* Commun. Evang. N. 3. l. 2. *& dicta bono exemplo confirmare,* fer. 3. 12 Mart. N. 3. l. 2.

Vide ſupra, *Conſilium bonum, Correptio &c.* cum Sententiis ſelectis.

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus *memoriam fecit mirabilium ſuorum.* Res mira, ſolo Dei verbo Cœli formati ſunt, magis mirum Chriſtum ſolo verbo è cœlo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta eſt lux; *fiat firmamentum*, & factum eſt firmamentum: Solo verbo juſſit Joſue ſolem ſtare, & ſtetit. Sed magis mirandum Chriſtum filium Dei, Solem juſtitiæ, cœli terræque Dominum, ſolo verbo, *Hoc eſt corpus meum*, è cœlo deſcendere, ſub panis & vini ſpeciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Myſterium hujus *Sacramenti* variis *Figuris* in Scriptura adumbratur, & [illegible]. *Exodi* 12. Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paſchalem*, in Euchariſtia [illegible] ducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deſerto filios Iſrael pavit *manna cæleſti* per 40. annos, Deus in deſerto hujus vitæ paſcit Chriſtianos [illegible] â Euchariſtiâ, ut non deficiant in via patriæ cœleſtis, & [illegible] alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Joannis* 6. *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna in deſerto & mortui ſunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

Exodi 40. Offerebatur Domino *Panis propoſitionis*, qui ſolùm à puris & ſanctificatis ſumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet niſi purus accedere, aliàs, ut ait *Apoſt. Judicium ſibi manducat & bibit non dijudicans Corpus Domini.*

Geneſis 14. Melchiſedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*; ſic panis Euchariſticus offertur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Euchariſtiæ accedens debet priùs *ſordes peccatorum* per pœnitentiam aut Confeſſionem abluere. Sic enim Chriſtus ante inſtitutionem Euchariſtiæ diſcipulorum *pedes lavit, Joan* 13. Et Apoſtolus [illegible] *ad Corinth.* [illegible] *Probet autem ſeipſum homo & ſic de pane illo edat & de calice bibat*, id eſt, examinet ſe, [illegible] Sacramento. Narratur *Matth.* 27 Joſeph ab Arimathia [illegible] Chriſti jam defuncti corpus involviſſe in ſyndone munda, & collocaſſe in monumento novo, quantò magis oportet Chriſti viventis corpus [illegible] & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti [illegible], fructus, [illegible] tribus potiſſimum [illegible] *Joannis* 6. v 4[illegible]. *Ego ſum panis vitæ &c.* [illegible] *Matth.* [illegible] ultima cœna, Et 1. *ad Corinth.* [illegible] tio & diſpoſitio requiſita [illegible].

De hoc Sacramento [illegible] Controverſiis *Tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 3. de Euchariſtia.

Varia Exempla vide infra in Catecheſi cap. [illegible] de Euchariſtia & Sacrificio Miſſæ.

VIDE EX BREVIARIO. *Euchariſtia eſt Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti*, feſt. Corp. Chriſti n. 1. & fer. 3. infra Octav n. 2. l. 2. & 3. [illegible] 2. Aug. & Octav. ejuſdem Corp. Chriſti n. 2 [illegible] *pretioſius.* Feſt. ejuſd. N. 2. [illegible] ibidem. l. 2. *Miraculorum* [illegible] ibid *De hac nihil carnale ſapiendum,* fer. 6 ejuſdem [illegible] 3. l. 2. & fer. 2 infra Dom. ejuſdem n. 2 [illegible] *Chriſti*, fer. 2. ibidem n. 2. l. [illegible] & fer. 4. [illegible] 2. *ſub una ſpecie exhibita.* 7 Dec. [illegible] *Cujus frequentatio cœpit non longè poſt Pentecoſten* [illegible] infra Corp. Chriſti n. 2. l. 2. *ſumenda ab* [illegible] Apri. n 2. *ſed Baptizatis* [illegible] Maji n. 3. l [illegible] Dec. n. 3. 2 [illegible] Jan. n. 2 l. 3. *ſed non niſi à bene* [illegible] Corp. Chriſti n. [illegible] l 3 *& mundis* [illegible] ibidem n. 3. l. [illegible] Aug. n. 3. *Exhortatio ad Communionem* [illegible] Octav Corp. Chriſti n. 2. l. 2 & fer. [illegible] *Pœna indigne communicantium non parva* [illegible] *Communio unit nos Chriſto.* Sabb. infra Octav. Corp. Chriſti n 2. & fer. 4. ejuſdem n. 3. l [illegible] & Octav [illegible] 3. *etiã corporaliter Vitam conſervat* [illegible] *hos pellit, ſævientemque membrorum* [illegible] *dat.* Octav. Corp. Chriſti n. 3. l. 3. *hoſtes* [illegible] 12. Aug n. [illegible] l. 3. Reverentiam [illegible] *docent*, Dom. infra Corp. Chriſti n. 2 l. 2.

Sententiæ ſacræ de Euchariſtia.

F*IGURÆ EUCHARISTIÆ.* Panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore, [illegible] in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem. *Sap.* [illegible]

Manna [illegible] prohibuit ab ore eorum. [illegible]

Anima polluta, quæ ederit de carnibus [illegible] eorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis. *Lev.* [illegible]

Leproſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi, [illegible] *Lev.* [illegible]

PATRES. Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit, ſic vive ut quotidie merearis accipere. *Auguſt.*

De totius mundi operibus legiſti, quia ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt. Sermo igitur Chriſti qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, mutare in illud quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare formas, quàm mutare naturas. *Ambroſius.*

Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt. Quid quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ipſe ſit partus ex Virgine. *Ambroſius.*

Quid vulnus habet, medicinam requirit, vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus: medicina autem cœleſte & venerabile Sacramentum. *Idem ibidem.*

Chriſtus enim poteſt [illegible] non manu, [illegible] non oculis, [illegible] non ſenſibus [illegible] deſiderio [illegible] amplecti, oculo mentis. *Bernardus.*

F.

FIDES IN DEUM, FIDUCIA.

Fidem magnam habentes in Scripturis frequentiſſimè commendantur. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad juſtitiam, *Gen. 15.* Moyſen ex magna fide commendat Apoſtolus: Fide Moyſes magnus effectus eſt, *ad Hebr. 11.* Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: Beata es, quæ credidiſti, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino, *Luc. 1.* Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Iſraël, *Matth. 8.* Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Joan. 20.*

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideò poſtquam filii Iſrael tranſierunt mare rubrum miraculosè diviſum, & viderunt Pharaonem ſubmerſum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exodi 14.* Magi videntes Stellam in Nativitate Chriſti miraculosè refulgentem, novam in Chriſtum fidem receperunt, firmiter credentes ipſum eſſe Deum, *Matth. 2.* Viſo miraculo de claudo ſanato per Petrum & Joannem factus eſt numerus credentium quinque millia, *Act. 4.*

Fides attribuitur victoriæ: Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb. 11.* Hæc eſt victoria quæ vincit mundum fides noſtra. Ideò dixit Jonathas cum magna fide armigero ſuo, non eſt Deo difficile ſalvare in multis vel paucis qui poſteà victoriam obtinuit, *1. Reg. 14.* Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, haſta, & clypeo. Ego autem ad te venio in nomine Domini, & ſic de eo triumphavit, *1. Reg. 17.* Magnâ fide dixit Aza: Domine non eſt apud te ulla diſtantia utrum in paucis auxilieris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit, *2. Paralip. 14.* Judas Machabæus idem dicens, de hoſtibus triumphavit, *1. Mach. 3.*

Fides ſæpius operatur miracula. Ideò Chriſtus dixit, ſi habueritis tantam fidem, ſicut granum ſinapis, & dixeritis huic monti, tolle & mitte te in mare, fiet ei, *Matth. 21. Marc. 11.* Signa autem eos qui in me credent, hæc ſequentur, in Nomine meo dæmonia ejicient &c. *Marc. ult.*

Fides ſæpe confert ſalutem animæ & corporis. Ideò mulier patiens fluxum ſanguinis ait intra ſe: Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero, & ſanata eſt, *Matth. 9.* Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Chriſtus, Fides tua te ſalvam fecit, *Lucæ 7.*

Ex fide ſanavit Chriſtus cæcum dicens, reſpice, fides tua te ſalvum fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apoſtolus plurimis Patrum exemplis, *ad Heb. 11.*

Fidem modicam habentes à Deo nihil reprehenduntur, & puniuntur. Ideò Zachariæ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percuſſit, dicens, Non poteris loqui, quouſque hæc fiant, pro eo quod non credidiſti, *Lucæ 20.* Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitaſti, *Matth. 14.* Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens; Noli eſſe incredulus, ſed fidelis, *Joannis 20.*

Homo confidens in Domino comparatur in Scripturis, *Jeremiæ 17*, cum arbore plantata juxta aquas, quæ mittit radices ſuas, & non timebit, cum venerit æſtus, ſcilicet tentationum aut injuriarum, quia ſpes illius in Domino firmiſſimè radicata eſt.

Sicut ſpes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis ſtudium excitare debet ſpes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim ſecuram & tranquillam faciunt, ſic ſpes & fiducia in Deo debet eſſe anchora, qua homo Chriſtianus in omni periculo in ſpe ſolidus efficitur.

ARGUMENTA & Sententiæ pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Chriſti Eccleſiam &c. vide *Tom. 1. in Controverſiis cap. 1. 2. 3.*

Exempla plura de Fide, vide infra in Catechiſmo cap. 1.

VIDE EX BREVIARIO. Non cuivis ſpiritui credendum. Dom. infra Aſcenſ. fer. 3. *Fides in miraculis olim probata.* Dom. 8. Sabb. *etiam hodie miris Dei operibus.* Dom. in Alb. n. 3 l. 2. *& ſignis* Sabb. infra Aſcenſ. poſt Octav. n. 3. *probatur etiam per fidelium patientiam.* Dom. 4. Paſch n. 1. Fides *ſi non ſit ficta* Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1 *reputabitur ad juſtitiam.* Feſt. Circumciſ. n. 1. l. 2. *ſine operibus nulla eſt.* fer. 2. Pentec. *adeòque mortua.* Dom. 3. Paſch. fer. 4. *ad fidem veram opera requiruntur.* Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. & fer. 6. infra Aſcenſ. n. 2. l. 3. 8. Auguſt n. 3. l. 2. *credit qui moribus non contradicit.* Sabb. infra Aſcenſ. n. 2. l. 8. Aug n. 3. l. 2. *ſed operando exercet.* 21 Decemb. n. 3. l. 3. *Veræ fidei effectus illuminare ſicut lucerna.* 1 Novemb. l. 3 *montes transferre* 17. ejuſdem n. 3. l. 2. *Iſtam dare* Dom. 3. Epiph. fer. 2. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Dom. 4. Epiph. fer. 1. l. 1. *per eam cognoſcimur à Deo* Commun. Evang. n. 2 *quam qui non habet, eſt in regno diaboli* Dom. 3. Quadrag. 3 l. *propter quam Martyres tanta paſſi ſunt.* Sabb. fr. Aſcenſ. n. 2. l. 1.

FILIORUM EDUCATIO.

Filii inſtruendi ſunt & erudiendi in Lege Domini. Præcepit Dominus Iſraëli, ut doceret filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut. 10.* Sollicitus erat Job de filiis ſuis, ne forte Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat, *Job. 1.* Mater ſeptem fratrum ſtrenuè inſtruebat eos, in his quæ fidem & Deum ſpectabãt *2. Mach. 7.*

Filii corrigendi, & increpandi ſunt de vitiis quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joſeph filium ſuum revelantem ſomnia, ne ſuperbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominari. *Geneſ. 37.* Quia Heli malè corripuit filios ſuos, ipſi cum eo graviter ſunt puniti, *1. Reg. 4.* Adonias quia non fuit correptus à patre volens ſuperbè regnare, fuit à fratre occiſus *3. Reg. 2.*

Parentes debent filios & filias bonis moribus inſtruere. Sicut David appropinquans ad mortem inſtruxit filium ſuum Salomonem de bono regni regimine. *1 Paralip. 28. & Reg. 2.* Tobias optimis monitis inſtituit filium ſuum ab infantia, *Tobiæ 1.* & poſteà in juventute, *Tobiæ 4* poſteà in morte, ut habetur *Tobiæ ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus ſeipſam irreprehenſibilem exhibere, *Tobiæ 10.* Quia Parentes Suſannæ fuerunt juſti, & optimè eam erudierunt, ipſa noluit adulterio conſentire, *Danielis 13.*

Similes ſunt pueri molli Ceræ, quibus parentes inſtar ſigilli quamlibet formam, ſive Angeli, ſive dæmonis, imprimere poſſunt.

VIDE EX BREVIARIO Filii, *ſeu liberi à Deo aliquando impetrantur.* Dom. 1 Pentec. fer. 3 l. 2. 1 April. n. 2. 7 Maji n. 2. *Filius ſapiens lætificat Patrem; ſtultus contriſtat Matrem* Dom. 1 Auguſt fer. 5. Com. Pontif. n. 2. l. 1. *non ſemper ſequuntur ſuos etiam ſanctos parentes.* fer. 6. Dom. 2 Pentec. lect. 1. *mali filii genimina viperarum,* Dom. 4. Adv. n. 3. *Parentum monita audiant,* Dom. 4. Aug. fer. *& eos honorent,* ibidè l. 2. *arg. obediant.* Dom. 4. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. 3. ejuſdem Sabb. *nec correptionem eorum ſpernant.* Dom. 1. Aug. n. 1. l. 2 *multò minus in contumelia eorum glorientur.* Dom. 4. Aug fer. 4. l. 3 *Liberorum ſeu filiorum copia, eſt plerumque ſignum benedictionis divinæ.* Pſalm. 127. fer. 4. veſp.

Scytam

Sententiæ ſacræ de Fil. Educatione.

CONfuſio patris eſt filius indiſciplinatus. *Eccleſ.* 22.

Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contriſtabit te. *Eccleſ.* 30.

Non des filio poteſtatem in juventute, & ne deſpicias cogitationes illius. *Eccleſ.* 30.

Melius eſt, ut filii te rogent, quam te reſpicere in manus filiorum tuorum. *Idem c.* 33.

Qui parcit virgæ, odit filium ſuum. *Sap.*

Super filiam luxurioſam confirma cuſtodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire &c. *Sap.* 33.

Filius ſapiens lætificat patrem, filius verò ſtultus mæſtitia eſt matris ſuæ & deſpicit eam. *Prov.* 10. & 15.

PHIL. POETÆ. Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem. *Horatius.*
Qui non aſſueſcit virtuti, dum juveneſcit,
A vitiis neſcit deſiſtere, quando ſeneſcit.
Ut flos, ut ventus, tranſibit noſtra juventus.

FORTITUDO.

FOrtem & audacem reddit hominem puritas conſcientiæ. Moyſes purus & innocens audacter & conſtanter ſtetit coram Pharaone arguens eum. *Exodi* 5. Judith quia puram & bonam intentionem habebat, Holofernem ſtrenuè interfecit, *Judit.* 12. & 13. Gedeon fortiſſimus in trecentis viris maximum populum viriliter ſuperavit. Dixerat enim ei Angelus. Dominus tecum virorum fortiſſime, *Judicum* 6. Et poſt hoc in illa fortitudine liberavit Iſraël. *Jud* 8.

Unus formidoloſus diſſipat, unus fortis roborat totum exercitum. Ideò dicit Gedeon; qui formidoloſus eſt, revertatur. *Iud.* 7. David fortiter ſuperavit leonem & urſum in eremo, & Goliath. 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter tranſivit Jordanem, & irruit in hoſtes ſuos, 1. *Machab.* 5. Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret ſe caſu elephantis opprimendum, 1. *Machab.* 6. Machabæus & ſocii more leonum irruentes in hoſtes occiderunt multitudinem inimicorum, 2. *Machab.* 11.

Fortitudo perfectiſſima eſt tolerantia rerum adverſarum Unde recte Philoſopho; fortitudo eſt conſiderata periculorum ſuſceptio, & laborũ perpeſſio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem tres pueri dicentes Regi, Deus poteſt nos eripere de camino ignis, *Dan.* 3. Stephanus plenus gratia & fortitudine viriliter ſuſtinuit lapides, & ſic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmiſſimis Rupibus, quas nullæ maris procellæ, nullæ res adverſæ commovere valent Item Turri munitiſſimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari poteſt.

VIDE EX BREVIARIO. Fortitudo *quorundam inſignis*, Dom 1 Octob. n. 2, *qua in adverſis maximè probatur*, Dom. 3. ibidem n. 2 *eſt clavis ad cœlum.* 2. Novemb. numer. 2. l 2 *Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantum viri ſed & fœminæ, imo pueri tenereque Virgines, imperterriti uſque ad effuſionem ſanguinis decertarunt.* Sabb. inf. 2 Aſcenſ. n 2. *gratias egerunt*, 14. Maij. l. 1. 18. Aug. n. 3. l. *hymnos decantarunt*, 15. Jun l. 2. & 18. ejuſdem 9 Novemb. n l 3 *lictores oſculati pacem comprecantes.* 25. Jul. n, 2 l 3. *velut ad epulas.* 18. Jun *ut ad thalamum accurrerunt.* 2. Jan n. 2. l. 1. *tormenta flores reputant.* 11. Aug. num. 3. l. 3. *beſtias alliciunt*, 1. Febr. n. 2. l. 2, *tyrannis inſultant.* Dom. 5. Octob ſer. 2. 10 Aug. n. 2. *ſimulacra conſpuunt* 30. Aug. *inſtrumenta ſauciant* 30. Novemb. n 2. l 2. *ultro in tormenta ruunt* 2. Febr. 2. Sept n. 3. l. 3 *tormenta non ſenſerunt*, 17 Aug. n. 2 l 3 *ſpectaculum Angelis & hominibus.* Commun. Apoſt n. 1. l. 2. *Eorum miracula, & virtutes magicis artibus attribuunt*, 11. Aug. n. 3 l. 3 & 10. ejuſdem 10. Sept. n. 2 l 2. 22, ejuſd. num 2. l. 2. *Martyrium poſt animam* quam eripit, 22. ejuſdem n. 3. l. 3. *dum creſcit pugna, creſcit & pugnantium gloria*, 1. Novemb. n. 2. l. 3. ... *reis ſe immiſcendum*, 2 Maij n. 3. l 3. *Martyris crudelitate primum perterritis, ſed dein animoſiores effecti*, 26. Apr. n. 2. l. 2 & 28. 20. Jan n. 2 l. 2.

Vide *Conſtantia, Patientia, Perſeverantia.*

Sententiæ ſelectæ &c de Fortitudine.

EXſpecta Dominum, viriliter age & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. *Pſal.* 26.

Fortitudo mea & laus mea Dominus. *Exodi* 15.

Deus Iſraël ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ. *Pſal.* 67.

Omnia poſſum in eo qui me confortat. *Philipp.* 4.

Si Deus pro nobis quis contra nos? *ad Romanos* 8.

Melior eſt ſapientia quam vires, & vir prudens quam fortis. *Sapient.* 6.

PATRES Hæc eſt vera fortitudo, quæ naturæ vitium, & ſexus infirmitatem, mentis devotione tranſcenditur. *Auguſt.*

Ille ſolus vir fortis debet judicari, qui temperans eſt, moderatus, & juſtus. *Lactant.*

Fortitudo atque conſtantia via regia eſt, à qua declinat ad dexteram qui temerarius eſt & pertinax, ad ſiniſtram qui formidoloſus eſt & pavidus *Hieronymus.*

Juſti & fortis viri eſt nec adverſis frangi nec proſperis ſublevari, ſed in utroque eſſe moderatum. *Hieronymus.*

Stultus ut luna mutatur, ſapiens enim non metu frangitur, non poteſtate mutatur, non extollitur proſperis, non triſtibus mergitur: ubi enim ſapientia, ibi virtus eſt, ibi conſtantia, ibi & fortitudo. *Ambroſius.*

Juſtorum fortitudo eſt carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitæ præſentis extinguere, hujus mundi aſpera pro æternis præmiis amare, proſperitatis blandimenta contemnere, adverſitatis metum in corde ſuperare. *Gregorius.*

Virum fortem injuriæ probant. *Aug.*

PHILOS. POETÆ. Caſibus adverſis fracta quæ mente recumbit.

Fortunâ neſcit proſperiore frui. *Martialis.*

Fortior eſt qui ſe, quam qui fortiſſima vincit *Mœnia.*

Haud eſt virile, terga fortunæ dare. *Seneca.*

Superanda omnis fortuna ferendo eſt. *Virgilius.*

Audaces fortuna juvat, timidoſque repellit. *Idem.*

Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam.

Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt. *Martialis.*

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.

Quà tua te fortuna ſinet. *Virgilius Æneid. lib.* 6.

Audentes Deus ipſe juvat. *Ovidius metamorphoſeos. lib.* 10.

Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris. *Thomas à Kempis.*

Magnum eſt in rebus proſperis non inſoleſcere, neque adverſis dejici. *Cicero.*

Dulcia non meruit qui non guſtavit amara.

Neceſſitas etiam timidos fortes facit. *Sal.*

Adagium omnium Antiquorum commune, Suſtine, & abſtine. Facile autem animus fortiter *ſuſtinet*, dum corpus à vitiis *abſtinet*.

G.

GLORIA CÆLESTIS.

GLoria æterna magnitudo. Illam exponit Apoſtolus 1. *Cor.* 2. *v.* 9. Oculus non vidit, nec audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

Pro gloria cæleſti calamitates toleranda. Quia, inquit Apoſtolus, Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, *ad Rom.* 8. *v.* 18. Momentaneum & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ operetur 2. *Cor.* 4. *v.* 17. Gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. *ad Rom.* 5. *Ad gloriam illam Dei* omnia purè referenda ſuis ſemper inculcat. *S. Ignatius.*

Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit, *Matth.* 14. Lazarus pauper in ſinu Abrahæ, id eſt, in ſtatu gloriæ, vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miſeria. Dicitur enim *Apoc.* 11. *v.* 4. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò clamat Propheta, ô Iſrael quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus, *Baruch.* 3. *v.* 24.

Comparat ſæpè Scriptura cœleſtem gloriam cum Jeruſalem, civitate ſancta, & ornata auro, ſaphyro, ſmaragdo &c. ut *Apocal.* 21. *v.* 2. 18. & 21.

Vide ſupra *Beatitudo*, & infra in Catecheſi alia Exempla *cap. ultimo*. Et in *Tom.* 2. *part.* 1. de Beatitudine, & viſione Dei Dogmata Theologica.

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo *non conſiſtit in ſola oculorum viſione*, Dom. 12. n. 3. *nec in voluptatibus corporalibus*, 2. Commun. Apoſt. n. 3. l. 3. *Nec in numero annorum*, ibid. *ejus ſpeciem Chriſtus propoſuit* 6. Aug. n. 3. l. 1. *quæ perjucundè deſcribitur*, 2. Novemb. n. l. 3. & 4. ejuſdem n. 2. *Habet verò ſuam diverſitatem*, 5. Ejuſd. *retributionem variorum laborum* 8. ejuſdem n. 2. l. 5. *Cujus contemplatio merito Martyres confortavit*, ibid. *gaudia ejus ineffabilia*, ibidem n. 2 l. 3. & n. l. 1. *quæ non ſine labore acquiruntur*, ibidem & 14. Novemb n 2 l 3 Pſalm. 23. fer. 2. ad prim. *eſt portus tranquillitatis cæleſtis* Com. non Pontif. num. 3. *Beatus eſt qui multis virtutibus ornatus eſt.* Pſal. 1. Dom. Offic.

Sententiæ ſupra de Beatitudine.

GRATITUDO ERGA DEUM.

GRates ſunt agenda generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recepimus: Ideò Jacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor ſum omnium &c. *Geneſ.* 32. Audiens David multa beneficia ſibi promiſſa, gratias humiliter egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum dicens: Sit nomen Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apoſtolus gratias agebat pro beneficiis fratribus collatis, & omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens; ſemper gaudete, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, *ad Epheſ.* 5. & *prima ad Theſſal.* 5.

Gratiæ reddendæ ſunt Deo ſingulariter pro liberatione à periculis. Ideò voluit Dominus, ut liberatio filiorum Iſraël de ſervitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quaſi ſignum in manu tua, *Exod.* 5. Poſtquam filii Iſrael liberati ſunt tranſito mari rubro dixerunt; cantemus Domino glorioſè, *Exodi* 15. Tres pueri benedicebant Deum, de ignis incendio liberati, *Danielis* 3.

Gratiæ reddendæ ſunt Deo pro triumphis & victoriis. Ideò poſt mirabilem victoriã filii Iſraël obtulerunt Domino dona, *Num.* 31. Similiter poſt victoriam de Siſarã, Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt. *Jud.* 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Judam Machabæum benedixerunt in cœlum, 1. *Mach.* 4.

Gratiæ referendæ ſunt Domino pro bonorum filiorum impetratione: Poſt Conceptionem Filii Dei in ſe, Beata Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnificat anima mea Dominum &c. *Lucæ* 1. Nato Joanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſraël, *Lucæ* 1.

Gratias debet homo agere pro ſanitate à Deo recepta: Nam cum Tobias recuperaſſet viſum, ipſe & uxor ejus, & Nati glorificabant Deum: *Tobiæ* 11. Turbæ videntes Paralyticum curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem poteſtatem: *Matth.* 9. *Marc.* 2. Unus de decem leproſis curatus reverſus eſt cum magna voce magnificans Dominum, *Lucæ* 22.

Homo gratus *Similis* eſt Terræ Bonæ & fæcundæ, quæ ex Dei donis tanquam ſemine, gratitudinis fructum copioſum Domino reddit.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo *erga Deum* Dom. 3. Sep. fer. 5. l. 1. *Tobia*, *Judith*, Dom. 4. Sep. Sabb.

Vide infra *Ingratitudo.*

GRATITUDO ERGA HOMINES.

GRatus debet eſſe homo ei qui eum juvit, vel à periculo liberavit: Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum ſuum à captivitate liberavit, offerens ei omnia ſpolia, *Geneſ.* 14. Benè remuneratus eſt Joſue Raab, conſervando totam ejus familiam, quia exploratores ejus ab hoſtibus liberavit, *Joſue* 6. Cum Gedeon liberaſſet populum, gratus populus dixit: Dominare tu nobis, *Jud.* 8. Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piſcis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat eſſe, *Tobiæ* 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Heliſæo, licet ipſe renueret, 4. *Regum* 5. Helias ut gratus eſſet propter beneficia recepta à vidua, ejus filiũ à morte reſuſcitavit, 3. *Regum* 17. Heliſæus benè remuneratus mulierem Sunamitem, apud quam tranſire & habitare conſueverat, impetrans ei filium, & ſuſcitans mortuum, 4. *Regum* 4.

VIDE EX BREVIARIO. *Gratitudo erga homines*, Dom. Sep. fer. 6.

Sententia de hac Gratitudine.

MEliora meretur ſuſcipere qui probatur ſuſcepta beneficia à corde non amovere. *Caſſiodorus*...

Grates perſolvere dignas

Non opis eſt noſtræ, tibi præmia numen ab alto

Digna dabit tanti meriti, non immemor unquam. *Virgilius Æneidos* 1.

Bis

Bis eſt gratum, quod ultro oblatum. *Sen.*
Bis non ſpondebis, quod mox præſtare valebis.
Gratia debetur pro munere, ſi cito detur.
Sed ſi tardetur non gratum munus habetur.
Dat bene dat multum, qui dat cum munere vultum.
Beneficia dare qui neſcit, injuſte petit *Seneca.*
Beneficia plura recipit, qui ſcit reddere. *Seneca.*
Gratiarum actio eſt alterius beneficii poſtulatio. *Cicero.*

GULA.

GUla ab initio mundi ſemper hominibus graviter nocuit; Primos parentes Adamum & Evam in Paradiſo gula perdidit, dum fructum vetitum comederunt, quamvis alimentum licitũ ipſis in copia ſuppeteret, *De omni ligno Paradiſi veſcimur*. Geneſi c. 3. Eſau ex mordinato appetitu erga lentem ſive pulmentum, vendidit ſua primogenita Jacobo fratri. Quanto pejus pro eſca vetita ex gula animam dæmoni divendere, *Geneſis c.* 25. Populus Iſraeliticus cui non deerat manna, & alimentũ neceſſariũ, inhiabat tamen ad ollas carniũ quas habebat in Ægypto, & ideò à Deo graviter punitus fuit: *Numer.* c. 15. Dum Philiſtæi ſecurè epularentur, & indulgerent genio, per Samſonis ruinã domus oppreſſi fuerunt, & in ſua gula ſepulti, *Judicum c.* 6 Quoniam Heli ſacerdos permiſit filiis ſuis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas ſibi lautius præpararent, uno die uterque filius occiſus eſt, & ipſe Heli collapſus cervices fregit, 1 *Regum c* 2.

Dæmon graviter homines ad gulam tentat. Ideò Job pro filiis epulantibus conſurgens diluculo ſacrificium offerebat per ſingulos dies ne filii per epulas in gulam & alia peccata prolaberentur, *Jobi* 1. Prima tentatio qua diabolus Chriſtum in deſerto aggreſſus eſt, ad gulam pertinebat, *S.* filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant, *Luca* 4.

Illuſtre eſt exemplum gulæ graviter punitæ in Divite Epulone, *qui epulabatur quotidie ſplendide*, ſed ſicut ipſe in vita ſepultus erat in ſuis epulis & deliciis, ſic poſt mortem ſepultus eſt in inferno, & fruſtra quærebat unam guttam aquæ pro refrigerio ſuæ linguæ guloſæ, quæ inter flammas cruciabatur. *Luca* 16.

Epula multum impediunt orationem, & pietatem: Hinc ipſi diſcipuli poſt cænã ſopore gravati non poterant in horto cum Chriſto orare, & à Chriſto increpantur, *Non potuiſtis una hora vigilare mecũ Matth* 26. Eſt enim gula & crapula inſtar fumi, aut nebulæ denſiſſimæ, quâ homo oppletus non poteſt lucem divinam videre, aut oculos mentis ad cælum & res cæleſtes elevare, ut notat S. Baſilius *homil.* 1 *de jejunio.*

Guloſi *Similes* ſunt Porcis, qui toto die ventrem replent, & in triclinio tanquam in hara verſantur, aras & templa, & pietatem nihil curant. Sunt etiam guloſi inſtar Muſcarum, quæ cadaveribus inhærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam ſicut Sepulchra quæ foris apparent ſpecioſa, ſed intus repleta ſunt cadaveribus animalium quæ devorant.

Gulæ deditus habet cor in ventre, inſtar piſcis qui græcè dicitur Onos, id eſt aſinus, quem Ariſtoteles dicit ſolũ ex omnibus animantibus cor ſuũ in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat ſolet eſſe ſimilis *Milvi ignavo*, qui horret audire ſonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, ſicut neque ille poteſt audire ſermonem de abſtinentia aut jejunio, & maximè in Quadrageſima.

Sed remedium optimum gulæ eſt quærere guſtum & oblectationem in rebus divinis, & animam illis replere, habent enim in ſe epulæ ſpirituales & corporales inſtar bilancis, quantum una pars elevatur tantum altera deprimitur.

Vide *Ebrietas.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Gula.

VÆ vobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. *Lucæ* 6.

Attendite vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate. *Luca* 21.

Non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induimini, Dominum JEſum Chriſtum. *Rom.* 13.

Quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt. *ad Philipp.* 3.

Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

PATRES Cor habet in ventre guloſus, luxurioſus in libidine, cupidus in lucro *Hier.*

Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit *S. Gregorius*

Gula paradiſum clauſit primogenituram vendidit, ſuſpendit piſtorem, decollavit Baptiſtam: Nabuzardan Princeps coquorum templum incendit, & Jeruſalem totam evertit. Baltazar manum contra ſe ſcribentem aſpexit in convivio, eâdem nocte interfectus eſt à Chaldæis. *Innocentius.*

Nunquam poterit ardentis concupiſcentiæ ſtimulos inhibere, quiſquis deſideria gulæ refrænare nequiverit. *Idem.*

PHILOS. ET POETÆ. Apium amet & mullos, & ſumen, & oſtrea: non te.

Tam bene ſi cænem, noſter amicus eris. *Martialis.*

Jejunus raro ſtomachus vulgaria temnit. *Horatius.*

Strangulat in menſis plures gula, quam necat enſis.

Eſtque hoc axioma antiquum: Plures occidit gula quam gladius.

Quidquid avium volitat, quidquid piſcium natat, quidquid ferarum diſcurrit, noſtris ſepelitur ventribus, quære nunc cur ſubito moriamur? quia mortibus vivimus. *Seneca.*

Ventri obedientes, animalium numero computantur, non hominum. *Idem Seneca.*

Una ſylva pluribus elephantibus ſufficit, homo verò paſcitur vix terra & mari. *Idem.*

Venter præcepta non audit: poſcit & appellat, non eſt tamen moleſtus creditor: parvo contentus, ſi das illi quod debes, non quod potes. *Idem.*

Vitium ventris & gutturis, non ſolum minuit ætatem hominibus, ſed etiam aufert. *Cicero.*

H.

HOMICIDIUM.

HOmicidium procedit aliquando ex invidia. Cain motus invidiâ fratrem ſuum occidit, *Gen.* 4. Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, 1. *Regum* 22. Judæi occiderunt Salvatorem ſolum mera invidiâ, ſciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidiſſent eum *Matth* 27.

Homicidia aliquando committuntur propter ſuperbiam

biam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit ſeptuaginta fratres ſuos, ut ipſe ſolus dominatū obtineret, *Judic.* 9. Zambri occidit Elam Dominum ſuum temulentum, ut regnaret poſt eum, 3. *Regum* 16. Athalia tantâ libidine exarſit dominandi, ut omne ſemen Regium interfecerit, 4. *Reg.* 11.

Homicidium valde Deo diſplicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè dicens, *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me*, *Gen.* 4. Deus noluit, ut David qui ſanguinem innoxium effuderat: ſed potiùs Salomon templum ſibi ædificaret, 3. *Reg.* 7. Quia Joas fecit Zachariam injuſtè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in ſepulchro Regio conditus fuit, 2. *Paral.* 14.

De Homicidio vide Quæſt. Theologicas ſupra *Tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 5

VIDE EX BREVIARIO Homicidium *eſt grave peccatum*, Dom. Sept. fer. 5. Domin. Sexag. fer. 4. l. 3. Dom. 5. Pentec. Sabb.

Vide, *Inimicitia*, *Invidia*.

Sententiæ aliæ &c. de Homicidio.

OMnis qui odit fratrem ſuum homicida eſt: & ſcitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manen em, 1. *Joannis* 1.

Quicumque eff iderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius, *Gen.* 9.

Qui percuſſerit hominem volens occidere; morte moriatur, *Exod.* 21.

Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur, *Exod.* 21.

Qui percuſſerit hominem & occiderit, morte moriatur, *Levit.* 24.

Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit, qui percuſſerit reus erit homicidii, & ipſe morietur, *Jerem.* 35.

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt, *Matth.* 27.

PATRES &c. Ille gladium accipit, qui nulla ſuperiori, ac legitima poteſtate vel jubente, vel concedente, in ſanguinem alicujus armatur, *Auguſt.*

Periculosè decipiuntur, qui æſtimant eos tantum homicidas eſſe, qui manibus hominem occidunt, & non potiùs eos, per quorum conſilium, & fraudem & hortationem homines extinguuntur. *Auguſtinus.*

ADAG. Homo homini Lupus, i. e. vitæ inimicus & inſidiator.

HONOR PARENTUM.

HOnorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam: Sic Salomon honoravit Betſabee matrem ſuam, & ſurrexit de ſolio ſuo in ejus occurſum, & poſuit eam ſuper ſedem ſuam, 3. *Reg.* 2. Tobias juſtus inter alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matri tuæ, *Tobiæ* 4.

Honorare debet homo patrem & matrem, in præceptis omnibus obſequendo: Ideò filii Heli, quia non obedierunt Patri, ut deſiſterent à rapina in Sacrificiis, divinam ſententiam graviſſimè incurrerunt, 1. *Reg.* 2. Jonathas quia non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis ſententiam incurrit, 1 *Reg.* 14. Puer Jeſus aſcendens in Nazareth cum parentibus, erat ſubditus illis, *Lucæ* 2. Et moriens matrem Joanni dilecto diſcipulo commendavit, *Joan.* 19.

Honorare debemus parentes propter præmium, & pœnam conſequentem: Unde ait Dominus: Honora patrem & matrem, ut ſis longævus ſuper terram: & ſequitur: Qui maledixerit patri vel matri, ſit ille maledictus, & morte moriatur, *Exodi* 20. & 11. Quia Sem & Japhet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, ſed deriſit, ejus maledictionem incurrit, *Geneſ.* 9. Filio Ruben inceſtuoſo dixit Jacob: Non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, *Geneſ.* 49 Abſolon impiè perſecutus eſt patrem ſuum, ideò fuit morte peſſimâ interemptus, 2. *Reg.* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes *ore & opere.* Dom. 3. Quadr. fer. 4. l. 2. Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. *cum filios laudabiles habent, ipſi laudabiliores ſunt.* 24. Jun per totum, *eorum negligentia erga filios caſtigatur*, Dom. 1. Pentec. fer. 4. 6. & Sabb. *Moneant diligenter filios, dum vivunt*, Dom. 3. Septemb. n. 1. lect. 2. *etiam morituri*, Dom. 8. Pentec. fer. Dom. 1. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis replebitur.* Dom. 4. Auguſt. fer.

Sententiæ &c. de Honore Parentum.

AUdi patrem tuum, qui te genuit, & ne contemnas cum ſenuerit mater tua. *Proverb* 23.

Fili ſuſcipe ſenectam patris tui, & non contriſtes eum in vita illius, & ſi defecerit ſenſu, veniam da, & ne ſpernas eum in tua virtute &c. *Eccleſ.* 3.

Qui timet Dominum honorat parentes, & quaſi Dominus ſerviet his, qui ſe genuerunt. *Eccleſ.* 3.

Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris, & retribue illis, quomodo & illi tibi: Memento, quoniam niſi per illos natus non fuiſſes. *Eccleſ.* 7.

Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum eſt Domino. *Coloſſ.* 3. & 5.

Et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur, *Matth.* 15.

Qui honorat patrem ſuum vitâ vivet longiore. *Eccleſ.* 3.

Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem morte moriatur; qui maledixerit patri ſuo aut matri, morte moriatur, *Exod* 21.

PATRES. PHILOS. Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt Creator. *Auguſt.*

Preces parentum adverſus filios ſæpe audiuntur, *Plato.*

Matres plus diligunt filios, quam patres, quia certiores ſunt de eis. *Ariſt.*

Qui dubitat, utrum oporteat Deos venerari, aut parentes honorare, non indiget ratione, ſed pœna. *Ariſtoteles.*

Nemo patricidæ ſupplicio miſericordiâ commovetur. *Seneca.*

HOSPITALITAS.

DEUS multum commendat erga peregrinos hoſpitalitatem, *Deut.* 10. Deus amat peregrinum; & dat ei victum & veſtitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuiſtis, Chriſtus teſtatur ſeipsū in ſuis diſcipulis hoſpitio recipi, *Lucæ* 10. Qui vos recipit, me recipit, Paulus Apoſtolus impensè commendat hoſpitalitatem, *ad Hebræos c.* 13. Hoſpitalitatem nolite obliviſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Inter opera miſericordiæ recenſentur etiam hoſpites eſurientes paſcere, recipere, & eorum pedes lavare.

Hoſpitalitatem ſæpe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in ſpecie peregrinorum Angelos hoſpitio recepit, neceſſaria miniſtravit, & ab injuriis defendere voluit. Et ideò Deus illum per eoſdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Gen* 19. Abraham etiam in ſpecie peregrini Angelos ſuſcipere meruit, *Geneſ.* 18. Elias hoſpitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hoſpitabatur à morte ſuſcitavit, 3. *Regum.c.*17. Eliſæus etiam dum tranſiret ſæpius à muliere Sunamitæ hoſpitio exceptus, grandi ſane mercede filium illi à Deo impetravit, quem poſtea mortuum ſuſcitavit, 4. *Regum c.*4. Martha & Magdalena Chriſtum cum diſcipulis hoſpitio excipientes, meruerunt ut eorum frater Lazarus, qui jacebat quatriduanus in ſepulchro ad vitam excitaretur, *Luc.*10. Zachæus qui Chriſtum & diſcipulos in domum ſuam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahæ, & amicus Dei, *Luca* 19.

Vide *Miſericordia, & Liberalitas.*

Sententiæ ſelectæ, &c. de Hoſpitalitate.

FRange eſurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. *Eſaiæ* 58.

Qui accipit ſi quem miſero (dicit Chriſtus) me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui miſit me. *Joannis* 13.

Hoſpitalitatem nolite oblıviſci, per hanc quidam placuerunt, etiam Angelis hoſpitio receptis. *Heb.*1.

PATRES. Diſce Chriſtiane, ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, ne forte cui domum clauſeris, cui humanitatem negaveris, ipſe ſit Deus. *Auguſt.*

Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem. *Chryſoſtomus.*

POETÆ PROFANI. Turpius ejicitur quam non admittitur hoſpes. *Ovid. triſt.*5. *eleg.*7.

Vivitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus. *Ovidius.*

SACRI. Quando eris in menſâ, primum de paupere penſa.

Oſtia cur claudis, dum vocem pauperis audis?
Fac quod Chriſtus amat, dum pauper ad oſtia clamat:
Tunc bene pandetur, cum Chriſtus adeſſe videtur:
Si des, ipſe dabit; ſi non des, ipſe negabit.

HUMILITAS.

C*Um humilitate debēt homines aliis reſpondere.* Quia juxta Sapientis ſententiam; Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Jacob fratri Eſau humiliter reſpondebat, ideò compeſcuit iram ejus, *Gen.*33. Si Roboam humiliter reſpondiſſet, nequaquam decem partes populi perdidiſſet, 3. *Regum* 12. Quia mulier Chananæa reſpondit humiliter verbis Chriſti, quæ aſpera videbantur, aſſerens ſe eſſe quaſi Catellum, qui comedit de micis menſæ Domini, ſanitatem integram filiæ procuravit. *Matth* 15.

Juxta Salvatoris ſententiam, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat aſinas, fuit à Domino ſuper regnum Iſraël exaltatus, 1. *Regum.*1 Petrus humiliter dixit Chriſto: Exi à me, quia peccator ſum ego; & poſteà officium Apoſtolatus ipſi Dominus benignè commiſit. *Luca* 5. Optimam regulam humilitatis oſtendit Salvator, dicens: Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in noviſſimo loco. *Luca* 14.

Humiles debent eſſe homines [illegible] *ventum vanæ gloriæ.* Nam Chriſtus [illegible] cula prohibebat dici, ut [illegible] *Matth.*8. & de duobus cæcis liberatis, [illegible] ſurdo & mutuo ſanato, *Marc.*7. Et ſimiliter [illegible] figuratione, *Matth* 17. Ad fugiendam [illegible] vanam gloriam, de bonis [illegible] exemplum de ſuperbo Phariſæo, & de humili [illegible] no, *Luca* 18.

Humilitas meretur indulgentiam peccatorum. Achab nequiſſimus imponens ſibi pœnam [illegible] peccatis humiliatus eſt, & Deus ipſi pœnam [illegible] 3. *Regum.*21. Roboam & Principes ejus [illegible] & Dominus mutavit ſententiam per Prophetam [illegible] 2. *Paralip.*12. Ezechias humiliatus eſt: [illegible] nit ira Dei in diebus ejus, 2. *Paralip.*19. Nabuchodonoſor humiliatus recognovit ſtatum ſuum [illegible] ad ſtatum priſtinum, *Daniel.*4. Quia viri Ninivitæ humiliati ſunt, non eſt eorum civitas ſubverſa, *Jonæ* 3. Magdalena quia ad pedes Chriſti humiliter [illegible] peccatorum veniam impetravit, *Luca* 7.

Humilitatis exemplum à Chriſto accipiendum [illegible] milis fuit in ſtatu Nativitatis, vitæ, & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili [illegible] *Joan.*1. Item de humili matre, *Luca* 1 Collocatus [illegible] in viliprœſepio, *Luca* 2. Quomodo humiliter [illegible] militer docuit, plena ſunt omnia Evangelia. [illegible] autem, fuit veſtibus ſpoliatus, in carne vulneratus, [illegible] piens reputatus, à diſcipulis derelictus, [illegible] tus, flagellis cæſus, ſpinis per ludibrium coronatus, & inter duo latrones crucifixus.

Sicut quo profundius eſt in terra *Fundamentum* [illegible] mus, aut *Radices* arboris, eo altius Domus, & arbor aſcendet ad cœlum, ita fit in iis qui ſe profunde humiliant.

Sicut Rami arboris quantò plures fructus habent, tantò magis ſe incurvant ad terram, [illegible] multis virtutibus prædití.

Sicut *Aurum* & gemmæ in arca abſconduntur, ne abripiantur, ita optima virtutum cuſtodia [illegible].

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas *facit* [illegible] *brum Chriſti.* Dom.3. Adv. n l.1. *juſtificat.* Dom [illegible] l.3. *Debet eſſe fundamentum noſtræ fabricæ.* [illegible] n.l.2. *Humilia reſpicit Deus.* Pſal. 112. D[illegible] Veſp. [illegible] Dom. inf. a Aſcenſ. n.2. l 2. *humilitatem ſingulariter requirit* 24. Febr n.3. *præferenda opibus.* 5. Febr. n.2. l. [illegible] *ritò diſcenda.* 15. Jan. n.3.

Vide, *Superbia.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Humilitate.

QUi ſe humiliat exaltabitur. *Matth.* 23.

Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. *Matth.* 11.

Quicumque humiliavit ſe ſicut parvulus iſte, hic major vocabitur in regno cælorum. *Matth. ibid.*

Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles. *Lucæ* 1.

Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu: qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo &c. *Philip.*2.

Reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, ſcil. Deiparæ.

Gloriam præcedit humilitas. *Proverb.* 15.

Humi-

Humiliamini ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis. 1. *Pet.* 5.

Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos. *Eſaia* 66.

Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Apoſtol.*

Excelſa eſt patria, humilis eſt via: ergo qui quærit patriam, quid recuſat viam. *Aug.*

Multi humilitatis umbram, veritatem pauci ſectantur. *Hieronymus.*

Virum humilem patientia oſtendit, *Hieron.*

Virginitate placuit Maria, humilitate concepit. *Bernardus.*

Eſto parvus in oculis tuis, ut ſis magnus in oculis Dei: tanto enim eris apud Deum pretioſior, quanto fueris in oculis tuis deſpectior. *Iſidorus.*

Contemnit laudem virtus, licet uſque ſequatur.

Vide infra, *Superbia.*

HYPOCRISIS.

Hypocrita & ſimulatores intendunt ſemper aliquam aliis deceptionem inferre. Sicut Ammon ſimulavit ſe languere, ut ſororem ſuam Thamar deciperet, & opprimeret, quod & fecit, 2. *Regum* 13. Giezi ſimulavit Dominum ſuum veſtibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipſe acciperet veſtimenta, 4. *Regum* 5. Pharisæi placida verba Salvatori dicebant, volentes eum capere in ſermone, *Matth.* 22. *Marc.* 12.

Hypocritæ cavent ſibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem, & deglutientes camelum, Matth.* 23. Phariſæi noluerunt intrare in Paraſceve Pilati Prætorium, ut non contaminarentur, & dicebant, ſibi non licere interficere quemquam: Chriſtum tamen innocentem eâdem die occidere non dubitarunt, *Joan.* 19.

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri conſilio, mutato habitu, ſe aliam ſimulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, & flagella, ſimul cum nece filii, nunciavit, 3. *Regum* 14. Cum Scriptura divina generaliter impium deteſtetur, tamen ſingulariter hypocritis comminatur dicens; Væ vobis hypocritæ, *Matth.* 26. Manifeſtè Hypocriſim Ananiæ & Saphiræ Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act.* 5. Elymam magum Paulus graviter de hypocriſi increpavit, *Act.* 13.

Chriſtus comparat hypocritas *ſepulchris de albatis*; quæ foris apparent pulchra & candida, intus plena ſunt tantum oſſibus mortuorum ſpurcitia, & fœtore, *Matth. c.* 23.

S. Chryſoſtomus Hom. 30. Simulatorem comparat *Meretrici*, quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophyl. comparat *Hiſtrioni* qui ſemper perſonam mutat, & nunquam ſeriò agit.

VIDE EX BREVIARIO. Hypocriſis *veritate fraudat.* 26. Jun. n. 3. *fermento comparatur.* 9. Octob. n. 3. l. 3. *Deum, quem ſic ille quæris, nunquam inveniet.* die 2. Epiph. n. 4. *eo periculoſior, quòd ſub nomine ſervitutis Dei decipit* fer. 4. Ciner. & fer. 6. ibidem. *in negotio ſalutis declinanda,* Dom. 5. Octob. n. 1.

Vide, *Mendacium, Inſtantia, Superbia.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Hypocriſi.

Innocens contra hypocritam ſuſcitabitur in judicio. *Job.* 17.

Cum facies eleemoſynam, noli ante te tuba canere, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. *Matth.* 6.

Cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. *Matth.* 6.

Hypocrita, ejice primo trabem de oculo tuo. *Matth. cap.* 7.

Non quæro hominibus placere, ſi hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. *ad Galat.* 1.

Omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Matth.* 23.

Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, &c. *Matth.* 23.

Veſtimentis induti ſunt ovium, & intus ſunt lupi rapaces.

Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda veſtra, *Lucæ* 16.

Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis. 2. *ad Corinth.* 11.

PATRES. Simulata æquitas, non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas: quia iniquitas eſt & ſimulatio. *Aug.*

Levius eſt in alium apertè peccare, quam ſimulare & fingere ſanctitatem. *Hieron.*

Væ peccatori terram ingredienti duabus viis &c. *Sapien.*

Vult hypocrita ſcire divina eloquia, nec tamen facere, vult doctè loqui, nec tamen ita vivere. *Reginaldus.*

Omnis hypocrita corpus per abſtinentiam afficit, ſed tamen per amorem gloriæ mundo vivit. *Idem.*

Hypocritæ volunt eſſe humiles ſine deſpectu, bene veſtiti ſine ſollicitudine. *Bern.*

PHILOS. POETÆ. Eſt facies teſtis, quales intrinſecus eſtis.

Vix placet ambobus, qui vult ſervire duobus.

Qui fingit ſe amicum & non eſt, pejor eſt eo, qui facit falſam monetam. *Ariſt.*

Compendiaria eſt via ad gloriam, ut qualis quiſque haberi vult, talis ſit. *Cicero.*

Simulatio in omni re vitioſa, tollit enim judicium veri, idque adulterat, tum amicitiæ repugnat.

Malus ubi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus. *Laertius.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

Anima impiorum ſepeliuntur in inferno. Sic Chriſtus dicit de Epulone divite & avaro: mortuus eſt dives, & ſepultus in inferno, &c. *Lucæ* 16. *v.* 22. Et alio loco monet: Timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Chriſtus in judicio reprobis dicet: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus, *Matth.* 25. *v.* 41. Et poſteà additur. Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.

Homines ex deliciis tranſeunt ad pœnas inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferni, & tenebræ, & pœna. *Eccleſ.* 21. *v.* 10. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt, *Job.* 21. *verſ.* 13. Quantum glorificavit, & in deliciis fuit, tantùm date ei tormentum & luctum, *Apoc.* 18. *v.* 7.

In inferno erit ignis, luctus, & tenebræ, & vermis

conſcientia. Ideò interrogat Propheta peccatores: Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit cum ardoribus ſempiternis? *Eſaiæ* 30. v. 14. Et Chriſtus dicit de obſtinatis Judæis: Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium, *Matth.* 8. Et iterum, monet melius eſſe luſcum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc.* 9. v. 47.

Comparat S. Chryſoſt. Infernum cum *Carcere* ex ferro ardenti, unde nullus unquam dabitur egreſſus. Alii cum *Stagno* profundiſſimo ex ardenti ſulphure & pice, unde nullus datur aſcenſus. Alii cum *Exilio* longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regreſſus. Contra omnem peccandi tentationem ſemper cogitanda eſt hæc ſententia: Momentaneum eſt quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. Certa damnatio. Dom. D. Pentecoſt. n. 3. l. 3. *Ejus pœna æterna*, Dom. 1. Quadr. fer. 2. l. 3. *In tentationibus carnis meditanda.* Dom. 5. num. 2.

Sententiæ ſelectæ &c. de Inferno.

INfernus & perditio nunquam replentur, ſimiliter oculi hominum inſatiabiles. *Proverb.* 3. & 7.

Ignis nunquam dicit ſufficit. *Prov.* 30.

PATRES. Horrendo modo miſeris eſt mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu, quia & mors ſemper vivit, & finis ſemper incipit, & defectus deficere neſcit. Mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, ſed nullatenus pavorem fugat, flamma comburit, ſed nequaquam tenebras excutit. *Gregorius.*

Quisquis ad toleranda inferni mala deſcendit, nequaquam ad lucem ulterius redibit: quia nequaquam ultra miſericordia parentis liberat quos ſemel in locis pœnalibus juſtitia judicantis damnat. *Gregorius.*

Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. *Idem.*

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fætor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cedentium, horrida viſio dæmonum, confuſio peccatorum, deſperatio omnium bonorum. *Gregorius.*

POETÆ. Quod quiſque fecit, patitur, auctorem ſcelus
Repetit; ſuoque premitur exemplo nocens. *Seneca Poeta.*

Facilis deſcenſus averni,
Sed revocare gradum, ſuperaſque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt. *Virgilius.*

INGRATITUDO.

INgrati ſunt homines Deo, *ipſius beneficia oblivioni tradentes.* Sic filii Iſraël educti à Domino de ſervitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur, *Exod.* 32. Cùm etiam obliti ſunt beneficiorum Dei, quando faſtidiebant manna, & murmurabant, *Num.* 21. Reprehendit Angelus Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Jud.* 2. Sublimavit Deus Jeroboam ſuper decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, 3 *Regum* 12. Ingratus fuit Judas Chriſto, qui poſt tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Matth.* 27. v. 3.

Ingrati ſunt aliquando homines erga eos qui ſibi fideliter ſerviunt. Sic ingratus fuit [illegible] adversùs Joſeph, qui [illegible] pretiis eſt oblitus, *Gen.* 40. Laban [illegible] voluit fallere Jacob, ſibi fideliter ſervientem, *Geneſ.* 31. Multa ſervitia receperat à Davide Saul, & tamen eum occidere ſæpius nitebatur, 1. *Regum* 18. Valdè ingratus fuit David Uriæ ſibi fideliſſimo, [illegible]
2. *Reg.* 11.

Homo ingratus *Similis* eſt *Serpenti*, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo eſt quaſi *Ventus urens*, qui exſiccat fontem gratiæ divinæ, ne plura beneficia profundat.

Ingrati ſunt ſicut peſſimi *Debitores*, qui quo plus debent, eo minus ſolvunt.

Vide, *Gratitudo.*

Sententiæ &c. de Ingratitudine.

PATRES. Quanto majora beneficia ſunt hominibus [illegible] conſtituta, tanto graviora [illegible] *Chryſoſtomus.*

Ingratitudo eſt hoſtis gratiæ, inimica ſalutis, quoniam nihil ita diſplicet Deo, quemadmodum ingratitudo. *Bernardus.*

Quid eo miſerius cui beneficia exciderunt, [illegible] injuriæ. *Seneca.*

Perverſi cordis eſt, occaſiones ingratitudinis [illegible] inveſtigare. *Bernardus.*

Improbus eſt homo qui beneficium ſcit ſumere, & reddere neſcit. *Plautus.*

Pertuſum vas eſt ingratus homuncio, ſemper
Omne quod infundis, perfluit in nihilum.

Adagium. Paſce canes, & mordebunt te.

INIMICITIA.

INimici quærunt bona corrumpere. [illegible] qui dormientibus hominibus ſuperſeminavit zizania, ut corrumperet triticum, *Matth.* 13.

Inimicitia ſurgit ex invidia. Nam invidentes fratres Joſepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui, *Geneſ.* 37. Ægyptii oderunt filios Iſraël, quia creverunt & multiplicati ſunt, & affligebant eos, *Exod.* 1. Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus eſt ejus inimicus, 1. *Reg.* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Hoſtis (*per quem* [illegible] *punire ſolet*) *propter inſolentiam* [illegible]. Dom. 2. Adv. fer. 3. & 16. ejuſdem fer. 4. & Dom. 1. Adv. [illegible] 5. Dom. 4. ejuſdem fer. 6. Etiam *hoſtis ſervandi* [illegible] Dom. 3. Aug. num. 2. l. 2. *Occultus aliquando* [illegible] *quam apertus.* Dom. 5. Quadr. num. 2. l. 2. [illegible] *idem eſt, ac gehenna*, Dom. 4. Quadr. fer. 4. [illegible] *ſtitiam Dei non operatur*, Dom. 4. Paſc. fer. [illegible] *ſuſcitat plerumque rixas.* Dom. 1. [illegible] fer. 5. l. 3. [illegible] *Domini contrarios, ſuo modo odiſſe licet.* Com. [illegible] n. 3. l. 3. *Et peccatoribus ex bono zelo* [illegible], Dom. [illegible] Pentec. n. 3. *Diabolum unicum ſerio odiſſe licet*, [illegible] Maji hebd. Dom. n. 2. l. 2. *Non vero* [illegible] *enim eſſe ut ſit frater tuus.* Ibidem.

Vide *Invidia, Diſcordia, Odium.*

Sententiæ &c. de Inimicitia.

AB inimicis tuis ſeparare. *Eccl.* 6.

In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur, ut ſubvertat te in foveam, *Eccleſ.* 12.

Verbum

Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, *Eccleſ.* 6.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum & vade prius reconciliari fratri tuo, & tum veniens, offer munus tuum, *Matth.* 5.

S. Gregorius. Fruſtra exteriores inimicos vincimus, ſi interioribus parcimus.

Graviſſimum inimicitiæ genus eſt, eſſe corde adverſarios, & lingua ſimulare devotos, *Caſſiodorus.*

Boetius. Nulla peſtis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

Ovidius. In fraudulentum inimicum Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit, (ſcilicet)
Cum pecore infirmo quæ ſolet eſſe lupis.

IRACUNDIA.

Vide ſupra *Inimicitia.*

Ira eſt hominis maximè noxia in corpore & ſpiritu, & illius remedia.

Virum ſtultum interficit iracundia, *Job.* 5.

Fatuus ſtatim indicat iram ſuam. *Proverb.* 12.

Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignationem facilis eſt, erit ad peccandum proclivior, *Proverb.* 15. & 29.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectutem adducunt. *Eccleſ.* 30.

Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas *Prov.* 26.

Grave eſt ſaxum, & onerosa arena, ſed ira ſtulti utroque gravior. *Proverb.* 27.

Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem, *Prov* 15.

Qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat, *Proverb.* 26.

Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas ejus, *Proverb.* 22.

Ego dico vobis, quoniam omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio, *Matth.* 5.

Non vosmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, *Apoſt. ad Rom.* 12.

Ira malorum & invidorum maximè declinanda eſt.

Sic Cain iratus contra fratrem Abel eò quod munera illius magis eſſent Deo accepta, illum fraudulenter foras deduxit, & occidit, *Geneſ.* 4.

Saul audiens Davidem præ ſe decantari & laudari, irâ concitatus eum amplius ferre non potuit, 1. *Regum* 18.

PATRES, PHIL. POETÆ. Ira inveterata odium eſt. ira feſtuca eſt, odium trabs; homines quotidie iraſcuntur filiis, non tamen oderunt filios, *Auguſtinus.*

Divina bonitas ideo iraſcitur in hoc ſeculo, ne iraſcatur in futuro, & miſericorditer temporalem exhibet ſeveritatem, ne æternam ultionem inferat. *Auguſt.*

Rectè illud laudatur *Archita* Tarentini, qui villico iratus, jam te, inquit, occiderem, niſi iratus eſſem, *Hieron.*

Ira ſæpe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum juſto amplius iraſcimur & volumus aliena coërcere peccata, graviora committimus, *Ambroſius.*

Melior eſt qui vincit iram, quam qui capit civitatem. *Caſſiodorus.*

Ovidius. Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.

Vince animos, iramque tuam, qui cætera vincis, *Ovidius ad Cæſarem.*

Ira furor brevis eſt, animum rege, qui niſi paret,
Imperat, hunc frenis, hunc tu compeſce catenis. *Horatius.*

Cum ſpirat ira ſanguinem, neſcit regi. *Seneca Poeta.*

Amantium iræ amoris redintegratio eſt. *Terentius.*

Furor, iraque mentem præcipitat, *Virgil. Æneidos lib.* 2.

Quaslibet infirmas, adjuvat ira manus. *Ovidius.*

Adagium. Qui non novit diſſimulare, non novit regnare.

Odium magis rationi obtemperat, quam ira. *Ariſtoteles.*

Iraſci in quibus non oportet, inſipientis eſt, *Ariſtoteles, Valerius &c.*

Maximum remedium iræ, eſt dilatio, *Seneca.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

EX *intentione opus judicatur.* Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth.* 27. David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, 2. *Regum* 12. Ex turbis quidam ſequebantur Chriſtum, ut eum nequiter obſervarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Lucæ* 14. Quidam ut de panibus ejus ſaturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Joan.* 6. Alii audirent verba ejus, & inde ædificarentur, & hi multum merebantur, *Lucæ* 5.

Intentio & voluntas pro facto ſæpe reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipſe noluerit, ut ædificaretur per eum, 2. *Regum* 7.

Intentio ſæpe diſſimilis eſt operi externo. Nam David miſit ad Uriam, ut veniret & quieſceret, non propter ejus quietem, ſed ut ſuum peccatum celaret, 2. *Regum* 11. Ornavit ſe Judith, uti ſolent ſe ornare laſcivæ mulieres, ſed ille ornatus non ex libidine, ſed ex maxima virtute patriam defendendi proceſſit, *Judith* 11. Herodis intentio erat Chriſtum occidere, ſed eam ſub adorationis pallio abſcondit, *Matth.* 2. Sic orationem, jejunium, eleëmoſynam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, ſed placendi Deo, qui in abſcondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth.* 6.

Intentio bona ſimilis eſt auro, quod omnia quibus applicatur ſplendeſcere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebat in aurum convertere.

Intentio mala ſimilis eſt Vermi, qui fructum operum noſtrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. Per hanc ſoli Deo placere debemus, 3. Commun. Virgin. n. 3. l. 2. *ſit ergo occulta,* fer. 4. Cin. l. 1.

Vide *Aſtutia, Adulatio, Hypocriſis*, cum Sententiis.

INVIDIA.

INvidia occaſio eſt ſpiritualis & corporalis mortis. Nam, ut ſcribit Sapiens, invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidiâ Abel fratrem ſuum occidit, quia ejus munera & non ſua Dominus accepit, *Geneſis* 4.

Non

Non miſeris, ſed poſitis in divitiis & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Iſaac, & multiplicatus eſt, ideo invidebant ei Palæſtini, *Geneſis* 26. Propter honorem quem dabant Davidi canentes, Saul percuſſit mille, & David decem millia, invidere cœpit Saul, & perſequebatur Davidem, 1. *Regum* 18. Videntes Satrapæ & Principes, quod Daniel eos honoribus ſuperabat quærebant occaſionem contra eum, ut dicitur *Daniel.* 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Chriſtum honorari, Oſanna filio David, & videntes miracula, ſunt contra Chriſtum per invidiam indignati, *Matth.* 21. *Luc.* 9. Audientes Pharisæi Lazarum ſuſcitatum, & videntes turbam ſequentem Chriſtum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Joan.* 11.

Invidi non parcunt etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ ſorori ſuæ invidebat propter fœcunditatem, *Geneſis* 30. Fratres Joſeph invidebant ei, videntes, quod à patre plus amaretur, *Geneſis* 37. Frater Filii prodigi videns fratrem ſuum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Lucæ* 15.

Sicut in ſole ambulantes comitatur umbra, ſic homines virtute illuſtres ſequitur invidia.

Sicut vermis qui naſcitur in ligno, ipſum lignum corrodit; ſic invidia ipſum invidum conſumit, *Chryſ.*

Invidi ſimiles ſunt peſſimis Canibus, qui non deſinunt contra omnes latrare. Similes etiam ſunt Vulturibus, qui amant cum fœtidis cadaveribus, id eſt, cum hominum vitiis occupari, *Baſil Hom de invid.*

VIDE EX BREVIARIO. Invidia. *Hanc Deus aſpernatur.* Dom. 3. Quadr. fer. 2. l. 1. *ſibi nocet*, Dom. 2. Aug. fer. 11. *etiam cum ſuo incommodo cavenda*, ibid. Æmulatio *parit invidiam*, Dom 4. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide *Inimicitia*, *Amor proximi.*

Sententiæ &c. de Invidia.

AN oculus tuus nequam eſt quia ego bonus ſum? *Matth* 20.

Non in contentione & æmulatione, *ad Roman.* 13.

Vir qui feſtinat Domino ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egeſtas ſuperveniet ei. *Proverb.* 28.

Deponentes igitur omnem malitiam, & invidias & omne opus pravum, *Jacobi* 3.

Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & ſine dolo lac concupiſcite &c. 1. *Petri* 2.

PATRES. Invide quid ſuſpiras? propriumne malum, an alienum bonum? *Baſilius.*

Ut ærugo ferrum, ſic invidia, quem neſcit, animum conſumit, *Baſilius.*

Invidia peſtiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immitiſſimum convertit, *Chryſoſtomus.*

Fuge invidiam, quæ non ſolum alienos, verum multo magis eum quem poſſiderit, lacerare conſuevit. *Ambroſius.*

Invidia eſt filia ſuperbiæ: ſed iſta mater ſuperbia neſcit eſſe ſterilis: ubi fuerit, continuo parit: ſolle ca matrem, & non erit filia, *Auguſtinus.*

Tolle invidiam, & tuum eſt quod habeo; tolle invidiam, & meum eſt quod habes, *Idem.*

O invidia, quæ ſibi ſemper eſt inimica: nam qui invidet, ſibi quidem ignominiam facit, illi autem cui invidet, plurima parit, *Chryſoſtomus.*

PHILOS. POETÆ. Nunquam melius torquebis invidos, quam virtuti & gloriæ ſerviendo, *Seneca.*

Invidus ſtipendium nunquam habebit ſuæ [illegible] *Democritus.*

Nullus magis nocet invidus quam ſibi.

Similis invidet ſimili, & ſigulus ſigulo [illegible] *Ariſtoteles.*

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in agro,
Vicinumque pecus grandius uber habet. *Ovidius.*
Invidus alterius rebus macreſcit opimis, *Horatius.*
Dum canis os rodit, ſocium quem diligit, odit.

JUDICIUM JUSTUM.

JUdex debet cauſam prius diligenter examinare, & recte cognoſcat, quam ſententiam ferre debeat. Job dicitur, cauſam quam neſciebam diligenter inveſtigabam, *Job.* 29. Deus quamvis [illegible] ut [illegible] Judicibus exemplum demonſtraret, deſcendit [illegible] civitatem quam ædificarant filii Adam, antequam eos puniret diviſione linguarum in Babylonia, *Geneſis* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare, antequam diceret: Deſcendam & videbo, utrum [illegible] qui venit ad me, opere compleverunt, *Geneſis* 18. Salomon [illegible] liter & diligenter inveſtigavit cauſam [illegible] rum, quæ de infante contendebant, & [illegible] cium protulit, ut patet, 3. *Regum* 3. D[illegible] & examinavit Daniel duos ſenes de falſo [illegible] ſannam, *Daniel* 13. Noluit Feſtus Præſes [illegible] lum judicare, ſed dixit: Non eſt Romanis [illegible] aliquem judicare, antequam accuſatus fuerit [illegible] locus defendendi ad objecta crimina, *Actorum* [illegible].

Judex ut recte judicet, conſulere debet Conſilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyſes Conſilio Jethro acquievit, ut Dei populum [illegible] judicaret, *Exodi* 28. Ob hanc cauſam conſtituit Moyſes majores judices, & minores, ut ſimul haberent Conſilium, *Exodi* 18.

Sicut *Bilanx* ſive ſtatera, ut ſit bona [illegible] non debet ex ſe magis in unam partem quam in alteram ponderare, ita judex æquus non debet ex ſuo affectu uni parti præ altera favere, ſed debet [illegible] rationis.

Sicut qui ad *Metam jaculatur*; non debet ſupra [illegible] infra, ſed directè ad ſcopum collimare, [illegible] juſtus debet omninò contendere, ut [illegible] & juſtitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Judex *debet eſſe* [illegible] *potens.* Dom. Aug. fer. 2. l. 2. *& pupillos* [illegible] *pillos.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. [illegible] *cauſæ pauperum negligantur*, 2. Aug. [illegible] 2. l. 3.

Vide etiam de *judicio juſto*, Sententias &c. poſt Titulum ſequentem.

JUDICIUM INIQUUM.

JUdex tunc inique judicat, *quando* [illegible] *nimis citò credit.* Dominus Joſeph [illegible] verbis conjugis, Joſeph falſo accuſatum [illegible] ſine examine carceri mancipavit, *Geneſis* [illegible].

Judicat injuſtè qui per avaritiam [illegible] *vertit judicium.* Sicut dicitur de filiis Samuelis, Declinaverunt poſt avaritiam, & perverterunt judicium, [illegible] *Regum* 8. Injuſte protulit David ſententiam [illegible] boſeth propter munera quæ dedit ei Siba, 2. *Regum* [illegible]. De judicibus malis dici poteſt, quod de [illegible] Principibus Iſrael: Principes tui infideles, [illegible] omnes diligunt munera, ſectantur [illegible] *Eſaiæ* 1.

Judicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonoſor male judicavit, quando in furore &

Ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia ejus ſomnium ignorabant, *Daniel* 2. Herodes iniquè judicium protulit, quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hieruſalem & omnibus finibus ejus, *Matth.* 2.

Judex non rectè judicat, quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Perſarum ſciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Daniel* 6. Ad unius ſaltatricis petitionem juſſit Herodes Joannem juſtiſſimum decollari, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Judæorum, volens ei placere, Barrabam ſeditioſum dimiſit, & JEſum innocentem tradidit morti, *Matth.* 27.

Sicut oculo reſpicienti per vitrum rubrum omnia videntur eſſe rubicunda, etſi ſint maximè candida; ſic qui erga aliquem habet animum malè affectum, judicat ejus opera peſſima, etſi in ſe ſint optima & æquiſſima: habet enim ſuum judicium, quod eſt mentis perſpicillum, odio, aut invidia aut aliâ paſſione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipſis maximè appareant, ſic aliqui ad ſua vitia non reſpiciunt, ſed in aliorum operibus improbandis pluſquam lyncei eſſe volunt. Quos etiam Chriſtus pulchra comparatione pertingit: Vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non conſideras, *Matth.* 7.

VIDE EX BREVIARIO. Judicium impiorum eſt fallax. Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in ſuum Judicem*, Feſt. Silveſt. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipſos condemnamus*, Dom. 6. Pentec. n. 1. & Feſt. Silveſt. n. 1.

Vide *Inimicitia, Invidia.*

Sententiæ de Judicio juſto &c.

ÆQuum judicium ſit inter vos, ſive peregrinus, ſive civis peccaverit: quia ego ſum Dominus Deus veſter. *Exodi* 24.

Non pervertes judicium advenæ & pupilli: nec auferes pignoris loco viduæ veſtimentum. *Deut.* 24.

Cognoſcere perſonam in judicio non eſt bonum, *Proverb.* 28.

Non accipies perſonam, nec munera: quia munera excæcant oculos ſapientum, & pervertunt cauſas juſtorum. *Deut.* 16.

Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, pupillo non judicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad eos: *Eſaia* 10.

In judicando eſto pupillis miſericors, ut pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius altiſſimi obediens, & miſerebitur tui &c. *Eccleſ.* 4.

Quærite judicium, ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me, dicit Dominus *Eſaia* 1.

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. *Deut.* 27.

Qui juſtificat impium, & qui condemnat juſtum, abominabilis eſt uterque apud Deum. *Proverb.* 17.

PATRES, PHILOS. &c. Feci judicium & juſtitiam, in judicio non contempſi pauperem, non oppreſſi viduam in perſonam, divites non recepi, in omnibus operibus miſericordiam reſervavi. *Auguſt. in Pſ.* 118.

Gravius lacerantur pauperes à pravis judicibus, quam à cruentiſſimis hoſtibus. *Iſidorus.*

Seneca. Qui ſtatuit aliquid, parte inauditâ alterâ,
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus eſt.
Judicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
Quærere, quæſito tempore tutus eris. *Ovidius.*
Dicam ſi potero, male verum examinat omnis
Corruptus judex. *Horatius.*
Tu es judex, ne quid accuſandus ſis vide *Terentius.*
Accuſare non licet, & ſimul judicare. *Menander.*

Amor & odium, & proprium commodum, ſæpe faciunt judicem non cognoſcere verum. *Ariſtoteles.*

Eſt ſapientis judicis in hoc ut non ſolum quid poſſit, ſed etiam quid debeat ponderet. *Cicero.*

Ad pænitendum properat, qui cito judicat. In judicando criminoſa eſt celeritas. *Sen.*

De *Judicis*, *Advocati*, & *Teſtis* obligatione ad reſtituendum &c. Vide ſupra *Tom.* 2. *part.* 2. *Tract.* 5. *Cap. ultimo.*

JURAMENTUM.

JUrare poſſunt homines licitè ad ſervandum promiſſa. Sic Abraham juravit Abimelech, quod non noceret ei, *Geneſis* 21. Pepigit fœdus amicitiæ Jonathas cum David, & juraverunt ambo, 1. *Reg.* 20.

Faciunt aliqui temere juramentum perverſum obſervandum. Sic temerè jurabat David deſtruere Nabal, & omnia quæ habebat 1. *Regum* 25. Simile juramentum fecit Jezabel, quod occideret Heliam Prophetam. 3. *Reg.* 19. Nabuchodonoſor juravit per thronum ſuum quod vindicaret ſe de filiis Iſraël, *Jud.* 1. Male juravit & peſſimè ſervavit juramentum Herodes, dare ſaltatrici quicquid volebat, & conceſſit ei caput Joannis Baptiſtæ. *Marc.* 6. *Matth.* 14.

Sicut in judiciis hominum non licet perſonam Regis in teſtem adducere, utpote majorem illis qui citant & inducunt, quantò minus licebit temerè, & irreverenter Deum in teſtem advocare.

Sicut qui habet veſtem valdè pretioſam non vult eâ abuti quotidie illam geſtando, ſic maximus eſt abuſus per conſuetudinem jurandi pretioſum Dei nomen quotidie in ore habere.

Vide *Blaſphemia.*

Sententiæ de Juramento &c.

NOn aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum &c. *Exodi* 20.

Et per nomen externorum Deorum non jurabitis. *Exodi* 23.

Non uſurpabis nomen Dei tui fruſtra, quia non erit impunitus, qui ſuper re vana nomen ejus aſſumpſerit. *Deut.* 5.

Vir multum jurans, implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga. *Eccleſiaſtici* 23.

Ante omnia autem fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum, ſit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non, ut non ſub judicio decidatis. *Jacobi* 5.

Nemo eſt qui frequenter jurat, qui aliquando non pejerit. *Chryſoſtomus.*

Ah miſer! & ſi quis primo perjuria celat:
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus. *Tibullus.*
Non bene conducti vendunt perjuria teſtes. *Ovidius.*

JUSTITIA DIVINA & HUMANA.

JUſtitia exigit, ut malis retribuatur eadem menſurâ quam ipſi aliis retribuerunt. Adonibozeth juſtè amputatæ

putatæ ſunt manuum ſummitates, ſicut ipſe amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Jud.* 1. Agab qui ſine liberis fecerat mulieres, remanſit ſine liberis mater ejus, 1. *Regum* 15. Superbus Aman ſuſpenſus eſt in eodem patibulo, quod paraverat Mardochæo, *Heſt.* 7. Hoſtes Judæorum eodem die occiſi ſunt, quo ipſi Judæos occidere decreverant, *Heſter.* 9. Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, miſſi ſunt in eundem & devorati ſunt, *Daniel* 14. Duo ſenes qui voluerunt injuſtè occidere Suſannam, à populo interfecti ſunt, *Daniel* 13. In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, 2. *Machab.* 4. Jaſon qui multos interfectos & inſepultos abjecerat, inſepultus ipſe abjectus eſt, 2. *Machab.* 5. Antiochus blaſphemus & homicida, peſſimo ulcere interfectus eſt. 2. *Machab.* 9. A ſervo nequam, qui noluit conſervum dimittere, repetit Dominus debitum jam dimiſſum, *Matth.* 18.

Sicut præter te ſole maculæ etiam minimæ apparent, ſic coram juſtitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico ſeparantur, ſic juſtitia divina in extremo judicio ſeparabit malos de medio juſtorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth.* 13.

VIDE EX BREVIARIO. Judicium Dei eſt pondus & ſtatera. Dom. Aug. l. 3. *S.* bb. *& ſecundum veritatem.* Feſt. S. Sylveſt. n. 1. *Judicia Dei non ſcrutanda.* Octob. S. Joan. Evan. n. 3. l. 2. *Sed potius timenda,* die 2. Epiph. n. 2. l. 3. *&* 6. ibidem n. 2. l. 3. *Quamvis puniſsionis divina cauſa non ſemper ſciatur.* Dom 4. Pentec. fer. 6. l. 2. *tamen ut plurimum propter peccata fit,* Dom. 4. Nov. fer. 2 *cum impio aliquando etiam juſtus involvitur.* Dom. 2. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in puniſsione non aufert omnem miſericordiam,* Domin. 5. Pentec. fer. 5. l. 3. Pſ. 88. fer. 6. *&* Cant. ad laudes ibid.

Sententia &c. de Juſtitia.

Dico vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra plusquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. *Matth.* 5.

Juſtitiæ Domini rectæ lætificantes corda. *Pſal.* 18.

Et annuntiabunt cæli juſtitiam ejus. *Pſ.* 21.

Omnis qui facit juſtitiam, ex Deo natus eſt. 2. *Joannis* 2.

Septies de die cadet juſtus, & reſurget. *Proverbiorum* 24.

Benedictio Domini ſuper caput juſti. *Proverbiorum* 10.

Fructus juſti lignum vitæ. *Prov.* 30.

In memoria æterna erit juſtus. *Pſal.* 111.

Nomen eorum vivet in generatione & generationem *Eccleſ.* 44.

PATRES &c. Hæc eſt perfecta juſtitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. *Auguſtinus.*

Juſtitia magis aliis quam ſibi prodeſt, & utilitates ſuas negligit, communia emolumenta præponens. *Ambroſius.*

Juſtitia non novit patrem, non novit matrem, veritatem novit, perſonam non accipit, Deum imitatur. *Caſſiodorus.*

Juſtitia utilibus rectum præponere ſua fundet. *Claudianus.*

Juſtum & tenacem propoſiti verum,
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ. *Horatius.*

Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas, id eſt, innocentes.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exempla nobis præbuit Chriſtus. Non relinquentibus temporalia promiſit æterna. Centuplum in præſenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Matth.* 19. Non debet liberalis procraſtinare beneficia: Sicut Chriſtus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiſo, ſed hodie, *Lucæ* 23.

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes, qui ait, Cor viduæ conſolatus ſum, Pater eram pauperum, *Job.* 29. Liberaliter magi Chriſto pauperi pannis involuto in præſepio ſtabuli reclinato, munera obtulerunt, *Matth.* 2. Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat, quod manducaret, ut habetur *Matth.* 13. *Marc.* 8. Multum largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & ſi quem defraudavi reddo quadruplum, *Luca* 19. In Evangelio valde liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio ſuo, & miſit vocare invitatos ad nuptias, donec menſæ diſcumbentium implerentur, *Matth.* 22.

Liberalitas debet eſſe reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petiit, 3. *Regum* 10. Julius liberaliter recepit Paulum & ſocios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram reſtituit ſanitati, *Actorum* 27. Quia viri Sochot & Phanuel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter ſunt puniti, *Judicum* 8. Nabal in maximo, propter tenacitatem ſuam, fuit periculo, niſi largitas Abigail ſuppleviſſet, 1. *Regum* 25.

Similis eſt homo liberalis uberrimo Fonti, qui ſuas aquas ſibi non ſervat, ſed eas aliis profluere & prodire ſe permittit: è contra avarus eſt inſtar ſtagni, in quo aquæ ſemper manent, & putreſcunt.

Sicut ſol circuit orbem, ut lucem ſuam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obſcuratur, ſic homo liberalis quærit occaſionem aliis benefaciendi, & omnes ejus aſpectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, ſi pulſentur, optimum concentum præbent, ita optimè conveniunt divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

VIDE EX BREVIARIO. Liberalitas *non habet gratiam, ſi injuria perſeverat.* Dedic. die 1. n. 3. l. 1. Eleemoſyna *habet Deum inſpectorem.* Dom. 6. Aug. fer. 5. l. 3 *Omnibus dictum eſt: Oculos a paupere non avertas.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 3. *Sic danda, ut abſtinentia jejunantis ſit refectio pauperis.* Dom. 3. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compaſſiva charitate.* Dom. 3. Sept. fer. 5. l. 3. *peccata redimit.* Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit.* Dom. 4. Aug. fer. 5. l. 3. *non ſerus pauperem* 2 Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet.* Dom. I Aug. fer. 2. l. 2. *multis bonis in vita beat.* Pſ. 40. fer. 3. *Eternis poſt mortem* 2 Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *liberalis Regis Hungariæ manus poſt mortem incorrupta.* 20. Aug. n. 3. l. 3. 22. Novemb. n. 3. l. 3. Exempla *liberalis Eleemoſyna.* 17 Jan. n. *&* 30. ejusdem n. 2. 26. Jun. 12. Aug. n. 3 l. 3. 16. Sept. n. 2. l. 3. 21. Oct. l. 1. 22. Nov. n. 2. l. 3.

Vide *Avaritia, Hoſpitalitas.*

Senten-

Sententiæ &c. de Liberalitate.

DIvitiæ addunt amicos plurimos. *Proverb.* 19. ſcilicet liberaliter expenſæ.

Hilarem datorem diligit Deus. 2. *Cor.* 6.

Date, & dabitur vobis. *Evang.* 1.

Neſciat ſiniſtra, quid faciat dextera tua. *Matth.* 6.

PATRES, PHIL. POETÆ. Liberalitas eſt motus quidam animi, faciens & approbans, liberas largitiones ſine ſpe retributionis. *Auguſtinus.*

Modus liberalitatis tenendus eſt, ut quod benefacis, quotidie facere poſſis. *Ambroſ.*

Non ſolum quæritur quantum, ſed quanto, & quo animo detur. *Idem.*

In ipſa liberalitate modus adhibendus eſt rerum & perſonarum: rerum ut non omnia uni, ſed ſingulis quædam præſtentur, ut pluribus prodeſſe poſſimus ... ... perſonarum, ut primum juſtis, dein peccatoribus. *Gregorius.*

Nunquam eſt vacua manus à munere, ſi arca cordis repleta eſt bona voluntate. *Idem.*

Martialis. Extra fortunam eſt, quidquid donatur amicis.

Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Collige theſaurum, qui gemmas vincit & aurum,

Tollere quem nequeunt fures, nec rodere mures.

Gazas congeſtas præcellit mentis honeſtas. ſcil. liberalitas.

Cicero. Liberalitate nihil eſt naturæ hominis accommodatius.

Melius apud bonos, quam apud fortunatos, beneficium collocatur. *Cicero.*

Unum bene poſitum beneficium, multorum amiſſorum ſolvit damna. *Seneca.*

Bis eſt gratum, ſi quod opus eſt ultro offeras. *Seneca.*

Bis dat, qui cito dat. *Idem.*

LUXURIA.

L*Uxuria cauſa vel occaſio eſt homicidiorum.* Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem ſunt occiſi, *Geneſ.* 34. Amon propter violationem ſororis ſuæ Thamar, ab Abſolone in convivio fuit occiſus, 2. *Regum* 13. David pulchritudine Berſabeæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit 2. *Regum* 11. Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Joannes Baptiſta decollatus. *Matth.* 6. *Marc.* 14.

Luxuria dejicit potentes. Sic dejecit Sampſonem Dalila, *Jud.* 16. *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæſit, 3. *Regum* 11. *Diminuit viribus pollentes*, ſic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Judith quam concupivit, *Jud.* 12. & 13.

Deſtruit ætate ſeneſcentes. Sic deſtruxit duos ſenes propter Suſannam, ejus pulchritudinem aſpicientes, *Dan.* 13.

Luxuriam ſequuntur graves pœnæ. Nam cauſa diluvii videtur fuiſſe luxuria, quia omnis caro corruperat viam ſuam, dixit Deus ad Noë: delebo hominem, *Geneſis* 6. Quia in animam quæ libidini vacat, habent poteſtatem dæmones, petierunt dæmonia intrare in porcos, id eſt luxurioſos, *Matth.* 8. Duo ſenes luxurioſi volentes Suſannam opprimere, à populo ſunt lapidati, *Dan.* 13. Mulier in adulterio deprehenſa jubetur à Moyſe lapidari, *Levit.* 20. Sodoma & Gomorra ob libidinem deleta ſunt.

Sicut filius prodigus vivendo luxurioſè diſſipavit ſubſtantiam ſuam, & inter porcos veſci & vivere debuit, *Luca* 18. Sic alii per luxuriam diſſipant & perdunt patrimonium regni cœleſtis, & digni ſunt, ut juſtiùs inter immundos porcos, quàm inter homines vivant,

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes ſuperaret, in vepribus ſe tamdiu volutavit, donec voluptatis ſenſus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 21. Martii lect. 4.

Sicut nemo niſi inſanus vellet haurire venenum mortiferum, etſi modico melle condiatur, ita inſanum eſt luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem, quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti febri laborant, præ ſenſus ſtupore, ſuavitatem cibi non ſentiunt, ſic libidinoſi veræ virtutis guſtum non percipiunt, *Cic. Phil.* 2.

Ut favus diſtillans labia meretricis, noviſſima autem ejus amara quaſi abſynthium, *Proverb* 5.

Sicut duobus modis ignis extinguitur; ſubtrahendo ligna, vel inſpergendo aquam; ſic flamma luxuriæ ſuffocari debet ſubtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, *hanc etiam mortuorum caſti oculi averſantur.* 29. Aug. l. 2. Adulterium *eſt iniquitas maxima.* Dom. 2. Sept. fer. 4 *lapidatione olim puniebatur*, Sabb. Dom. 3. Quadr. l. 2. *defacto privatione regni Dei*, Dom 1. Epiph. fer. 4. l 2. Dom. 3. Epiph. fer. Fornicatio *fugienda*, Dom . Epiph. fer. 3. & fer. 4. ibidem l. 3. Dom. 4. Epiph fer. 6. l. 1. *imò, nec nominetur in vobis*, Dom. 3 Epiph. fer. 6. l. 1. *Fornicatores regnum Dei non poſſidebunt*, Dom n. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. *Qui etiam ſingulariter judicabuntur*, Dom. 4. Epiph. Sabb. l. 1. *Item, molles regnum Dei non conſequentur.* Dom. 1. Epiph fer. 4. l. 2.

Vide *Caſtitas.*

Sententia &c. de Luxuria.

P*ATRES* &c. Luxuria eſt inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem ſubſtantiam (ſcilicet corporis & animi.) *Auguſt.*

Sævus criminum ſtimulus libido eſt, quæ nunquam quietum patitur affectum, nocte fervet, die anhelat. *Ambroſius.*

Dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. *Auguſt.*

Qui luxuriatur, vivens mortuus eſt. *Hieron.*

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma ſuperbia, cujus ſcintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. *Idem Hieronymus.*

Luxuriæ currus quadrigâ volvitur vitiorum, ingluvie ventris, libidine coitus, mollitie veſtium, otii ſoporiſque reſolutione: trahitur equis æque duobus, proſperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præſident duo, ignaviæ torpor, & infida ſecuritas. *Bernardus.*

O extrema libidinis turpitudo! quæ non ſolum mentem effeminat, ſed corpus enervat, non ſolum maculat animam, ſed fædat perſonam. *Beda.*

Ovidius. Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus.

Florentes quondam luxus quot vicerat urbes.

Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hoſtes,

Quantum ſola noces animo illapſa voluptas. *Silius.*

Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor. *Ovidius.*

Libidinoſa, intemperanſque adoleſcentia, effectum corpus tradit ſenectuti. *Cicero.*

Virtus triumphalis, victores gentium, luxuria vicit. *Macrobius.*

Sine Cerere & Bacho friget Venus. *Terent.*

M.

MATRIMONIUM.

DEbet uxor eſſe ſocia, non domina, nec ancilla. Ad quod deſignandam Dominus formavit Evam de coſta viri, quæ eſt in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat ſicut cor ſuum, *Geneſis* 2.

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir enim unam ſolam debet habere, & è converſo: ideo dixit Deus, Erunt duo in carne una, *Geneſis* 2.

Honeſtiſſima cauſa ducendi uxorem. Eſt illa quam expoſuit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore liberorum magis quam amore libidinis, ut habetur *Tob.* 6. Propter hanc cauſam novi conjugati prius deberent vacare orationi, quam operi conjugali, ſicut Tobias, qui prima nocte, ſecunda & tertia, docuit uxorem orare antequam conjungerentur, *Tob.* 2.

Matrimonium in novo teſtamento & veteri Deus multipliciter honoravit. Nam ordinem matrimonialem in Paradiſo conſtituit, quando mulierem homini ſociavit, *Geneſis* 2. Deſtruente Domino mundum per aquas diluvii, ſolos Matrimonio conjunctos ſalvavit, ſcilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorundem, *Geneſis* 7. Matrimonialibus nuptiis Chriſtus cum matre & diſcipulis voluit intereſſe, & ibi primum manifeſtum miraculum operari, ut ipſum Matrimonium honoraret, *Joannis* 2. Cœleſte & ſpirituale convivium, matrimonialibus nuptiis, à Domino aſſimilatur, *Lucæ* 14.

Sicut corpus nihil poteſt operari abſque anima, nec anima ſine corporis adjutorio, ſic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter ſe concordiam habere debent.

Sicut merito ſuſpectus eſt de morbo qui multum agit cum medicis, ſic [illegible] [illegible] fidelitas viri aut uxoris, ſi [illegible] [illegible] conſortium cum perſonis alienis.

HÆRESES de Nuptiis, vide *Tom.* 1. *pag.* 153. de Sacram. Matrimonii. *Tom* 2. *pag.* 252. *tract.* 5.

VIDE EX BREVIARIO. Matrimonium *eſt indiſſolubile.* Vig. Epiph. n. 1. & Dom. [illegible] Epiph. fer. 5 l. 3. 5 [illegible] n. 3. l. 1 *adeoque non ſolvendum.* 2. Commun. Virgin. n. [illegible] *Divortium eſt a diabolo* Dom. [illegible] Epiph. n. 3. l. 2 *Matrimonium a* [illegible] *ad Sacramenti dignitatem elevatum* Dom. 2 Epiph. n. 3. l. [illegible] *etiam inter virgines eſſe poteſt,* 8. Decemb. n. [illegible] l. 2. 1 [illegible] Jul. n. [illegible] l. 3, *magnum eſt ejus* [illegible], *ſeu* [illegible], Dom. [illegible] Epiph. fer. 1. Nuptiæ *Chriſtianæ comparantur* [illegible] *ſervis*, Com. [illegible] n. [illegible] l. 3. *& Chriſtus* [illegible] *nuptiis*, Dom. [illegible] *& virgines ipſa*, Dom. 2 Epiph. n. 3. l. 3.

Sententiæ &c. de Matrimonio.

CReavit Deus hominem ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creavit illum; maſculum & fœminam creavit eos. *Gen.* 1.

Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Matth.* 19.

Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus; fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. *Hebræ.* 13.

Bonum eſt homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat. 1 *Corinth.* 7.

Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro. *Ibidem.*

Trade filiam & grande opus feceris, & homini ſenſato da illam. *Eccleſ.* 7.

Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino. *Eccleſ.* 5

Viri diligite uxores veſtras, ſicut Dominus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea. *Ibidem.*

Viri debent diligere uxores ſuas ut propria corpora, qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit. *Eccleſ.* 5.

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari, & qui dimiſſam duxerit mœchatur. [illegible] *Lucæ* 16.

Alligatus es uxori, noli quærere ſolutionem. 1. *Corinth.* 7.

Propter hoc relinquet homo [illegible]. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. *Eccleſ.* 5.

PATRES &c. Deus maſculum & fœminam [illegible] gandi generis cauſa nuptias [illegible] cundas nuptias (poſt mortem) [illegible] ſtamento permittantur, licitas eſſe [illegible]

Nemo melius ſcire poteſt, quid ſit uxor vel mulier, illo qui eam paſſus eſt. *Hieron.*

Si tu abſtines ſine uxoris voluntate [illegible] candi licentiam, & peccatum illius [illegible] abſtinentiæ. *Aug.*

Hanc maximè duc in uxorem quæ prope te habitat, i.e. tibi nota.

Non bene inæquales veniunt ad aratra juvenci.

Si qua voles aptè nubere, nube pari. *Ovid.*

Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege eſt. *Martialis.*

Uxorem quare locupletem ducere nolim,

Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

Qui capit uxorem, capit abſque quiete laborem.

Uxorem duxi, [illegible] quantum poſſe ſolui.

MENDACIUM.

MEndaces iniqui [illegible] [illegible]. Sic primum mendacium [illegible] [illegible] felices. Nequaquam moriemini, & hominem [illegible] [illegible] ad peccatum, quod & fecit. [illegible] Gabaonitæ callide cogitantes, Joſue [illegible] [illegible] decipere, ſed ille bono [illegible] [illegible] tum non fugit, [illegible] [illegible] deput, *Joſue* 9. [illegible] [illegible] ni, quidam argentum & [illegible] pro Jon [illegible] [illegible] quæ poſtea Jonathan & filios ejus [illegible] [illegible] 1 [illegible] 15

Mendaces ſunt [illegible]. [illegible] produci [illegible] Naboth [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 Reg. 21. Contra Suſannam [illegible]

[illegible]

[illegible] duo iniqui ſenes, & falſi judices. *Daniel* 13. Duo falſi teſtes qui locuti ſunt contra Stephanum, injuſtè eum lapidari fecerunt, uti patet *Act.* 7.

Os quod mentitur, occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira exſultantes ſe mendaciter coram Petro, dictâ mortis ſententiam incurrerunt, *Act.* 5. Chriſtus ſæpe exprobravit Phariſæis mendacia, ut *Joan.* 8. *v.* 44. Vos ex patre diabolo eſtis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Propter quod, inquit Apoſtolus, Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquiſque ad proximum ſuum.

Mendaces ſimiles ſunt Noctii & tenebris, quæ ortâ veritatis luce ſtatim diſparent. Item latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique ſimiles ſunt Araneis quæ magno labore tela effingunt, ut muſcas capiant, ſed facillime rumpuntur.

VIDE EX BREVIARIO. Os quod mentitur, occidit animam, Dom. 3. Aug. n. 1. l. 3. *ideo fugiendum*, Dom. 5. Aug. fer. 2. l 3. *mendax eſt, qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non ſervat*, Dom. infra Aſcenſ. n. 1 l. 3.

Vide *Aſtutia*, *Adulatio*.

Sententia &c. de Mendacio.

NOn mentiemini, nec decipiet unusquiſque proximum ſuum, *Levit.* 19.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquiſque cum proximo ſuo, quoniam ſumus invicem membra. *Epheſ.* 4.

Verbum mendax juſtus deteſtabitur. *Proverb.* 12.

Vanitatem & verbum mendacii longe fac à me. *Proverb.* 30.

Lingua fallax non amat veritatem. *Proverb.* 17.

Qui quod novit loquitur, judex juſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus. *Proverbiorum* 12.

Quoniam non eſt in ore eorum veritas, Sepulchrum patens eſt guttur eorum &c. *Pſal.* 5.

Melior eſt pauper juſtus, quam vir mendax. *Proverb* 19.

Os autem quod mentitur, occidit animam. *Sapientiæ* 1.

PATRES. &c. Intereſt quemadmodum verbum procedat ex animo: ream linguam non facit, niſi rea mens. *Auguſtinus.*

Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, ſic diabolus lapſus, genuit quaſi filium mendacium. *Auguſtinus.*

Mendacia ſi non habent quem decipiant, ipſa ſibi mentiuntur, ait *Pſalmiſtus.*

Nonnunquam pejus eſt, mendacium meditari quam loqui, nam loqui plerumque præcipitationis eſt, meditari verò ſtudioſæ pravitatis. *Gregorius.*

Qui eſt multiloquax, idem ſæpiſſimè eſt mendax. Quia, ut *Sapiens* ait, in multiloquio non deerit peccatum.

Mendax hoc lucratur, ut cum vera dixerit, ei non credatur. *Ariſtoteles.*

MORS.

MOrtis ſententiam homo pro peccato incurrit. Invidia enim diaboli mors introivit orbem terrarum *Sapient.* 2. Non ſolum ſecundum corpus, ſed & ſecundum animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo, quacumque horâ comederitis, id eſt mandatum tranſgreſſi fueritis, moriemini, *Gen.* 2.

Mors bona, & in ſtatu bono homini appetenda eſt. Tobias juſtus deſiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace depoſi ſpiritum meũ, *Tobiæ* 3. Apoſtoli etiam poſt adventum Spiritus Sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act.* 5. Deſiderabat Paulus mortem cum diceba t: Non ſolùm ligari, ſed & mori, *Act.* 21. Et cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; *ad Philip.* 1. Martinus multum deſiderabat ex hac vita migrare. in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat, quod Sixtus ſe ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect. 4. die 3. infra ejus Octavam.

Mortem deſiderant homines, cum graves ſuſtinent dolores, ut ab eis citius eruantur. Sic Elias ſedens ſub Junipero, quem perſequebatur Jeſabel, petiit ut moreretur, 3. *Reg.* 19. Poſt contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperii hujus eripias me, *Tob.* 3.

Chriſtianus debet pro juſtitia mortem libenter ſuſtinere. Sic Chriſtus factus eſt obediens uſque ad mortem crucis duriſſimam, *Matth.* 27. Poſt Chriſtum pro fide & juſtitia lapidatus eſt Stephanus, & mortem libenter ſubierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus certa. Nam ſicut omnia flumina currunt ad mare, à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati ſunt.

Hora autem mortis incertiſſima. Hinc Chriſtus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia neſcimus diem neque horam.

VIDE EX BREVIARIO. Pro fide & juſtitia lapidatus eſt Stephanus, & mortem ſubierunt libenter Martyres innumeri, videndi eorum dies. *Impiis cum morte videntur fœdus iniiſſe* Dom. 3. Adv. fer. 2. l. 3. *Mors peccatorum peſſima.* Pſalm. 33. fer. 2. *Hac à Chriſto eſt deſtructa*, Dom. 5. Epiph. fer. 3. l. 3. *mors* corporis *comparatur ſomno*, 22. Novemb. n. 3 l. 3. *non adeo timenda*, 27. Jan. n. 3. l. 3. *Sanctorum mors pretioſa in conſpectu Domini*, Pſalm. 115. fer. 2. Veſp. *eos cœlos parturit.* 23. Jun. n. 2. l. 1. *Mors aliquando optari poteſt; præſertim quando melius eſt mori, quam enormia mala videre.* Dom. 1. Sept. fer. 4. Dom. 1. Octob. Sab. l. 3. & 21. Jul. l. 1. Commun. non Pontif. n. 1. *Mors eligenda potius, quam Deum offendere.* 11. Aug. n. 3. l. 1. Præparatio, *ſeria præmittenda; cum etiam ſanctis ſit terribilis*, Dom. 2. n. l. 3. *& à dæmone tum maximè homines tententur*, 11. Novembr. n. 2. l. 3. *Hinc merito admonentur: Ante obitum operare juſtitiam.* Dom. 5. Aug. fer. 5. l. *Virtutis operatio eſt ad mortem diſpoſitio.* Dom. 1. Aug. n. 2 Morituri, *eos, quos ſua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectionem Chriſtianam*, 17. Jan. n. 2. l. 3. *ad charitatem mutuam.* 18. Aug. n. 2. l. 3 *ad pietatem* ibid. *Crucis ſigno ſe muniant*, 27. Jan. 2. l 3. *cœlum intueantur.* 1. Nov. n. 2. l. 3. *inimicis maxime condonent.* Octav. Stephani n. 1.

Vide *Timor Domini.*

Sententia &c. de Morte.

SI mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam vivemus cum illo. *Rom.* 8.

Anima quæ peccaverit, ipſa morietur. *Ezech.* 18.

Peccatum, quod conſummatum fuerit, generat mortem. *Jacob.* 1.

Dimitte mortuos ſepelire mortuos. *Matth.* 8.

Stipendium peccati mors. *Rom.* 6.

Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. *Reg.* 14.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes juſtificantur. 1. *Cor.* 15.

Stimulus autem mortis peccatum eſt. *Ibid.*

Vigilate quia neſcitis diem neque horam. *Evang.*

Melior eſt mors quam vita amara: & requies æterna quam languor perſeverans. *Eccleſ.* 30.

Juſtus ſi morte præoccupatus fuerit in refrigerio erit. *Sap.* 4.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Apocal.* 14.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra ſpes. *Proverb.* 11.

Verè enim mors peccatorum peſſima.

Neſcis qua hora mors veniet: ſemper vigila, ut quod neſcis, quando veniet, paratum te inveniat, quum venerit, *Auguſt.*

Timor de futura morte mentem neceſſariò concutit, & quaſi clavis carnis omnes motus ſuperbiæ ligno crucis affigit, *Auguſt.*

Latet ultimus dies, ut obſerventur omnes dies: ſero parantur remedia, quum mortis imminent pericula. *Idem.*

Non poteſt male mori qui bene vixerit: & vix bene moritur qui male vixit. *Idem.*

Nudi omnes naſcimur, nudi morimur, nulla diſtinctio inter cadavera mortuorum, niſi forte quia gravius fetent divitum corpora, luxuriâ diſtenta, *Ambroſ.*

Quid in rebus humanis certius eſt morte? quid incertius hora mortis invenitur. *Bernardus.*

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur hora, *Horatius.*

Pervigili curâ, ſemper meditare futura.
Exiguâ foſſâ, claudentur pellis & oſſa.
Dic homo quid ſperes, qui mundo totus adhæres?
Dum tumulum cernis, cur non mortalia ſpernis?
Tali namque domo, clauditur omnis homo.
Cum moritur dives, concurrunt undique cives.
Dum moritur pauper, ſequitur vix unus & alter *Stan.*
Contra vim mortis, non eſt medicamen in hortis.
Serius aut citius metam properamus ad unam.
Mors ſceptra ligonibus æquat.
Tendimus huc omnes, hæc eſt domus ultima.
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas regumque turres.

O.

OBEDIENTIA.

Obedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt ſaluti contraria. Unde Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, Et ſi omnes obediant Regi Antiocho, ego & filii mei obediemus Deo, 1. *Machab.* 2. Unus illorum ſeptem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati ſumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2. *Mach.* 7. Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum præcipientibus, ne in Nomine Jeſu loquerentur, reſponderunt, Si juſtum eſt vos potiùs audire, quam Deum, judicate, *Act.* 4. Deindè cum arguerentur à Principibus, dixerunt: Oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Actor.* 5.

Obedire oportet Prælatis, ſive ſint boni, ſive mali, dummodo bona præcipiant. Ideò dixit Chriſtus: Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia quæcunque dixerint vobis, facite, *Matth.* 23. Paulus electus in ſocium [illegible] omnes Eccleſias, & præcipiens [illegible] Apoſtolorum, *Act.* 15.

Obedire debet homo [illegible] *impediant ſalutem.* Ideo dicit Paulus, [illegible] rentibus veſtris in Domino, [illegible] Tobias junior dixit Patri [illegible] Pater, *Tobiæ* 5. Deſcendit puer Jeſus cum Maria & Joſeph in Nazareth, & erat ſubditus illis, *Lucæ* 2.

Obediendum eſt promptè & non [illegible] obedierunt illi Apoſtoli, qui ſtatim [illegible] cuti ſunt Salvatorem, *Matth.* 4. Simile [illegible] Matthæo, qui relictis omnibus, ſecutus eſt eum, *Matth.* 9. *Lucæ* 5. Paulus audiens vocem Jeſu, prompte reſpondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo, quantumcumque mandatum [illegible] *ficile.* Nam Abraham mandatum circumciſionis [illegible] eſſet difficile, non diſtulit adimplere, *Geneſ.* 17. [illegible] erat Abrahæ de filii immolatione præceptum, [illegible] men niſi Deus aliter ordinaſſet, ſine mora [illegible] re, *Geneſis* 22. Propter hanc cauſam exemplum [illegible] entiæ in Salvatore noſtro proponit [illegible] Factus eſt obediens Patri uſque ad mortem Crucis, [illegible] ponit fructum obedientiæ ſequentem, [illegible] quod & Deus exaltavit eum, & [illegible] quod eſt ſuper omne nomen, *ad Philip.* 2.

Obedire nolentes graviter puniuntur. [illegible] præcepti transgreſſio in parentibus [illegible] ctionibus eſt punita, *Geneſ.* 3. Qui mandatum [illegible] transgreſſus eſt Achior, ideo fuit [illegible] Joſue & populus ex illa inobedientia [illegible] peratus, *Joſ.* 7. Saul qui contra præceptum [illegible] crificium obtulit & Agag Regi [illegible] mini parcere voluit, fuit à Domino [illegible] betur 1. *Regum* 15. & 16. Dixit Dominus [illegible] ſi non cuſtodiret mandata Dei, [illegible] ficie thronum ejus, 2. *Paralip.* 7. Jonas qui [illegible] Domino obedire præcipienti, ut in [illegible] Dei prædicaret, in mare Domino [illegible] fuit, *Jonæ* 2.

Sicut Lutum in manu figuli, aut Lignum in manu fabri permittit ſe ſcindi, poliri, & in [illegible] mutari, ſic homo obediens debet [illegible] ſui Creatoris ſe dirigi, diſponi, & [illegible] ejus voluntate gubernari. Aliâ ſimilitudine [illegible] dientis aſſignat S. Ignatius de Baculo [illegible] ad omnem uſum ei inſervit qui eum manu tenet.

Sicut optimus eſt Equus qui obtemperat freno, [illegible] obediens, qui ſe legibus accommodat. Sicut [illegible] mus, ut jumenta & creaturæ nobis ſerviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. *Eſt* [illegible] Dom. 4. Pentec. n. 3. l. 2. *ideo* [illegible], Dom. [illegible] Epiph. fer. 6. *Alia eſt erga Deum; & hæc* [illegible] *omnibus hominum mandatis.* 11. Aug. n. 3. [illegible] Apoſt. n. 2. l. 3. *Alia filiorum erga Parentes.* [illegible] Epiph. n. 3. l. 3. *Alia ſervorum erga Dominos*, Dom. [illegible] Epiph. Sabb. Dom. 4 ejuſdem fer 3 l. 3.

Sententiæ &c. de Obedientia.

Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ ego dico vobis, *Lucæ* 6.

Omnia quæ locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes. *Exod.* 24.

Multo enim melior eſt obedientia, quam ſtultorum victimæ, qui neſciunt quid faciunt mali, *Eccleſ.* 4.

Nunquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius ut obediatur Nomini Domini. 2. *Regum* 1. & 5.

En propono in conſpectu veſtro hodie, benedictionem & maledictionem: benedictionem ſi obedieritis mandatis Dei veſtri, maledictionem, ſi non audieritis, *Deut.* 11.

Mens juſti meditabitur obedientiam, *Prov.* 15.

Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite, *Matth.* 23.

Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis: illi enim rationem reddunt pro animabus veſtris, *Hebr.* 13.

PATRES &c. Non ſemper malum eſt, non obedire præcepto, cum Dominus jubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt, *Auguſtinus.*

Quid iniquius, quam velle ſibi obtemperari à minoribus, & nolle obtemperare majoribus, *Auguſt.*

Obedientia, non ſervili metu, ſed charitatis affectu ſervanda eſt, non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ, *Gregor.*

Obedientia ſola virtus eſt, quæ menti cæteras virtutes inſerit, inſertaſque cuſtodit, *Gregor.*

Si vis eſſe ſapiens, eſto obediens, ſic enim ſcriptum eſt: concupiſcis ſapientiam, ſerva mandata, & Dominus dabit illam tibi, *Bern.*

Perfecta obedientia legem neſcit, *Bern.*

OPUS & INTENTIO BONA.

Operatio bona ubique homini neceſſaria eſt. Voluit Deus, ut in Paradiſo homo operaretur: dicitur enim *Geneſis* 2. Poſuit Dominus hominem in Paradiſo, ut operaretur, & cuſtodiret illū: ſic nullus ſtatus quantumvis bonus conſervari poteſt niſi benè operando. Et iterum de homine extra Paradiſum poſito dicitur, Emiſit eum extra Paradiſum, ut operaretur terram, & additur, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, *Geneſis* 3.

Arguuntur à Chriſto qui ſtabant tota die otioſi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diverſitate operis diverſa merces retribuitur, *Matth.* 20.

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus eſt alia quinque à Domino laudatur, ſed qui nihil operando abſcondit pecuniam Domini ſui, talentum perdit, & à Domino reprobatur, *Matth.* 25. Ex opere bono cognoſci electos indicat Chriſtus dicens, *Si filii Abrahæ eſtis opera Abrahæ facite. Joannis* 8.

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo ſcil. affectu & intentione, ideò reſpexit Dominus ad Abel & munera ejus, ad Cain verò non reſpexit, *Geneſis* 4.

Opera & prodigia in ſpeciem ſimilia fecit Moyſes & miniſtri Pharaonis in Ægypto, ſed quia hæc non erant ſincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta eſſe, *Exodi* 7.

Ozias Rex Juda voluit incenſum ſuper altare Domini adolere, quod in ſe opus bonum eſt, ſed quia benè, & licito modo non fiebat, Rex ſubito leprâ à Deo percuſſus fuit. 2. *Regum c.* 6.

Opus bonum comparat Apoſtolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, 2. *ad Corinth.*

Vide ſupra *Intentio, Adulatio* &c.

ORATIO.

Orare debent Prælati pro ſuis ſubditis, ut ſuis orationibus a populo iram Dei avertant. Sic cum poſt adorationem vituli Deus populum vellet deſtruere, Moyſes eorum prælatus pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exodi* 32. Propter orationem Moyſi abſorptus eſt ignis, qui devorabat caſtra murmurantium præ labore, *Num.* 11. Pro afflicto populo igniitis ſerpentibus oravit Moyſes & erecto ſerpente æneo à Deo remedium habuerunt, *Num.* 21. Samuel dixit ad populum; Abſit à me hoc peccatum, ut ceſſem orare pro vobis: Oſtendens peccare prælatos qui pro ſuo populo non orant, 1. *Regum* 12.

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum, ut parceret Sodomitis, *Gen.* 18. Moyſes multoties exoravit, ut Deus plagam averteret ab Ægypto, & licet Ægyptii eſſent mali, fuit tamen à Domino ſæpiùs exauditus, *Exodi* 8. 9. & 10. Salvator noſter pro inimicis orare nos docuit, *Matth.* 5. Et ipſe pro Crucifixoribus ſuis oravit, *Lucæ* 23. Ferventiùs oravit Stephanus pro ſuis perſecutoribus quam pro ſeipſo, quia pro ſe orans ſtetit, pro ſuis perſecutoribus genua flexit.

Orare debet homo tribulatione, ut de adverſitatibus liberetur. Sic Tobias cœcus uxoris improperiis tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tobiæ* 3. Filii Iſraël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Jud.* 4. Afflictus Mardochæus pro ſe, & populo Dominum exoravit, *Heſter* 4. Azarias & ſocii ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Daniel* 3. Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & ſalvus à Domino eſt eductus, *Jon.* 2. Quando Petrus ſervabatur in carcere, oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo, & liberatus eſt, *Act.* 12.

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leproſus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine, ſi vis, potes me mundare, *Matth.* 8. *Marc* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico ſervo, indignum ſe reputans præſentia Jeſu Chriſti, *Matth* 8. Ad orandū nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remiſſionem omnium peccatorum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori, ut habetur *Luca* 8.

Oratio debet eſſe aſſidua. Non dimiſit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, ſicut antè conſueverat facere, *Daniel c.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos ſemper orare & nunquam deficere, *Lucæ* 18. Ad orationis conſtantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes inſtanter ſibi petiit commodari, *Luca* 18.

Orant quidam, & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni ſunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valdè devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg.* 12. Sic reprobata erat oratio Jeremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo iſto, nec ſumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos,

eos *Jerem.* 11. Jacobus dicit, Petitis & non accipietis, eò quod malè petatis, *Jacob.* 4. Populo prodigo & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes veſtras, non exaudiam vos, quia manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt, *Eſaia.* 1.

Oratio imperat remiſſionem peccatorum. Sic per orationem Moyſis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me ſcripſiſti: Dominus populo ſuo peccatum dimiſit, *Exodi* 32. Propter hanc cauſam docuit nos Salvator ut peccatorum remiſſionem in oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, *Matth.* 6. *Luca* 11. In cujus figura dimiſit Rex omne debitum ſervo qui eum rogaverat, licet poſteà ex hujus nequitia debita dimiſſa repetita fuerint, *Matth* 18.

Oratio impetrat filios in ſterilitate. Nam Iſaac deprecatus eſt Dominum pro uxore ſterili, & filios meruit obtinere, *Gen.* 25. Anna ſimiliter devotè Deum oravit cum lachrymis, & filium à Domino impetravit, 1. *Regum* 1. Helizæus hoſpitæ ſuæ ſterili impetravit à Domino filium: quem ſimiliter ſuis orationibus reſuſcitavit, 4. *Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Heliæ clauſum eſt cœlum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam eſt apertum, 3. *Regum* 17. Martha & Maria Dominum orarunt, & impetrarunt Lazarum ſuſcitari, *Joan.* 11. Decem leproſi orantes ad Dominum, meruerunt recipere ſanitatem, ut habetur, *Luca* 17.

Similis eſt oratio ſcalæ Jacob, per quam homines animo & converſatione à terrenis ad cæleſtia aſcendunt. Eſt enim oratio aſcenſio mentis in Deum.

Oratio eſt inſtar Thuris ſuaviſſimi, cujus odor in cœlum aſcendit & Deum oblectat, ſicut ait Pſalmiſta: Aſcendat deprecatio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, ſic anima vivit per orationem. Oratio eſt ſicut Armatura qua Chriſtianus ſe contra mundi, carnis, & dæmonis aſſultus defendere debet.

VIDE EX BREVIAR O. Oratio *non conſiſtit in ſolis verbis,* Dom. 3. Sept. fer. 4. l. 3. Dom. 1. Pentec. fer. 3. *Magiſter ejus Chriſtus*, fer. ante Aſcenſ. l. 1. fer 6. Pent. 24. Aug. n. 1. l. 2. *negotiis noſtris præmittenda.* 7 Mart. n. 2. l. 2. 24. Aug. n. 3. l. 2. *Bona eſt cum jejunio & eleemoſyna*, Dom. 3. Sept. fer. 5. l. 2. *& gratiarum actione*, Dom. Epiph. fer. 2. l. 2. & fer. [illegible] l. 3. ibidem, *qui petit alienum à ſalute, nihil impetrat* 2. Commun. plur. Mart. Paſchali n. 3. l 3. Vera oratio *Publicanos juſtificat.* Dom. 10. n. 3. *dæmones pellit* Dom. 3. Sept. fer. 4. *Montes transfert*, 17. Nov. [illegible] 2. Locus *orationis principaliter eſt Templum*, Pſ. 5. fer. 2. ad laud. Pſ. 25. fer. 4. ad prim. *in quo etiam efficacior promiſſio facta eſt.* Commun. Dedic. n. 1. l. 3. *Pro invicem orare Deo gratum eſt.* fer. 6. Pent. l. 2. 14. Sept. n. 1. l. 3. Dom 2. Pent. fer. 4. l. 2. Dom. 2. Septem b. Sabb. *pro inimicis orandum.* 2 Majin. 1. l. 3. Octav. Steph. n. 1. l. 3. *Vivi benefaciunt, orando pro mortuis*, 4. Maji l. 2.

Sententiæ ſelectæ de Oratione.

AMen, amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis &c. *Joan.* 16.

Petite & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. *Joan* 16.

Humilium & manſuetorum ſemper placuit deprecatio, *Judith.* 9.

Cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem in abſcondito &c. *Matth.* 6.

Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam vobis, *Joan.* 14.

Qui diligit Deum, orabit pro peccatis & continebit ſe ab illis, & in oratione dierum exaudietur, *Eccleſ.* 3.

Vigilate & orate ne intretis in tentationem, *Matth. c.* 26.

Qui obturat aurem ſuam ad vocem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur, *Proverb.* 21.

Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis, *Joannis* 15.

Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo, 1 *Joan.* 3.

Fili, in tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora Deum & curabit te, *Eccleſ.* 38.

PATRES. &c. Multi langueſcunt in orando, [illegible] novitate converſionis ſuæ ferventes orant, [illegible] languide, poſtea frigide, poſtea negligenter, [illegible] ſunt; vigilat hoſtis, dormis tu, *Aug.*

Oratio tua locutio eſt ad Deum, quando legis Deus tibi loquitur, quando oras, cum Deo loqueris. [illegible] *Aug. in Pſ.* 85.

Fideliter ſupplicans Deo pro neceſſitatibus hujus vitæ & miſericorditer auditur, & miſericorditer non exauditur. Quid enim infirmo ſit utilius, magis novit medicus quam ægrotus, *Aug.*

Oratio oranti eſt ſubſidium, Deo ſacrificium, dæmonibus autem eſt flagellum. *Idem.*

Hæ ſunt duæ alæ orationis, quibus volat ad Deum, ſi ignoſcis delinquenti, & donas egenti, *Idem.*

Quum oras, clama non voce, ſed mente.

Moyſes ad bella non vadit, ſed orat, & tamen vincit Iſraël. *Hieron.*

Quando fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit. *Bernardus.*

Oratio ſerenat cor, abſtrahit à terrenis, mundat à vitiis, ſublevat ad cæleſtia, *Caſſiod.*

Dum cor non orat, nihil eſt quod lingua laborat. *Stan.*

P.

PATIENTIA.

HOmo *patienter ferre debet injurias.* Joſeph patienter tulit injuriam quam ei fratres proprii intulerunt, eiſque poſteà illatam injuriam clementer indulſit, ut dicitur, *Geneſis* 37. Citò oravit Moyſes pro Maria ſorore ſua quæ eum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David perſecutionem ſuſtinuit, quam ei proprius filius inferebat. 2. *Reg.* 15. Tobias patienter tulit conſanguineorum improperia pariter & uxoris, ut habetur *Tobiæ* 2.

Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas. Sic Tobias [illegible] patienter ſuſtinuit cæcitatem, *Tob.* 2. Job [illegible] perdendo ſua, & filios, & quod ſe ipſum per gravem infirmitatem, *Job.* 1. & ſequentibus: Eleazarus [illegible] patienter pro lege [illegible] varia cruciatus, 2. *Machab.* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in ſuis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, 2. *Machab.* 7.

Homo debet patienter offenſas dimittere ex corde, non ſolum ſemel ſed pluries. Nam Petro quærenti quoties dimitteret proximo, non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties, *Matth.*18. Ad patienter portandum injurias inducit nos Chriſtus exemplo ſervi nequam, cui dimiſſa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth.* 18. Exemplum etiam patientiæ habemus in Chriſto tempore paſſionis, qui patientiam conſervabit in verbis detractoriis & contumeliis, in factis & illuſionibus & verberibus, crucifixione, blaſphemiis, & morte, *Matth.*26. *Marc.*14.

VIDE EX BREVIARIO. Eſt omnium virtutum tutela. Dom. . Paſch n.2. *nobis neceſſaria*, Commun. un. Mart. n. 2. *per eam perdita recuperantur*, Dom. 2. Sept. Sabb. Dom. 3. ibidem fer. 5 *eſt melior quam arrogantia.* Dom. 2. Aug. Sabb. l 2. *debet eſſe conſtans*, Dom. 5. Paſch. n. .

Vide *Tentatio, Tribulatio, Perſeverantia.*

Sententiæ &c. de Patientia.

IMpatiens operabitur ſtultitiam, *Prov.*14.

Patientiâ lenietur Princeps, *Prov.*25.

Longanimus forti præſtat, & qui animo ſuo imperat, ei qui expugnat urbes, *Prov.* 16.

In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras, *Luca* 21

Charitas patiens eſt benigna eſt &c. 1. *Cor.*13.

Qui patiens eſt multâ gubernatur ſapientiâ, qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam, *Prov.*14.

Qui timent Dominum cuſtodient mandata illius, & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem illius, *Ecclef.*2.

PATRES &c Paratus debet homo eſſe juſtus, & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit, *Aug.*

Tu bonus tolera malos: nam & Chriſtus Judam, cum ſciret furem eſſe, toleravit *Idem.*

Tanto quiſque minus oſtenditur doctus, quanto minus convincitur patiens, *Gregor.*

Non eſt perfectè bonus, niſi qui fuerit & cum malis bonus. *Idem.*

Nos ſine flamma & ferro Martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in animo veraciter cuſtodimus. *Idem.*

In propriis injuriis patientem eſſe, laudabile eſt, injurias autem Dei diſſimulare, impium eſt, *Chryſoſtomus.*

Si vindicare vis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam, *Chryſoſt.*

Sunt quidam mites, ſed quam diu nihil dicitur, vel agitur, niſi pro eorum arbitrio: patebit autem quam longè ſint à vera manſuetudine, ſi levis oriatur occaſio, *Bernardus.*

Dulcia non meruit, qui non guſtavit amara. *Poëta.*

O paſſi graviora! dabit Deus his quoque finem. *Virgilius.*

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim,
Sæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem. *Ovid.*

Læſa ſæpius patientia fit furor. *Valerius.*

Libenter feras quod neceſſe eſt, dolor patientiâ vincitur. *Seneca.*

Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. *Seneca.*

Summa eſt ſtultitia ſummo confici mœrore. *Cicero.*

PAX.

DEus pacem diligit. Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annunciaverunt, *Luca* 2. Pacem præcepit diſcipulis inter ſe habere, *Joan.*14. Pacem commiſit Apoſtolis prædicare, *Luca* 10. *Matth.*10. Pacem in teſtamento reliquit, *Joan* 14. Et poſt reſurrectionem ſuam pacem diſcipulis ſuis nunciavit, ut habetur *Luca* 24. *Joan.*20

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Joſeph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat & diſcordias ſuſcitat inter propinquos, ut patet in Davide & Abſolone ejus filio, 2 *Reg.*15.

Econtra, *Pacis colendæ amor* patet in Davide erga Saulem ſe ubique hoſtiliter perſequentem, quem cum in ſpelunca concluſum occidere potuiſſet, noluit eum attingere, ſed maluit potius amicum præbere, & fateri ſe eſſe unum pulicem, indignum quem Saul perſequeretur, & ſic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam ſuperavit, eumque adegit, ut Davidem in gratiam reciperet, & illum ſe meliorem ac juſtiorem eſſe fateretur, 1. *Reg.* 24. & 26.

Voluit expreſſe Deus Templum ſibi à Salomone ædificari, ex eo quod eſſet Rex pacificus, & à bellis abſtineret, 1. *Paral. c* 22. Sic & nos Templum Dei eſſe non poſſumus, niſi in animo, cum aliis pacem conſervemus.

Pax *falſa & ficta*, apparet in Antiocho, qui cum Arcem cum nomine Silon expugnare non potuiſſet, cum obſeſſis pacem ſimulavit, & juravit ſe eam ſervaturum, ſed intra mœnia receptus Arcem & omnia funditus evertit, 1. *Machab.c.*6.

Alcimus Sacerdos cum à Judæis ad Demetrium Aſiæ Regem defeciſſet, ſimulans tamen amicum eſſe ſuis fratribus & Judæis, pacem illis juravit, & nihil ſe mali illaturum, ſed poſtea ex illis ſexaginta viros uno die crudeliter necavit, 1. *Machab.*7.

Triphon ſimulatâ pace cum Jonatha, eum in urbem honorificè introduxit, ſed mox clauſis portis Jonatham comprehendit, & omnes qui cum eo venerant occidi juſſit, 1. *Mach c.*13.

Sicut mundus non poteſt ſubſiſtere niſi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem ſit pax & concordia: ſic omnis reſpublica & familia perturbatur & diſſolvitur, niſi pax ſit inter cives, & domeſticos.

Sicut diſſonantia chordarum turbat muſicam, ita diſcordia cordium & amorum perturbat familiam.

Pax eſt vinculum animorum, quam ſi ſuſtuleris, perit ſocietas humana, & ſuccedit confuſio, ſicut factum eſt per confuſionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. Cum Deo habenda. Octav. Innoc. n.1. l.1. *Pax reddetur, ſi ceſſaverit prævaricatio, & peccatum*, Dom 3. Nov Sabb. *Pro pace merito laudandus Deus*, Dom.2. Adv Sabb. *pro victoria*, ibidem & Dom.5 Aug. fer. 4. l 3. Cant. fer. 5 *eſt à Deo.* 30. Jun. n.2. l. 3. *quamvis etiam impio detur*, Dom. c. Nov. n.1.

Sententiæ ſelectæ de Pace.

IPſe eſt pax noſtra qui fecit utraque unum, ſcil. Chriſtus, *Epheſ.*2.

Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *Luca* 2.

Pacem

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis &c. *Joannis* 14.

Non eſt pax impiis dicit Dominus, *Eſaia* 48.

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, *Pſal.* 118.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus *Pſ.*119.

Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes, *Rom.*12.

Non enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis, 1. *Cor.*14.

Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, *Actor.*4.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, *Matth.* 5.

PATRES &c. Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortium charitatis. *Aug.*

Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio ſatanæ ſunt filii, qui pacem confundunt. *Aug.*

Melius eſt ut pereat unus, quam unitas. *Bernardus.*

Lingua quandoque pacem prædicat, ſed ſæpius turbat. *Hug. Vict.*

Pax optima rerum,
Quas homini noviſſe datum eſt. *Silius.*

Pax plenum virtutis opus, pax ſumma laborum,
Pax belli exacti pretium eſt *Mantuanus.*

Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes, *Virg.*

Si cupias pacem, linguam compeſce loquacem. *Stan.*

Omne quod eſt, tam diu manet, atq; perſiſtit, quam diu eſt unum, ſed interit atque diſſolvitur pariter atque unum eſſe deſierit. *Boetius.*

Quietiſſimam homines agerent vitam in terra, ſi hæc duo verba à nativitate omnium tollerent, *meum* & *tuum. Seneca.*

PECCATUM.

P*Eccatum nocet homini, quia multoties pœnâ corporali punitur.* Ut patet in Adamo & Eva expulſis de Paradiſo cum aliis pœnis. Sodomitæ etiam pœna ignis & ſulphuris ſunt puniti, *Gen.*19. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini ſe vertendo retrò, in ſtatuam ſalis eſt converſa, *Gen.*19. Pharao etiam propter peccatum cognovit ſe flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exodi* 10. Quia filii Iſraël multoties Deum offenderunt, ab eo ſæpius flagellati ſunt. *Num. Jud. Joſue, Regum, Judith*, & per totum quaſi vetus teſtamentum, *&c.*

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud, de quo dixit Dominus ad Cain: Vox ſanguinis fratris clamat ad me de terra. *Gen.*18. Clamor peccatorum veſtrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Jacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum igne ardente, qui hominem abſumit. Cum Serpente venenato. *Eccleſ.*21. *Quaſi à facie colubri fuge peccatum.* Et cum Gladio ancipiti: *Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non eſt ſanitas, ibid.*

S. Cyprian. ſerm. de lapſis: Peccata ſunt lapſis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis peſtilens vaſtitas, quod navigiis ſæva tempeſtas.

Peccator, quia tranſgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga eſt Sanguis, quia peccator meretur mortem, 2. eſt Rana, quia volvitur in ſordibus peccatorum, 3. eſt Ciniflices, propter aculeum conſcientiæ, 4. eſt Muſca, quæ ad candelam alas ſuas ſtultè comburit, ita peccator igne infernali, 5. Peſtis animalium, quia habet [illegible] peccati infectam, 6. Veſica turgens per peccatum luxuriæ aut ſuperbiæ, 7. Grando ſignificat morbos & pœnas cœlitus immiſſas, 8. Locuſta omnia devorans, opera peccatoris infructuoſa, & [illegible], 9. Tenebræ denſiſſimæ, ſunt cæcitas peccatoris à via ſalutis aberrantis, 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, & maledictionem poſteritatis juxta pſalmiſtam; *Semen impiorum peribit.* Et ſicut Ægyptii cum Pharaone poſt has plagas ſubmerſi fuerunt in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.

VIDE EX BREVIARIO. Peccatum *mortale animam occidit*, Dom. 4 Quadr. fer 5. Dom. [illegible] *cælo excludit*, Dom. infra. Aſc. n.2. *veniale & mortalis differentia*, Dom.3. Quad. fer. 3. l 3. & [illegible] Octav. Corp. Chriſti num.3. l.3. Dom 5. [illegible], Scandalum *eſt magnum malum*. 8. Maji num [illegible] num. 3. *cauſa alterius peccati*, Domin. octav. [illegible] num. 2

Vide ſingula peccata in particulari, *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

Sententiæ &c. de Peccato.

SEnſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia. *Gen.*8.

Non eſt ei bene, qui aſſiduus eſt in malis, *Eccleſ.* 12.

Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet, *Eccleſ.* 9.

Non eſt enim homo qui non peccet, 3. *Reg.*8.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, 1. *Joannis* 1.

Per quæ quis peccat, per hæc & punietur, *Sapientia* 11.

PATRES &c. Nullus ſanctus & juſtus caret peccato, nec tamen ex hoc deſinit eſſe juſtus ſanctus, vel cum affectu teneat ſanctitatem, *Aug.*

Qui pectus ſuum tundit, & ſe non corrigit, peccata ſolidat, non tollit. *Aug.*

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore; non dicit, non ſit, ſed non regnet: ineſt peccatum, quum delectaris, regnat, cum conſenſeris, *Aug.*

Nolite contemnere venialia, quia minima ſunt, ſed timete, quia plura ſunt, plerumque enim beſtiæ minutæ multæ necant, *Aug.*

Timenda eſt ergo ruina multitudinis, etſi non magnitudinis. *Idem.*

Major eſt culpa, manifeſtè quam occultè peccare, dupliciter enim reus eſt, qui aperte delinquit, quia & agit, & docet. *Iſidorus.*

Nihil peccant oculi, ſi non oculis animus imperet, *Seneca Phil.*

Si male feciſti, mox reſpice vulnera Chriſti.
Per miſerere mei, tollitur ira Dei. *Stan.*

PÆNITENTIA.

P*Ænitentia non debet differri uſque ad ſenectutem, vel mortem.* Hoc eſt enim Conſilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de ſervis vigilantibus, & exſpectantibus Dominum ſuum, quia diem & horam

mortis penitus ignoramus: Nam ſecundum Gregorium, nihil certiùs morte, nihil incertiùs horâ mortis.

Pœnitentia debet eſſe cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pedes Domini lavit, *Luca* 7. Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehenſæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Vade, amplius noli peccare, *Joan.* 8. Petrus poſtquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amare; *Matth.* 26.

Pœnitentia poſt Contritionem requirit peccatorum Confeſſionem. Dominus tranſtulit peccatum à Davide, quia ad reprehenſionem Nathan ſe humiliter accuſavit, dicens ſe peccatum commiſiſſe, 2. *Reg.* 12. In cujus figura Dominus decem leproſis pœnitentibus dixit, ite & oſtendite vos Sacerdotibus, & ſequitur, dum autem irent mundati ſunt. *Luca* 7.

Vide *Confeſſionem.*

Pœnitentia poſt Confeſſionem requirit integram ſatisfactionem. Hæc maximè conſiſtit in aſperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione eleemoſynarum. Viri Ninivitæ fecerunt pœnitentiam induti ſacco, & jejunaverunt, & Deus indulſit, *Jona* 3. Machabæus & qui cum eo erant, deprecabantur Dominum, capita cinere aſpergentes, & lumbos accincti ciliciis, ad crepidinem templi provoluti, 1 *Machab.* 3.

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Chriſtus Magdalenam recepit & multum commendavit, ut habetur *Luca* 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à patre, *Luca* 15. Deus de ſe teſtatur, Nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Et Chriſtus ait, Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia *eſt via ad cælum.* die 4. Epiph. n. 3. *&* die 6. ibid. *non eſt differenda,* Dom. 5 Aug. n. 2. Converſio, *ad converſionem peccatoris tria miracula concurrunt,* Dom. 3. n. 3. L. 1.

Sententia ſelecta de Pœnitentia.

POEnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum, *Matth.* 3.

Dico vobis quod ita erit gaudium in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente quam ſuper 99. juſtis, qui non indigent pœnitentia, *Luca* 15.

Pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata veſtra, *Act.* 3.

Fili peccaſti, non adjicias iterum, ſed & de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur, *Eccleſ.* 21.

Niſi converſi fueritis gladium ſuum vibravit, arcum ſuum tetendit, & paravit illum, *Pſal.* 4.

Ne differas de die in diem, nam ſubito veniet ira illius. *Eccleſ.* 5.

Septies de die cadet juſtus & reſurget, impii autem corruent in malum. *Proverb.* 24.

PATRES &c. In tribunal mentis aſcende contra te, & reum te conſtitue ante te. *Aug.*

Pœnitentia ſera raro vera. *Idem.*

Sunt multi quos peccare non pudet, ſed pudet pœnitere: ô incredibilis inſania! de vulnere ipſo non erubeſcit, & de ligatura vulneris erubeſcis. *Idem Aug.*

Peccavit David, quod ſolent Reges, ſed pœnitentiam egit, flevit, ingemuit, quod non ſolent Reges, *Ambroſius.*

Apud Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris. *Idem.*

Fit plerumque gravior Deo, amore ardens vita poſt culpam, quam in ſecuritate torpens innocentia, *Idem.*

Quis in ſeculo peccavit enormius Paulo? quis in religione gravius Petro? Illi tamen pœnitentiam meruerunt alloqui, *Petrus Chryſologus.*

O pœnitentia! quid de te novi referam, omnia ligata tu ſolvis, omnia clauſa tu reſeras, omnia adverſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas. *Cyprianus.*

Utile propoſitum eſt ſævas extinguere flammas,
Nec ſervum vitiis pectus habere ſuum, *Ovid.*
Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras, *Idem.*
Adagium. Sero ſapiunt Phryges, *Cicero.*

PERSEVERANTIA.

HOmo non debet deſiſtere a bono jam incepto. Alias accidit exemplum de homine deridendo, qui cæpit ædificare & non potuit conſummare, *Luca* 14. Tobias remanſit in timore Domini, licet plaga cæcitatis ei obveniſſet, *Tobiæ* 2.

Perſeverandum eſt in toleratione tormentorum pro Nomine Chriſti, & defenſione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perſeveranter ſuſtinuit, ne faceret contra legem, 2. *Machab.* 6. Stephanus firmiter perſeveravit, duros ictus lapidum alacriter ſuſtinendo, donec Chriſto moriens Spiritum commendaret, *Act.* 7.

Perſeverandum eſt in malorum operum deteſtatione. Quia reſpiciendum non eſt retrò poſt egreſſum de ſocietate malorum, ne accidat homini ſicut uxori Loth poſt egreſſum de Sodomis, quæ retrò aſpiciens in ſtatuam ſalis eſt converſa, *Gen.* 19. Socii Danielis multum conſtantes & perſeverantes fuerunt, ne ſtatuam quam erexerat Nabuchodonoſor adorarent, *Dan.* 3.

Laurentius Juſtinianus, *lib. de ligno vitæ c.* 10. comparat Perſeverantiam cum viatore, qui non ſolet ab incepto itinere deſiſtere, donec ad deſtinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non diſcedit de loco certaminis, niſi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non ſufficit poſuiſſe fundamentum ædificii, niſi ad culmen perducat. Cum agricola, qui fruſtra ſeminat, ſi nolit meſſem exſpectare.

Quid prodeſt Navarcho, quod totum pelagum fæliciter emenſus ſit, ſi tandem ſuâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri ſalutem promoviſſe, ſi poſtea manum ſubtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, ſed in peroratione plauſum accipere ſolet. Ita in ſtudio ſalutis aut virtutis parum eſt inchoare, niſi per perſeverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita ferè S. Chryſoſt. Hom. 24. ad Hebræos.

Vide *Patientia.*

VIDE EX BREVIARIO. Perſeverantia *petita impetrat,* Domin. 1. Quad. fer. 22. Julii, num. 2. 17, Aug. num. 2.

Sententia &c. de Perſeverantia.

ESto firmus in via Domini, *Job* 17.

Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei, *Luca* 9.

Quis enim ex vobis volens turrim ædificare: nonne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarii ſunt ad perficiendum, *Luca* 4.

Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit, *Matth.* 10.

Sic currite, ut comprehendatis, 1. *Cor.* 9.

In diſciplina perſeverate, *Heb.* 12.

PATRES &c. Non requiruntur in Chriſtiano initia, ſed finis, *Hieron.*

Vos fratres exhortamur in Domino, ut propoſitum veſtrum in Domino cuſtodiatis, & uſque ad finem vitæ perſeveretis, *Aug.*

Incaſſum bonum agitur, ſi ante vitæ terminum deſeratur: quia & fruſtra velociter currit, qui priuſquam ad metas venerit, deficit, *Greg.*

Bonam vitam ego puto mala pati, & bona facere, & ſic perſeverare uſque ad mortem, *Bern.*

Perfer & obdura dolor hic tibi proderit olim, *Ovid.*

Reſiſte: magnis in malis vinci malum eſt, *Seneca.*

Principium nihil eſt, ſi non vis tangere metam,
Præmia dat finis, principiumque nihil.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

Sabbathum interpretatur requies. Quia in Sabbathis ſeu feſtis debet homo quieſcere ab omni opere ſervili, & feſta celebrare: quia requievit Dominus die ſeptimo ab omni opere ſuo quod patraverat, *Gen.* 1. Ob hanc cauſam filii Iſrael colligebant manna pro die feſto in duplici menſura, ut Sabbatho feriarentur. Mulieres ſanctæ paraverunt aromata ad ungendum Chriſtum, ſed Sabbatho ſiluerunt, *Marc.* 16. In hujus figura requievit Dominus die Sabbatho in ſepulchro, *Luca* 23.

Benedixit Dominus diei ſeptimo quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo, *Gen.* 2.

Sabbathum non cuſtodientes debent corripi & puniri. Nam colligens ligna in Sabbatho juſſu Domini fuit lapidatus, *Num.* 15. Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem.* 13. Vide Catecheſ. de præcepto. 2. Decal. & præcept. Eccleſiæ.

VIDE EX BREVIARIO. Sabbathi obſervatio. *Magna illius olim reverentia fuit*, Dom. 1. Oct. n. 1 & Dom. Oct. n. 2. *non violatur per opera miſericordiæ*, Dom. 3. Quadr. fer. 4. lect. 2 & Sabb. infra Pent. Dominicus dies *etiam permittit laxare animum*, die 3. Dec. n. 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

Sapientia & prudentia in rebus agendis eſt optima gubernatrix vitæ humanæ. Exemplum eſt in *Rebecca* muliere prudentiſſima, quæ direxit filium ſuum Jacob quomodo poſſit parenti ſuo placere, & illius benedictionem obtinere præ ſuo fratre primogenito Eſau; & poſtea prudenter illum recedere fecit à conſpectu fratris ſui Eſau, donec ejus ira cum tempore deſineret; *Gen.* 27. Et ipſe Jacob poſtea prudenter egit demulcendo fratrem ſuum & mittendo ei munera, potius quam litigando, & ejus iram in ſe provocando, *Ibid.*

Summa fuit ſapientia Joſephi in domo Pharaonis, ſomnia Regis ſapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui ipſum vendiderunt pacificè & amicè excipiendo, *Gen.* 41.

De Davide in ipſius laudem dicitur, 1. *Reg. c.* 18 quod in omnibus prudenter ſe agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis ſe quaſi fatuum ſimulabat, ut ſic illæſus ab eo dimitteretur, 1. *Reg.* 21. Sapientis enim eſt in loco & tempore ſuo deſipere.

Abigael ſapienter admodum Davidem à morte ſui Nabal graviter offenſum placavit, munera præmittendo & ſe illi humiliter ſubjiciendo, 1. *Reg.* 25.

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius eſſet, ſummâ ſapientia diremit, quaſi volens infantem inter utramque dividere, & ſic veram illius matrem exploravit, 3. *Reg.* 3.

Rex Ezechias intelligens Regem Aſſyriorum venire ad Hieroſolymam obſidendam, ſapienter præcepit capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus hoſtilis aquam haberet, *Paralip.* 32. Sic oportet fontes & occaſiones vitiorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ Eſtheris & Mardochæi in liberando populo ſuo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchrè deſcribitur *in libro Eſther c.* 5. 6. 7.

Daniel adoleſcens ſapienter duos ſenes ex ipſorum ore convicit, & Suſannam innocentem à morte liberavit, *Dan. c.* 13. Idem ſapientiſſimè Nabuchodonoſoris ſomnium expoſuit, & ab eo honorari meruit, *Dan.* 2.

Chriſtus jubet Apoſtolos & fideles eſſe prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ, *Matth.* 10. Unde patet prudentiam non in verſutia, & fraude, ſed in ſimplici veritate, & virtute poſitam eſſe.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth.* 25. dicuntur à Chriſto prudentes, quia curarunt in lampadibus ſuis oleum habere, id eſt, bona opera, fidem, charitatem, &c.

Similitudo eſt primò inter *S*apientes & bonos Medicos, ſicut enim Medici ſanant morbos corporum, Sic Sapientes curant infirmitates, & paſſiones animorum.

*S*apientia eſt inſtar Odoramenti fragrantiſſimi, quia non tantum Sapientem, ſed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientiâ & doctrinâ ſuâ oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Sabæ aliique concurrebant, ut audirent *S*apientiam Salomonis.

Socrates autem *S*tobæum *ſerm.* 1. *de virtute* comparat os ſapientis, Januæ templi, quâ apertâ, & altaria, & *S*anctorum imagines, & pulcherrima virtutum ſimulacra conſpiciuntur.

Sicut Navarchus novit ſe ventorum mutationibus variis accommodare, & ita ad portum pervenire, ſic etiam *S*apiens per proſpera & adverſa tendit ad Deum ut finem ultimum & portum ſalutis æternæ.

Sapientia eſt inſtar Salis, quia per eam condiuntur mores hominum ne ſint inſulſi, & à corruptione vitiorum conſerventur.

*S*apientis Mores in multis moribus Divinis aſſimilantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita *S*apiens. Deus præſens eſt inter omnes totius mundi mutationes, & ipſe nunquam mutatur, ita *S*apiens. Deus extra ſeipſum beatitudinem & ſolatium non quærit: ita Sapientis proprium eſt ab animo ſuo rectè diſpoſito omnem ſuam lætitiam & felicitatem habere, & ſolatia à creaturis non emendicare. Hæc ſunt prima veræ ſapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ ſapientiæ cum aliis tradit ipſe Cicero lib. 5. Tuſculan. Moderari & ſiſtere cupiditates. *S*icut (inquit) Stultitia, etſi adepta eſt quod concupivit, nunquam tamen ſe conſecutam putat, ad alia, & alia inhians; ſic Sapientia ſemper eo contenta eſt quod adeſt, & ita nunquam illam ſui pœnitet,

Senten-

Sententia de Sapientia, & Prudentia.

FOns ſapientiæ Verbum Dei, *Eccleſ.*1.
Trahitur ſapientia de occultis, *Job.*28.

In malevolam animam non introibit ſapientia, *Sapient.* 1.

Initium ſapientiæ timor Domini, *Pſ.*110.

Sapientiam atquæ doctrinam ſtulti deſpiciunt, *Prov.*1.

Sapiens timet & declinat à malo, *Prov.*14.

Neminem diligit Deus, niſi eum qui cum ſapientia inhabitat, eſt enim hæc ſpecioſior ſole, *Sap.*7.

Sapiens non odit mandata & juſtitias, *Eccleſ.*33.

Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens, 1. *Cor.*3.

Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, *Rom.*1.

Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum, 1. *Cor.*3.

PATRES &c. Sapientia vera eſt noſcere ſeipſum.

Ad veram ſapientiam pervenire non poſſunt, qui falſæ ſuæ ſapientiæ fiduciâ deſipiunt, *Greg.*

Sapientia illa clara eſt, non quæ in verbis volat, ſed quæ virtutibus conſtat, *Greg.*

Diſcat qui neſcit, nam ſic ſapientia creſcit, *Stan.*

Odi ſapientem, qui non eſt ſibi ipſi ſapiens, *Menandez.*

Non ætate, verum ingenio adipiſcitur ſapientia, *Plautus.*

Iſtuc eſt ſapere, qui ubicumque opus ſit, animum poſſit flectere, *Terentius.*

Conſilia omnia verbis prius experiri, quam armis, ſapientem decet, *Terentius.*

Nihil ſapienti neceſſe eſt, *Seneca.*

Sapientia eſt ſanitas animi. *Cicero.*

Nihil eſt turpius, quam ſapientis vitam, ex inſipientium ſermone pendere, *Cicero.*

Prudentia.

EStote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

Ubi non eſt gubernator, populus corruet, ſalus autem ubi multa conſilia, *Prov.*11.

Melior eſt ſapientia quam vires, & vir prudens quam fortis, *Sap.*6.

Filii hujus ſeculi prudentiores filiis lucis in generatione ſuit; *Luca* 16.

Verba prudentum ſtaterâ ponderabuntur, in fatuorum cor illorum, *Eccleſ.* 21.

Stultus ſi tacuerit ſapiens reputabitur, *Prov.*

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, quia prudentia abſque bonitate malitia eſt, & ſimplicitas abſque ratione ſtultitia nominatur, *Hieron.*

Ex lingua ſtulta veniunt incommoda multa, *Stan.*

Fac mala, dic multum, ſi vis te reddere ſtultum, *Idem.*

Qui non os claudit, quod non vult ſæpius audit, *Idem.*

Prudentiæ eſt futuram injuriam præcavere. *Democritus.*

Prudentes poſſumus dicere providentes. *Cicero.*

Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur, præterita cogita, præſentia ordina, futura prævide. *Seneca.*

Non poteſt eſſe jucunda vita, à qua abſit prudentia, *Cicero.*

Adag. Annoſa vulpes haud capitur laqueo.

Eum auſculta, cui quatuor ſunt aures, id eſt, qui multum audit, antequam loquitur.

SPES. FIDUCIA.

S*Perare debet homo bonum repromiſſum, licet differatur.* Multis annis exſpectavit Abraham filium, quia Centenarius erat, quando natus eſt ei Iſaac, *Gen.* 21. A promiſſione facta Abrahæ uſque ad ingreſſum ſeminis ſui in terram promiſſionis fluxerunt anni 460. *Gen.* 15. Erat Simeon in Jeruſalem diu exſpectans conſolationem Iſrael, id eſt, adventum Chriſti, *Luca* 2. Aſcenſurus Chriſtus in cœlum præcepit Apoſtolis, ne deſcenderent, ſed exſpectarent promiſſum Patris, *Act.*1.

Sperare debent homines conſolationem in tribulatione. Afflictus corpore, ſpoliatus rebus, orbatus filiis ſic dicebat Job, Si occiderit me, in ipſo ſperabo, *Job.*13 Parentibus Tobiæ irridentibus eum & dicentibus: Ubi eſt ſpes tua? Reſpondit, Filii Sanctorum ſumus, & viam illam ſperamus, quam daturus eſt Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Tob.*2. Cùm Suſanna eſſet morti condemnata, erat cor ejus in Domino fiduciam habens, *Dan.*13.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur ſtellæ polari, ad quam nautæ in tempeſtate reſpiciunt & curſum dirigunt: ſic nobis in omni tribulatione reſpiciendum eſt ad Deum & ejus auxilium ac promiſſa, ut curſum hujus vitæ rectè & ſecurè dirigamus ad portum ſalutis. Præclarè hanc ſpem & fiduciam explicat totus *Pſalmus* 90. *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi &c.*

Spem noſtram Lucernæ comparat S. Auguſtinus *in Enchir.* Lucerna, inquit, animæ ſpes ejus, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad ſpem facit, & in nocte ardet lucerna noſtra. Oleum hujus lucernæ eſt verbum Dei & ejus promiſſa, quæ faciunt, ut lucerna ſpei noſtræ non extinguatur.

Sicut peregrinantium labores & tædia relevat ſpes perveniendi in ſuam Patriam, ſic labores hujus vitæ multum mitigat ſpes perveniendi ad patriam cæleſtem: hic enim ſumus *hoſpites & advenæ ſuper terram*, ut loquitur Apoſtolus.

Spem noſtram vocat *Laurentius Juſtinianus in ligno vitæ cap.*2. Columnam firmiſſimam qua totum ſpirituale ædificium ſuſtentatur, ſpe autem deficiente, totum ædificium corruit in barathrum deſperationis.

E contra ſpes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, eſt inſtar Arundinis, cui ſi innitaris, ſtatim frangitur & te in lapſum præcipitat, Eſt etiam inſtar myricæ ſive terræ ſiccæ ac ſterilis in qua nihil creſcit, & nullum fructum habes, poſt inanem laborem: Hinc rectè *Hieremias*, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier. c.*17.

VIDE EX BREVIARIO. Spes, Commun. non Pontif. n.2. l.2. *&* Octob. Aſcenſ. n.2. l.2.

Vide *Fides, Benignitas Dei.*

Sententiæ ſelecta de Spe & Fiducia.

QUi ſperat in Domino beatus eſt, & non infirmabitur, *Prov.*16.

Beatus vir qui confidit in Domino, *Jerem.*17.

Beatus vir cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, *Pſ.*39.

Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam, *Pſal.*72.

Si coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt, *Sap.*3.

Spes hypocritæ peribit, *Job.*8. Spes impiorum deficiet, *Prov.* 10.

Fides credit, ſpes & charitas orant, *Aug.*

De ſpe incaſſum præſumit, qui timere Deum in ſuis operibus temnit, *Greg.*

Qui nihil poteſt ſperare, deſperet nihil. *Seneca.*

Sola ſpes hominem in miſeriis conſolari ſolet. *Cicero.*

Qui duos inſectatur lepores, neutrum capit. t. in eos qui nimis multa ſimul ſperant.

Corvum deluſit hiantem. *Horat.* in raptorem ſpe ſua fruſtratum.

SUPERBIA.

Superbia ducit hominem ad ruinam: Ideò Chriſtus dicit, qui ſe exaltat humiliabitur, *Matth.*23. Volentes ſuperædificare turrim in cœlum diſperſi ſunt per diviſionem linguarum, *Gen.*11. Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando ſuperbè populum numeravit, 2. *Reg.*24. Aman qui volebat ab omnibus honorari, fuit in patibulo ſuſpenſus. *Heſter* 7. Nabuchodonoſor per ſuperbiam depoſitus eſt de ſolio, & gloria ipſius ablata eſt, *Dan.*4. Balthaſar per ſuperbiam interfectus eſt, & Darius ſucceſſit ei, *Dan.*5. Herodes ſuperbè indutus, cum populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo eſt percuſſus, *Act.*12.

Superbi ſimiles ſunt Fumo, qui ſuâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumeſcit: ſed quanto globus ille fit altior, tanto magis evaneſcit ſic ſuperbus, quantò magis exaltatur, tantò citiùs deficit, *Ita S. Aug. in Pſal.*36.

Similis eſt ſuperbus Ebrioſo, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & inſaniam: ſic homo per ſuperbiam ſuas virtutes vertit ſibi in arrogantiam & jactantiam, & aliorum contemptum, *ita S. Hier.*

Quemadmodum corpus perditâ humorum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amiſſa humilitate omnibus paſſionibus & vitiis exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tantùm non ſtultus, ut vix ſeipſum amplius cognoſcat.

Quemadmodum avari quantò plus opum accumulant, tantò magis ſe egere exiſtimant; ita ſuperbi & arrogantes quantò majore honore fruuntur, tantò magis magiſque cupiunt honorari.

Quod in corporibus Tumor, hoc in animabus ſuperbia eſt; ſicut enim corpus quod immodicè turget, ſanum eſſe non poteſt: ita & animos tumidorum dicimus mentis ſanitate carere, *S. Chryſoſtomus Homil.*13. *in Timoth.*

Ut in area extollitur Palea ſuper triticum, non quòd ſit dignior, ſed ſit levior; ſic in hac vita ſuperbus fertur ſuper humilem, non ob meritum & virtutem, ſed ob vanitatem & falſam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia *quid ſit*, Dom. infra Aſcenſ. n. 2. l. 2. Dom. 2. Sept. n. 2. lect. 3. *Initium omnis peccati*, 2 Nov. n. 3. l. 1. Gloriatio vana *perdit beneficia accepta*, Dom. 2. Sept. n. 2. l. 3.

Vide *Humilitas.*

Sententiæ ſelecta de Superbia. V. ſupra de Humilitate.

Audeo dicere ſuperbis, utile eſſe cadere in aliquod apertum & manifeſtum peccatum, unde ſibi diſpliceant, qui jam ſibi placendo ceciderant, *Aug.*

Vermis divitiarum eſt ſuperbia: difficile eſt, ut non ſit ſuperbus qui dives eſt; tolle ſuperbiam, & divitiæ non nocebunt, *Aug.*

Humilitas homines ſanctis Angelis ſimiles facit & ſuperbia ex Angelis dæmones reddit. *Aug.*

Superbia de ſuperis cæleſtibus ad ima præcipitat, humilitas ab imis ad alta levat, *Bern.*

Superbia de Angelo diabolum fecit, & homini mortem intulit, *Caſſiod.*

Omnis fere diligit ſibi ſimilem, ſolus ſuperbus odit elatum, unde inter ſuperbos ſemper ſunt jurgia, *Caſſiod.*

Omnis inſipiens arrogantiâ & plauſibus capitur, *Menander.*

Video nos nihil aliud eſſe præter ſimulachra quædam, quotquot vivimus, aut umbram levem, *Sophocles.*

Inquinat egregios adjuncta ſuperbia mores, *Claudianus.*

Eſt verum verbum, frangit Deus omne ſuperbum.
Cum fex, cum limus, cum res viliſſima ſimus,
Unde ſuperbimus? neſcimus quando perimus, *Stan.*

JACTANTIA. Filia eſt ſuperbiæ.

Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, *Rom.*1.

Dum causâ jactantiæ pauper paſcitur: etiam ipſum miſericordiæ opus in peccatum convertitur, *Iſidorus.*

Mirabile jactantiæ genus, ut non poſſis putari ſanctus, niſi ſceleratus appareas, *Bern.*

Jactantia non eſt vitium laudis humanæ, ſed vitium animæ perverſæ amantis humanam laudem, ſpreto teſtimonio conſcientiæ, *Aug.*

Qui ſeſe laudat, laudis ſe munere fraudat.

T.

TENTATIO.

Tentat Deus aliquando hominem, ut probet illum: Sic tentavit Abraham, & dixit ei, tolle filium tuum quem diligis, & offer illum, *Gen.*22. Dixit Dominus ad Philippum: Undè ememus panes, ut manducent hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipſe verò ſciebat quid eſſet facturus. *Joan.*6. Poſtquam Tobias fuit cæcatus ſuſtinuit tentationem, quam permiſit Deus pervenire illi, ut poſteris exemplum patientiæ daretur, *Tob.*2. Judith dixit tempore obſidionis, memores eſſe debetis, quomodo tentati ſunt patres, ut probarentur, ſi verè colerent Deum, *Judith* 8. Job propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quaſi aurum quod per ignem tranſit, *Job.*23. Tentavit Deus Petrum ambulantem ſupra mare per ventum validum, *id eſt*, tribulationem, *Matth.*14.

Non debent homines Deum tentare: Sicut populus Iſraël multoties tentavit Deum in deſerto, *Num.*8. Oziam qui ſtatuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens: Qui eſtis vos qui tentatis Deum? *Judith* 8. Judæis quærentibus, ſi liceret cenſum dare Cæſari, ut Jeſum caperent in ſermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocritæ? *Matth.*22. Cum ejeciſſet Jeſus

Jeſus dæmonium & locutus eſt mutus, quidam tentantes eum quærebant ſignum de cœlo, *Matth.* 16. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum Sanctum, ut patet *Act.* 5.

Tentat Diabolus mentiendo, unum pro alio oſtendendo. Sic falsò dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promiſit bona ex transgreſſione: Eritis ſicut Dii, *Gen.* 3. Salvatori etiam oſtendit regna mundi, dicens mentiendo: Hæc omnia dabo tibi, ſi cadens adoraveris me, *Matth.* 4.

Tentationes volentes vitare, ſapientiâ uti debent in reſiſtendo. Chriſtus à dæmone tentatus in gula, ſuperbia, & avaritia, ad quæ poſſunt omnes aliæ tentationes reduci, ſapienter oſtendit, quomodo oporteat nos tentationes ſuperare, *Matth.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Tentatio fit ſuggeſtione, conſenſu, delectatione, Domin. 1. Quadr. num. 3. l. 3. *tam de bono quam de malo periculoſa eſt*, Dom. Paſſio n. 2. l. 3.

Vide *Tribulatio*, *Conſolatio divina.*

Sententiæ ſelectæ de Tentatione.

QUi non eſt tentatus, pauca novit, *Eccleſiaſt.* 34. Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, *Eccleſ.* 2.

Fidelis Deus qui non ſinet vos tentari ſupra id, quod poteſtis, 1. *Cor.* 10.

PATRES. Vita noſtra in peregrinatione non poteſt eſſe ſine peccato, & ſine tentatione, *Auguſtinus.*

Tantum admittitur diabolus tentare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, *Idem.*

Hoſtis noſter quantò magis nos ſibi rebellare conſpicit, tantò amplius expugnare contendit, *Gregorius.*

Humanum eſt in corde tentationem perpeti, dæmoniacum totum eſt in tentationis certamine ſuperari, *Gregorius.*

In tentationibus eſto fortis, multos enim majorum noſtrorum illæ arguerunt, *Bernardus.*

Diabolus, quando decipere quemquam tentat, prius ad naturam uniuscujuſque intendit, & inde ſe applicat, unde aptum hominem ad peccandum aſpicit, *Gregor.*

Bellum grave quia occultum, *Caſſiodorus.*

Vide infra ſententias plures, Verbo *Tribulatio.*

TIMOR DOMINI.

OMnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per ſe bonus, & utilis eſt contra peccatum: Timor Domini expellit peccatum, *Eccleſ.* 1. Beatus homo qui ſemper eſt pavidus, *Prov.* 28. Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parces delinquenti, *Job.* 9. Et ideò à S. Bonav. timor comparatur oſtiario, qui ſtare debet ad oſtiũ cordis, ne permittat inimicum intrare, ſcilicet dæmonem, peccatũ, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter ſimilitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm.* 86. Timor verecundus & caſtus eſt omnium ætatum ornatus: eſt ſplendida gemma morum in vultu adoleſcentis: eſt bonæ ſpei nuncius: eſt bonæ indolis index: eſt teſtis innocentiæ: eſt lampas pudicæ mentis. Eſt famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, naturæ laus, inſigne totius honeſtatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non poteſt eſſe ſecurus. Nam Angeli in cœlo, & primi parentes in terreſtri Paradiſo peccaverunt, ut patet *Gen.* 3. & *Eſaia* 4. Loth qui inter peſſimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen poſtquam exivit, eſt inebriatus & cum filiabus peccavit, *Geneſis* 19.

Timor Domini facit hominem à peccatis deſiſtere, & cavere. Obſtetrices Deum timuerunt, ideò non necaverunt filios Hebræorum, *Exodi* 1. Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc patior, 2. *Machab.*

Timor Domini cauſa eſt, quod homo benè operetur & diligat Deum. Ideò voluit Dominus filiis Iſraëi timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare *Exodi* 20. Joſaphat docuit judices, ut timor Domini eſſet inter eos ſi benè vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occiſorum & ſepeliebat ea, ut patet, *Tobiæ* 2. Item commendatur Job, quod eſſet bonus, juſtus, & timens DEUM, *Jobi* 1.

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos miſit Rex Babylonis ad inhabitandũ Samariam, non timuerunt Deum, & miſit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Regum* 17. Jonas qui Deum non ſatis timuit, tempeſtatem meruit, id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Jon.* 1. Ob hanc cauſam dixit Dominus: Timete eum qui poteſt corpus & animam perdere in gehennam, *Matth.* 10.

Sicut qui tranſit anguſtum Pontem, ſemper timet, ne cadat, antequam ad terram firmam perveniat, ſic Chriſtianus inter anguſtias & pericula hujus vitæ ſemper metuit, ne labatur in peccatum, antequam veniat ad ſtatum ſecurum vitæ æternæ.

Sicut neceſſe eſt, ut ſemper timeat qui Theſaurum portat per loca prædonum inſidiis infeſta: ita neceſſe eſt in decurſu hujus vitæ formidare, ubi infeſtiſſimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioſo divinæ gratiæ theſauro ſpoliare.

Quemadmodùm fræno opus eſt equiti, ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita fræno timoris divini opus eſt, ne ab indomitis cupiditatibus & vitiis noſtris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in Scholis à negligentia ac petulantia deterrentur, dum vident ſocios ſuos examinari & ſupplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti ſolis radius, quando per foramen domum ingreditur, cuncta quæ in ea ſunt illuminat, ita ſi timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia ſua peccata etiam minutiſſima obſervet, *Climacus de diſcret. grad.* 26.

Sicut per Corium acu perforatum priùs ſeta, & poſt eam filum ingreditur, ſic timor Domini in animam hominis charitatem & juſtitiam introducit. *S. Auguſt. in Epiſt. S. Joannis.*

VIDE EX BREVIARIO. Timor Domini diſcendus, Dom. 5. Nov. n. 2. l. 3. *timor ſanctus eſt ſalutaris*, Dom. 1. Aug. n. 2.

Vide ſupra *Pœnitentia*, *Humilitas.*

Sententiæ ſelectæ de Timore Domini.

INitium Sapientiæ Timor Domini, *Prov.*

Timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam. *Matth.* 10. *Lucæ* 12.

Noli altum ſapere, ſed time, *Rom.* 11.

Beatus homo qui ſemper eſt pavidus, qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum, *Proverb.* 28.

Qui

Qui timet Dominum nihil negligit. *Eccleſiaſt.* 7.

Timor Dei initium dilectionis ejus. *Eccleſ.* 25.

Dediſti hæreditatem timentibus nomen tuum Domine. *Pſal.* 60.

Beatus vir qui timet Dominum: potens in terra erit ſemen ejus, gloria & divitiæ in domo ejus, *Pſal.* 111.

Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die obitus ſui benedicetur. *Eccleſ.* 1.

Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum, *Ibidem.*

Qui timet hominem, cito corruet, *Proverb.* 29.

Si Deus pro nobis, quis contra nos. *Roman.* 8.

PATRES. Deum time, & mandata ejus obſerva, hoc eſt omnis homo, ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil eſt homo, *Bernardus.*

Facile deviat à juſtitia, qui in cauſis non Deum, ſed homines pertimeſcit, *Chryſoſt.*

Si amor Dei te tenere non poteſt, ſaltem teneat & terreat timor judicis, *Gregor.*

Stultos in ſumma pericula miſit
Venturi timor ipſe mali, fortiſſimus ille eſt
Qui promptus metuenda pati, *Lucanus.*

Degeneres animos timor arguit, *Virgil.*

Audaces fortuna juvat, timidoſque repellit.

Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

A cane non magno ſæpe tenetur aper. i. e. Parvi etiam timendi. *Ovid.*

Stultitia eſt timore mortis mori. *Cicero.*

Stultum eſt timere,, quod vitari non poteſt. *Idem.*

Tutiſſima res eſt nil timere præter Deum. *Idem.*

Adag. Umbram ſuam metuere. *Plato.*

In eos, qui pueriliter minima trepidant.

Item, ante tubam trepidat.

Domi Leones, in acie vulpes. In eos, qui in ſuos ſævi, in ſubditos imperioſi, in alios nihil audent.

TRIBULATIO.

TRribulationem libenter & patienter ſuſtinentes ſequitur conſolatio. Nam Joſeph plus crevit & proſperatus eſt in exilio, quam ſi fuiſſet inter fratres ſuos, *Gen.* 14. Quantò magis Pharao filios Iſraël affligebat, tantò plus multiplicabantur, & creſcebant, *Exodi* 1. Heliam perſecutum à Jezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit, 3. *Regum* 19. Excæcatum & deriſum Tobiam Dominus multipliciter conſolatus eſt, *Tobiæ* 2. & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam conſolationem, cum quibus Nabuchodonoſor vidit ſimilem filio Dei, *Dan.* 3. Unde per Pſalmiſtam dicit Dominus: Cum ipſo ſum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideò fratres Joſeph dixerunt: Meritò hæc patimur, *Geneſis* 42. Qui poſt obitum Judæ Machabæi ſurrexerunt iniqui & peccatores, facta eſt fames magna, 1. *Mach* 9.

Tribulationum remedium eſt oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudiſti eos, *Num.* 9. Suſanna in damnatione mortis poſita, non habens recurſum ad humanum adjutorium, flens oravit & ſuſpexit in cælum. *Dan.* 11.

Sicut Avis à canibus circumdata & in terra poſita, non habet refugium niſi elevet ſe in altum, & volet verſus cælum; ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio. *In tribulatione non deficiendum*, Sabb. poſt Ciner. *ex ea alia virtutes oriuntur*, Octob. Innoc. n. 1. & 2. *Quare immittatur*, Dom. Paſſ. n. 2. 5. Majſ n. 3. l. 3. Domin. 11. Pentec. n. 2. l. 1. Ægritudo, *morbi aliquando vitia ſignificant*, Sabb. Pent. lect. 3. Domin. infra Aſcenſ. n. 2. Malum *ſæpe in melius bonum permittitur*, Feſt. Epiph. n. 2. l. 2. & Domin. Septuag. n. 2. l. 3. *Inter malos vivere magna virtus*, Domin. 1. Septemb. n. 2. l. 3. Paupertas, *eſt parens aliarum virtutem*, 2. plur. MM. n. c. l. 3 Perſecutio *facit Eccleſiam creſcere*, 3. Julii n. 2. 8. Nov. n. 3. l. 2. *duo genera ejus*, 26. Junii. n. 3. l. 3. *non timenda*, ibid. & 14. Oct. n. 3. l. 3.

Vide *Tentatio. Patientia.*

Sententiæ ſelectæ de Tribulatione.

SI bona ſuſcepimus de manu Domini, mala quare non ſuſtineamus, *Job.* 1.

Probaſti cor meum & viſitaſti nocte, igne me examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas, *Pſal.* 16.

Multæ tribulationes juſtorum, *Pſal.* 33.

Sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Dominus. *Prov.* 17.

In paucis vexati in multis bene diſponentur, quoniam Deus tentavit eos &c. *Sap.* 3.

Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis. *Eccleſ* 27.

Infirmitas gravis ſobriam facit animam, *Eccleſ.* 31.

Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam &c. *Matth.* 5.

Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam, *Matth.* 10.

Nonne oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam, *Luca* 24.

Gloriamur in tribulationibus, ſcientes, quod tribulatio patientiam operatur &c. *Rom.* 5.

Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti, tribulatio &c. *Rom.* 8.

Sicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis, 2. *Cor.* 4.

Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu perſecutionem patientur, 2. *Tim.* 3.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus. 1. *Petr.* 2.

PATRES &c. Intelligat homo medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, *Auguſt.*

In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa in cinerem vertitur, & illud ſordibus exuritur, *Auguſt.*

Nullus ſervus Chriſti ſine tribulatione eſt: ſi putas te non habere perſecutiones, nondum cæpiſti eſſe Chriſtianus, *Idem.*

Si promiſſa patris bene agnoviſti, non timeas flagellari, ſed exhæredari, *Idem.*

Aurem cordis tribulatio aperit, quam ſæpe proſperitas hujus mundi claudit, *Gregor.*

Cum recognoſco Job in ſterquilinio, Joannem eſurientem in eremo, Petrum extenſum in patibulo, Jacobum decollatum ab Herodis gladio, cogito qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat, qui ita dure affligit, quos amat, *Gregorius.*

Parva toleramus, ſi recordemur, quid biberit ad patibulum, qui nos invitat ad cælum, *Caſſiodorus.*

Dulcia non meruit qui non guſtavit amara.

Vide Sent. de *Patientia*, *Tentatione.*

V.

VERITAS.

VEritas *apud malos homines odium parit.* Sic Zacharias filius Jojadæ verè & juſtè arguebat Regem, & Princi-

Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquiſſent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Joas lapidatus fuit, 2. *Paralip. c.* 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Iſraëlitico, indignatus eſt illi Rex Holofernes, & coactus eſt exulare, *Judith. c.* 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixiſſet Regi Joachim vera de futura captivitate Iſraël, juſſit Rex volumen in ignem projici, *Hieremiæ c.* 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hieruſalem captivitatem prædixit, in lacum miſſus fuit, *Hieremiæ c.* 38. Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non eſſe Deum, in locum leonum miſſus fuit, unde ipſum Deus & veritas liberavit, *Daniel c.* 7. Quia Joannes Baptiſta veritatem dixit Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, in carcere decollatus fuit, *Matth. c.* 4. Cæcus à Chriſto illuminatus, quia Phariſæis veritatem aperte dixit, extra Synagogam eum projecerunt, *Joannis.* 9. Quando Apoſtoli Principibus Sacerdotum de doctrina Chriſti vera prædicabant, cæſi fuerunt, & juſſi ne de Chriſto amplius loquerentur, *Act. c.* 5.

Cur denique paſſi ſunt tot Martyres, Confeſſores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Niſi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus aſſentiri nolunt.

Qui veritatem ſtudiose ſectantur, ſimiles ſunt illis qui ex viſceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretioſas ac lucidiſſimas educunt.

Comparat S. Auguſtinus Epiſt. 9. Veritatem Chriſtianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro qua noſtri martyres tot ſæculis fortius dimicant, quam Græci pro ſua Helena adverſus Trojanos.

Bonorum ingeniorum eſt veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodeſt clavis aurea, ſi aperire non poteſt, hoc eſt, ad veritatem ducere, idem *S. Auguſt. l. 4. de doct. Chriſtiana c.* 2.

Sicut perdix optimus eſt cibus, non tamen ſi proponatur crudus; ſic etiam veritas debet proponi excocta & condita ſale prudentiæ, id eſt, ſuo tempore, & loco.

Sententiæ ſelectæ de Veritate.

Super omnia vincit veritas, *Esdræ* 3.

Scuto circumdabit te veritas ejus, *Pſ.* 90.

Veritas Domini manet in æternum, *Pſalm.* 116.

Si vos manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos, *Joan.* 8.

Ego ſum via, veritas, & vita, *Joan.* 14.

Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. *Matth.* 22.

Ego in hoc natus ſum & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati, *Joannis* 18.

PATRES &c. Veritas dulcis eſt, & amara: quando dulcis eſt parcit, & quando amara curat, *Auguſt.*

Si de veritate ſcandalum ſumitur, utilius permittitur naſci ſcandalum quam veritas relinquatur. *Auguſt.*

Ille veritatis defenſor eſſe debet, qui cum rectè ſentit, loqui non metuit nec erubeſcit, *Ambroſius.*

Veritas ſola liberat, ſola ſalvat, ſola lavat, *Bernardus.*

Non amat veritas angulos, *Idem.*

Obſequium amicos, veritas odium parit, ſcil. apud perverſos. *Terentius.*

VOTUM.

Votum offerunt Deo homines tribulationibus oppreſſi, ut liberentur. Debellato Iſraël & ablatâ prædâ, votum vovit Iſraël Deo, & poſteà victor fuit, *Num.* 21. *&* *Judith.* 20. Viri qui erant in navi cum Jona tempore tempeſtatis timentes immolaverunt hoſtias, & voverunt votum Domino, *Jonæ* 1. Antiochus poſtquam percuſſus eſt à Domino inſanabili plaga, vovit ſe mirabilia facturum, ſi evaderet mortem, 2. *Machab.* 9.

Votum indiſcretum non debet facere, aut ſervare. Tale votum fecit Jephte, quando promiſit immolare quod primo ipſi occurreret, *Jud.* 11. Pro indiſcreta & mala cauſa vovit Abſalon, volens rebellare patri, 2. *Reg.* 15. Crudele votum & impium fecerunt Judæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil guſtare, donec occidamus Paulum, *Act.* 23.

Votum facientes debent votum reddere. Ideò Anna quæ vovit pro filio obtinendo, ſtatim cum obtinuit filium, adimplevit votum, 1. *Reg.* 2. Aza Rex Juda quæ voverat pater ſuus obtulit in domo Domini, aurum & argentum, ut oſtendatur, quod aliquando vota Patrum debent reddere filii & hæredes, 2. *Paral.* 15. Omnis populus poſt victoriam venit in Hieruſalem & tulerunt holocauſta & vota ſua, *Jud* 16.

ZELUS BONUS.

Zelus bonus eſt arguere acriter delinquentes. Nam videns Neemias onera portantes & uxores ducentes alienigenas, & objurgavit eos, & acriter arguit, *Neemiæ* 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. *Reg.* 18. Miro zelo fervebat Joannes Baptiſta dicens Judæis, Genimina viperarum &c. *Matth.* 3. *Luca* 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere. *Matth.* 14. *Marc.* 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Phariſæos, dicens, Væ vobis Scribæ & Phariſæi &c. *Matth.* 3. Ardenti zelo Stephanus arguebat Judæos, dicens, durâ cervice &c. *Act.* 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallaciâ, *Act.* 13.

Zelus bonus eſt etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moyſes iratus eſt de vitulo facto à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, *Exodi* 32. Multum placuit zelus Domino, quem habuit Phinees, quando transfodit adulterantes, *Numer.* 25. Præcepit Joſue Achior lapidari & ſupellectilem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, *Joſue* 7. Magnus erat zelus Mathatiæ, qui trucidabat homines impios ſuper aram Domini, 1 *Machab.* 2. Plures ejecit Dominus vendentes & ementes de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan.* 2. *Luca* 19.

ZELUS INDISCRETUS.

Zelus indiſcretus eſt, quando correctio non procedit ex juſtitia, ſed ira vel vindicta. Sic Abiſai voluit amputare caput Semei maledicentis David, ſed David id non permiſit, 2. *Regum* 18. Jonas iratus propter hederam deſiccatam, volèbat ut Deus deſtrueret Civitatem, *Jonæ* 4. Jacobus & Joannes irati, quia nuncii Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de cœlo deſcenderet, & conſumeret non recipientes, ſed Chriſtus reprehendit eos, *Luca* 9.

Zelus erat indiſcretus Judæorum pro obſervatione Sabbathi, quando Chriſtum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, *Matth.* 12. Item quando argue-

arguebant diſcipulos Chriſti eſurientes, quod in Sabbatho ſpicas evellerent, & manducarent, *Matth.* 12. Non erat etiam diſcretus zelus Diſcipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit ſuper caput Domini, Juda obmurmurante quod pretium iſtius unguenti non daretur egenis, *Matth.* 26. Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non ſatis conſiderato amputavit auriculam ſervi Principis Sacerdotum, *Matth.* 26. S. Paulus ante ſuam converſionem zelo non bono æmulator exiſtens paternarum traditionum, trahebat Chriſtianos viros ac mulieres vinctos in Hieruſalem, *Actor.* 8. Denique Judæi videntes, quod univerſa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Barnabæ, Repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, *Act.* 13.

Homo zeloſus, ſed indiſcretus eſt ſicut Equus generoſus, qui frænum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas, & ſeipſum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit; ſic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perſpicilium viride imponitur non diſcernit colores, ſed omnia etiam candida, ipſi apparent viridia: ſic zelus hominis indiſcreti nequit diſcernere inter bonum & malum, juſtum & iniquum, ſed omnia vult judicio imprudenti accomodare, & ſuo pede curvo omnia metiri. Vide *Correptio fraterna, Charitas, Ira, Invidia.*

Ut in Apparatu præcedenti quælibet Materia promptius reperiatur, hic ſingulorum Titulorum indicem ſuo ordine ſubnecto.

SYLLABUS APPARATUS

Alphabetici præcedentis.

Abnegatio. pag. 4
Abſtinentia. 6
Acedia, Otium. 10
Accuſatio. 11
Adulatio. 11
Ambitio. v. Superbia infra.
Amor Dei. 12
Amor proximi. 13
Aſtutia. 14
Avaritia. ibid.
Auxilium Dei. v. Benignitas Dei.
Beatitudo. 16
Bellum. v. Diſcordia.
Baptiſmus. 17
Benignitas Dei. ibid.
Blaſphemia. 18
Bonitas Dei. v. Benignitas.
Caſtitas. 18
Calumnia. v. Detractio.
Charitas. 19
Chriſtus. ib.
Communio v. Eucharistia.
Confeſſio peccatorum. 20
Conſilium bonum. 21
Conſilium malum. ib.
Conſolatio divina ib.
Conſtantia. 22
Contemplatio. v. Oratio.
Correptio fraterna ib.
Curioſitas. 23
Deipara. 23
Detractio & Calumnia. 24
Deus, v. Amor Dei, Benignitas, &c.
Diſcordia. ib.
Dilectio. v. Amor.
Duritia cordis. 25
Ebrietas. 26
Eccleſia. ib.
Eleemoſyna. v. Liberalitas, Amor proximi, &c.
Exhortatio. 27
Euchariſtia. 28
Fallacia. v. Adulatio, Aſtutia.
Fides in Deum. 29
Filiorum educatio. ib.
Fortitudo. 30
Furtum. v. Avaritia.
Gloria Cæleſtis. 31
Gratitudo erga Deum ibid.
Gratitudo erga homines. ibid.
Gula. 32
Hæreſis. v. Fides Eccleſia.
Homicidium 32
Honor parentum. 33
Hoſpitalitas. ib.
Humilitas. 34
Hypocriſis 35
Jactantia. v. Superbia.
Jejunium. v. Abſtinentia.
Infernus. 35
Ingratitudo. 36
Inimicitia, Odium, Diſcordia. ib.
Iracundia. 37
Intentio bona, aut mala.
Ira. ib.
Invidia. ib.
Iracundia, v. Inimicitia.
Judicium juſtum. 38
Judicium iniquum. ib.
Juramentum. 39
Juſtitia Divina. ib.
Lex divina, v. Obedientia
Liberalitas. 40
Luxuria. 41
Maria Virgo, v. Deipara.
Matrimonium. 42
Mendacium. ib.
Mors. 43
Mundi contemptus, v. Abnegatio.
Obedientia. 44
Odium, v. Inimicitia, Invidia.
Opus & Intentio. 45
Oratio. ibid.
Otium, v. Acedia, Opus bonum.
Patientia. 46
Pax. 47
Peccatum. 48
Pœnitentia. ib.
Perſeverantia. 49
Prædicatio. v. Exhortatio
Prudentia, v. Sapientia.
Sabbathi obſervatio 50
Sapientia, Prudentia, ibid.
Sacrum, v. Euchariſtia.
Sobrietas, v. Abſtinentia, Ebrietas.
Spes, Fiducia. 51
Superbia. 52
Temperantia, v. Abſtinentia, Ebrietas, Gula.
Tentatio. 53
Timor Domini. 53
Tribulatio. 54
Voluptas, v. Luxuria.
Veritas 54
Votum. 55
Vita æterna, v. Beatitudo Gloria cæleſtis.
Zelus bonus. 55
Zelus indiſcretus. ib.

PRA-

PRAXIS DICTIONEM CONFICIENDI

Ex

Apparatu præcedenti, & ſequenti in Doctrina Chriſtiana.

§. I.

Praxis conficiendi primam partem Dictionis.

P*Rima pars Dictionis, facilè componi poterit ex ſola* Narratione *Evangelii, quod præſenti Die occurrit, adhibita quadam amplificatione, & ornatu oratorio magis obvio, & ex rei natura deſumpto. Ars autem hujus amplificationis in eo conſiſtit primò, ut ſingulæ partes Evangelii pluribus verbis & ſententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, reſponſiones, ſimilitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi præſentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitetur, ut infra in exemplo oſtendetur.*

Secundò, aſſignando cauſas, *cur ſingula à Chriſto dicta aut geſta fuerint, v. g. ad noſtram doctrinam, ad pœnam malorum, præmium bonorum, &c.*

Tertiò, expendendo modum *rei geſtæ, v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quæ narratur à Chriſto, aut alia perſona, geſta fuerit.*

Quartò, idem declarando aliqua comparatione aut ſimilitudine, quales ſupra in Apparatu ad ſingulos ferè Titulos ſubjiciuntur. Debet autem ejuſmodi ſimilitudo *non verbo abſolvi, ſed per partes deduci, comparando ſingulas ejus proprietates cum re aut perſona cui illam applicare intendimus. Exempli cauſa: quando Amorem Dei cum Igne comparamus, oportet conſiderare Ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem & negligentiam in obſequio divino: Ignis diſſolvit glaciem; ita amor cor peccatoris in lachrymas reſolvit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenſo domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratiæ divinæ: ignis ſemper aſcendit ſurſum, amor divinus ſemper animam à rebus terrenis ad cœleſtia attollit, &c. Simili modo alia* exempla, & *ſimilitudines, quæ breviter aſſignantur, poterunt latius deduci, & ad præſentem materiam applicari.*

Hoc autem ut facilius fiat, in ſingulis dictis aut factis latius exponendis, conſideranda ſunt circumſtantiæ, quæ memoriæ cauſâ hoc verſiculo aptè comprehenduntur.
Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicæ primæ Adventus de extremo judicio, quæ infra inter Dominicas prima occurret.

Primæ partis exemplum: Narratio Evangelii.

PRoponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de ſecundo Chriſti Adventu, & de ſignis præcedentibus judicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipſe Chriſtus, Deus & homo, judex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem poteſt fallere, quia eſt bonitas infinita, nec poteſt ipſe falli, quia rerum omnium etiam futurarum ſcientiam habet.

Cur ea nobis pronunciavit? ut præparemus nos ad judicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per pœnitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo judicio ſeverè vindicanda. *Simile*, ſicut latrones ſolent abſtinere à rapinis, quando vident coram ſevero judice ſibi brevi comparendum eſſe.

Quomodo Chriſtus illa prædicit? ſummo affectu erga noſtram ſalutem, tanquam providus parens, qui ſollicitè monet filium, ut caveat à periculo tempeſtatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. *Erunt ſigna.* Sed *ubi* illa ſigna apparebunt, ut poſſimus ea cognoſcere? *In ſole, & luna, & ſtellis*, nempe in loco maximè conſpicuo, ante omnium oculos, in ipſis cæli luminaribus, ut nemo ea poſſit ignorare. Vis ſcire, *quænam* erunt illa ſigna *in ſole, &c.* Erunt eclipſes, tenebræ, fulgura, & ſtellæ de cælo cadentes. *Comparatio:* Cogita quo terrore concutimur, quando ex aliqua parte cæli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conſpicimus, *quanto magis*, quando illa totum orbem occupabunt. *Tranſitio.*

Sed ne putemus ſigna judicii extremi in cœlo tantum futura, pergit Chriſtus; *Et in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.* Quomodo trepidabunt homines & maximè peccatores ad hanc preſſuram ex terra, & horrendum ſonitum ex turbatis totius Oceani fluctibus; *Areſcentibus* (inquit) *hominibus præ timore & exſpectatione quæ ſupervenient univerſo orbi. Nam virtutes cœlorum movebuntur. Quanto magis* debent commoveri corda peccatorum & reſolvi ad lachrymas pœnitentiæ, *ſimile*, ſicut poſt magna tonitrua ſolent nubes in pluvias reſolvi, *Tranſitio.*

Poſt hæc tremenda ſigna in cælo, terra, & mari videamus quid ſequatur. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate.*

O quam erit hoc ſignum jucundum Chriſti amicis, è contrario, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum majeſtate magna, *quare?* quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra ſtabunt judicandi omnes Reges, Principes, & univerſi homines qui ab initio uſque ad finem mundi vixerunt. *Simile*, ſicut Rex ſolet ſumma cum majeſtate & frequentia comparere, quando in publico tribunali judicium exercet. *Simili methodo pergendum eſt, enarrando reliquam partem Evangelii.*

II.

Praxis conficiendi ſecundam partem Dictionis.

P*Ro ſecunda parte Concionis, eligenda erit ex eodē Evangelio aliqua* ſententia *particularis, quæ erit idonea ad inſtituendum diſcurſum de aliqua virtute, aut vitio, aut alia doctrina ex mente concionatoris.*

Ut pro hoc diſcurſu materia apta inveniatur, in Indice ſuprà concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina, circa quam ſententia electa, præcipuè verſatur; ut ſi ſit Amor Dei, *Vide in littera A; ſi ſit* Juſtitia, *vide in littera I. & ſic de cæteris. Ubi nota, quando eſt diſcurſus de* virtute, *poſſe etiam materiam peti ex* vitio *illi contrario, & contrà, v. g. ſi agitur de* Amore *videndus eſt etiam titulus de* Odio *vel* inimicitia, *vel* invidia.

Poſtquam in Indice inventa eſt materia, & exempla ad mentem Concionatoris idonea, expedit illa fuſius legere in ipſa Scriptura loco citato. Deindè debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta de-

ſcribi & deduci ad ſcopum à Concionatore intentum. Deductio autem illa ferè conſiſtet in artificio, quod ſuprà oſtendimus in narratione Evangelii.

Exempli causâ ex præſenti Evangelio eligitur hæc particularis ſententia: Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate, *nempe ad judicandum. Quæratur ergo in Indice* Judicium, Juſtitia, *& ex illis deſumatur materia & diſcurſus juxta methodum ſequentem.*

Secundæ partis exemplum, in Sententia deducenda.

T*Unc videbunt Filium hominis venientem in nube, &c. Quinam* videbunt? totus mundus, juſti, & impii ſimul congregati. *Quid* videbunt? Filium hominis ſcil. Chriſtum cujus paſſionem & mortem ſpreverunt. *Quare* tunc Chriſtum videbunt in nubibus venientem? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono judicium exerceat. (Vide *Judicium juſtum* & ex eo reliqua compone hoc modo) Judex ut rectè judicet, debet cauſas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex ſapientiſſimus, 3 *Reg.* 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant, utra eſſet vera ejus mater: ut veritatem exploraret, voluit infantem in medio collocari, & deinde juſſit ſibi gladium adferri, dicens, ſe velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. *Quid* hic factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis mater, nulla ejus commiſeratione tacta, voluit illum in duas partes diſſecari. Altera vero totis viſceribus commota exemplo juſſit potius infantem vivum atque integrum alteri conſignari. Hinc ſtatim collegit Salomon cauſæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele, quæ narratur *Daniel* 13. In occulta cauſæ veritate indaganda. Suſanna nobilis matrona à duobus ſenibus adulterii falſo accuſata ad extremum ſupplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Suſannæ innocentiam ſibi explorandam ſuſcepit. Quid hic faceret? Cauſa erat occulta, aderant accuſatores ætate & auctoritate graves, populus ad ſupplicium convenerat, Suſanna jam jam lapidibus obruenda erat (*Narretur deccre reliqua hiſtoria, & veritas tandem detecta.*)

Ecce quanta cura & ſagacitate opus eſt judicibus, ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Chriſto ſupremo judici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Judex ergo cum ſedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in ſylvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione geſtum eſt, ante judicis oculos manifeſtè apparebit.

Cognitionem cauſæ & criminis ſequetur juſtitia: (Vide *Juſtitia Dei*, & indè perge hoc modo.) Juſtitia requirit, ut qui peccando mala aliis intulerunt ipſis pari menſurâ mala infligantur. Superbus Aman odio incenſus in Mardochæum eo quod ſibi genua non flecteret, curavit erigi excelſum patibulum ut in eo ſuſpenderetur: *Fuſius Eſtheris* 7. Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit, ipſe ſuſtinuit. Nam à Rege Aſſuero morti adjudicatus eſt, ut ex patibulo quod Mardochæo erexit, ipſe penderet. *Aman* eſt peccator, qui non dubitat aliis facto, aut verbo, aut pravâ voluntate injuriam inferre. *Aſſuerus* eſt *Chriſtus*, qui peccatorem in extremo judicio pari ſupplicio adjudicabit. Hanc divinæ juſtitiæ menſuram ut clariùs intelligatis, ponite ante oculos Viros iniquos, qui curarunt Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti. *Fuſius ex Daniel.* 14. Concluſit Dominus ora leonum, ne innocentem attingerent. Sed homines ſcelerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum conjecti extemplo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio inſtar Danielis homines innocentes à peccatoribus injuſtè vexati ſtabunt illæſi & ſecuri. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripientur. *Plura exempla ſi velit ex eodem Indice.* Concluſio.

Cavendum igitur peccatum à juſto judice tam ſevere vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda ſuperbia, cavenda invidia &c. *Deſcendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit ſuos admonere, quæ etiam in Indice videri poſſunt, & per Exempla ibi poſita dilatari.*

§. III.

Tertiæ partis praxis & exemplum, ut ſupra de Sententia.

L*Evate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Quis* hæc verba profert? Chriſtus, qui non tantum eſt ſeverus judex, ſed etiam benignus conſolator. *Quibus* hæc dicuntur? Juſtis & piis hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppreſſi, nec permiſſi caput attollere, tunc tandem in die judicii illis dicetur, *Levate capita veſtra.* Vide, *Tribulatio, Tentatio, Patientia*, & ex illis (ſicut ſupra ex *Juſtitia*) ſeligantur exempla Joſephi, Tobiæ &c. quibus oſtendatur, juſtos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur, in die judicii viſo Redemptore habituros gaudium, gloriã, conſolationem; pro quo videri poteſt in Indice, *Conſolatio, & Gloria æterna. Poterit, ſi velit, pergere ad aliam ſententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim jam aſſignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis ſuæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apoſtrophen ſermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad propoſita firma & ſcopo dictionis conſentanea vehementius excitare.

Ad hæc plurimũ conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo ſuppliciter poſtulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illũ in ſe concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertio, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accuratè obſervare, eumque [illegible] in praxim reducere, quantum propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus [illegible] placere ſolet, qui minimè affectus apparet.

Porrò, ut prædictus Apparatus & praxis ex [illegible] concionandi facilius ab incipientibus in uſum [illegible], aſſignamus infra per reliquas Dominicas Evangelium diei: Puncta ſive ſententias ex eo ſelectas & conceptus de ſingulis punctis ad concionandum idoneos, [illegible] ponimus ad ſingulas ſententias Titulum in Indice [illegible] Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua ſententiam [illegible] & conceptum facilè & copioſè deducat.

Denique eâdem praxi, quâ nos pro ſingulis Dominicis & Feſtis, pro faciliori tantum norma, aliquas ſententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cum placuerit, ſententias alias ex eodem Evan-

Evangelio eligere, & illa materia quam habeo in Apparatu accommodare.

Ad extremum obſerva, materiam prædicatione peti poſſe non tantum ex Apparatu, ſed etiam ex Controverſiis ſuperius tractatis, & Exemplis aliisque in Catecheſi inſtruendis, eorum Indices aut Titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei myſteriis, & officiis juſtitiæ Chriſtianæ exempla ſelectiſſima fuſius deducuntur.

MATERIÆ DICTIONIS

In Dominicis per annum.

DOMINICA I. ADVENTUS.

Evangelium, *Luca 21. Erunt ſigna, &c.*

I. NArratur totum Evangelium Dominicæ: *Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis*, juxta praxim primæ partis ſuprà.

II. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate.* Adventus Chriſti erit peccatoribus tremendus, quia ſtricto judicio omnia occulta examinabit, & pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Apparatu *Judicium* [illegible], *Juſtitia divina*.

III. *Tunc videbunt.* Hæretici Chriſtum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Euchariſtia, aut in vera Eccleſia agnoſcere. v. *Euchariſtia, Eccleſia. Tunc videbunt* Avari Chriſtum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. *Eleemoſyna. Tunc videbunt* Chriſtum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum. V. *Luxuria, Aſtutia, &c.*

IV. *Levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra.* Juſti & pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio & conſolatione. Vide *Tribulatio, Conſolatio* Et infra in *Catech. c. 5. in fine 4. Noviſſima.*

Conceptus alii de eodem Evang.

ERunt ſigna in ſole, luna & ſtellis. Poſuit Deus tam multa & [illegible] ſigna futuri judicii, & Mortis: quia horum memoria maximi momenti eſt ad naturam converſionis, & virtutis exercitium. v. ſup. *Mors, Judicium.*

Cælum, & terra tranſibunt. Omnia hujus mundi ſunt fluxa, & mutabilia, ut honores, opes, ſanitas, amici, præter ſolum Deum; ideò rectè additur: *Verba autem mea non præteribunt.* Quia veritas Domini manet in æternum, & ea ſola hominem fœlicem facit. Vide ſupra in Apparatu V. *Veritas.*

Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me. Scandalizantur in Chriſto qui nolunt ſequi doctrinam & exemplum illius, ut Humilitatem, Patientiam, Charitatem &c. de quibus ſupra in *Appar.* Nihil magis ſcandalizat Eccleſiam Chriſti, quam improbitas Chriſtianorum.

Dominica II. Adventus.

Matth. 11. *Cum audiſſet Joannes &c.*

I. NArratio totius Evangelii, juxta praxim Narrationis ſupra.

II. *Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti.* Ut S. Joannem [illegible], ita juſtorum vitam exercet Deus per [illegible] pericula paſſionum, morbos paupertatem, perſecutiones in hoc mundo, [illegible] ut purum aurum in igne probatur, ita juſti in tribulatione. Vide in Apparatu, *Patientia*, & varia ejus exempla, & documenta.

III. *Fuiſtis videre arundinem vento agitatam.* S. Joannes [illegible] in adverſis conſtans, ſed homines reprobi [illegible] arundinis cum omni vento [illegible] facile inclinantur ad peccatum. V. *Conſtantia, Occaſio peccati*, & ſpecies peccati, *Superbia, Avaritia, &c.* Item *Catech. c. 3 de præceptis.*

IV. Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præſertim nova) debeat miraculis confirmari, vide ſupra in *Polemicis* part. 1 pag. 40.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

CÆci vident, claudi ambulant &c. *Matth. 11* Peccatores alii cæci, alii claudi, alii leproſi &c. de hoc vide A Lapide ad Epheſ. 3. v. 1. item 2 Tim. 2. v. [illegible] fine.

Quid exiſtis in deſertum videre arundinem vento agitatam. Fragilitas humana inſtar arundinis, quæ fortunæ ventus expoſita eſt.

Hic dici poteſt, quàm fortitudinem Joannes per tribulationem obtinuerit, quam hominem Chriſtianum decet, nam inconſtantia multorum fide & virtute avertit. A Lapide Epheſ. 4. v. 13. n. 140.

Abeuntibus illis cæpit Jeſus dicere Chriſtianum eſt defendere honorem alienum, juxta illud: *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.*

Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me. Scandalizantur in Chriſto qui non ſequuntur doctrinam & exemplum ejus. Nam illorum improbitas ſcandaloſa eſt Chriſto & Eccleſiæ.

Dominica III. Adventus.

Joan. 1. *Miſerunt Judæi &c.*

I. NArratio Evangelii, juxta praxim Narrat. ubique ſervandam.

II. *Tu quis es?* Homines ſuperbi & qui ſe jactant, ſolent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potiùs interrogare & examinare ſeipſos, & ſua vitia. Vide in Apparatu, *Jactantia, Superbia.*

III. *Ego vox clamantis in deſerto.* S. Joannes ex humilitate dicit ſe tantum eſſe *vocem*, quæ eſt res leviſſima. Sed meliùs id poſſunt dicere multi homines qui tantum habent verba & voces, & nihil veritatis, v. *Humilitas, Mendacium.*

IV. *Ego Baptizo in aqua*, Baptiſmus Joannis tantùm habebat aquam pœnitentiæ, ſed Baptiſmus Chriſti confert etiam gratiam, & ſalutem. V. *Baptiſmus*, item in *Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

COnfeſſus eſt & non negavit, *Joannis 1.* Mendacium homini noxium & pernicioſum, quapropter omnibus ut peſtis fugiendum; nam ex mendacio veluti ex fonte promanant, duplicitas, injuſtitia, furtum &c. Simplicitas ſeu ſinceritas amplectenda, è contra vero hypocriſis fugienda. Confeſſio recta & ſincera hominem ducit ad vitam cœleſtem, duplicitas & hypocriſis ad vitam gehennalem.

Ego vox clamantis in deſerto parate viam Domini, Humilitas Joannis maxima fuit, & ex humilitate in tantum evaſit ſanctum ut ſacræ paginæ non ſurrexiſſe majorem inter natos mulierum Joanne Baptiſta, de eo teſtentur: ſi igitur ipſius veſtigiis inſiſtere velimus, oportet in omnibus actionibus humilem eſſe, præcipuè tamen hæc virtus exercenda eſt, dum nos ad ſacrã ſynaxim præparamus deinde via, quæ eſt anima noſtra, præparanda eſt, & videndum, num illa recta ſit, id eſt, num illa ſemper

ſemper habeat rectam intentionem, num ſit juſta ſuum cuique tribuendo, quod ſuum eſt? Modus quo illa diſponantur eſt confeſſio frequens, fuga occaſionum, emanſio è conſortio pravorum, bona propoſita, &c.

Dominica II. Adventus.

Lucæ 3. *Anno quintodecimo.* Narr. Evang.

I. PRædicans Baptiſmum pœnitentiæ. Pœnitentia neceſſaria: eſt ſecundus Baptiſmus. V. *Pœnitentia, Baptiſmus, Confeſſio peccatorum.* Eadem in *Catech. c.* 14.

Hæretici male negant *Baptiſmum Pœnitentiæ* per Confeſſionem, & Abſolutionem Sacerdotis: vide *in Polemicis part.* 1. *pag.* 31.

II. *Parate viam Domini*: virtutes quæ requiruntur ad parandam viam Domini in noſtra anima, V. *Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio &c.*

III. *Omnis mons, & collis humiliabitur.* Superbi ſicut montes ſupra alios elati, à Deo deſeruntur, & humiliantur: V. *Superbia.*

Nativitas Domini.

Lucæ 2. *Exiit edictum* Narr.

I. NAtus eſt vobis hodie Salvator. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium ſuum pro nobis incarnari, & in ſtabulo naſci. Vide *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum, Chriſtus.*

II. *Invenietis infantem pannis involutum & poſitum in præſepio.* Si Filius Dei è cœlo ad ſtabulum ad nos deſcendit, quomodo non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare, V. *Humilitas, abnegatio.*

III. *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Homines bonæ voluntatis debent ex amore Chriſti habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conſcientia. Vide *Pax, Concordia.* Item *Odium, Invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

IN*clinavit eum in præſepio, quia non erat &c. Lucæ* 2. Cor noſtrum tabernaculum eſſe debet Chriſti JEſu naſcentis.

Gloria in altiſſimis Deo & in terra pax hominibus &c. Divinæ perfectiones communicantur à Chriſto nato hominibus bonæ voluntatis.

Cum in formam Dei eſſet, exinanivit ſeipſum. Philip. 2. Cur Dei filius ſe ad ſummam inopiam exinaniverit & humiliaverit? nempe ut nobis exemplum præberet, quomodo nos in hoc mundo gerere debeamus.

Parvulus natus eſt nobis, Iſaiæ 9. Facilius nobis cum filio Dei parvulo ſalutis negotium tractatur. 2. Datus eſt parvulus ductor pauperis & cæci hominis mendicantis. 3. Datus eſt nobis Dei filius obſes & pignus noſtræ redemptionis.

Tranſeamus uſque in Bethlehem. Tranſeamus de via peccatorum ad viam virtutum. 2. Ignis cæleſtis, & divinus abſconditus ſub cinere mortalis corporis.

Exultavit ut Gigas ad currendam viam, Pſal. 18. Deſideravit valde filius altiſſimi opus redemptionis noſtræ.

Invenietis infantem pannis involutum &c. Filius Dei natus, mundo ignotus, & puer expoſititius.

Dominica I. poſt Nativitatem.

Lucæ 2 *Erant Joſeph & Maria.* Narr.

I. POſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum. Chriſtus improbis hominibus eſt ſeverus judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam, V. *Juſtitia divina, Benignitas Dei, Gloria cæleſtis.*

II. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Sicut hic Deiparæ, ita juſtis hominibus tribulationes proveniunt ad ſalutem, V. *Tribulatio, Patientia.*

III. *Quæ non diſcedebat de templo jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.* Et ideò meruit Chriſtum videre, V. *Jejunium, Oratio.*

Circumciſio Domini.

Lucæ 2. *Poſtquam conſummati*, Narr.

I. POſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer. Debent Chriſtiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam &c. V. *Peccatum, Pœnitentia, Abſtinentia, Luxuria, Gula.*

II. *Vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Id eſt Salvator. Chriſtus pro ſtrena novi anni offert in circumciſione ſuum ſanguinem pro hominum ſalute, vide *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum.*

III. Quot modis ſe Chriſtus hominum Salvatorem demonſtrat, V. *Chriſtus.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT circumcideretur puer, Lucæ 2. Circumciſio ſpiritualis eſt ſenſuum mortificatio.

Vocatum eſt nomen ejus JEſus. 1. Hoſtes animarum amicitia nominis Jeſu. 2. reliquit Dominus nomen Terribile quod in lege veteri terrebat, & illud mutavit in dulciſſimum nomen Jeſus, 3. Virtute nominis Jeſu David vicit Goliath: & nos vincemus diabolum, 4. In circumciſione Salvator noſter maximè fuit humiliatus, & in receptione nominis Jeſu maximè fuit exaltatus. Ita & nos &c.

In nomine Jeſu omne genu flectatur &c. *Philip.* 2. Nomen Jeſu innocenti ubique auxilium.

Exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Exaltati ſumus per Jeſum fratrem noſtrum ad ſtatum filiorum Dei, de ſtatu filiorum diaboli.

Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, Epheſ. 4. Renovandus homo intus & foris ad imaginem Dei.

Et vocatum eſt nomen ejus Jeſus. Oportet nos implere menſuram nominis Chriſtiani cum Jeſu per virtutes illius.

Epiphania Domini.

Matth. 2. *Cum natus eſſet &c.* Narratio.

I. VIdimus ſtellam ejus in Oriente. Fides eſt ſtella quæ ducit nos ad Chriſtum, v. *Fides, Obedientia, &* in *polemicis argumenta, Fides, pag.* 16.

II. *Renuntiate mihi, ut ego veniens adorem eum.* Similes ſunt Herodi hypocritæ & hæretici qui ſimulant pietatem, v. *Hypocriſis, Intentio, Aſtutia.* Item, Genius fallax Hæreticorum, p. 151.

III. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, myrrham.* Per hæc tria munera ſignificatur Chriſto offerenda Fides, Spes, Charitas ſive Amor Dei. Item paupertas ſive abnegatio ſui, caſtitas, obedientia, V. Singulas illas virtutes in Apparatu.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce magi, *Matth.* 2. Non adeo miratur Evangeliſta de paſtoribus quam de magis, qui pauperes & illiti facilius Chriſtum quærunt, quam divites. Mirandum inſuper ... Principes & Reges ... paupertatem amplexos, cum paſtores pauperes ... vivunt.

ab

Ab Oriente venerunt. Peccator illuſtratus lumine gratiæ Dei ad eum ſe convertit. 2. Ab infantia Deus diligendus eſt.

Ubi eſt qui natus eſt Rex. Chriſtus Rex & Dominus univerſorum merito nuncupatur.

Intrantes domum invenerunt puerum. Dominus ab humilibus invenitur,& à ſuperbis ſe ſubducit.

Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? vidimus ſtellam ejus. Gravius obdurati & ingrati,& ſcientes,quam ignorantes peccant.

Procidentes adoraverunt eum. Non legitur paſtores eum adoraſſe,quia ſignum ſublimis animi eſt, ſe humiliare, Regiæ quoque dignitati conveniens.

Obtulerunt ei munera. Offerenda nobis ſunt munera puero Jeſu, nempe aurum charitatis, thus pietatis, mirrha amoris,orationis & mortificationis.

Vidimus ſtellam ejus. Fruſtra nobis ſtella divinæ gratiæ lucet,ſi non ductum ejus ſequamur.

Dominica I. poſt Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cum factus eſſet Jeſus.* Narratio.

I. I*Nvenerunt Jeſum in templo.* Jeſus invenitur in vera Eccleſia,& in Oratione, v. *Eccleſia, Oratio.* Item, Notæ veræ Eccleſiæ &c. *part.1.p.31.*

II. *Neſcitis quia in his quæ Patris mei ſunt,oportet me eſſe.* Serviendum Deo potius, quam mundo aut hominibus, vide *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei.*

III. *Et erat ſubditus illis.* Quantùm debeant honorari parentes, v. *Honor parentum, Educatio filiorum. Et in Catech.c.3. de præcepto honorandi parentes.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*T cum factus eſſet annorum duodecim,aſcendit &c. Lucæ 2.* Hic doceri poteſt quomodo Dominicæ & Feſta ſint colenda, 2. Quomodo parentes infantes ſuos educare debeant in timore Dei &c. 3. Quomodo præcepta Dei ſunt ſervanda & adimplenda.

Secundum conſuetudinem. Bona conſuetudo arripienda,mala vero ſuperanda & extirpanda eſt.

Et non cognoverunt eum parentes ejus. Anima noſtra quandoque Deum perdit,abſque eo quod ſatis advertit ad ſtatum ſuum.

Fili quid feciſti nobis ſic,ecce Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quomodo Deum debeamus quærere in confeſſione Sacramentali, in communione, in templis,in bonis conſortiis &c. ſed non in tabernis,non in hortis voluptatum &c.

Requirebant eum inter cognatos & notos. Deus non eſt quærendus apud amicos & conſanguineos, ſed in oratione & bonis operibus,etiam apud inimicos &c. ſi eos amore proſequamur. Sed amici nonnunquam vocationem Dei malè impediunt.

Et erat ſubditus illis. Quantam ergo pueri obedientiam exhibere teneantur ſuis parentibus, ſuperioribus, & quomodo puniendi eam recuſantes.

Dominica II. poſt Epiphaniam.

Joan. 2. *Nuptiæ &c.* Narratio.

I. N*Uptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ.* Matrimonium honorandum eſt, & ejus leges magnâ curâ ſervandæ tam à viro quam à muliere,in mutuo amore, fidelitate,concordia,vide *Matrimonium.* Et *in Catech, c.4. de Sacram. Matrimonii.*

II. *Omnis homo primo bonum vinum ponit &c.* Mundus primo præbet voluptatem, poſtea dolorem & tribulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem: poſteà lætitiam & præmium æternum, vide *Tribulatio, Tentatio, Patientia.*

III. *Hoc fecit Jeſus initium ſignorum,* vide *Chriſti miracula,* v. *Chriſtus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

N*Uptiæ factæ ſunt in Cana Galileæ, Ioan. 2.* Quanta ſollicitudine nos præparare debeamus ad ſacram communionem: & quomodo puniendi ſunt qui indignè accedunt ad has nuptias ſpirituales.

Vinum non habent. Diva Virgo magnam de clientibus ſuis curam gerit,quibus proſpicit in omnibus,cum ſit apud Deum potentiſſima.

Implete Hydrias. Chriſtus oſtendit exemplo ſuo, quantum patentibus deferendum ſit.

Cum inebriati fuerint tunc id quod deterius eſt. Mundus homines decipit, voluptates eis proponendo, ob quas poſtea tot tormenta toleranda ſunt. 2. Ut mundus hominibus illudit,ita quoque diabolus.

Dominica III. poſt Epiphaniam.

Matth. 8. *Cum deſcendiſſet.* Narr.

I. D*Eſcendente Jeſu de monte, Ecce leproſus veniet.* Leproſus dici poteſt quivis peccator plenus ulceribus ſuperbiæ,avaritiæ,luxuriæ,gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

II. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Chriſtum recurrere, v. *Fiducia, Pœnitentia.*

III. *Vade oſtendite Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata ſua aperire & oſtendere Sacerdoti in Confeſſione ſacramentali, v. *Confeſſio peccatorum:* Item *Sacramentum Pœnitentiæ in Catech. c.4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*Cce leproſus veniens.* Tribulatio hominem Chriſto conjungit & ſi longe ab eo receſſerit,ad Deum reverti jubet.

Adorabat eum. Adoratio Deo ſoli convenit.

Si vis potes me mundare. Tribulatio docet orare, 2. Cordis munditia quanti facienda, 3. Miſericordia Dei in hominibus ſubveniendo maxima.

Acceſſit ad Eum centurio. Qualis fuerit ille centurio, & ex eo quodnam officium ſit Dominorum erga ſervos: & ſervorum erga Dominos.

Domine puer meus jacet in domo paralyticus &c. Peccatum paralyſis eſt qui morbus animam maxime affligit, ſuâ malâ conſcientiâ peccatum mortale homini viam ſternit ad alia mortalia.

Dominica IV. poſt Epiphaniam.

Matth. 8. *Aſcendente &c.* Narr.

I. A*Scendente Ieſu in naviculam,ecce motus magnus factus eſt in mari.* Mundus eſt mare plenum procellis,id eſt,periculis,diſcordiis,litibus, vide *Diſcordia, inimicitia.* Item *Pax.*

II. *Domine ſalva nos,perimus.* Remedium in mundi periculis eſt auxilium Dei invocare, v. *Oratio, Auxilium Dei, Fiducia. Et in Catech. c.2. de Orat. Dominica.*

III. *Quis eſt hic,quia venti & mare obediunt ei.* Si mutæ creaturæ obediunt Dei præcepto,magis homo, v. *Obedientia, Timor Domini, Et in Catech. c. 3. de præceptis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A*Scendens Ieſus naviculam &c. Matth. 8.* Quomodo

mulo Chriſtum præcedentem debeamus ſequi. 2. Præſentia Dei hominem cohibet à peccato.

Ut navicula operiretur fluctibus. Fluctus maris, id eſt, mundi hominem opprimunt.

Ipſe vero dormiebat. Deus in anima afflicta optime quieſcit.

Modica fides &c. Fides nobis ſcutum in omnibus periculis & certaminibus.

Imperavit ventis. Quomodo paſſionibus noſtris, quæ ventis non abſimiles ſunt, imperare oportet.

Dominica V. poſt Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum eſt.* Narr.

I. *Simile factum eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.* Semen bonum eſt fides, aut quævis alia virtus, quæ ſeminatur in anima, ut poſtea proferat fructum vitæ æternæ. v. *Fides, Libertas, Amor Dei &c. Et in Catech. c.1. de fide.*

II. *Venit inimicus ejus & ſuperſeminavit zizania.* Zizania ſunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt. v. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria & alia vitia.*

III. *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem.* Deus permittit probos & improbos ſimul vivere in hoc mundo, ſed in morte & judicio extremo illos ſeparabit, ad præmium, vel pœnam æternam. v. *Mors, judicium, juſtitia divina. Et in Catech. c.5. de quatuor Noviſſimis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cum autem dormirent homines &c. Matth. 13. Inimicus noſter diabolus valde imbecillis eſt, quod vel hinc patet, quia homines non niſi dormientes, vel impeditos aggreditur, quos vincere haud poteſt, niſi velint. Vide ſupra in Apparatu, *Acedia.*

Venit inimicus homo &c. Diabolus nunquam dormit, & ideo inter omnia animalia ſibi vigilantiſſimo draconi aſſimilatur. Quia eſt infenſiſſimus hominis hoſtis, quapropter et nobis viciſſim vigilandum eſt.

Et ſuperſeminavit Zizania. Suſurrones Deo, Angelis & hominibus odibiles.

Alligate ea in faſciculis ad comburendum. Quandoque propter pravos homines etiam boni luunt, & puniuntur à Deo.

Dominica VI. poſt Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile eſt.* Narr.

I. *Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis &c.* Granum ſinapis eſt vera fides in Chriſtum, quæ nunc apparet parva, & humilis, poſteà autem creſcet in gloriam immenſam & æternam. v. *Fides, humilitas, tribulatio.*

II. Granum ſinapis dum manducatur elicit lachrymas, ſed tamen conducit ad ſanitatem: ita pœnitentia nunc cauſat dolorem; poſtea verò ſalutem operatur, vide *Pœnitentia, patientia, tribulatio.* Item in *Catech. c.4. de pœnitentia.*

III. Mundi ſectatores non creſcunt, ſed decreſcunt. Homo non vitans peccata venialia, ſe ad mortalia diſponit.

Dominica Septuageſimæ.

Matthæi 20. *Simile eſt.* Narr.

I. *Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias.* Regnum cœlorum eſt Eccleſia, ad quam Deus homines vocat ut bonis operemur. v. *Eccleſia, Obedientia. Et Fides in Catech. c.1.*

II. *Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei.* [illegible] vide *Intentio bona* [illegible].

III. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.* [illegible] ſalvandi, eo quod pauci deſerunt ſua vitia. Vide *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit conducere operarios &c. Matth. 20. Conſiſtit in labore ſalus, ad quem Deus nos vocat amice, & ſpondet mercedem, 2. Vinea [illegible] Evangelium, eſt anima noſtra, quæ benè colenda, 3. Horæ diverſæ ſunt ætates, nempe puerorum, adoleſcentium, ac ſenum, quibus vocat ad vineam ſuam.

Simile eſt regnum cælorum Patrifamilias. Quam bonus ſit Deus paterfamilias explicat [illegible].

Quid ſtatis hic tota die otioſi. Otium periculoſiſſimum omni creaturæ, cum ſit pulvinar diaboli, & ſepultura vivorum. Nam aqua ſtagnans putreſcit, ferrum quieſcens attrahit rubiginem &c. 2. Non procraſtinanda eſt emendatio vitæ noſtræ, ne tota [illegible], & otioſi reperiamur à judice noſtro.

Redde illis mercedem. Deus ſuperabunde, virtutes ac bona opera noſtra non ſolum in hac vita, verum etiam in futura remunerat, 2. Injuſta retentio mercedis quam operarii labore ſuo promeruerunt, eſt peccatum in cœlum clamans.

Murmurabant &c. Murmuratio quantum ſit malum, vide in Apparatu, *Detractio.*

An oculus tuus nequam &c. Cur oculus & non lingua reprehenſa eſt? Ratio eſt, quia [illegible] non lingua.

Multi ſunt vocati, pauci vero electi. [illegible] prædeſtinationis nemo [illegible] à bonis propoſitis dejicere debet, v. *Tom.* 1. in controverſiis.

Dominica Sexageſimæ.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

I. *Semen eſt Verbum Dei.* Magni facienda eſt Fides & Prædicatio verbi divini, quia eſt ſemen vitæ æternæ vide *Fides, Prædicatio.*

II. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Neceſſaria ad ſalutem perſeverantia in fide, & bonis operibus inter perſecutiones, vide *Perſeverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

III. *Hi ſunt qui in corde bono & optimo fructum afferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non poteſt ſine patientia, v. *Patientia* [illegible] *gatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit qui ſeminat &c. Lucæ 8. Docemur his verbis, quomodo ſeminator verbi Dei ſe gerere debeat, 2. quod ſemen ſit verbum Dei, ager anima noſtra, ſeminator Chriſtus, 3. Qualis debeat eſſe terra, ut fructum proferat.

Cecidit in terram bonam. Terra bona [illegible], qui [illegible], verbum Dei cuſtodiunt [illegible] fructus bonorum operum producunt. [illegible] hic poſſet, quam uberes ac ſuaves fructus [illegible] anima noſtra [illegible].

Aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, [illegible]

Omnis

Omnis reſpectus humanus contemnendus, quia non curandum eſt nobis, num ab hominibus deſpiciamur ac nihil ſiamus, dummodo apud Deum valeamus.

Super petram. Petra ſunt omnes obdurati ac inveterati peccatores, qui verbum Dei percipientes nullum fructum ex eo germinant, nec producunt.

Inter ſpinas. Impedimenta verbi Dei ſunt, peccata, divitiæ, proſperitates &c. Hic advertendum quod ex quatuor ſeminis partibus, una tantum bene ceciderit ac fructum fecerit, ex quo collige exiguum bonorum numerum.

Dominica Quinquageſima.

Lucæ 18. *Aſſumpſit Jeſus &c.* Narratio.

I. ECce aſcendimus Hieroſolymam &c. Quanta Chriſti benignitas qui ultrò tendit Hieroſolymam, ut pro peccatoribus patiatur. Vide *Benignitas Dei in peccatores, Amor noſter in Deum.*

II. *Et poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.* Maxima conſolatio in tribulatione & perſecutione eſt futura mortuorum reſurrectio. v. *Tribulatio, perſecutio beatitudo.*

III. *Et ipſi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligunt Chriſti in ſe amorem, & beneficia, vide *Ingratitudo, benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce aſcendimus Hieroſolymam, *Lucæ 18.* Paſſio Chriſti graviſſima fuit: ſed memoria illius optimum contra peccata remedium eſt, 2. Unicus locus quietus in mundo eſt, nempe mons Calvariæ ſive crux Salvatoris noſtri.

Cæcus quidam ſedebat ſecus viam &c. Cognitio propriæ miſeriæ, ducit ad quærendum auxilium, 2. Peccatores in via cæleſti, inſtar cæcorum currunt, 3. Exoptanda ac procuranda eſt oculorum cæcitas, in perſpiciendis rebus impudicis, 4. Cuſtodia oculorum valde conducit ad inhoneſtas cogitationes vitandas, 5. E contra oculorum libertas, multorum peccatorum origo, 6. Cæcitas ſpiritualis, deterior corporali eſt.

Quid tibi vis faciam? Domine ut videam. Diabolus homines abducit à via cæleſti cæcitate, & Deus illuminatione reducit, 2. Homo debet ſemper eſſe indifferens ad Dei voluntatem, ſive ad patiendum, ſive ad gaudendum.

Ipſi nihil horum intellexerunt. Affectu terreni, cognitionem ſpiritualium, ac cæleſtium tollunt aut impediunt.

Dominica Quadrageſima.

Matthæi 4. *Ductus eſt Jeſus &c.* Narratio.

I. CUm jejunaſſet quadraginta diebus &c. Quàm utile & ſanctum ſit jejunium Quadrageſimæ, exemplo Chriſti, v. *Abſtinentia, jejunium.*

II. *Accedens tentator dixit ei &c.* Chriſtus voluit tentari, ut oſtenderet Chriſtianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum, v. *Tentatio, tribulatio.*

III. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falſa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat, v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

DUctus eſt Jeſus in deſertum à ſpiritu, *Matth. 4.* Filii Dei, ſpiritu Dei aguntur, qui illorum dux eſt, 2. Diaboli filii ſunt, qui ſpiritu dæmonis ducuntur 3. Spiritus Dei homines ad patiendas difficultates, miſerias, cruces &c. inducit, diabolus vero ad voluptates, 4. Chriſtus in ſolitudinem diceſſit, ut ibi Deum Patrem ſuum nobis jejuniis &c. facilem & placatum reddat, 5. Diabolus interdum hominem tentat ſub ſpecie boni angeli, quem fallit, 6. Armantur juſti à Deo ad victoriam adverſus diabolum, 7. Salutaris cuique abſtinentia, & recollectio mentis.

Et cum jejunaſſet 40. diebus &c. Jejunio vincuntur tentationes & extirpantur paſſiones maximè carnales. 2. Diabolus cum ſuis hæreticis maximus impugnator jejunii eſt.

Accedens tentator Tentatio ut fornax ardens, in qua aurum purgatur, & ſtipula comburitur, id eſt boni præmium accipiunt honoris &c. mali vero conſumuntur, 2. Diabolus bonos ſemper perſequitur.

Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant &c. Diabolus adaptat tentationes juxta cujuſque naturam & indolem, 2. Abſtinentia juſtos ſpiritu Dei confortat & munit, 3. Maluit Dominus convertere panem in corpus ſuum, quam lapides in cibum corporalem, imo mavult Deus duros lapides peccatorum in flexiles & juſtos convertere.

Mitte te deorſum. Se deorſum mittere (id eſt ad terrena deſpicere) filios Dei dedecet, cum mentem noſtram ſemel occuparunt cœleſtia. Juxta tritum illud *nemo mittens manum ad aratrum, reſpiciens retro aptus eſt regno Dei.*

Non in ſolo pane vivit homo. Refectio mentis prævalet refectioni corporis, 2. Sacra communio eſt cibus animæ, 3. Verbum Dei confortat animam adverſus peccata.

Dominica II. Quadrageſimæ.

Matthæi 17. *Aſſumpſit Jeſus &c.* Narratio.

I. TRansfiguratus eſt ante eos. Nempe ante diſcipulos, id eſt, homines pios, qui deſerunt cupiditatem mundi, & aſcendunt cum Chriſto ad montem orationis, aut contemplationis, v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

II. *Domine bonum eſt nos hic eſſe.* Quantum bonum & beneficium eſt eſſe cum Chriſto in vera Eccleſia, in oratione, in operibus bonis, v. *Eccleſia, oratio.* Item *in controverſ. part. 1. cap. 2. de vera Eccleſia* contra hæret.

III. *Surgite & nolite timere.* Qui Chriſtum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem &c. v. *Tim. Domini, fiducia, fortitudo.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

TRansfiguratus eſt ante eos, *Matth. 17.* Peccatum transformat hominem in diabolum, pœnitentia in Angelum.

Domine bonum eſt nos hic eſſe. Neſciunt quid dicant, qui terram cœlo præferunt.

Ducit illos in montem excelſum. Neceſſe eſt hic portemus crucem Chriſti, ut gloriam cœleſtem obtineamus, juxta illud Thomæ à Kempis. *Non eſt alia via, niſi via ſanctæ Crucis*, 2. Maxima eſt ſtoliditas illorum, qui æternæ felicitati renuntiant, ne hic patiantur aliquantulum.

Reſplenduit facies ejus ſicut ſol. Quam inexplicabilis eſt gloria beatorum.

Montem

Montem excelſum. Terminus crucis Chriſti gloria eſt, gloria vero mundi eſt Crux.

Dominica III. Quadrag.

Lucæ 11. *Erat Jeſus &c.* Narr.

I. ERat *Jeſus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Dæmonium mutum habent illi, qui in Confeſſione non aperiunt peccata, & qui non laudant Deum in oratione, vide *Confeſſio, oratio.*

II. *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* Quanta damna adferat diſcordia in regno, in civitate, in familia, v. *Diſcordia, Pax.*

III. *Qui non eſt mecum, contra me eſt.* Deus odit ſimulationem & hypocriſim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocriſis, Intentio recta.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ERat *Ieſus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum, Luca* 11. Dæmonia natura ſua non ſunt muta, ſed muta dicuntur, quia eos, quos obſident, mutos efficiunt, 2. Gravior eſt obſeſſio animæ quam corporis, 3. Collaborandum eſt nobis cum Deo, ut dæmonia ex animabus noſtris exterminet & ejiciat.

Tentantes ſignum de cœlo quærebant ab eo. Deus induratis plura ſalutis media negat, ne gravius poſtea eos punire debeat.

Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum. Aſſociari Chriſto duci oportet, ut inimicum vincamus, 2. Inimicus imbecillis eſt, nam Cani catenato non eſt abſimilis, 3. Diabolus totum hominem poſſidet, dum animam invaſit.

Aſſumpſit alios 7. ſpiritus nequiores ſe. Permittit Deus juſtos à dæmone exerceri, ut ſibi comparent theſaurum virtutum, pravos vero terreri, ut à peccatorum via declinent.

Omne regnum in ſe diviſum &c. Unio animarum fidelium in Eccleſia neceſſaria, 2. Diſſenſio voluntatis humanæ pacem tollit, & diſcordiarum origo eſt.

Erat Jeſus ejiciens dæmonium. Valde grave peccatum eſt puſillis ſcandalo, & peccandi occaſioni eſſe, 2. difficillimum eſt dæmonem (id eſt malam conſuetudinem peccandi) ex anima peccatoris extirpare, 3. Diabolus omnium perditorum hominum ſenſus evertit.

Univerſa arma ejus auferet. Deus diabolum propriis armis impugnat, quia peccatores converſi, olim fuerunt arma diaboli.

Dominica IV. Quadrag.

Joannis 6. *Abiit Jeſus trans mare.* Narratio.

I. ERat *autem proximum Paſcha, dies feſtus Judæorum.* Quanta apud Catholicos debet eſſe obſervatio dierum Feſtorum & Dominicæ, v. *Sabbathi obſervatio.* Et *in Catech.* 3. *de preceptis.*

II. *Diſcubuerunt viri numero quaſi quinque millia.* Exemplo Chriſti quanta debet eſſe liberalitas fidelium erga peregrinos, maximè pauperes, & Religioſos qui Chriſtum ſequuntur, v. *Liberalitas.*

III. *Jeſus ergo, ne facerent eum Regem, fugit.* Docemur hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à ſolo Deo exſpectare, v. *Humilitas, Intentio bona.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

CUm *ſublevaſſet oculos Jeſus, Joan.* 6. Deus in hac vita ſui ſectatores milites ſolatiis gaudiiſque afficit, 2. Proſpicit etiam eis de neceſſariis, tam ad vitam corporalem quam ad ſpiritualem, 3. Spectat Deus afflictionem ſuorum amicorum & [illegible] 4. Præ[illegible]tit Deus in cælo meliorem communica[illegible] tractationem.

Sequebatur eum multitudo magna. Filii Dei perſeverantes in via ſalutis, Jeſum ſequuntur, peccatores [illegible] filii dæmonis, mundum & amorem proprium, 2. Deo non ſerviendum eſt propter mercedem, ut turba de qua Evangelium, ſed ex puro amore.

Unde ememus panes, ut manducent hi. Eleemoſyna Deo gratiſſima, & ad cælum conſequendum quandoque neceſſaria, 1. Divina providentia medium juvandi invenit, dum humana deficit, 3. Deus tantam noſtri providentiam gerit, quantam mater partus uteri ſui, 4. Adjutorio humano deficiente, major conſolatio à Deo exſpectatur.

Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis. Mundanis non ſufficiunt bona quæ poſſident, ſed plura ſemper expetunt, & ſitiunt.

Ut autem impleti ſunt. Nulla mundi bona homini ſatietatem adferre poſſunt, præter Deum.

Dominica V. quæ eſt Paſſionis.

Joannis 8. *Dixit Jeſus turbis.* Narr.

I. QUi *ex Deo eſt verba Dei audit.* Signum eſt prædeſtinationis, Conciones libenter audire & obſervare, vide *Prædicatio. Obedientia.*

II. *Si quis ſermonem meum ſervabit, mortem non videbit in æternum.* Per obſervantiam mandatorum obtinetur vita æterna, v. *Obedientia, Gloria cœleſtis.*

III. *Abraham mortuus eſt, & Prophetæ.* Nemo mortem evadet, debemus igitur ſemper eſſe parati, ut tranſeamus ad alteram vitam, v. *Mors*, Item 4. *Noviſſima in Catech. c.* 3.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

QUis *ex vobis arguet me de peccato Joan.* 8. Arguitur peccator à Deo Creatore, & redemptore de mala vita, 2. Optimus clypeus contra obtrectatores innocentia vitæ, 3. Chriſto ſimilis eſt, qui vere de peccato argui nequit, 4. Arma movenda contra peccatum, inimicum Chriſti & animæ noſtræ, 5. Conſcientiâ bonâ utenti nihil timendum.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Interroget quiſque conſcientiam ſuam. *De peccato*, nihil adeo fugiendum quam peccatum, cum adeo ſit amarum, ut unica ejus guttula, oceanum beatæ dulcedinis amaritudine ſua inficiat.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Ex Deo non ſunt, qui voluntati ejus ac verbo reſiſtunt.

Ego non quæro gloriam meam &c. Deo cuncta noſtra relinquenda, qui melius illa ad bonum noſtrum diriget, cum innocentium, id eſt, bonorum cauſam quaſi habeat ut propriam.

Dominica VI. quæ eſt Palmarum.

Matthæi 21. *Cum appropinquaſſet*, Narr.

I. ECce *Rex tuus venit tibi manſuetus*, Chriſti manſuetudo & humilitas Chriſtianis imitanda, vide *Patientia, Humilitas.*

II. *Straverunt veſtimenta ſua in via.* Hinc colligo non tantùm affectum internum, ſed etiam ſæpè bona externa pro Chriſto exuenda eſſe, v. *Abnegatio, Amor Dei.*

III. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Benedictus

ctus & honorandus Deus in ſuis Sanctis & miniſtris, v. *Amor Dei, Honor parentum*, Item *cultus Sanctorum in cont. part.2.* &c.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce Rex tuus venit tibi manſuetus, *Matth.21.* Feliciſſimus homo eſt, ad quem Dominus Jeſus accedit, infeliciſſimus vero, à quo ille recedit, 2. Rex ſummus eſt, qui ſibi in regno cordis novit imperare.

Aſinam alligatam. Peccatores & ſervi diaboli per aſinam figurari poſſint.

Hoſanna filio David, Non ſunt fideles amici Jeſu, qui eum in ſancta Euchariſtia indignè recipiunt.

Benedictus qui venit in nomine Domini. Mundi favor in odium facile evaneſcit: nunc dicit *Benedictus*, poſt triduum *Crucifige.*

Dominica Reſurrectionis.

Marc.16. *Maria Magdalena &c.* Narratio.

I. EMerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum. Aromata Chriſto gratiſſima ſunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ noſtræ corruptionem, & Chriſti membra ungunt in ſuis pauperibus, vide *Caſtitas, Amor Dei, Liberalitas in pauperes.*

II. *Nolite expaveſcere, Jeſum quæritis Nazarenum.* Non debet timere qui ſeriò Chriſtum quærit, v. *Fides & Fiducia.*

III. *Surrexit non eſt hic.* Per pœnitentiam oportet cum Chriſto reſurgere ex ſepulchro noſtrorum peccatorum, vide *Pœnitentia, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

VAlde mane una ſabbathi veniunt, *Marc.16.* Primus fructus reſurrectionis fervor eſt pietatis, 2. Salvator ab infantia, diligenti & prompto animo quærendus eſt.

Maria Magdalena, &c. Mulieres magis orationi, devotioni, virtuti, deditæ ſunt quam viri: qua de re vide à Lap. 1. *Cor.15. v.3* Item 1. *Timoth.2. v.9. Num.35. v.2.* Magdalena lachrymas triſtitiæ ſeminans, lætitiæ lachrymas collegit, juxta tritum illud, *poſt nubila Phœbus.*

Hac dies quam fecit Dominus, Pſal.117. Poſt mærorem ſequitur lætitia: nam ut ſol occidens rubicundè, ſerenitatis eſt indicium: ita verus ſol ſanguine tinctus moriens cauſa gloriæ & pacis fuit.

Quis revolvet nobis lapidem? Videntes lapidis impedimentum, non omittunt inquirere & proſequi intentum, docendo perſeverantiam, & conſtantiam in bonis operibus & virtutibus neceſſariam; nam illæ virtutes obices vitiorum fervore ſpiritus tollunt, aut facilitant. Quoties quis aliquod bonum opus aggreditur, plurima intercurrere ſolent impedimenta: at peccare volentibus omnia favent.

Viderunt lapidem revolutum. Quanto majores videmus difficultates, tanto magis in Deo confidendum eſt.

Surrexit, non eſt hic. Vere non ſurrexit, qui affectus pravos non exuit, 2. Jeſus è ſepulchro ſurrexit, ſed nobis è ſepulchro peccatorum reſurgendum eſt, 3. Signum reſurrectionis noſtræ eſt renovatio vitæ.

Venit Jeſus januis clauſis & ſtetit in medio &c. Inviſit Dominus amicos pacificè, inimicos metu percellens.

Dominica in Albis.

Joan.20. *Cum ſerò eſſet.* Narr.

I. PAx vobis. Pax ſervanda cum Deo, cum proximo, cum noſtra conſcientia, v. *Pax, Diſcordia.*

II. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus conceſſa poteſtas, v. *Confeſſio peccatorum, Pœnitentia.*

III. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides, v. *Fides, fiducia*, Item *in Catech. c.1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

PAx vobis, *Joannis 20.* Pax quadruplex eſt, de qua vide fuſius apud A Lap. ad *Phil.4. v.7.* & *Coloſſ.3. v.15.* 2. Non intrat pax Chriſti, ut requieſcat, niſi ad pacificos, 3. Refugium & ſecuritas pacis noſtræ in vulneribus Salvatoris.

Nolite timere. Ne in ullum incidamus peccatum, optimum remedium eſt timere DEUM, non homines.

Ubi diſcipuli erant congregati. Ubi charitas & concordia, ibi Deus, juxta ſcripturam, *ubi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.*

Venit Jeſus & ſtetit in medio. Jeſus mediator noſter in medio eſt, omnibus æqualis.

Cum ſero eſſet die illa, & fores eſſent clauſæ. Qui Deum recipere cupit, debet omnes feneſtras ſenſuum claudere, ne diabolus intret per fores apertas, 2 Non procraſtinanda eſt vitæ noſtræ emendatio, ne ſero nos pœniteat, quando fores ſunt clauſæ.

Oſtendit eis manus & latus. Retinuit Salvator noſter illas thecas medicinales, ut nos ſanet, 2. Fruſtra lingua promittit, niſi cor, manus & opera conſpirent.

Dominica II. poſt Paſcha.

Joannis 10. *Ego ſum Paſtor bonus.* Narratio.

I. BOnus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis, v. *Zelus, gloria Dei, Fortitudo.*

II. *Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco oves meas*, v. *Chriſtus, Dei benignitas erga ſuos fideles*: applicando illi officia boni Paſtoris.

III. *Fiet unum ovile & unus Paſtor.* v. *Concordia, Pax*, Item *Eccleſiæ unitas, Controv. part.1. c.3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

EGo ſum Paſtor bonus. Sanctus Paulus inſigne exemplar Pontificum, Prælatorum, & Paſtorum: vide A Lapide, 2 *Cor.4. v.1.* de eorum munere &c. 2. Paſtor (idem dici poteſt de Patribus & Matribus familias) paſcit tripliciter, vide A Lapide in Epiſtolas canonicas *pag.313.*

Ponit animam pro ovibus ſuis. An & quando vita pro proximo exponenda ſit, vide ibidem *pag.477.* 2. Vita noſtra impendenda eſt ei, qui ſuam nobis impendit.

Cognoſco oves meas &c. Tota noſtra amicitia cum Jeſu dependet à cognitione noſtra de ipſo, 2. Oves Chriſti cognoſcuntur ex pia vita, virtutibus, & ſigno ſanctæ Crucis.

Et cognoſcunt me meæ. Oves Chriſti ſunt, qui cognitioni ſui ſtudent, uti Auguſtinus ait, *Domine Jeſu, noverim me, noverim te.*

Et vocem meam audiunt. Oves Chriſti verbum Dei lubenter audiunt, & correctiones, & mandatorum ejus obſervantes.

Dominica III. poſt Paſcha.

Joan. 16. *Modicum &c.* Narr.

I. ITerum modicum & videbitis me. Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum cenſeri debet, v. *Mors, Gloria æterna.*

II. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit*, vide *Tribulatio, tentatio, patientia ſervorum Dei.*

III. *Sed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*, vide *Conſolatio divina, Gloria æterna, Beatitudo.*

Conceptus alii de eodem Evang.

*MOdicum & jam non videbitis me &c. Joan.*16 Sua paſſio Chriſti viſa eſt modica, ob magnitudinem dilectionis, 2. Modicum vitæ tempus malis conceditur, ne pejores fiant, 3. Modicum vitæ tempus & gratiæ à quo pendet æternitas, 4. Apud Deum omnia tempora ſunt modica: vide A Lapide *ad Heb.*10.*v.*37.*n.*275.

Triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Non eſt verum gaudium, niſi quod ſecura mens parit, 2. Quomodo differant triſtitia ſæculi & triſtitia quæ ſecundum Deum eſt: vide A Lapide, 2.*Cor.*7.*v.*9. 3. Fructus triſtitiæ ibidem *n.*136. 4. Conſolationes divinæ ſemper ſunt majores tribulationibus, 2. *Cor.*1.*v.*5. 5. Differentia gaudii Sanctorum & mundanorum, vide A Lapide 2. *Cor.*6.*v.*10. 6. Afflictio & tribulatio, quomodo hominem probent, vide A Lapide *in Apoc. pag.*217. 7. Gaudium mundi, quam cito tranſeat: idem *pag.*452. in Epiſtolas canonicas, 8. Lætitia ſpiritualis eſt quidam prægustus cœli, ibidem *pag* 210. & *pag.*232.

Plorabitis & flebitis vos. Cur Deus amicos ſuos ſæpe durius probet, quam impios, 2. Præſtat hoc temporali inferno torqueri, quam cœlum amittere.

Iterum videbo vos, & gaudebit &c. Deus ſuos ſubinde deſerit, ut ſolatio majori compenſet.

Dominica IV. poſt Paſcha.

Joann. 16. *Vado ad Deum*, Narr.

I. *CUm venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio*, vide Peccatum, *Juſtitia divina Judicium iniquum, rectum.*

II. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides eſt à Spiritu Sancto, mendacium & hypocriſis à ſpiritu maligno, v. *Fides, mendacium, hypocriſis.*

III. *Non enim loquetur à ſemetipſo*, Hæretici quia loquuntur à ſemetipſis, non à Deo, ſunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia*, Item *vera Eccleſia Contr. p.*1.*c.*3.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

VAdo ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis &c. Joannis 16. Deus velut ſol, induratos deſerit, 2. Non eſt pernicioſior & triſtior ſeparatio, quam Dei ab hominibus, 3. Quiſque ſibi finem ſuum, ac vitæ ſuæ media præfigere debet, 4. Mundus carcer eſt, quo captivi innocentes & rei tenentur.

Nemo ex vobis interrogat me, quo vadis. Ex hac vita diſcedenti, quantum referat ſcire terminum, quo ituri ſimus.

Cum venerit ſpiritus veritatis. Mendacium homini Chriſtiano pernicioſiſſimum, quia multorum malorum origo, 2. Spiritus veritatis detegit mundi falſitatem.

Arguet mundum de peccato. Unicum peccatum ſufficit de quo arguamur & damnemur, 2. Mundus in maligno (id eſt, malo igne) poſitus eſt, eſt enim ſub diabolo ſuâ malignitate. vid. fuſius A Lapide *in Epiſt. Can. pag.* 514. 3. Peccati pœnæ & fructus, A Lapide *in Apoc. pag.*2 6. 4. Conſcientiam aſſiduè examinandam eſſe, ib. *pag.* 305.

Dominica V. poſt Paſcha.

Joann. 16. *Amen dico vobis*, Narr.

I. *SIquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, Quanta eſt vis orationis, v. *Oratio*

II. *Ipſe enim Pater vos amat, quia vos me amaſtis*, v. *Amor Dei, & Benignitas.*

III. *Et credidiſtis, quia à Deo exivi*: Fides vera in Chriſtum quanti momenti, v. *Fides & in Catech.c.*1.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

*EXivi à Patre, & veni in mundum, Joan.*16. Gratias debemus Jeſu ductori & protectori noſtro.

Petite & accipietis. Dum ſpiritualia prius petimus, non negat Deus temporalia, 2. Deus ab amicis rogari cupit, licet pronus ſit ad largiendum, 3. Preces [illegible]rum armatæ, Deum etiam quaſi invitum cogunt, 4. Debet mens & lingua conſpirare ad impetrandum, 5. Efficaciſſima petitio apud Deum eſt eleemoſynæ largitio, 6. Quænam conditiones in oratione requiſitæ, vide A Lapide *Epheſ.*6.*v.*18. 7. Ab oratione omnis noſtra actio inchoanda, 1. *Timoth.* 2. *v.*1. de loco orationis ibidem, *v.*8. Primum Apoſtolicorum virorum munus eſt oratio, idem *in Acta Apoſt. pag.*113.

Ut gaudium veſtrum ſit plenum. Conſcientiæ bonæ quantum ſit gaudium, vide A Lapide *pag.*332. Propendet Deus ad dandum, idem *in Epiſt. canonicas pag.* [illegible] & *ſeq.*

Uſque modo non petiſtis quidquam &c. Fruſtra peccator petit in nomine Chriſti mediatoris, niſi ſe emendare velit.

Amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem &c. Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid eſt [illegible]tionem ſalutis, ita *Auguſt.*2. Obſtringit ſe Chriſtus promittendo, ut jure debiti exigamus.

Aſcenſio Chriſti.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

I. *EXprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Pœnitentia.*

II. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Quantum Dei donum eſt Baptiſmus, v. *Baptiſmus*, Item *Catech. c.*4.

III *Quanta Dei gratia eſt vera Fides*, v. *Conſtantia, Perſeverantia.*

Conceptus alii de eodem Evang. &c.

*VIdentibus illis elevatus eſt, Actor.*1. Elevandum cor ad cœlum, alis pietatis & miſericordiæ, 2. Affectus terreni non ſinunt nos à terra elevari, 3. Spes aſcenſionis noſtræ unicum ſolamen in hoc exilio, 4. Elevari ad cœlum debemus velut animantia, terræ [illegible].

*Sicut aquila provocans ad volandum, Deut.*31. Viam cœli facilitavit nobis Dominus Jeſus velut aquila.

Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum. 1. In cœlum oculos defigere identidem oportet, vide A Lapide *in Acta pag.*146. 2. Fruſtra cœlum aſpicimus, niſi conemur aſcendere, 3. Typus egregius aſcenſionis Chriſti eſt chryſolithus, vide A Lapide *in Apocalyp. pag.* 331. Aſcenſionis, ejus forma & modus *in Acta pag.*46. &c. plura alia invenies apud eundem de Aſcenſione Domini *in c. ad Epheſ.*4. *v.*8. & 10. 6. Aſcendit Chriſtus in cœlum

[illegible], ut nobis [illegible] & locum [illegible] *ad Heb.* [illegible] De [illegible] Spiritus [illegible], idem *Conf.* *v.* 1. *n.* 2. 8 Ante Christi aſcenſionem nullus [illegible] intravit [illegible] *n.* 120.

Sedet à dextris Dei. Ut ſit dexteram Dei [illegible] tivam retineat, ut nos [illegible].

Dominica poſt Aſcenſionem.

Joann. 15. *Cum venerit*, Narr.

I. *CUm venerit Paracletus*, Paracletus idem eſt quod Conſolator, Spiritus [illegible] conſolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, v. *Conſolatio* [illegible].

II. [illegible] *perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis.* Per [illegible] de Christo teſtimonium [illegible], quod eſt [illegible], vide *Fides, Spes, Amor Dei.*

III. *Hæc facient vobis quia non noverunt Patrem neque me.* [illegible] & [illegible] ut non videant, quantum [illegible] faciant Deo [illegible] innocentes, v. *Perſecutio* [illegible].

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT non ſcandalizemini, [illegible]. Scandalum quid ſit & quotuplex, vide à Lapide [illegible] 2. Scandalizare [illegible] in Christo [illegible], idem 1. *Cor* 8 *n.* 12.

Vos teſtimonium perhibebitis de me. Catholicorum improbitas ſcandalo eſt gentibus, hæreticis &c. 2. Doctrinam Christi profiteri nos oportet [illegible] vita. 3. Cur mundus oderit viros ſanctos, Vide A Lapide *in Epiſtolas canonicas pag.* 474. Tribulatione ſummum bonum acquiritur, vide A Lapide ibidem *pag.* [illegible] 4. Crux [illegible] cœlum *pag.* 252. 5. Christiani ducem ſuum per aſpera ſequuntur, ibidem *pag.* 311.

Venit hora, ut omnis qui interficit vos &c. Utitur Deus malitiâ improborum [illegible] ad probationem [illegible]. 2. Non ex [illegible] malos, quod Deus [illegible] utatur in bonum.

Dominica Pentecoſtes.

Joan. 14. *Si quis diligit*, Narr.

I. *SI quis diligit me Sermonem meum ſervabit, & pater meus diliget eum.* Quantum [illegible] bonū diligere Deum & quomodò diligendus, v. *Amor Dei*, Et *in Catech. c.* 3. *de Charitate.*

II. *Qui non diligit me, Sermones meos non ſervat.* Quantum [illegible] non diligere Deum ejus præcepta [illegible], v. *Obedientia*, Item *peccatis in Sacra.*

III. *Pacem relinquo vobis.* Teſtamentum ultimum [illegible] Christus hominibus in terris reliquit eſt pax cum Deo, & proximo, vide *Pax Concordia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

APparuerunt illis diſpertitæ linguæ, *Act.* 2. Ignis divinus illuminat [illegible] intellectum & accendit [illegible], [illegible] proprietates [illegible] Spiritui Sancto applicari poſſunt.

Cum complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes, &c. Separatio à mundo, [illegible] Spiritus Sancti.

Venit Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam. [illegible] gratia Spiritus Sancti contra adverſarios.

Replenti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui. Operatio & inhabitatio Spiritus Sancti, linguâ & ſermone prodit[illegible].

Qui Spiritu Dei aguntur hi ſunt filii Dei. Spiritus Sanctus rector & triumphator eſt [illegible] filiorum Dei.

Si diligeretis me, gauderetis utique. Christus ab Apoſtolis amore concupiſcentiæ amabatur, quia [illegible] ejus gaudebant, ſed amorem amicitiæ exigebat Chriſtus, ut nos [illegible] noſtræ.

Ut cognoſcat mundus, quia diligo patrem. Amans cupit amorem ſuum palam facere, ut omnes cognoſcant.

Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Per Spiritum Sanctum fiunt [illegible] domeſtici Dei Patris & cohæredes filii Dei, 2. Spiritus Sancti inhabitatio, [illegible] & donis replet. 3. Anima cum Deo unienda, vide A Lapide [illegible] *ad Cor.* [illegible] 17. *& ſeqq.* 4. Spiritus Sanctus [illegible] in nobis, idem *ad Rom.* 11. *v.* [illegible] *n.* [illegible] 5. Secundum Spiritum Christiani debent vivere, idem *ad Rom.* 8. *v.* [illegible] Spiritus [illegible] in anima [illegible] *ad Epheſ.* [illegible] *n.* 4. 7. Quidnam in nobis [illegible] unio Spiritus Sancti [illegible] *n.* 110. 8 Quam [illegible] teſtimonia, quod [illegible] habeat Spiritum Sanctum in ſe, ibidem *n.* 134. *& ſeqq.*

Dominica SS Trinitatis.

Matth. 28. *Data eſt mihi &c.* Narr.

I. *EUntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.* Quanta ſunt dona quæ percepimus [illegible] per baptiſmum, & vocationem ad fidem &c. v. [illegible], Item *in Catech.* [illegible] *c.* 4. *de Sacram. Baptiſmi.*

II. *Docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis.* Non ſufficit Baptiſmus & Fides ſine bonis operibus, & obſervatione mandatorum Dei, v. *Obedientia.* Item *in Controv. tract.* 2. *c.* 2. Item *in Catech. c.* 3. *Præcepta decalogi*

III. *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Quantum [illegible] Christum ſemper habere præſentem, per potentiam divinitatis omni loco, per præſentiam humanitatis in ſacra Eucharistia, vide *Christus*, *V. Eucharistia*, Item *in Catech. c.* 4. *de Sacramento Eucharistiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

DOcete omnes gentes baptizantes &c. *Matth.* 28. In Baptiſmo ſignamur cruce in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, ut juvet crucem portare. 2. Anima baptizata templum Sanctiſſimæ Trinitatis eſt. 3. Egemus potentiâ Dei Patris, ſapientiâ Filii & juſtificatione Spiritus Sancti.

Euntes docete omnes gentes. Cura ſalutis noſtræ commiſſa eſt à Christo ſoli Eccleſiæ catholicæ, 2. [illegible] inſtruendi fideles cognitione Sanctiſſimæ Trinitatis.

Baptizantes eos, Baptiſmi vis, vide À Lap. *in Titum.* 3. *v.* 4. *&* 5. Et *ad Galat.* 3. *v.* 27. *n.* 88. 4. Baptizatis quare detur veſtis candida, 1. *Cor.* 1. *v.* 7. *&* 1. *Cor.* 5. *v.* 7. *n.* 67. 5. De ceremoniis Baptiſmi [illegible] *v.* 4. *&* 5 6. Immerſione in aqua Christo figuramur *Rom.* 6. *v.* 5. *n.* 10. 7. Baptizati quare [illegible] 1. *Cor.* [illegible] *v.* 25 *n.* [illegible] 8. In Baptiſmo quomodo [illegible] creemur, [illegible] *v.* 10. *n.* 6[illegible] Aqua Baptiſmi eſt aqua purgans & [illegible] dans, *Hebr.* 10. *v.* 22. *n.* 25. 10. Baptizatus [illegible] non poteſt *Hebr.* 6. *v.* 6. *n.* 2[illegible]

In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Crux ad initium operum noſtrorum formanda eſt: vide A Lapide *Philipp.3.v.18.n.42.* 2. De Sanctiſſima Trinitate, *Rom.8.v 3[illegible].n.222.* item *Rom.11.v.33.* item 1. *Cor.12.v.6.* item 2. *Cor.13. v.13.* item *ad Rom.11. v.36.* 3. Eam ex creaturis Philoſophi cognoſcere non potuerunt, *ad Rom.1.v.19.*

Feſtum Venerabilis Sacramenti.

Joan.6. v.48. *Caro mea:* Narr.

I. C*Aro mea verè eſt cibus.* In inſtitutione Euchariſtiæ Deus fecit memoriam mirabilium ſuorum, vide *Euchariſtia*: Item in *Catech. c.4. Sacram. Eucharistia*: Item *in Controv. tract. 2. pag. &c. De Euchariſtia Sacram. contra hæreticos.*

II. *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Quomodo virtus Euchariſtiæ variis figuris in Scriptura adumbratur, *ibid.*

III. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quanta præmia dentur iis qui ad Communionem dignè accedunt, quanta pœna, ſi indignè, *ibid.* & *infra in Diarii & libri fine.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

C*Aro mea verè eſt cibus. Joan.6.* Quanta reverentia ad hoc Sacramentum accedendum, in quo Jeſus ſe naturæ noſtræ accommodavit per cibum & potum.

Qui manducat hunc panem &c. Diſpar effectus & fructus communicantium ex eodem cibo.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ, Apoc.2. Hic cibus antidotum contra venenum ſerpentis tribuens immortalitatem.

Si dederit homo omnem ſubſtantiam, Cant.8. Infinities plus accepimus à Domino, quam reddere poſſumus: proſpexit divina providentia homini non minus de cibo animæ, quam corporis, imo dedit omne quod poterat dare: quando ſuum corpus & ſanguinem nobis teſtamento donavit.

Notas facite in populo adinventiones ejus &c. Iſaiæ 12. Invenit divina Sapientia modum veniendi ad nos & manendi in cœlo per Euchar.

Et verbum Caro factum eſt & habitavit in nobis, Joannis 1. Solo verbo è pane carnem ſuam fecit, ut habitaret in nobis.

Cum dilexiſſet ſuos in finem dilexit eos, Joan.13. Exceſſus dilectionis Jeſu in S. Euchariſtia usque ad finem potentiæ fuit, 2. Excedit Venerabile Sacramentum, omnem menſuram altitudinis, & latitudinis ſcilicet ad omnes homines, cujuſvis conditionis ſe extendit, longitudinis uſque ad finem mundi ſine fine dilectionis, profunditatis, humilians ſe ſub vili ſpecie panis.

Memoriam fecit mirabilium ſuorum &c. Cupit Dominus memoriam ſui ſervari apud nos per venerabile Sacramentum.

Dominica II. poſt Pentecoſten.

Lucæ 14. *Homo quidam fecit cœnam,* Narr.

I. E*T cœperunt omnes ſimul excuſare.* Magna ingratitudo [illegible] per [illegible] ac [illegible] hos ad [illegible] vitam [illegible] vide *In[illegible], Exhortatio.*

II. *Primus dixit ei, villam emi [illegible].* Multi [illegible] dantur à convivio regni cœleſtis per cupiditatem & avaritiam, vide [illegible], item in Catech. [illegible] *de peccato capitalis Avaritiæ.*

III. *Alius dixit, uxorem duxi [illegible].* Multos [illegible] cœlo excludit luxuria, vide *Luxuria*, item in *Catech. c.3. de peccato capitali Luxuriæ.*

Conceptus alii de eodem Evang.

H*Omo quidam fecit cœnam magnam, Lucæ 14.* Salvator noſter neminem excludit à [illegible], ſed omnes invitat.

Et vocavit multos. Quidquid [illegible] parare nobis [illegible] id cœna Euchariſtica [illegible]

Miſit ſervum ſuum dicere invitatis, quia jam parata &c. Ad ſalutem noſtram omnia [illegible] Dominus, tantum deeſt voluntas noſtra.

Ut venirent, non [illegible] Sed omnes ad illam convocat, quia vult [illegible] venire, & quærere.

Cœperunt omnes ſimul ſe excuſare. Nulla in negotio ſalutis excuſatio apud Deum accepta [illegible], videt & cognoſcit, etiam intima [illegible] minus eſt ſcrutator cordium, [illegible] Scripturæ ſacræ, ego Dominus *Scrutans corda & renes.* [illegible] ſtultè præferunt lautitias temporales [illegible] & reſpectus humanus neminem excuſare [illegible] minus hanc Sanctiſſimam cœnam [illegible]

Villam emi & neceſſe habeo videre illam. [illegible] villam & non viderat, en ſtultitiam [illegible] quid emunt abſque eo quod videant [illegible] ſcant. Hic enarrari poſſunt incommoda & mala quæ ex inconſideratione naſcuntur, 2 [illegible] intelligi poteſt ſuperbus, 3. Ch[illegible] humiliatis, A Lapide *in Epiſt. ad Philipp.* [illegible] tis motiva idem *Epheſ.4.v.2.* 5. [illegible] *ad Philip.v.14.* 6. Stimulus ad [illegible] *ad Romanos 3.v.33.n.170.*

Juga boum emi quinque. Pecc[illegible] Chriſti Salvatoris noſtri jugum ferre [illegible] difficillimumque dæmonis jugum portare cogitur, [illegible] Per emptorem boum avarus [illegible], Avaritiæ deteſtatio A Lapide *ad Epheſ.4. v.19.* [illegible] *v.5.* 4. Divitiarum appetitus quot [illegible] afferat, 1. *Timoth.6. v.9. & 10.*

Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire. [illegible] nium neque nullus vitæ ſtatus excuſat à ſervitio Dei, 2. Conſortia diverſi ſexus omnino vitanda [illegible] ris a[illegible] virum omni[illegible] 3 Mulierem tangere [illegible] A Lapide 1. *Cor.7.v.1. & ſeqq.* 4. [illegible] deſcriptio, 2 *Cor.[illegible].v.2.n.18.* 5 [illegible] carnalia ibidem 24. 6. Ex oppoſito [illegible] ginitate, ejuſque laude, & commoda [illegible] *v.34. & ſeqq.*

Pauperes & debiles, cæcos & claudos. [illegible] promiſſionem cœleſtem [illegible]

Compelle intrare. [illegible] & [illegible] multis [illegible] ad paradiſum cœleſtem [illegible] [illegible]

Nemo virorum [illegible] &c. [illegible] cœna privari, [illegible] 2. [illegible] vivunt, & [illegible] [illegible]

Dominica III. poſt Pentecoſten.

Luc. 15. *Erant appropinquantes.* Narratio.

I. Q*Uia hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus eſt omnes peccatores per pœnitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei*, *Pœnitens*, Item *in Catech. cap. 4. de Sacram.* Pœnit.

II. *Gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo ſeria pœnitentia, *ibidem.*

III. Item pax conſcientiæ ex pœnitentia & confeſſione peccatorum, *ibid. & V. Confeſſio.* Item *Status gratiæ in fine Part* 2.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*Rant autem appropinquantes ad Jeſum*, *Lucæ* 15. Peccatores pœnitentes Deo gratiſſimi ſunt. 2. Mundi pravitas à Deo homines avertit quos ejus bonitas ad ſe attrahit. 3. Nemo tantus Dei inimicus & reus eſt, quin habeat ſpem veniæ. 4. Gratiſſimum Domino Jeſu opus eſt, peccatorum miſereri. 5. Summa eſt Dei erga peccatores clementia. Vide à Lapide in Epiſtolam 1. ad Timot. 1. v. 13. n. 33. Peccatores tantùm ad Chriſtum accedere nitantur, quantum peccando ab eo receſſerunt A Lapide *Philip.* 3. v. 12. *n.* 22.

Murmurabant Phariſæi. Detractores & murmuratores ut peſtis fugiendi. 2. Quantum malum ſit detractio & murmuratio. ſup. in App. v. *Detractio.* 3. Non deſinit Dominus bene operari propter obloquia & murmurationes prævíſas, ideo reſpectus humanus contemnendus eſt. 4. Converſionem peccatorum impedientes, ut Phariſæi, Chriſtum denuo crucifigunt.

Hic peccatores recipit. Suſurrones Deo & hominibus odibiles ſunt, malum ſeminant, ut invidiam aliis concitent.

Gaudium eſt in cœlo ſuper uno peccatore. In noſtra manu eſt exhibere lætum aut triſte ſpectaculum in cœlo. 2. Quantum angeli & Deus lætentur propter bonum noſtrum.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem &c. Non parcit Jeſus labori, ut errantes peccatores ad ſe reducat.

Dominica IV. poſt Pentecoſten.

Lucæ 5. *Cùm turba irruerent*, Narratio.

I. T*Otâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxurioſi, qui totâ nocte, id eſt, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris præmium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item *in Catech. cap.* 3. *&* 5.

II. *Exi à me quia homo peccator ſum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deſerit illum Chriſtus, v. *Peccatum.*

III. *Relictis retibus ſecuti ſunt eum:* Bona hujus mundi ſunt retia quibus anima capitur, & ideò pro Chriſto abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A*Scendens Jeſus in unam navim Lucæ* 5. Agi hic poterit de Eccleſia, ejuſque certitudine, qua vectores ſuos ducit ad portum ſalutis; quomodo eam Deus gubernet, per medios & horribiles hujus mundi fluctus. 2. Eccleſiam nunquam defeciſſe ſupra Tom. 1. *de Controverſ.* Item in vivâ fides, anchora ſpes, velum & ventus charitas.

Cum turba irruerent. Laboribus tantis Salvator cunctos ad ſe trahit.

Per totam noctem laborantes &c. In nocte peccati labor inutilis & fruſtraneus eſt, ſecus in die gratiæ. 2. Diſparitas magna eſt inter ſervos Dei & mundi hujus laborantes, 3. Plures capiuntur retibus diaboli quam Chriſti.

Duc in altum, & laxate retia &c. Enitendum unicuique noſtrum eſt, ut ad altiorem vitæ perfectionem ſive virtutis gradum perveniat, 2 Nemo, niſi propriâ ſuâ culpâ numero electorum excludetur.

In verbo tuo laxabo rete. Cooperatio Dei & hominis ad ſalutem neceſſaria eſt, 2. Quam præclara & Deo grata prompta obedientia eſt. 3. Omnia noſtra opera ad obſequium Dei referenda ſunt, A Lapide *Rom.* 14. *v.* 8. 4. Deo fidendum etiam in rebus deſperatiſſimis, A Lapide *Hebr.* 11. *v.* 17. 5. Homo ex ſe nihil poteſt, in Deo omnia. 2. *Cor* 4. *v.* 8.

Rumpebatur rete. Peccatum diſcordiæ, læſionis fraternæ charitatis, & ſchiſmatis, quantum malum ſit, vide A Lapide *Epheſ.* 4. *v.* 3. Item *Hebr.* 10. *v.* 26.

Faciam vos fieri piſcatores hominum. Sicuti piſcatori multa toleranda, à ventis, mari, frigore, æſtu &c. ita & iis qui volunt animas capere multum patientiæ opus eſt, vide A Lapide *in Dominicam* 2. *poſt Paſcha.*

Relictis retibus ſecuti ſunt eum. Omnia ſunt contemnenda, ut ipſum Salvatorem noſtrum lucremur & ſequamur.

Dominica V. poſt Pentecoſten.

Matth. 5. *Amen dico vobis.* Narr.

I. O*Mnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit Judicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi:* Item *in Catech. c.* 3. *Charitas proximi.*

II. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis*, Quantam pœnam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, V. *ſupra* in Appar. *Inimicitia, invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

N*Iſi abundaverit juſtitia veſtra &c. Matth.* 5. Juſtitia Chriſtiana abundare debet, non ſolum internâ, ſed etiam externâ virtute. 2. Non eſt vera juſtitia, quæ non ponderat culpas graves. 3. Deus veræ virtutis & juſtitiæ æſtimator eſt. 4. Victoria ſui humanæ prudentiæ & juſtitiæ nutrix eſt. 5. Plura ab iis exigentur, quibus plura & majora data ſunt, aut qui plura ſciunt.

Pluſquam Scribarum & Phariſæorum. In operibus bonis, non laus, non propria gloria, ſed Dei quærenda eſt. Externa etiam operatio non ſufficit, ſed interna intentio requiritur. 4. Agi hic poſſet contra ſtolidam hæreticorum confidentiam, qui ſufficere ajunt ſolam fidem ad ſalutem, de qua hic *Tom.* 1.

Non occides; Peccatum homicidii graviſſimum eſt, cujus malitia non ſolum actu externo fit, ſed etiam ſola mente fieri poſſet.

Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit &c. Odii fomitem extingues facillimè, ſi primus cohibendo iram. 2. Quantum damnum ira homini afferat, Vide ſuprà in Appar. V. *Iracundia.*

Quomodo iram cohibebis & domabis, vide A Lapide in *Epiſt. ad Epheſ.* 4. *v.* 26. Item quomodo iræ alienæ cedendum: *Rom.* 12. *v.* 9. Item ultionem non eſſe quærendam, ibidem.

[illegible] [illegible] ſacrifici-um Deo gratum eſt, quod non ſale [illegible] conditum eſt.

Relinque munus tuum ante altare, & vade prius re-conciliari. Nullus Deo gratus eſſe poteſt qui diſ cors eſt cum proximo ſuo.

Dominica VI. poſt Pentecoſten.

Marc. 8. *Cum turba multa.*

I. M*iſereor ſuper turbam, quia ecce jam triduo ſuſti-nent me.* Si ita benignus eſt Chriſtus erga eos, qui tantum [illegible] ſunt, qualis erit il-le, qui tota vitâ [illegible] ſequuntur, v. *Benignitas Dei*, *[illegible]*, Item *in Catech. cap.* [illegible] *Evangelium.*

II. *Quot panes habetis? qui dixerunt, ſeptem.* Se-ptem panes [illegible] deſignant ſeptem Sacramenta, qui-bus populus Chriſtianus [illegible] & alitur in vitam æternam. V. *Sacramenta in particulari*: Item *in Ca-tech. cap.* 1.

III. *Et præcepit turbæ diſcumbere.* Chriſti exemplo exercenda liberalitas erga egenos & eſurientes, V. *Liberalitas*: Item *in Catech. cap.* 5. *Opera* 7. *miſeri-cordiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

M*iſereor ſuper turbam. Marc.* 8. Dei in nos Mi-ſericordia, vide A Lapide *ad Rom.* 12. *v.* 1. & 2. *Cor.* 1 *v.* 3. Item *Hebr.* 2. *v.* 18. 2. Non poteſt miſeri-cors Dominus ſuorum indigentiam oblivisci. 3. In De-ſerto tribulationum veri Dei ſequaces cognoſcuntur.

Jam triduo ſuſtinent me. De perſeverantia in virtu-te, vide A Lapide *Philip.* 1. *v.* 6. Item *Hebr.* 4. *v.* 3. 2. Dei liberalitas in ſuos effuſa prævenit indigentiam eo-rum. 3. [illegible] Deus pro corporis noſtri inopiâ, quam nos pro ſpirituali noſtrâ. 4. Amanti longum tempus exiguum videtur, unde huic turbæ non videba-tur longum jejunium. 5. Agi etiam hic poteſt de Pro-videntia non ſolum erga hunc populum, ſed erga omnes creaturas, quas mirè paſcit, gubernat &c.

Si dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient. Deus non durus eſt, ut homines, ſed compatitur ſer-vis, infirmis & deficientibus.

Dabat Diſcipulis ſuis, ut apponerent turbæ. Of-ficium patris familias eſt, non permittere ut pueri, aut ſervi [illegible] vel affligantur, dum poteſt mederi, vel avertere.

Sustulerunt quod ſupererat de fragmentis. Eleemo-ſynæ de bonis ſuperfluis quantum curanda.

Dominica VII. poſt Pentecoſten.

Matth. 7. *Attendite à falſis.* Narratio.

I. A*ttendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium.* Cavendum ab hypocriſi & [illegible], qualis eſt hæreticorum, V. *Hypocriſis. Abuſus. Adulatio.*

II. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exci-detur,* [illegible].

III. *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, in-trabit in regnum cœlorum.* [illegible] bonis operibus, & obedientia mandatorum, V. [illegible] [illegible] Item in *Appendix*, V. [illegible] *Obedien-tia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A*ttendite à falſis Prophetis.* [illegible] Homo cir-cumſpectus [illegible] V. [illegible] A Lapide [illegible] Hæreſis quomodo [illegible] vide ſupra [illegible] pag. 8. 4. [illegible] 2. *Timoth.* [illegible] Hypocritis [illegible] Eorum perverſa conſcientia [illegible] Quo-modo cum iis [illegible] ad *Titum* 1. *v.* 11. [illegible] miles Judæ, dudum [illegible] 4. [illegible] *Timoth.* 6. *v.* 1. *n.* 38. A Lapide, [illegible] ibidem.

Intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: Sunt tales qui ex [illegible] ſanctos [illegible] excolantur.

Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Opera [illegible] Teſtimonium [illegible].

Non poteſt arbor bona malos fructus facere. [illegible] bona voluntate, nihil mali naſcitur, [illegible].

In ignem mittetur: Ignis infernalis, qui [illegible] nus, vorax, horribilis &c. Vide in Append. [illegible].

Dominica VIII. poſt Pentecoſten.

Luc. 16. *Homo quidam erat dives.* Narratio.

I. R*edde rationem villicationis tuæ.* Reddenda eſt ratio operum noſtrorum in hac vita per Confeſ-ſionem, ne à nobis in morte ſeverius [illegible], V. *Con-feſſio, Mors*, Item *in Catech. cap.* 4. [illegible] 4. *noviſſima.*

II. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Redimenda peccata per eleemoſynas, V. *Liberalitas.* Item *in Catech. cap.* 5. *opera miſericordiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

H*omo quidam erat Dives.* [illegible] bis pertuſis præferendæ ſunt.

Et habebat villicum: Nos omnes in hac vita villici Dei ſumus.

Diffamatus eſt: Cavenda Teſtimonia falſa [illegible] accuſationes. 2. Amor proprius in ſe prodigus [illegible] durus accuſator.

Quaſi diſſipaſſet bona: Adjungit quaſi, quia nullus Deum ſuis bonis & Dominio privare poteſt. 2. [illegible] bonæ famæ cura habenda eſt, A Lapide 2. *Cor.* [illegible]

Quid hoc audio de te? Deus ad [illegible] in hac vita eſt. 2. Abuſus divinæ [illegible] juſtitiæ provocat.

Redde rationem villicationis tuæ. [illegible] dum ſit futurum judicium poſt hanc vitam [illegible] iam judicii [illegible] ſemper præ oculis habendum [illegible] cum valde ad [illegible] operandum, [illegible] cati. Vide A Lapide *Rom.* 14. *verſ.* [illegible] inſtat, A Lapide *Philip.* 4. *verſ.* 6. 4. [illegible] quiſque ſuum onus portabit, [illegible] 5. Quiſque habet librum [illegible] cum Deo, *Philip.* 4. *verſ.* 15. 6. Liber [illegible] & quomodo [illegible] *Philip.* [illegible] Dilatio reddendæ rationis [illegible] ſtare, [illegible] debet. 8. [illegible] negligentia animæ, [illegible] reddit tribunal [illegible] [illegible] & [illegible] ultima vita [illegible] tegra, [illegible] & [illegible] vendentibus, [illegible] in ſervitio Dei [illegible]

II. Permutat Deus munia & ſtatus ad cohibendos homines.

Ait villicus intra ſe: Hic agi poſſet de examine conſcientiæ, quam bona ſit praxis quotidie ſe examinare veſperi ante cubitum, & quam utilitatem afferat.

Dominus aufert a me villicationem: Non conquerendum eſt, dum Deus aufert bona temporalia, uxorem, maritum, filiolum, chariſſimum, patrem vel matrem &c. quia Dominus omnium illorum eſt.

Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Opera miſericordiæ, patrocinium parant apud judicem.

Quantum debes? Examinando conſcientiam noſtram facilè videre poterimus, quanti ſimus Deo debitores.

Filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis: Sapientia hujus mundi ſtulta eſt, vide A Lapide 1. *Cor.* 1. *v* 20. Item 1. *Cor.* 3. *v.* 18. & 19. 2. De prudentia carnis & ſpiritus idem *Rom.* 8. *v.* 6.

Dominica IX. poſt Pentecoſten.

Luc. 19. *Cum appropinquaret.* Narratio.

I. *Videns civitatem flevit ſuper eam*: Anima peccatrix rectè comparatur Hieroſolymæ brevi deſtruendæ, talem animam Chriſtus luget, quia illa ſeipſam non deflet lacrymis pœnitentiæ, Vide *Peccatum, Pœnitentia, etiam in Catecheſi, cap.* 4.

II. Scriptum eſt, quia domus mea domus orationis eſt. In Templo non fabulis, ſed ſoli orationi vacandum eſt. V. *Oratio*: *Eccleſia item in Catech. cap.* 2. *de Orat. Dominica, &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Videns civitatem flevit ſuper illam: Quomodo Dei amor in hominem & indignatio in peccatum ſimul confligant: 2. Quanti momenti ſint juſtorum lacrymæ etiam peccatori apud Deū, ſi ex contrito corde promanent: 3 Non minus gaudium Deo juſti pariunt, quam impii dolorem: 4. Tam invitus eſt Deus ad punitionem, quam inimicus ad vindictam pronus: 5. Flevit Jeſus prævisas Eccleſiæ ſuæ afflictiones & damna: 6. Cauſa propria animæ noſtræ tam debet nobis cordi eſſe quam Chriſto: adeoque à nobis ſeriò defleri.

Si cognoviſſe & tu. Proſperitas hujus mundi oculos noſtros claudit, adverſitas illos aperit: 2. Cæcitas mentis quantum malum: 3. Cæcitas urbis Hieroſolymitanæ cauſa fuit exitii illius, Vide A Lapide *Hebr.* 10. *v.* 25. *num.* 260. 4. Sicut ſuo tempore Deus civitatem punivit iſtam, ita nunc peccatores ſcelerum menſurâ impletâ: Idem 1. *Theſ.* 2. *v.* 16.

Coanguſtabunt te: Tribulationes Jeroſolymitanæ civitatis Symbolum ſunt anguſtiarum, quas anima patitur in malâ conſcientiâ.

Dominica X. poſt Pentecoſten.

I. *Non ſum ſicut cæteri hominum*: Vitium eſt jactantiæ præ ſe alios aſpernari. V. *in Appar. Jactantia.*

II. *Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur.* Superbis proxima eſt Dei vindicta & ruina: V. *Superbia*, ibidem.

III. *Et qui ſe humiliat, exaltabitur.* Proprium eſt Deo humiles exaltare in vita præſenti, & futura: V. *Humilitas*, ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Duo homines aſcenderunt in templum Luc. 18. Cor humile orantis capaciſſimum ad hauriendum gratiam; 2. Acceſſum præbet Deus humilibus in domum ſuam, ſuperbis negat.

Apud ſe orabat: Oratio quæ tantùm fit labiis, nulla eſt, nec ab angelis ad cœlum defertur, mens quoque ad Deum elevetur & collaboret juxta illud Chriſti, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me.*

Gratias tibi ago Domine: Immunis à gravioribus tantùm delictis verè probus haberi nequit: 2. Pro omnibus Deo gratiæ agendæ ſunt aſſiduo.

Non ſum ſicut cæteri hominum: Noſtri, non aliorum defectus conſiderandi ſunt. Cornelius A Lapide 1. *Timoth.* 1. *v.* 13. Item *Galat.* 6. *v.* 4. 2. Quomodo omnes debeamus putare alios nobis meliores: Idem *Philip.* 2. *v.* 3.

Publicanus à longe ſtans: Verecunda & humilis confeſſio vincit cor Dei offenſi. 2. Humilitas viam ad cœlum ſternit.

Deus propitius eſto mihi peccatori: 1. Prius deteſtanda delicta ſunt, ut Deo conciliemur: 2. Nihil contra corruptæ naturæ pravitatem præſtantius, quam propriæ imbecillitatis confeſſio.

Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam: Deus promptiſſimus & paratiſſimus ad peccatorem recipiendum, & peccata ejus condonanda.

Omnis qui ſe humiliat exaltabitur: Tam avertitur Deus à ſuperbis ſe erigentibus, quam ad humiles convertitur.

Dominica XI. poſt Pentecoſten.

Marc. cap. 7. *Exiens Jeſus.* Narratio.

I. *Adducunt ei ſurdum, & mutum*: *Surdus* eſt qui non audit verbi Dei præcones: V. *Prædicatio.*

II. Item *mutus* eſt qui non audet peccata ſua confiteri, V. *Confeſſio*: *item in Catech. cap.* 3.

III. *Benè omnia fecit, & ſurdos fecit audire & mutos loqui.* Inter maxima Chriſti miracula non minimum eſt tales ſurdos & mutos per gratiam ſuam ad pœnitentiam adducere: V. *Chriſtus*: Item *in Catech. cap.* 4. *exempla pœnitentiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Adducunt ei ſurdum & mutum Marc. 7. Proximi neceſſitatibus proſpiciendum, la Nuza *Hom.* 22. *n.* 2. 3. 4. 2. Theophilactus putat per dæmonem hunc ſurdum & mutum effectum eſſe: Dæmoni certè proprium eſt, homines *Surdos* facere, *Hom.* 19. *n.* 43. 44. *Mutos*, ibidem *n.* 49. & *ſeq.* 3. Felix quem Dominus periculo ſubducens curat & ſalvat. 4. Non minor miſeria ſpiritualiter, quam corporaliter eſſe ſurdum & mutum; 5. Periculoſum malum, cui curando non quæritur medicina; 6. Surdus & mutus peccator eſt *Rom.* 6. *v.* 9. A Lapide.

Apprehendens eum de turba ſeorſim, Cura & correptio fraterna ſeorſim, & amicè facienda.

2. Si ſanari cupis à Domino, ſubducas te aliquantiſper mundanæ turbæ. *Lanuza Hom.* 11. *num.* 12. 13.

Tetigit linguam ejus, 1. Linguam particularem & accuratam requirit medicinam, *Hom.* 23. *n.* 25. & *ſeqq.* Item *Hom.* 31. *num.* 51.

2. Lingua bene cuſtodienda eſt à mendaciis, impudicitiis, detractionibus &c.

Suſpexit

Suſpexit in cælum, & ingemuit. Peccatoribus non eſt acerbè iraſcendum, ſed miſericorditer compatiendum, Lanuza *hom.* 31. *n.* 56. item *homilia* 32. *n.* 68. 69. *homilia* 6. *num.* 42. 43. *hom.* 25. *n.* 8). *hom.* 38. *n.* 140.

Præcepit ne cui dicerent, 1. Bona opera per ſtudium humilitatis abſcondenda, idem *hom.* 1. *n.* 28.

Quanto magis tu abſcondes, tanto Deus apertius illa manifeſtabit, *hom.* 17. 26. *n.* 18. 19.

Bene omnia fecit. In utilitatem proximi bene faciendum, non ſicut aliqui mundani homines, qui multa magnificè operantur, ſed in bonum proprium, & in damnum creditorum, pauperum, ſubditorum, proximi, *hom.* 8. *n.* 44. & *ſeqq.* item *homil. eadem n.* 39. *uſque* 45.

Dominica XII. poſt Pent.

Lucæ 12. *Beati oculi*, Narr.

I. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, v. in Appar. *Amor Dei*: Item *in Catech. c.* 3. *de Charitate.*

II. *Et proximum tuum ſicut te ipſum*, v. ibid. *Amor & Charitas proximi.*

III. *Homo quidam incidit in latrones, qui & diſpoliaverunt eum.* Hac parabola pulchrè exhibetur ſtatus peccatoris, cujus plagas ſanat Chriſtus tanquam pius Samaritanus, v. ibid. *Benignitas Dei, Chriſtus &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Diliges proximum tuum ſicut te ipſum, 1. Dilectio proximi prævalet dilectione ſui ipſius, vide *Dominicam* 17. *poſt Pentec.*

2. Sine dilectione eſt, qui ſe à proximi ſubſidio avertit.

3. De dilectione utrâque, vide A Lapide *Rom.* 13. *v.* 9. *n.* 182.

Quid faciendo vitam æternam poſſidebo &c. Etiam tua hæc eſſe debet præcipua cura & ſollicitudo, nam vita præſens brevis & ærumnoſa eſt, & indigna noſtris votis, quibus æterna & longè majora parata ſunt. Lanuza *hom.* 12 *n.* 70. 71. 72. item *hom.* 49. *n.* 4. 5 6.

Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalem in Iericho. Per hunc hominem intelligi poteſt Genus humanum, quod per Adamum, veluti direptorem æternæ fælicitatis, exutum eſt donis gratiæ; ac præterea in tribus animæ potentiis gravia vulnera accepit. Huic medetur Chriſtus verus Samaritanus oleo charitatis &c.

Infundens oleum & vinum. Peccator manſuetudine & lenitate convertendus, tractandus, corripiendus: non iracundiâ, & aſperitate, ne arceatur à confeſſione & remediis ſalutis.

Dominica XIII. poſt Pent.

Lucæ 17. *Dum iret Jeſus*, Narr.

I. *Occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè.* Decem leproſi myſticè ſunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo longè abſunt à Chriſto, v. *Peccatum*, Item *in Catech. c.* 3. *in* 10 *Præcepta.*

II. *Ite oſtendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum eſt ſe manifeſtare Sacerdoti per confeſſionem, vide *Confeſſio.* Item *in Catech. de Sacramento Pœnitentiæ*, item *Remedia ſing. peccat.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Occurrerunt ei decem viri leproſi, Lucæ 1. Morbus & vexatio, occaſio fuêre, cur hi 10. leproſi ad Chriſtum accurrant, ſic tribulatio nos ad Deum reducit; *Salazar in Prov. Tom.* 1. *pag.* 201. *n.* 86.

IV. Lepra contagioſa eſt, ideoque vitanda, ita malum conſortium, exemplum &c A Lapide 1. *Cor.* 6. *v.* 24. *Hebr.* 1. *verſ.* 25.

V. Sicut mala ſocietas noxia, ita bona maximum ad virtutem incitamentum, item *Hebr.* 10. *v.* 24.

Steterunt à longe. Melius fuiſſet propius accedere, nam David dicit *accedite ad eum & illuminamini.* A longe ſtant, qui volunt ſe emendare, ſe non practicabile eſt non ad actum perveniunt.

Oſtendite vos Sacerdotibus. Requirit Deus, remiſſâ culpâ, ſatisfactionem pœnalem oſtendendi ſe Sacerdoti.

Dignitas Sacerdotis maxima, A Lapide 2. *Cor.* 3. *v.* 6. Et *Hebr. toto capite.*

Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, 1. Ingratitudo repugnat naturæ rationali, & animalibus deteſtabilis eſt, nam ratio docet, ſi flagret domus, homines eripere flammis &c, quamquam inimici ſint, multo magis ſi dona ab eis acceperimus: ratio docet, dum aliquis ægrotat, curare ut ſanetur &c. Bruta docent exemplo ſuo gratitudinem. De leone cui ſpina extracta &c.

Dominica XIV. poſt Pent.

Matth. 6. *Nemo poteſt.* Narratio.

I. *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.* Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia*; Item *in Catech. c.* 5. *de* 7. *pecc. capitalibus.*

II. *Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentia, vide *ſup. in Appar. Spes, Fiducia*: & *in Catech. c.* 12. *de Spe.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. Matth. 6. 1. Mundus ergo contemnendus ejuſque vanitates, ſed Deo ſoli adhærendum eſt.

2. Eodem loco, non poteſt eſſe habitatio Dei, & diaboli, quia ædificia illorum nimium differunt, Deus humilis, diabolus elatus, & ſuperbus.

Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ. Qui divitiis acquirendis ſtudent, ſervi & mancipia divitiarum ſunt.

2. Dæmon homines illos decipit, ſicut perſpicilla punctata, quæ rem in viſione multiplicant, ſed nihil videnti plus tribuunt.

3. Exigit à nobis Deus integrum ſervitium, ut ſolus Dominus, jure creationis & redemptionis, &c.

4. Qui mammonæ ſervit, curis eviſceratur, ideoque Deo ſervire non poteſt.

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid &c. 1. Cura corporalis moderanda, ne ſpiritualem impediat.

2. Cogitandum non eſt nobis de die craſtino, quem forte non videbimus, ſed hodiernus benè & ſanctè tranſigendus.

Nonne anima plus eſt quam eſca? Prima cura debetur animæ, tanquam parti nobiliori, 2. corpori.

Quærite primum regnum Dei &c. Servitium mundi, & Dei ſibi contrariantur, quia mundus præcipit, quæ Deus prohibet.

Deus nobis ſufficit, divitiæ non poſſunt nos beare. A Lapide *Philip.* 4. *v.* 11.

Do-

Dominica XV. poſt Pentecoſten.

Lucæ 17. *Ibat Jeſus in civitatem.* Narr.

I. NOli flere. In fletu, & tribulatione recurrendum eſt ad conſolationem divinam, v. ſup. *Tribulatio, Conſolatio divina.*

II. *Adoleſcens tibi dico ſurge.* Quanta Chriſti potentia & bonitas, ut homines juvet, & elevet à morte peccati, vide *Chriſtus, peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce defunctus efferebatur &c. 1. Deflendi ſunt potius ſpiritu quam corpore defuncti, ut ſunt, qui peccarunt mortaliter.

2. Triſtior ſeparatio animæ à gratia Dei eſt, quam à mortali corpore.

3. Nemo ætati fidat ad procraſtinandam vitæ correctionem.

4. Peccatum plus damni, quam mors corporalis homini affert.

5. Quando Deus filios mori permittit, ſæpe per hoc vult ſalvare matrem, ipſoque hoc exemplo miſericordiam intimat.

Noli flere, 1 Lachrimæ quæ ad bonam, rectam & ſinceram confeſſionem ſerviunt, utiliſſimæ ſunt.

Lachrimæ viduarum & pupillorum, cælum penetrant, & apud Deum juſtitiam exigunt.

Et acceſſit & tetigit loculum. Chriſtus ad viſum & contactum cadaveris nihil perterritus, acceſſit, tetigit, mortuum reſuſcitavit: quid enim ſibi vita timeret à morte? Non ſecus nobis obviandum eſt diabolo & tentationibus ejus, veniat licet cum magno apparatu & multitudine, qui enim in nomine Dom. pugnat, vincit.

Et reſedit qui erat mortuus, & cæpit loqui. Cadaver defuncti, vivax, & efficax prædicator eſt viventibus.

2. De morte, & mortificatione hujus vitæ, vide A Lapide *Coloſſ.* 3. *v.* 5. *n.* 12.

3. Quomodo ſit mori lucrum, *Phil.* 1. *v.* 21.

4. Sancti quomodo ad mortem aſpiraverint, ibidem *n.* 4. *v.* 23. *n.* 46.

5. Piis mors non eſt timenda, 2. *Timoth.* 4. *v.* 6. *n.* 196.

6. Adoleſcentes etiam moriuntur: adeoque ſemper vigilandum, 1. *Theſ.* 5. *v.* 6.

7. Mortui moderate ſunt lugendi, *Phil.* 1. *v.* 21.

Dominica XVI. poſt Pentecoſten.

Lucæ 14. *Cum intraſſet Jeſus*, Narr.

I. SI licet Sabbatho curare. Diebus Dominicis & Feſtis exercenda ſunt opera pietatis, non verò ſervilia, ludi, aut ſympoſia. V. *Sabbathi obſervatio:* Item *in Catech. cap.* 3. *præcepto* 2.

II. *Recumbe in noviſſimo loco.* Qui quærunt pro Chriſto in hac vita eſſe noviſſimi, in futura vita erunt primi, & contra. V. *Humilitas, Superbia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

HOmo quidam Hydropicus erat ante illum. *Luc.* 14. 1. Hydropicus hic ab aliis quidem ferebatur, ſed & ipſe propria erga Chriſtum erat voluntate. Quare non ſufficit, ut alii pro nobis orent, vel quiſpiam boni faciant, ſed debemus ipſi ſaluti noſtræ cooperari: 2. Homo avarus ſiti rerum terrenarum inſatiabilis, hydropicus eſt.

Cum invitatus fueris ad nuptias. Spiritualiter ad Sacramentales nuptias invitamur, & ultimo loco collocarenos convenit, hoc eſt magna humilitate accedere: 2. Quam ſobriè eſſe conſueverint convivia primorū Chriſtianorū, A Lapide ad *Eph.* 5. *v.* 19. 3. Quomodo in nuptiis agendum: nempe parce bibere, non ſe ingurgitare &c.

Ne forte benetatior te. Nemo ſecurius in hoc mundo ſedet, quam humilis, nam nullus ei ultimum locum invidebit.

Qui ſe humiliat exaltabitur. 1. Nemo in cælo altius aſcendit, quam qui in terris deſcendit: 2. Humilitas ſcala ad gloriam eſt, nam ea Chriſto Domino & Mariæ matri Jeſu aſſimulamur, quæ humilitate ſua meruit mater eſſe Jeſu, juxta Bernard. *virginitate placuit, humilitate concepit.*

Dominica XVII. poſt Pentecoſten.

Matth. 22. *Acceſſerunt ad Jeſum* Narratio.

I. ACceſſerunt ad Jeſum Phariſæi: Peccatores debent accedere ad Chriſtum per pœnitentiam: V. *Pœnitentia, Spes.*

II. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & Proximi. De hoc vide *ſupra in Dominica* 12.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

DIliges Dominum Deum tuum. *Matth.* 22. Deus à nobis totalem dilectionem appretiativam exigit: 2. Requirit à nobis Deus, filialem dilectionem præ ſervili obedientia: 3. Non partitur Deus partem in menſuram dilectionis, ſed totum cor vult habere: 4. Vult Deus prior eſſe in affectu, proximus in executione: 5. Non debet dilectio Dei minor eſſe in adverſis quam proſperis: 6. Omnia Dei præcepta ſervatu facilia ſunt, & qui illa obſervat, diligit Deum, juxta illud: *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me.*

Unus ex legis Doctor: Homo ſapiens (id eſt qui multa ſcit) ſi ſcientiam ſuam malitiæ applicet, ad tentandum, erit diabolo non multo abſimilis.

Dominica XVIII. poſt Pentecoſten.

Matth. 9. *Aſcendens Jeſus.* Narr.

I. ET ecce offerebant ei paraliticum jacentem in lecto: Similes ſunt huic paralitico, qui jacent in lecto luxuriæ, acediæ, & aliorum vitiorum: V. *in Appar. Luxuria, Acedia.*

II. *Tunc ait paralitico: Surge, tolle lectum tuum:* Id eſt, Reſurge à peccatis per pœnitentiam, & deſere conſuetudinem vitiorum in qua jaces: V. *Pœnitentia* ibid.

III. *Et vade in domum tuam.* Nempe ad Eccleſiam & Patrem cæleſtem, cum filio prodigo dicens, *Peccavi in Cœlum & coram te, &c.* V. *Confeſſio peccatorum* ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

OFferebant ei paralyticum. *Matth.* 9. 1. Affectus peccandi, & habitus hominem paraliticum & inſenſibilem reddunt: 2. Opus divinum eſt non humanum, curare inveteratum peccatorem: 3. Fideles amici, ut hi offerentes, non minus alienum bonum, quam proprium quærunt.

Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris: 1. Solus Deus judex, & ſcrutator cordium & renum. 2. Quantum malum ſit judicium temerarium.

Surge, tolle lectum tuum &c. Nuſquam homo melius eſt, quam dum domum cordis ſui rectè diſponit.

Confide fili: In Deo ſemper ſperandum, A Lapide *in cap.* 1. *Hebr.* 11. *v.* 5. *n.* 85. *& v.* 6. ſpei & fortitudinis exempla *Hebr.* 6. *v.* 17.

Remittuntur tibi peccata tua; 1. Cauſa multorum malorum & afflictionum ſunt peccata: 2. Fiducia in Chriſto ſalvatore omnibus neceſſaria.

Ut autem ſciatis &c. Salus corporis, ad ſalutem animæ ordinatur, ideo Chriſtus ab hac incipit.

Dominica XIX. post Pentecosten.

Matth.22. *Loquebatur Jesus.* Narratio.

I. M*iſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias*: Deus mittit ſuos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Chriſti, & vitam æternam. V. *in Appar. Prædicatio, Fides, Gloria æterna.*

II. *Illi autem neglexerunt.* Quam periculoſa eſt negligentia, & duritia cordis, quando à Deo vocamur ad animæ ſalutem. V. *Duritia cordis, Inobedientia*, ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

R*Ex fecit nuptias filio ſuo, Matth* 22. 1. Quomodo Eccleſia, & quævis anima, fit ſponſa Chriſti, & Chriſto deſponſata: A Lapide 2 *Corinth.*11. *v.*2. *n.*199. 2. Perfectiſſimè Deo illa deſponſatur per votum virginitatis 2. *Corinth* 1. *v.*1. *n* 105.

Et nolebant venire: Omnis malitia à voluntate noſtra pendet.

Miſit ſervos ſuos &c. Salus & perditio noſtra ex nobis, cum Deus hic neminem invitandum excipiat. 2. Permittit Deus hominem liberum, ut veniat ad nuptias vocationis divinæ.

Perdidit homicidas illos Poſt quam Deus homini miſericordiam ſuam oſtenderit, & non ſe emendaverit, gladio juſtitiæ illum aggreditur.

Nuptiæ quidem paratæ ſunt: Indigni ſunt regno Dei, qui temporalia æternis præferunt.

Amice quomodo huc intraſti &c. 1. Chriſtianus inexcuſabilis, ſine veſte nuptiali gratiæ moriens: 2. Veſtis nuptialis amiſſa, tempeſtivè recuperanda eſt: 3. Sordidus eris, qualitercumque veſtiaris, niſi etiam charitate Chriſtianâ amiciaris.

Ligatis manibus & pedibus mittite eum &c. 1. Nuptias cæleſtes reſpuunt, qui hic imparati vivunt: 2. Inferni ignis quam horribilis. De *Ponte Tom.*2. *H.*93.3. De pœna damni: ibidem *Hom.*96.4. De puritate requiſita in ſumptione venerab. Sacramenti. ibid. *Hom.*81.5. De præparatione ad eam neceſſaria: ibidem *Hom.*83

Multi ſunt vocati pauci vero electi: 1. Solatium veris Chriſtianis eſt, plures ex iis ſalvandos, quam damnandos: 2. Paucitas Salvandorum, nos ſollicitos reddere debet: 3. Solummodo unus hic non veſtitus rejectus fuit, quomodo ergo pauci electi? quia amori divino unus deperditus plurimi videntur.

Dominica XX. post Pentecoſten.

Joan 4. *Erat quidam Regulus.* Narratio.

I. D*Omine deſcende priusquam moriatur filius meus*: Si Regulus tam ſolicitè orat pro vita corporali filii ſui, quantò magis oportet habere zelum pro vita ſpirituali proximi ſui: V. *Zelus, Amor proximi.*

II. *Dixit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit.* Quam potens eſt humilis oratio ad obtinendam à Chriſto ſalutem: V. *Oratio, Chriſtus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*Rat quidam Regulus. Joan* 4. Dives in bonis, ſed pauper in fide, pro ſalute corporali filii ſollicitus, pro ſalute animæ ſuæ nihil petit.

Erat regulus: Omnes magnates reſpectu Dei in hoc mundo, tantùm Reguli, imò minores ſunt.

Cujus filius infirmabatur &c. 1. Afflictio & ægritudo corporis multis ſalutaris eſt: 2. Non eſt Dignus Dei ſervus, aut miles Chriſti, niſi exercitatus fuerit, Anima noſtra, peccatis venialibus maculata, infirmatur, non moritur.

Abiit ad eum: Tribulatio peccatorem ad Deum reducit. Vide ſuprà *Dominic.*13. *poſt Pent.*

Rogabat eum: 1. Orandum aſſiduè eſt, ut à Deo aliquid obtineamus, vel aliquo [illegible] tenetur: 2. Tribulatio optima orationis magiſtra eſt.

Regulus orat pro filii ſui ſalute Opes, vitam, & honorem filiorum voluit Deus perdere ob peccata parentum: 2. Parentes filios perficere debent, ut [illegible] ſtatuam, *Tom.*2. *pag.*18. *n.*20. *Salazar*: 3. Parentum probitas egregios filios efficit: *Tom.*2 *pag.* 23. 4. Sicut hic regulus, ſollicitus fuit de ſalute corporis filii ſui, ita parentes eſſe debent, de ſalute animæ liberorum [illegible] *A Lapide Epheſ.*6. *v* 4. 5. Liberis quantum proſit parentum pietas 2. *Timoth.*1. *v.*6.

Domine deſcende, priusquam moriatur Compellit neceſſitas corporis, quos animæ ſalus non trahit, [illegible] Dominus in ægritudine & afflictionibus [illegible] peritiſſimus Medicus.

Credidit ipſe & domus ejus tota: 1. Ab exemplo parentum & ſuperiorũ pendet probitas ſubditorum: 2. Fides illuminans, & charitas operans, ad [illegible]

Dominica XXI. poſt Pentecoſten.

Matth. 8. *Simile eſt regnum Cælorum.* Narr.

I. M*iſertus Dominus ſervi illius dimiſit eum, & debitum dimiſit ei*: Docet tota hæc parabola [illegible] gendum eſſe proximum, & injurias [illegible] V. *Amor proximi*: Item *in Catech. cap.*3. *de char. proximi.*

II. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus, donec redderet univerſum debitum.* Deus ex rigore juſtitiæ meritò nihil remittet illis, qui noluerunt [illegible] remittere: V. *Juſtitia divina.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

V*Oluit rationem ponere cum ſervis ſuis, Matth.*18. Tota vita noſtra conſiſtit in [illegible] debitorum, nam ſumus debitores 1. Deo 2. Proximo [illegible] creaturarum, & proprii corporis, & animæ.

Patientiam habe in me: [illegible] creditor patiens, eſt Deus, ita & nobis faciendũ, ut ei conformes fiamus.

Miſertus autem Dominus ſervi illius: 2. Deus hominem peccato obnoxium creavit, ut ſuam in eum bonitatem exerceret: 3. Divina miſericordia & bonitas ſuperat malitiam hominum: 4. Nemo hic diffidat de bonitate Dei, cujus thronus gratiæ patet.

Nonne oportuit te miſereri &c. 1. Meminiſſe miſericordiæ oportet, jus ſuum & [illegible] non rigidè exigendo: 2. Mitius agit Deus cum peccatoribus, quam homo cum debitore ſuo: 3. Bonitas & [illegible] Redemtoris, docet nos miſereri.

Tradidit eum tortoribus quoad uſque redderet: Juſtitia divina, nemini parcet poſt hanc vitam, ſed [illegible] dum erit ad ultimum obulum.

Sic & pater meus cæleſtis &c. [illegible] Dei avertunt, qui alieno exemplo non [illegible] Exemplum aliorum debet nos à peccatis [illegible]

Si non remiſeritis: De remittendis [illegible] A Lapide *Epheſ.*4. *v.*13. *Rom.*12. *v.*10. [illegible] remittendis offenſis: *Epheſ.*5 *v.*1.

Dominica XXII. poſt Pentecoſten.

Math.22. *Abeuntes Phariſæi.* Narratio.

I. A*Beuntes Phariſæi conſilium inierunt, ut caperent Jeſum in Sermone*: Similes Phariſæis [illegible] homines fallaces qui [illegible] alios decipere in variis, contractibus &c. V. [illegible], *Mendacium.*

II. *Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in ve-*

in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: Ars fallendi præcipua, adulatio, ideò ab adulatoribus cavendum. Vide *Adulatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A*Beuntes Phariſæi conſilium inierunt. Matthæi 22.* 1. Fraudulenti & improbi impugnant veritatem & juſtitiam: 2. Captioſi homines, vulpibus ſimiles: *Salazar Tom. 1. pag. 268. num. 2.5.* 3. Doloſos & adulatores Deus odio habet *Tom. 1. pag. 460. num. 119.* 4. Proprium adulatorum eſt, præſentibus blandiri, & abſentibus detrahere *Tom. 1. pag. 922. num. 240.* 5. Eorum guttur, optime dicitur ſepulchrum patens: *Tom. 5. pag. 9 2. num. 37.*

Cognitâ autem Jeſus cogitatione &c. Deus cunctas cogitationes cordis cognoſcit ac intuetur.

Cujus eſt hæc imago? 1. Denarius anima noſtra eſt, Imago in ea eſt Dei, quia imagine Sanctiſſimæ Trinitatis inſignita eſt: 2. Omnes apud Deum æquales ſumus ſiguratione creationis: 3. Dependet homo totus à Deo, ſicut membra à corpore: In quo ſita ſit imago Dei in homine, A Lap. de *Epheſ. 4. verſ. 24.* 5. Imago veri Chriſtiani, *Epheſ. 6. v. 13. & ſeqq.* Ut pecunia, ita anima inſignita imagine Dei debet manere, ut pretium habeat.

Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari. 1. Hominibus, id eſt, ſuperioribus dandum eſt, & obediendum, in quantum non legibus divinis prohibetur, quod præcipiunt, A Lapide *Tit. v. 1. & 2.* 2. Totus homo cum tribus ſuis potentiis & omnia quæ habet, Deo debentur & reddi debent.

Dominica XXIII. poſt Pentecoſten.

Matth. 9. *Loquente Jeſu ad turbas.* Narr.

I. S*I tetigero tantùm veſtimenta eius, ſalva ero.* Si tangere veſtimenta & reliquias Chriſti & Sanctorum confert ad ſalutem, quanto magis tangere corpus Chriſti in ſacra Communione, v. *Euchariſtia.*

II. *Confide filia, fides tua te ſalvam fecit.* Cum viva fide & fiducia ad Chriſtum, & ſacram Euchariſtiam accedendum eſt, v. *Fides & fiducia*; Item *in Catech. 6. 1.* de fide.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A*Dorabat eum, Matth. 9.* Tribulationes & miſeriæ, etiam Principes ſe humiliare coram Deo cogunt.

Filia mea modo defuncta eſt. Quia filia in domo Principis mortua erat, tota domus turbata erat, pari modo fieri debet, dum anima peccato mortali mortua eſt.

Veni, impone manum tuam. 1. Manus Dei, auxiliatrix omnibus ad ſalutem neceſſaria 2. Neceſſaria impoſitio manus Sacerdotis, ad animæ vivificationem.

Acceſſit retro. Qui peccat, retrocedit & à Deo devitat, nam peccatum pudorem generat, quo minus propius accedere audeat.

Dicebat intra ſe, ſi tetigero tantum &c. Ex defectu fidei, exiguus fructus ſacræ Communionis à tangente percipitur. 2. Deus facilius remedium animæ, quam corpori præſcribit, quia illam pluris facit.

Dominica XXIV. poſt Pentecoſten.

Matth 24. *Cum videritis abominationem.* Narr.

I. S*Urgent enim Pſeudochriſti & Pſeudoprophetæ &c.* Monentur Chriſti fideles, ut caveant à fallacia & hypocriſi hæreticorum, vide *Fallacia, Hypocriſis*: Item *in Catech. c. 1. de fide.*

II. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majeſtate*, v. ſupra *in Dom. 1. Adventus de extremo judicio*: Item *in Catech. de 4. Noviſſimis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

T*Unc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes, Matth.* 24. 1. Solitudo quam deſiderabilis, & ſecura, quæ hominem à multis malis præſervat, nempe detractione &c. 2. Societas malorum, quantum bonos affligat, *Hebr. 10. v. 27. n. 164.*

Cum videritis abominationem deſolationis. Oblivio Dei & ſalutis, rectè dicitur abominatio deſolationis.

Tunc apparebit ſignum Filii hominis &c. Crux Chriſti ſignum erit juſtis ad gloriam, injuſtis ad confuſionem.

Mittet Angelos ſuos cum tuba. Tuba prædicationis incutiat timorem, ne tuba judicii incutiat æternum dolorem, & deſperationem.

Niſi abbreviati fuiſſent dies illi. Peccatores dies ſuos abbreviant, quam maximè pondere peccatorum: & moriuntur ante tempus ſuum.

Similitudo ſit horologii, ſi plura podera ei appendantur, citius curſum ſeu circulum abſolvet, quam ſi pondus conveniens appendatur.

Reliqua vide, prima Dominica Adventus.

PRAXIS

Concionis conficiendæ in Feſtis Sanctorum ex Apparatu ſuperiori &c.

Praxis prima de quovis Feſto.

PRima eſt communis cum Dominicis. In prima parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Feſto Sancti occurrit, deducendo juxta methodum oſtenſam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In ſecunda parte, eligenda eſt in Evangelio vel Epiſtola aliqua Sententia particularis, quæ referri poſſit ad aliquam Virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apoſtolo referri poterit ad *Amorem Dei*, *Fidem*, *Zelum &c.* & ad *Vitia* illis oppoſita in Auditoribus emendanda. De Martyre ad *Fortitudinem*, *Patientiam*, *Perſeverantiam &c.* De Confeſſore ad *Abnegationem*, *liberalitatem*, *humilitatem &c.* De Virgine ad *Caſtitatem*, *Orationem*, *Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam *Sententia* ex eodem Evangelio vel Epiſtola conficienda erit. Concluſio poterit eſſe brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitiis oppoſitis.

Praxis ſecunda de eodem.

PRima & præcipua pars conſiſtet in vita & morte Sancti enarranda, ſive ex Breviario, ſive ex alio Authore, applicando, ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum, quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai inſignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrendo in Apparatu ad v. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fuſius deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars ſimili modo conficietur, de [illegible] morte & gloria hujus Sancti, audientes hortando ad ejus imitationem, fœlicem mortem, amorem Dei, ſpem gloriæ, recurrendo in apparatu ad V. *Mors*, *Amor Dei*, *Spes*, *Gloria cæleſtis &c.*

Cenſui etiam, pro majori lectoris commodo, hic in particulari ſubjiciendam ſeriem omnium Feſtorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Menſis, Evangelii & Materiæ quæ ex apparatu, aut aliunde in ſingulis adhiberi poſſit.

FESTORUM OMNIUM

Series per Annum, cum Annotatione Diei, Evangelii, Materia &c.

Feſtum Purificationis B. Mariæ. 2. Februarii, Evang.

POſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi &c. Lucæ 2. Hoc die acquirenda eſt puritas animi ab omni nævo peccati: Vide in Apparatu *Pœnitentia, Confeſſio, Peccatum, Caſtitas &c.*

Venit in ſpiritu in Templum, ſcil. Simeon. Quo docemur ſpiritu pietatis, & reverentiæ ad templum & Euchariſtiam veniendum, ut Chriſtum in ulnas & animum recipiamus: vide in apparatu, *Euchariſtia*, *Eccleſia*, *Amor*, *Gratitudo*.

Lumen ad revelationem gentium. Quiſque in ſuo ſtatu, lucernam juſtitiæ Chriſtianæ gerere debet bono exemplo. Debent Chriſtiani in Eccleſia Dei lucere velut mundi cerei, qui in hoc Feſto exhibentur.

Nunc dimitte ſervum tuum &c. Securus vivit & moritur Jeſu & Mariæ cultor in lumine fidei, ſpei, & charitatis: qui hæc negligit, mortis metu ſemper trepidat.

F. S. Matthiæ Apoſtoli. 24. *Febr.*

COnfiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ. Matth. c. 11. Quam neceſſarium eſt firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præſertim inter hujus vitæ tribulationes & perſecutiones. V. in Apparatu *Fides*, *Fiducia*, *Benignitas divina*, *Tribulatio &c.*

Diſcite a me, quia mitis ſum, vide bona *Patientia*. *Et humilis corde*, vide in Apparatu exempla *Humilitatis*, in Chriſto, & Sanctis.

Cecidit ſors ſuper Matthiam, *Matth.* 21. Non eſt forsan fortuna humana quæ cuncta regit, ſed divina providentia, cujus hæc ſors effectus fuit. Quiſque ſuam à Divina electione reprobationem ſibi adſcribere debet.

Venite ad me omnes qui laboratis &c. Exoneratio cordis à pondere peccati parit ſummam animi quietem. Promittitur auxilium & ſolamen oneratis, & libertius ad Deum recurrentibus.

Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. In manſuetudine & humilitate perfecta cordis quies ſita eſt.

Tollite jugum meum ſuper vos. Servitium Dei pacificum & honorabile eſt.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Unctio gratiæ Dei cum ſpiritu [illegible] reddit jugum Dei leve.

F. Annuntiationis B. V. 25. *Mart.*

INgreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena. Lucæ, Quanta ſit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara, vide in Appar. *Deipara*, item de cultu Deiparæ & Sanctorum contra Novatores ſup. *Theol. Tripartit. Tom.* 1. *pag.* 211.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Virgo Maria per humilitatem concepit, et Dei mater effecta, & ſupra omnes puras creaturas exaltata eſt, quam ergo nobis operandâ humilitati [illegible] exaltemur in cælis, V. in Apparatu *Humilitas*, *Beatitudo*, *Gloria*.

Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Felix quem Deus oculo gratiæ ſuæ reſpicit, ut exaltet, præcipuè humiles.

Miſſus eſt Angelus Gabriel. Homo humilis [illegible] Angeli dignus eſt colloquio.

F. S. Philippi & Jacobi Apoſt. 1. *Maji.*

NOn turbetur cor veſtrum, creditis in Deum, & in me credite, Joan. 14. Quæ [illegible] vera fides, vide in Apparatu *Fides*. Sed ſola fides non ſufficit ad ſalutem ſine bonis operibus, vide de hoc in Theol. Trip. *Tom.* 1. *pag.* 191.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. In cœlo quam vaſta ſint bona cœlorum [illegible] diverſa animi & corporis felicitas, vide in Apparatu *Beatitudo*.

Oſtende nobis Patrem & ſufficit nobis. Abneganda ſunt creaturæ, ut Creator inveniatur, qui ſolus animum ſatiat. Vide *Abnegatio*.

Non turbetur cor veſtrum. Difficillimum [illegible] in hoc turbulento mundi pelago ſe [illegible] batum conſervare. Stoici omnem [illegible] humano auferre ſtudebant, ſed in vanum laborarunt, ſolus id poteſt mundi propter Deum contemptus.

F. Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ. 24. *Jun.*

ELiſabeth impletum eſt tempus pariendi, Lucæ cap. 1. Non ſufficit concipere bona propoſita, ſed debet adeſſe tempus pariendi in [illegible]. Vide *Pœnitentia*, *Abſtinentia*, & alias virtutes. Nec parentibus ſufficit prolem parere, ſed debent illam in bonis moribus educare. Vide in Appar. *Filiorum educatio*. *Et Zacharias Pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto.* Multi [illegible] repleri vino, aut cibis, [illegible] Spiritu ſancto [illegible] & amoris Dei, vide in Appar. *Ebrietas*, *Avaritia*, *Divina*, *Amor Dei*.

Quis putas puer iſte erit. Luc. 1. [illegible] magnum eſſe coram Domino quam mundo. Quiſque [illegible] mundi paſcere debet Creatori ſuo & [illegible] apud quem [illegible] pauperes & humiles [illegible] cum ſancto Joanne.

F. SS. Petri & Pauli Apoſtol. 29. *Junii.*

QUem dicunt homines eſſe Filium hominis? Matth. cap 16. Nunc & ſigna [illegible] vera Chriſti Eccleſia à modernis Sectis diſcernitur, Vide in *Theol. Trip. Tom.* 1. *pag.* 52.

Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Agnoſcenda eſt neceſſitas [illegible] in Pontifice Romano Petri ſucceſſore. Vide in *Theol. Trip. Tom.* 1. *&c.* *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Vide ibidem de Confeſſione peccatorum, & in Appar. Ver. *Confeſſio*.

Caro & ſanguis non revelavit tibi. [illegible] gloriæ Dei à carne & ſanguine non diſcernuntur. Contraria ſuggerunt homini caro, & Spiritus Dei. Terrena ſuſcipiunt non cæleſtia à carne & ſanguine ſuadentur.

F. Viſi-

F. Viſitationis B. Mariæ. 2. Iulii.

E*Xurgens Maria abiit in montana cum feſtinatione*, *Luc. c.* 1. Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia. Vide in Appar. *Amor, Zelus*.

Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Accommodandum hoc eſt ad adventum Chriſti ad nos in Communione. Vide in Appar. *Eucharistia*.

Beata quæ credidiſti. Vera fides radix beatitudinis, vide in Apparatu: *Fides, Beatitudo*.

Abiit in montana cum feſtinatione. Mulieres extra domos ſuas feſtinantes ſua peragere debent ſine otioſa evagatione.

Et ſalutavit. Quomodo nos Deus ſæpiſſime viſitet, unum tribulatione, alterum conſolatione, alterum deſolatione, [illegible] ægritudine &c.

Exultavit ſpiritus meus. Lætitia iniquorum ſpiritum non tangit, ſicut lætitia juſtorum.

F. S. Iacobi Apoſtoli, 25. Iulii.

A*Ccesſit ad Jeſum mater filiorum Zebedæi adorans & petens aliquid ab eo. Matth. c.* 20. Oportet Deum adorare, id eſt, per Bona opera Jeſu [illegible] Obedientiam [illegible] honorare, & poſtea beneficia ab eo poſtulare: alii qui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. *Obedientia, Abſtinentia, Opus bonum &c.*

Chriſtus autem ait: Quid vis? Quanta benignitas Dei, promptus eſt nobis dare quod volumus, modo bona bene velimus, & ad noſtram ſalutem, vide *Benignitas Dei*. Sed ecce ſtultam matris poſtulationem, *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram*: Vide, *Superbia*. Reſpondit merito Chriſtus, *Neſcitis quid petatis*. Hinc diſce quid, & quomodo orandum: Vide in Apparatu, *Oratio*.

Sampſoni fortiſſimo ſimilis videtur ſanctus Jacobus Apoſtolus: etenim ſicut ille ſponſam gentilem acceperat, hic in Hiſpaniam pergendo, primus extitit Apoſtolorum qui Gentibus prædicavit. 2. Si Sampſon moriendo plures occidit inimicos, quàm vivendo, ſanctus Jacobus plures poſt mortem quàm in vita convertit. 3. Si ille in ore leonis mel reperit, hic in ore crudelis Leonis, carnificis [illegible] confeſſionem invenit: 4. Si ille in manus inimicorum [illegible] à dilecta ſua traditus fuerit, hic propter amorem, quem erga ſponſam ſuam, Judæam nempe, gerebat, ab Herode captus & condemnatus fuit. Uterque denique fortitudinem à ſancto Spiritu ſe accepiſſe cognovit.

Dic ut ſedeant hi duo filii mei ſedeant &c. Matth. 20. Prius hic ſtandum & laborandum, & patiendum, quàm ſedendum in regno Dei: Qui Deum ex amore proprio colunt, ſibi, non Deo ſerviunt.

Neſcitis quid petatis: Qui temporalia præ æternis bonis petit, neſcit quid petat. Neſciunt parentes & homines carnales, quid ſibi & filiis expetant.

Feſtum Aſſumptionis B. Virginis. 15. Aug.

I*Ntravit Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine excepit eum in domum ſuam.* Quanta merces Hoſpitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Miniſtros Chriſti: Vide in Appar. *Hoſpitalitas, Liberalitas*.

Martha, ſolicita es & turbaris erga plurima. Sic multi ſunt qui nimis multa volunt habere in divitiis, deliciis &c. Vide in Appar. *Avaritia, Gula &c. Porro unum eſt neceſſarium*. Veræ divitiæ, deliciæ, beatitudo ſunt in ſolo Deo: Vide in Appar. *Beatitudo vera*.

Fuit beata Maria fons ex prima præ humilitate, & crevit in flumen magnum propter abundantiam gratiæ: & in ſolem converſa eſt, propter gloriam: ideoque de ea melius quam de regina Eſther [illegible] dictum fuit.

Martha optimam partem elegit, quæ non &c. Luc. 10. Pars optima in electione vitæ activæ & contemplativæ invenienda. In amicitia Jeſu & Mariæ nobis pars optima quærenda.

Martha, Martha ſollicita es: Non oportet ſe nimis dare in conquirendis rebus tranſitoriis, ne ſic æterna obliviſcamur.

F. S. Bartholomæi Apoſt. 24. *Auguſt.*

E*Xiit Jeſus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei, Luc.* 6. Quantum abſunt qui noctes & dies totos transigunt in ſympoſiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione Miſſa &c. vide *Ebrietas, Otium, Oratio*. Et exemplum eſt in ipſo BARTHOLOMÆO, qui ſcribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare ſolitum.

Et omnis turba quærebat eum. 1. Chriſtum *tangere, quia virtus de illo exibat & ſanabat omnes.* Quare nos non ſanamur à morbis noſtris animæ, & corporis? Quia non ſatis ſæpe & devotè quærimus Chriſtum tangere in ſacra Communione: Vide in Apparatu, *Eucharistia*.

Sponſa in Canticis dilectum ſuum quærens male excepta fuit ab excubiis, *Tulerunt pallium meum, vulneraverunt me*. De hoc tamen minime conquerebatur, ſed præ amore Sponſi languebat. Pari modo S. Bartholomæus, adeo divino amore inflammatus fuit, ut nihil faceret pallium, id eſt, pellem ſuam amittere, modo Salvatorem ſuum retinere poſſet.

Apoſtolus Paulus corpus noſtrum Domum vocat: Sancti de corpore exire non magis curabant, quam domo egredi. Sic S. Bartholomæus libenter propriam reliquit pellem, ſciens ſibi aliam meliorem præparatam.

Rurſum circumdabor pelle mea &c. Job 19. Induentur bonis æternis qui hic pro Chriſto temporalibus ſe exuerant.

F. Nativitatis B. Virginis 8. *Septemb.*

L*Iber generationis Jeſu Chriſti*, Matth. 1. vide in Apparatu, *Deipara*, & ejus prærogativas, & *Caſtitatem, Charitatem, &c.* ut ſupra in aliis ejus Feſtis, præſertim Annunciationis.

Liber generationis, Matth. 1. Felix nobilitas Chriſtianorum è ſpirituali generatione in Jeſu & Maria.

De qua natus eſt Jeſus qui vocatur Chriſtus. Fortitudo animi cohæredes nos fecit Jeſu & Mariæ.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, Apoc. 21. Sub protectione tabernaculi Mariani cultores ejus quieſcunt.

F. S. Matthæi Apoſtoli. 21. *Septemb.*

V*Idit Jeſus hominem ſedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi, ſequere me.* Matth. 9. Vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, ſequere me, 2. Quam felix, de quo exemplo Matthæi dicitur *Surgens ſecutus eſt eum*. Ut Chriſtum ſequaris neceſſe eſt prius ſurgere de cœno vitiorum, *Avaritia, Luxuria &c.* Item ſurgere de lecto Otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. *Acedia*.

Vidit Jeſus hominem ſedentem, Matth. 9. Virtus in oculis Chriſti trahente miraculoſa. Deferenda ſunt viliora bona mundi, pro pretioſis cœli. Oculus divinæ miſericordiæ miſeros peccatores benignè reſpicit & vocat.

Feſtum

F. S. Michaelis Archangeli. 29. Septemb.

QVis putas major eſt in regno cælorum? Matth. 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, ut patet in lapſu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparatu *Superbia*, *humilitas*. Ideo reſpondit Chriſtus, *Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Expende proprietates parvulorum eſſe, non ſtudere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non ſimulare, non mentiri, ſed potius aliis ſe regendos & docendos præbere: vide in Apparatu *Avaritia*, *Luxuria*, *Aſtutia*, *Mendacium*. E contra qui volunt in mundo magni eſſe, ſtudent artibus politicis, ſimulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio*, *Mendacium*, *Hypocriſis*. De his ſimulandi artibus politicis, præclara ſunt quæ docet S. Gregorius in lib 10. Moral. c. 6. & habemus in Lect. 2. Nocturni de communi Confeſſoris non Pont. *Deridetur justi ſimplicitas &c.*

Angelis ſuis mandavit de te &c. Pſ. 90. De auxiliis, protectione & dignitate Angelorum. Vita humana periculis multis obnoxia, eget Angelo tutelari. Angelorum cuſtodia omnibus neceſſaria, ob infirmitatem & ignorantiam.

Feſtum SS. Simonis & Iudæ. 28. Octob.

HÆc mando vobis, ut diligatis invicem. Joan. c. 15. vide in Apparatu *Amor proximi*. Cui contrariatur, *Odium*, *Invidia*, ibidem. *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit*; vide in Appar. *Patientia*, *Perſecutio*.

Si mundus vos odit, ſcitote quia me &c. Joan. 15. Amicis & diſcipulis Chriſti parum curandum mundi odium.

Mementote ſermonis mei: non eſt ſervus major Domino ſuo. Solatium afflictis affert Chriſti exemplum, & monitum.

Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis &c. Culpa cujuſque eſt, non uti mediis in ſtatu ſuo ad ſalutē neceſſariis.

Mundus me odit quia ego teſtimonium perhibeo. Veritas correptionis odium parit, improbis & ſuperbis.

F. Sanctorum omnium. 1. Novemb.

BEati pauperes ſpiritu, Matth. c. 5. Mundus ponit ſuam beatitudinem in divitiis & honoribus, Chriſtus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera*. *Abnegatio mundi*: contra, *Avaritia*, *ſuperbia*, ibid. *Beati qui lugent*, v. *Pœnitentia*. *Beati miſericordes*, vide *Liberalitas*, *Eleemoſyna &c.* ibid. *Beati pacifici*, v. *Pax*. *Beati qui perſecutionem patiuntur*, v. *Perſecutio*, *Odium*, *&c.*

Beati qui perſecutionem patiuntur &c. Hinc Beatitudo cælestis contrariâ lege obtinenda, quam mundana.

F. S. Andreæ Apoſtoli 30. Novemb.

VEnite poſt me. Quanta felicitas abnegare mundum & ſequi Chriſtum? Vide in Apparatu, *Abnegatio*, *Obedientia*, & alias virtutes hominis Chriſtiani. *Faciam vos fieri piſcatores hominum.* Tales hominum piſcatores ſunt qui alios hortatione & exemplo docent & ad ſalutem adjuvant: vide in Apparatu. *Exhortatio*, *Zelus animarum*. Denique [illegible] in S. Andrea cruci affixo, v. *Perſecutio*, *Tribulatio*, [illegible]

Venite poſt me & faciam vos fieri piſcatores hominum. [illegible] Filio Dei omnes ad ſe trahere [illegible] di per ſe & alios. Invitamur omnes ad arborem crucis ad carpendos fructus [illegible] charitatis ad animas capiendas.

F. Conceptionis Immaculatæ B. V. 8. Decemb.

LIber generationis Ieſu Chriſti &c. Matth. c. 1. Non poſſumus eſſe amici, aut imitatores Virginis immaculatæ niſi per caſtitatem, & puritatem [illegible] peccati. vide in Apparatu, *Caſtitas*, *Baptiſmus*, *Peccatum*. De Immac. Conceptione, & cultu Deiparæ. Vide [illegible] in Theol. Trip. *Tom 1. pag. 137.*

Pſal. 19 Opus grande eſt, non enim homini præparatur habitatio, ſed Deo. Omnes ſuos theſauros & perfectiones Deus impendit Deiparæ Virgini, tanquam ſuo throno, & habitaculo.

Sanctificabit tabernaculum ſuum altiſſimus Pſ. 45. Tabernaculum Marianum ſoli Deo [illegible] ſumme [illegible] tificatur.

Inimicitias ponam inter te & mulierem Gen. 3. Sola Virgo Maria nova Eva ſerpentis morſum evaſit, tam originalem, quam actualem.

F. S. Thomæ Apoſtoli, 21. Decemb.

THomas unus ex duodecim non erat cum eis, quando venit Jeſus. Joan. c. 20. [illegible] eſſe a conſortio fidelium in templo, concione [illegible] vide in Apparatu, *Eccleſia*, *Exhortatio*, [illegible] contra Hæreticos, v. in Theol. Trip. [illegible] ræ Eccleſiæ pag. 32 &c. & de [illegible] & Sacrificio Miſſæ ibid. 6. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* vide in Apparatu. [illegible] his Chriſtus [illegible] creditur, etſi nunquam [illegible]

Venit Jeſus januis clauſis. Ad Apoſtolos clauſis januis intravit, in cor tamen Sancti Thomæ [illegible] luit, niſi illud aperiret, quia hominis libertatem [illegible] ſervare volens, non illi violentiam [illegible]

Pax vobis. Juſti in mediis quoque tribulationibus pacem habent.

Dicit Jeſus Thomæ, noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Ad fidem igitur etiam per v[illegible] [illegible] fide viva, & operativa [illegible]

Beati qui non viderunt, & crediderunt. Magnum hinc nobis ſolatium, qui credimus non per ſenſum, ſed per intellectum.

F. S. Stephani Protomartyris. 26. Decemb.

ECce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & ex illis occidetis. Matth. c. 23. Boni & [illegible] ſunt qui præcipuè [illegible] perſecutiones [illegible] de in Apparatu, *Perſecutio*, *Tribulatio*, *Odium*. [illegible] tribulationes ſunt claves cœli. Hinc [illegible] pidaretur, dixit, *Ecce video cælos apertos, & Jeſum ſtantem*: vide in Apparatu, *Beatitudo*, [illegible] *guſtus divina*.

Ecce video cælos apertos. Juſtus [illegible] Deo & cœlis [illegible] patient[illegible] Chriſtum [illegible] ratorem.

Lapidabant Stephanum invocantem & dicentem. Lapidibus & malleis [illegible] ædificio cæleſti.

F. S. Ioannis Evangeliſtæ 27. Decemb.

COnverſus Petrus vidit illum Diſcipulum quem diligebat Jeſus. Quare Jeſus Joannem tantopere [illegible] bat? [illegible] Joannis ſingularem [illegible] tem, Zelum Apoſtolicum, Amorem erga [illegible] cor enim [illegible] ita amor amicus. Vide in Apparatu Virtutes, & vitia illis oppoſita, ut *Avaritiam*, *Superbiam*, *Acediam*.

PARS

PARS TERTIA.

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

P. Petri Caniſii Soc. JESU.

Cum brevi Elucidatione, & ſelectis Exemplis nunc primum adjectis.

Præfatio, & notitia operis.

Poſtquam præcedentes Tractatus pene ad calcem adduxi, viſum eſt multis ad ſubſidium animarum, a nobis [illegible], plurimum conducere, ſi huic operi adjungeretur ipſa Doctrina Chriſtiana brevi expoſitione & exemplis illuſtrata: ut hac opportunitate tam commodè Curatores animarum ad Doctrinæ adeo neceſſariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis, quod omni in eodem Libro ad manum habeant Controverſias fidei, Theologicas reſolutiones, atque Apparatum ſeu ſylvam materiæ, quæ omnia ad ſingulas Doctrinæ Chriſtianæ partes rectè accurateque exponendas ac prædicandas ſubſidium [illegible] ſuppeditant.

Ut igitur huic opportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem adjungere decrevi, non ſine auxilio quorumdam Theologorum hujus Collegii Lovanienſis, qui ad hoc animarum ſubſidium operam, exempla quædam [illegible] promptiſſima voluntate obtulerunt: in [illegible] Theologus, [illegible] qui inter ſubſidium verum [illegible] exiſtimavit de Catechizandis rudibus *tractatum utiliſſimum elaborare.*

Aſſumpſi autem præ cæteris hac expoſitione elucidandum Catechiſmum P. Petri Caniſii Soc. JESU Theologi eximii, tam propter [illegible] & brevitatem, tam propter communem uſum atque approbationem, quam in republ. Chriſtiana paſſim obtinuit. Nam ut alia prætermittam, tum Ferdinandus Imperator, tum Philippus Rex Hiſpaniarum, hunc unicum Caniſii Catechiſmum in ſuis ditionibus prælegendum ſuâ auctoritate ac publico diplomate propoſuerunt. Et ipſa [illegible] docet, quantâ verborum [illegible], quantâ ſoliditate doctrinæ, quamque perſpicua præ cæteris brevitate totam Doctrinæ Chriſtianæ Summam complectatur.

[illegible] autem adjuncta a nobis expoſitionis: Adverte primò, pro meliori diſtinctione ipſum Catechiſmi contextum [illegible] Quæſtionem & Reſponſionem ſeorſim impreſſimus, & poſt [illegible] ſtatim Expoſitionem cum exemplis ſingulis pene Catechiſmi quæſtionibus ſubjunxi, ut [illegible] quæſtione, quæ explicatur, ipſa quoque expoſitio [illegible] habeatur, quod in nullo hactenus Catechiſmo factum [illegible].

2. Adverte ex pluribus [illegible] aliquas quæſtiones præ aliis fuſius illuſtrari, eo quod ad myſterium aliquod ſive exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perſtringi, quia vel earum doctrina ſpectat ad quæſtionem principalem, quæ explicatur, vel quia in alia Catechiſmi parte magis appoſitè elucidantur, non enim debent de ſingulis ſemper quæſtionibus exempla proferri.

3. *Quamvis ſæpè de una quæſtione plura exempla apponantur, neceſſe non eſt, ut Cathechiſta omnia ſimul producat, ſed poterit ſeligere unum vel alterum quod præſentibus magis convenire judicabit.*

4. *Narratio exempli ſimilitudinis, aut ſententiæ quam ſelegit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere ſingulas exempli partes & circumſtantias,* quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando *&c. Juxta praxim ſupra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam ſacram.*

Praxis tradendi Doctrinam Chriſtianam.

PRimò, debet Catechiſta ex maturioribus ſtatuere unum vel alterum ſyndicum, qui pueros advenientes ſuis locis ordine conſtituat, & in modeſtia ac ſilentio contineat.

II. Horâ auditâ, & dato per campanam ſigno, Catechiſta ſtans in medio populi ſui, ex utroq; latere ſecundùm ſexum diſcreti, ſic ut ab omnibus videri & audiri facilè poſſit, formabit ſignum Crucis vernaculè, & dum procurat, ut omnes ſe præeuntem clarâ & diſtinctâ voce ſequantur, cavebit ne quis verba ſua vel antevertat, vel juſto ſerius ſubſequatur.

III. Curabit deinde per unum à ſe deſignatum, & in medio ſtantem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba cæteri per partes diſtinctè repetent: hoc enim modo myſteria fidei faciliimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiſcere erubeſcunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut ſuprà.

IV. Primum horæ quadrantem dabit petendis quæſitiunculis facilioribus, potiſſimum de iis quæ ſcitu neceſſaria ſunt neceſſitate medii, ut Deum eſſe unum in Natura, trinum in Perſonis, Remuneratorem noſtrorum operum, ac Filium Dei eſſe noſtrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde neceſſaria neceſſitate [illegible] ac Symbolum Apoſtolorum, decem Præcepta, [illegible], unumquodq; vice unum punctum accuratè [illegible], & [illegible] repetendo variis modis & formulis, ut omnibus [illegible], [illegible] ſuaviter [illegible], [illegible] juvando, omnes pro merito

[illegible] : neque [illegible] [illegible] ex [illegible].

V. Secundo quadrante quæſtiones proponat paulò difficiliores, eaſque fere deſumptas ex ea lectione quæ Dominica proximè præcedenti publicè recitata, & explicata fuit.

Tum jubebit ex modeſtioribus, doctiorem aliquem, clara voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechiſta attulit ad Lectionis explanationem.

VI. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverſo ſtantes in medio Catechiſmi [illegible] loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox Catechiſta lectionem jam recitatam clarè & breviter explicabit ſermone facili, & ad parvi ſui auditorii captum accommodato, idem ſæpiuſcule aliis, atque aliis verbis repetens, adhibitis brevibus ſubinde interrogationibus, & reſponſionibus ut majorem ſibi [illegible] tionem.

VII. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum ſelectum, quod tragicè quidem, & cum emphaſi, ſed vulgari ſermone & [illegible] pueris accommodate narrabit. Poſtea proponet [illegible] vice viſurum, qui [illegible] Exemplum optimè retinuerit.

VIII. Poſt hæc iterum [illegible] crucem, jubebit legi ſalutationem Angelicam vel Symbolum Apoſtolorum, &c. per vices, ut hoc modo omnes, qui adveniunt, ea addiſcant. Concludet ipſe omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum ſupra. Poſtea piè, & ſine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem, ne Catechiſmus [illegible] horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate ſæpius vel tollatur, vel minuatur.

IX. Singulis quos [illegible] premiolum aliquod vel notam [illegible], vel his deficientibus eorū nomen in libro [illegible], ut poſtea premiis afficiantur & adjungat ad bona reſponſa [illegible] de encomiū aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animantur.

Oblatâ opportunitate ſæpius inculcet obligationem, quam habent Parentes, ut mittant prolem ad Catechiſmum, ut Domini mittant ſervos & ancillas, Ludimagiſtri [illegible], Magiſtratus ſibi ſubjectos, præſertim pupillos & orphanos; ac ſæpius uſu venire, ut quando hac in parte officio ſuo deſunt, & ipſi graviter peccent, & illos quorum curam gerunt, peccatis & erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipſi Curatores animarum intelligant, quanta ipſis obligatio incumbat ad plebem ſibi commiſſam Doctrinâ Sacrâ inſtituendam, audiant ea de re Decretū Concilii Tridentini Seſſ. 5 c. 2. *Archipresbyteri, Plebani & quicumq; Parochiales vel qui alias curam animarum habentes Eccleſias quocumque modo obtinent, per ſe vel alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo quæ omnibus ſcire neceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoque eis cum brevitate [illegible] vitia quæ declinare, & virtutes quas ſectari oportet, ut pœnam æternam evadere, & cœleſtem gloriam conſequi valeant.* [illegible] ſi quis eorum præſtare negligat, etiam ſi ab Epiſcopi juriſdictione quavis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet, etiam ſi Eccleſiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monaſterio, quod etiam extra Diœceſim exiſtat, forſan annexæ, vel unitæ; modò re ipſa in Diœceſi ſint, provida paſtoralis Epiſcoporum ſollicitudo non deſit, ne illud impleatur, *Jer. Thr. 4.* Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Atque Epiſcopi [illegible] demandatum, ut ſi poſt admonitionem trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, ad illud exequendum, ſi [illegible], per Cenſuras Eccleſiaſticas, aut alias ad [illegible] cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Chriſtiana ſingulis Dominicis & Feſtis [illegible] obligatione iterum denunciatur in Tridentino [illegible] Seſſ. 24. c. 4. his verbis:

Iidem etiam ſaltem Dominicis & aliis feſtis diebus pueros in ſingulis parochiis [illegible] 1571. quam amplificavit Gregorius XIII. [illegible] fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab iis ad quos ſpectabit, doceri [illegible], etiam per Cenſuras Eccleſiaſticas [illegible] obſtantibus privilegiis & conſuetudinibus, [illegible] quæ de prædicationis munere [illegible] Paulo III. decreta fuerant, [illegible].

Quod ſi ad hoc munus [illegible] Curatores [illegible] rum ſeveriſſimis Conciliis [illegible] mittetur, quanto magis [illegible] in partibus Hæreticorum [illegible] Fidelium inferentes Hæreſes [illegible] bus errorum ſuorum [illegible] cura & inſtitutione [illegible] incautos plebis [illegible] mortifero niſi contra [illegible] Doctrinæ Chriſtianæ antidoto muniantur. Cumque [illegible] fera lues occultè [illegible], [illegible] mos infecerit, & [illegible] tis ſenſim adoleverit, [illegible] longam [illegible] morbi [illegible] niæ Doctrinæ medicina [illegible] Ne igitur Curatores animarum hanc gregis ſui [illegible] & neglectam [illegible] in [illegible] re cogantur, ad hoc curam ac [illegible] adhibeant, ut [illegible] anni [illegible] Doctrinæ Chriſtianæ [illegible] & [illegible] eruditi [illegible] quo fiet ut [illegible] Chriſti ſanguine redemptus ab interitu [illegible] amplam ſibi in cœlo laboris ſui mercedem [illegible].

INDEX CAPITUM
Summæ ſequentis.

CAput Primum. *De Fide, Eccleſia, & Symbolo Apoſtolorum.*
Caput Secundum. *De Spe, Oratione Dominica, &c.*
Caput Tertium. *De Charitate, Præceptis Decalogi, & Eccleſiæ.*
Caput Quartum. *De Sacramentis ſingulis.*
Caput Quintum. *De Officiis Juſtitiæ Chriſtianæ, Peccatis, Virtutibus, & [illegible]. Cum Exemplis Conſtantiæ [illegible] pro Fide Romana Perſecutiones, &c.*

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

CAPUT I.

De Fide & Symbolo Apoſtolorum.

QUÆSTIO.

Quis dicendus eſt Chriſtianus atque Catholicus?

RESP. Qui Baptiſmatis Sacramento initiatus, Jeſu Chriſti veri Dei atque hominis ſalutarem doctrinam in ejus Eccleſia profitetur: neque Sectis vel opinionibus ullis ab Eccleſia Catholica alienis adhæret.

Expoſitio.

SUmma dignitas eſt habere nomen veri Chriſtiani. Quia per Baptiſmum & Fidem Chriſtianam homines fiunt filii Dei, & hæredes regni cœleſtis. *Quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*, Joannis 1.

S. Auguſtinus lib. de Catechizandis Rudibus c. 16. comparat veros Chriſtianos cum optimo Tritico, & falſos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta ſit in Area, id eſt, in Eccleſia, non erunt tamen ſimul in Horreo, id eſt, in cœlo. Non, inquit, ſibi blandiantur, quod in Area poſſunt eſſe cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, ſed igni debito deſtinabuntur.

Exemplo illuſtri patet, quanta ſit Virtus in doctrina veri Chriſtiani, ex facto S. Dominici, qui cum diu diſputaret pro Chriſtiana Religione, contra hæreticos Albigenſes, tandem conventum eſt, ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigenſium pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ ſtatim comburitur, Libellus verò doctrinæ Chriſtianæ non tantum ab igne non læditur, ſed etiam ex igne longè proſilit. Et cum ſecundò ac tertiò in ignem projectus fuiſſet, ſemper in virtute veræ ac Chriſtianæ doctrinæ illæſus permanſit. Ita fuſius tradit S. Antoninus in Chronico *part. 3. tit. 19. c. 1.* & Surius *5. Auguſti.*

Tantam quoque *Virtutem*, ac robur ſuppeditat nomen *Chriſtiani*, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbiſſima tormenta inclamaret, *Sum Chriſtiana*, nullum doloris ſenſum paſſa fuerit, imò viſa eſt inter ſummas delicias verſari, ut refert Euſeb. in hiſtoria Eccleſ. lib. 1. c. 5.

Tantus *honor* eſt nominis Chriſtiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum ſolitus fuerit dicere, ſe in nulla parte Regni ſui tantum honoris unquam accepiſſe, quantum Poſſiaci. Quia nempe ea in urbe Baptiſmo initiatus Chriſtiani nomen accepit, ideoq; profitebatur ſe ſummo cum lætitiæ ſenſu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforeſtum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliæ nomen *Chriſtianiſſimi*, & Reges Hiſpaniæ nomen *Catholici* pro ſummi honoris titulo à Sede Apoſtolica acceperunt, & hactenus ſemper retinuerunt.

Hæretici verò, etſi vocentur Chriſtiani, quia in nomine Chriſti Baptiſmum ſuſceperunt, non ſunt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Eccleſia Catholica alienis adhærent*. exempli gratiâ negant Miſſam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur ſuprà *de Controverſ. fidei part. 1. tract. 2. pag. 67. 69. & 74.*

Q. *Quod ſignum hominis Chriſtiani?*

RESP. Signum ſanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Expoſ. Signum Crucis docet nos unum eſſe Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres eſſe perſonas divinas, quia additur nomen trium perſonarum, *Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Deinde manum demittendo à fronte ad pectus, profitemur ſecundam perſonam ſcil. Filium Dei pro hominum ſalute deſcendiſſe in uterum B. Virginis *Mariæ.* Poſtremò transferendo manû à ſiniſtra ad dexteram, declaramus per Chriſtum nos translatos eſſe à maledictione ad benedictionem. Hæc myſteria ſcire & credere omnibus adultis neceſſarium eſt ad ſalutem neceſſitate medii, ſic ut ignorantia non excuſet. *Unde cum prædicta praxi formandæ Crucis valdè aptè doceri & retineri poſſunt.*

Signum Crucis eſt Armatura hominis Chriſtiani, ut exemplo declaratur. Conſtantinus Imperator ad Chriſtianam fidem converſus circa annum Chriſti 312. à Maxentio tyranno cladibus variis affectus eſt: & poſtea à Licinio Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copiis hoſti potentiſſimo occurrere pararet, virtute ſalutiferæ Crucis ab iminenti periculo liberatus fuit. Nam ſupra ejus copias lucidiſſimum Crucis ſignum in aëre apparuit, & vox de cœlo audita eſt, *In hoc ſigno vinces*, cujus præſidio munitus præclaram victoriam ab hoſtibus reportavit. In cujus rei memoriam deinceps ſignum Crucis ſuis vexillis inſcribi curavit. Baronius tom. 3. ad annũ 312. & 318.

Refert S. Gregorius l. 3. Dial. c. 7. quemdam Judæum nocte ingruente urbe excluſum, in vetuſto Apollinis templo pernoctaſſe. Hic à tenebricoſa dæmonũ caterva circumcingitur. In his periculis miſero Judæo nulla ſpes auxilii affulget. Tandē occurrit Chriſtianos ſolitos adverſus pericula ſe crucis ſigno munire. Signat igitur ſe ſigno crucis, & ecce tota dæmonũ turba extemplo in fugam agitur, exclamans, *Vas vacuum ſed ſignatum.*

Genevam verſus Catholicus cum hæretico iter agebant: orta ſubitâ tempeſtate cũ tonitru & fulgure, Catholicus de more ſeſe identidē cruce ſignabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus ſe ſignādo muſcas abigeret. Sed Deus non irri-

detur: horrendo ſtatim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapſum extinxit, Catholicus qui ejus lateri adhærebat, incolumis permanſit. Florimond. lib. 8. c. 4. §. 1.

Q. *Quibus de rebus primum docendi ſunt Chriſtiani?*

RESp. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officiis juſtitiæ Chriſtianæ.

Q. *Quid eſt Fides.*

RESp. Donum Dei, ac lumen, quo illuſtratus homo, firmiter aſſentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Eccleſiam credenda propoſuit; ſive ſcripta illa ſint ſive non ſint.

Expoſ. Fides debet eſſe integra: quia qui peccat in uno factus eſt omnium reus. Sicut navis, quæ in cæteris integra eſt, ſi unam rimam habeat, per eam ſubmergi poteſt.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet Chriſtianum in ſua fide poſſe ſalvari, quod ſupra refutatur *Tom.* 1. in contr. p. 1. c. 3.

Quanta ſit vis veræ fidei ſingulari Exemplo declaratur. Anno Chriſti 471. Duo Philoſophi, quorum alter erat Ariana hæreſi infectus, de fide acriter diſceptabant. Tandem orthodoxo Philoſopho viſum eſt, relictâ verborum contentione, virtute potius divinâ fidei ſuæ veritatem comprobare; obtulitque Ariano, ut accenſo igne luculento uterque in medias flammas deſcenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis perſiſteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confiſus, ardentem rogum ſolus ingreſſus eſt, & inde cum Ariano illæſus, & intactis etiam veſtibus diſputavit: Baron. Tom. 6. anno 471. & Niceph. Lib. 15. c. 23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricii, qui ut Magum Fidei obſiſtentem convinceret, juſſit Benignum comitem ſuum collocari in domuncula ex aridis lignis & ſtipulis confecta. Magum ex adverſo in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimq; igne, Benigno penitùs illæſo, Magus cum tecto viridi continuò exarſit.

Huc facit exemplum S. Gregorii Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è ſuo loco tranſtulit, & plura in Martyrum vitis prodigia. Vide ſuprà in Apparatu, Ver. *Fides.*

Vide etiam obligationem ad Profeſſionem externam Fidei, ſine reſtrictione purè mentali, &c. ſupra *Tom.* 2. *P.* 2. *Tr.* 6. *pag.* 10.

Q. *Quæ ſumma eſt Fidei ſeu omnium credendorum?*

RESp. Symbolum Apoſtolorum, in duodecim diſtinctum articulos.

Expoſ. Symbolum Apoſtolorum quivis Catholicus ſcire & credere tenetur; & peccât parentes ſi filios ſuos illud docere negligant. Eſt enim norma Fidei, quâ Chriſti fideles ab infidelibus diſtinguuntur. Sicut per teſſeram & Sacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis diſcernit & dignoſcit.

Præclarum in hoc genere eſt exemplum S. Petri Martyris ex illuſtri Ordine S. Dominici. Cum natus eſſet ex parentibus Manichæorũ hæreſi infectis, ab ipſa tamen quaſi infantia contra hæreſes pugnavit. Dum puer ſeptem annorum ſcholas frequentaret, à patruo hæretico interrogatus, quid in ſcholis didiciſſet; reſpondit intrepidè ſe Chriſtianæ fidei Symbolum didiciſſe. Et quamvis multis Patris, Patruique [illegible] tentaretur, nunquã potuit ab illa fidei conſtantia [illegible] profeſſione dimoveri. Hujus Profeſſionis magnum illi Dominus coronam præparavit. Cum enim poſt [illegible] ctus Religioſus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque ſæpè rogaret ut pro [illegible] vitam profundere. Ecce tibi Mediolanum [illegible] ticus Sicarius ex [illegible] is aggreſſus eſt & [illegible] ne ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus [illegible]. Ille verò, in ipſo mortis articulo, conſuetum [illegible] ſcutum aſſumens, Symbolum Apoſtolorum quod [illegible] constanter tenuit, magno animi gaudio [illegible], & cum ea teſſera ad perpetuam conſtantiæ [illegible] cœlum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. *Qui ſunt illi duodecim articuli?*

RESp. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.

2. Et in *Jeſum* Chriſtum filium ejus unicum, Dominum noſtrum.

3. Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

4. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.

5. Deſcendit ad inferos, tertiâ die reſurrexit à mortuis.

6. Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

7. Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum Sanctum.

9. Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remiſſionem peccatorum.

11. Carnis reſurrectionem.

12. Et vitam æternam, *Amen.*

Q. *Quid ſibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem?*

RESp. Oſtendit primam in Deitate perſonam, Patrem ſcilicet cœleſtem & æternum, cui nihil factu impoſſibile ſit vel difficile, qui cœlum & terram, viſibilia ſimul & inviſibilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta uſque conſervat & gubernat ſumma bonitate, & ſapientiâ.

Expoſ. Omnipotentiam ſuam Deus vel maximè oſtendit, creando, ſeu, è nihilo producendo totum hunc univerſum, idque ſine labore, ſed ſolo nutu & imperio voluntatis. *Dixit enim, & facta ſunt omnia, mandavit, & creata ſunt.* *Pſalm* 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) inſigniter edoctus eſt [illegible] Angliæ Rex, qui ob magnam ſuam [illegible] arrogantior, ſed [illegible] in tumidi maris litore [illegible] re ſic allocutus eſt: Mare tu [illegible] impero, tu mihi volo obtemperes; [illegible] protulerat, continuò intumeſcens mare [illegible] Regem facto è ſolio illum in terram dejecit. Ad ſe reverſus auream hanc protulit ſententiam: *Vana eſt omnium Regum poteſtas; ſolus Deus omnipotens* & [illegible] Cruci impoſitâ pietatis poſteà, ac modeſtiæ [illegible] titit egregius. *Polyd. Virgil. ex Chronic.* [illegible] *rum.*

Aliud exemplum divinæ potentiæ notius & illuſtrius patet *Exod. cap.* 7. Quando Deus per Moyſen debellavit

lavit Regem Pharaonem convertendo virgam in ſerpentem, & omnes aquas in ſanguinem, & dividendo mare rubrum, dum populus Dei tranſiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam *Exod. c.* 14.

Si coram adultis doctrina ſacra exponatur, poterit Dei exiſtentia & potentia doctè demonſtrari ex rebus creatis, per argumenta ſuperius tradita in Controver. *Part.* 1. *cap.* 1. Vel per exempla ex Apparatu, verbo, *Benignitas Dei.*

Q. *Quid vero ſecundus articulus: Et in Jeſum Chriſtum filium ejus?*

RESp. Commonſtrat ſecundam in Deitate perſonam, *Jeſum* Chriſtum ſcilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri conſubſtantialem, Dominum ac Redemptorem noſtrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expoſ. Auguſtiſſimum nomen *Jeſu* in amore & veneratione habendum docuit Apoſtolus Paulus ad Philip. 2. v. 9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum.* Sed an etiam utile eſt nomen illud invocare in anguſtiis ſuis? Multò maximè: Refert Athanaſius *in vita S. Antonii* 17. *Januarii.* S. Antonium, invocato ſolo *Jeſu* nomine, non ſemel integram dæmonum cohortem fugaſſe. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadeneira in vita S. Ignatii Societatis *Jeſu* Auctoris, *Lib.* 5. *c.* 9. his verbis; Dormientem Ignatium ſtrangulare diabolum voluiſſe Romæ anno 1541. audivi: Guttur ejus quaſi manu injectâ præfocare conatus eſt, tam fortiter, ut nullo conatu poſſet Ignatius *SS. Jeſu* nomen invocare: ſed cum nervos omnes intenderet, vim vi repellens in ſuaviſſimam vocem tandem erupit, Jeſumque inclamavit; quâ voce diaboli conatus repulſus eſt. Porro ex contentione Ignatius, quod poſteà vidimus, per dies aliquot raucus omninò & ſine voce fuit.

S. Bernardinus ex ordine S. Franciſci nominis *Jeſu* ſummus cultor fuiſſe legitur.

Sed qui concipi poteſt *Jeſum* Chriſtum eſſe verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram generationem procedere? Id facilè colliges ex ſequenti ſimilitudine: Dum quis ſpeculum intuetur, illicò producit imaginem adeò ſibi ſimilem, ut nullum poſſit inveniri diſcrimen: quæ imago ſine ullo labore, ſine inſtrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus ſpeculum divinitatis ſuæ ab æterno intuitus, ſtatim imaginem ſibi ipſi ſimillimam formavit, & hæc imago eſt Filius. Sed dum nos in ſpeculo producimus noſtri imaginem, illa imago non vocatur noſter filius; cur magis divina imago vocatur Dei Filius? Ideò ſcilicet, quia Deus huic ſuæ imagini, totum eſſe ſuum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non poſſumus. Si opus ſit, plura de Chriſto dabit Apparatus ſupra, verbo, *Chriſtus.*

Q. *Quid porrò tertius: Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto?*

RESp. Myſterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis deſcendens, humanam naturam aſſumpſit: ſed modo ſingulari prorſus, ut qui conceptus fuit ſine patre, ex virtute Spiritus Sancti, & natus ex Maria Virgine illibata.

Expoſ. Mirabilem hanc Chriſti in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, & illæſam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, & poſt partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco teſtantur Scripturæ. Iſaiæ 7. v. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Myſterii veritate dubitare non ſinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certiſſimam reddere. Hærebat dubius in re certiſſima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, propoſita ſibi non fidei, ſed rationis difficultate, qui fieri poſſet, ut Maria Mater eſſet, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animum occupavit, cùm tandem illi Magiſtrum miſit Deus: quem putatis? Eximium fortaſſis Theologum? Minimè: ſed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Franciſci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo ſe ſuſtentabat, terram pulſans his illum verbis antevenit: Frater Prædicator; Maria, Virgo eſt ante partum: ſtatimque candidiſſimum è terra ortum eſt lilium. Mox iterum percuſſa humo: Frater, Maria, Virgo eſt in partu, alterumque exortum eſt lilium. Dein tertiò terram feriens, Maria, inquit, etiam Virgo eſt poſt partum, ſimulque tertium prodiit lilium: quo viſo miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter depoſuit. *In vita S. Ægidii apud Surium* 23. *Aprilis.*

Similitudinem ſi deſideres, quæ mirabilem hanc clauſtri Virginalis in ipſo partu integritatem aliquo modo exhibeat, hanc habe: Sol effectum ſuum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrum omninò maneat & illæſum: ſic & Chriſtus in hunc mundum prodiit ex utero Virginis, hunc omninò integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. V. *Deipara.*

Q. *Quid verò quartus: Paſſus ſub Pontio Pilato?*

RESp. Myſterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius ſecundùm humanam illam naturam aſſumptam, extrema verè paſſus eſt pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Undè licet agnus eſſet ſine macula, tamen ſub Pontio Præſide in crucem ſuffixus, in cruce mortuus, & ſepultus fuit.

Expoſ. Seriem totius Chriſti Paſſionis, paucis his verbis contentam dabunt fuſius Evangeliſtæ *Matth.* 27. *Marci* 15. *&c.* imò & Prophetæ, qui de Paſſione & morte Domini multa vaticinati ſunt, ut Davidem omittam, Iſaiæ oracula tam clara ſunt, ut rectè dici queat eum rem geſtam potius expoſuiſſe, quam futuram prædixiſſe. *Iſaiæ c.* 53. *& alibi.*

Sed ſi Chriſtus Deus fuit: quî mori potuit? Verè mortuus eſt Chriſtus, qui Deus erat & homo, ſecundùm humanā naturām, ſicut rectè loquimur, dum dicimus ille homo mortuus eſt, cum tamen anima, quæ altera hominis pars eſt, mori non poſſit. Figura hujus myſterii in Veteri Teſtamento fuit Iſaac divinam naturam repræſentans, qui occiſus non fuit, ſed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Ut notat S. Ambroſius in Pſalm.* 39.

Sed age, videamus quam grata ſit Paſſionis Chriſti memoria, de qua Albertus Magnus ſic ait: *Simplex recordatio Paſſionis Dominicæ plus valet, quam ſi integrum*

integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel ſi quotidie virgis & flagellis caderetur usque ad effuſionem ſanguinis. Idem ferè revelaſſe DEUM Sancto cuidam Eremitæ teſtatur Ludovicus à Saxonia *de Vita Chriſti c.58.* SS. Gertrudi, Brigittæ, Mechtildi, Catharinæ, paria fere revelata tradit Ludovic. Bloſius *cap.2. Montil. Spirit.*

Rem ſubinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adoleſcens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberaliſſimè haberetur, cauſam petiit tyrannus, repoſuit Dei ſervus, ſtigmata Domini ſui ſe in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera ſint quæ dicis: jubet itaque aperto juvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam ſecari: mirum dictu! apparuere in ipſo corde Chriſti Paſſionis inſtrumenta: rei novitate attonitus Tyrannus cum ſuis ad Chriſti fidem converſus eſt. *Cantipras. lib.2. cap.25. Part. 8.*

Similia Chriſti Paſſionis inſtrumenta inventa ſunt in corde B. Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Auguſti, *Faſti Mariani ex Monum. Eccl. Mont. Falconis.*

Q. *Quid autem quintus: Deſcendit ad inferos?*

RESP. Myſterium Reſurrectionis Chriſti complectitur, qui ſecundùm animam quidem Patres è limbo liberaturus deſcendit: tertio vero poſt mortem die, reſumpto corpore, vi propriâ factus eſt redivivus.

Expoſ. Reſurrectionem ſuam die poſt mortem tertiâ crebrò in Evangeliis legitur Chriſtum prædixiſſe Matth.13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die reſurgere.* Et cap.20. *Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertia die reſurget.* Figuram hujus Reſurrectionis habemus in Veteri Teſtamento, *Gen.41.* In Joſepho qui è carcere ad regnum evectus, Chriſti poſt mortem ad ſuos reditum expreſſit. Et *Jonæ cap 2.* in ipſo Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, ſepulturam Chriſti & tempus reſurrectionis expreſſit; ſicut ipſe Chriſtus expoſuit, *Matth. 12. & Luc.11.*

Sed nec poſt Chriſti tempora defuerunt figuræ hujus reſurrectionis. Septem erant germani Fratres ſub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in ſpecu concluſi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, poſt aliquot ſecula vivi comparuerunt, eo ſcilicet tempore quo ſurrexerat hæreſis, quæ reſurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingreſſus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid cæteris comparaturus, ſed nec ipſe nec moneta agnoſcitur. Ad loci Epiſcopum, quin & ipſum Imperatorem Theodoſium protrahitur, qui re prudenter examinatâ comperiunt ſeptem illos fratres annis omnino 372. dormiiſſe. Paulò poſt omnes ſacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis ſimul iſta hæreſis extincta eſt.

Exemplum aliud poteſt eſſe in Lazaro poſt quatriduum à Chriſto ad vitam reſuſcitato, & pluribus aliis. Quod Deo non eſt magis difficile, quam efficere, ut ex ſemine quod in terra ſepelitur, flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art XI.* de Carnis Reſurrectione.

Q. *Quid ſextus articulus: Aſcendit ad cælos?*

RESP. Myſterium affert glorioſæ Aſcenſionis Chriſti, qui poſt expletum Redemptionis noſtræ opus, ad Patrem tranſivit ex hoc mundo, & cœlos ſua virtute Triumphator aſcendit, atque in ipſa æternæ Patris gloria ſuper omnia eſt collocatus.

Expoſ. Chriſti glorioſa in Cœlos aſcenſio nobis deſcribitur Act 1. *Videntibus illis elevatus eſt, & nubes ſuſcepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David. Pſ.46. *Aſcendit Deus in jubilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Aſcenſio in Cœlos, uti Chriſto glorioſa, ita illius grata & pia memoria hominibus ſalutaris eſt. Confirmat id Bloſius hoc exemplo *tom.1. de ſignis Eccleſ. lib. 5. c.2.* Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, inviſit illum forte Chriſtianus, narravitque non omninò de ſanitate deſperatum, ſi ſpem poneret in Chriſto, ejuſque nomen imploraret, cujus rei cauſa, imaginem ægro reliquit Chriſti aſcendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Chriſtiano, maximo animi ſtudio DEI nomen imploravit, rogavitque, ut per glorioſam in cœlos aſcenſionem, poſſet è lecto ſanus aſcendere. Mirum dictu! nihil is aſpicientibus repente è lecto ſanus aſcendit, & Chriſto nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macaum miſit qui legis Chriſtianæ prædicatores ad ſe accirent, quo & ipſe & ſui ſubditi veram Chriſti legem amplecterentur.

Q. *Quid ſeptimus: Inde venturus eſt judicare?*

RESP. Demonſtrat extremum judicii diem, quando Chriſtus humana in carne viſibilis rurſus de cœlo deſcendet, ac tremendum aget judicium omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique ſecundum opera ejus.

Expoſ. Sanctum Divini hujus & extremi Judicii timorem conceperat S. Job, de quo in Scripturis legitur Job. 9. *Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti.* Et c. 31. *Quid faciam, cum venerit ad judicandum Deus?* S. Clemens Petri Succeſſor de Beato Apoſtolorum Principe ſcribit, frequenter dicere ſolitum: *quis peccare poterit, ſi ſemper ante oculos poſtremum judicium ponat?* Quam lectionem adeò altè mentibus ſuis impreſſam voluerunt viri Sancti, ut ſemper poſtremum hoc judicium ſibi ob oculos ponerent, quo ſe à peccatis immunes ſervarent. S. Hieronymus de ſe ipſo teſtatur ad Euſtochium: *Quoties diem illum conſidero, toto corpore contremiſco: ſive enim comedo, ſive bibo, ſive aliud quid facio, ſemper videtur mihi tuba terribilis ſonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium.* Exemplum de adoleſcente quodam narrat S. Vincentius Ferrerius *Concion. 3. in Sexageſ.* Illum propoſito ſibi extremo judicio, ita cohorruiſſe, ut repente ex timore omnes ejus capilli inſtar [illegible] contraxerint. Vide plura exempla ſupra in Apparatu v. *Timor Domini*, Et v. *Juſtitia Divina.*

Q. *Quid verò octavus. Credo in Spiritum Sanctum.*

RESP. Exhibet tertiam in Trinitate perſonam Spiritum Sanctum, qui ex Patre Filioq; procedens, verus æternusq; Deus eſt, & regnat cum Patre & Filio, & proinde cum utroq; ſimul adoratur & conglorificatur.

Expoſ. Articulus hic exhibet Spiritum Sanctum cum Patre, & Filio eundem eſſe naturâ, non perſonalitate: ut clarè teſtatur S. Joannes Apoſtolus, Joan. 5.

Tres

Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt.

Et verò bona non mediocria à Spiritu ſancto in homines deſcendunt. Exemplum eſt in adoleſcente ex ſtudioſa juventute, qui ad monita ſalutaria ſurdus jacebat. Intempeſtâ nocte virum videt majeſtate vultus venerandum, Deum ſcilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum renunciavit. Sub alteram noctem vir adeſt integrâ ætate crucem humeris bajulans, & ſanguinem ſuum in faciem ejus projiciens, hæc addens: *Erubeſce, & teſſeram damnationis cape, futuram ſalutis, ſi maluiſſes.* Deſperabat jam æger de ſalute: Fratris tamen ſuaſu ad Spiritum ſanctum ſe convertit, qui tertiâ nocte apparens miſero ſcelerum veniam, & beatam mortem nunciavit. *Ex Spec. Exemp. & Faſt. Mar. in Feſt. Pentec.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus Sancti, & 12. fructus ejuſdem.

Q. *Quid nonus articulus. Sanctam Eccleſiam Catholicam: & Sanctorum Communionem.*

RESp. De Eccleſia docet quatuor nobis credenda eſſe: Primum, Eccleſiam eſſe unam, nimirum in uno Spiritu Chriſti Jeſu, in una fide, fideique & Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore univerſalis Eccleſiæ, Vicario Chriſti ſcilicet ac divi Petri Succeſſore. Secundo, hanc ipſam ſanctam eſſe, quia tùm à Chriſto capite & ſponſo ſuo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, & ſanctificatur, tum à Spiritu Sancto perpetuo gubernatur. Tertiò, eandem eſſe Catholicam ſeu univerſalem, quia toto orbe diffuſa, Chriſti fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & poſtremò, in hac ipſa Eccleſia Communionem eſſe Sanctorum, puta non eorum ſolùm, qui in terris credentes peregrinantur, verum etiam qui carnis mortalitate exuti, vel regnant in cœlo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, ſuorum peccatorum ſordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, ſe invicem juvant mutuis officiis, meritis, orationibus; & ſacroſancti Miſſæ Sacrificii, Sacramentorumque Eccleſiæ virtutem participant.

Expoſ. In Sanctorum Communione fundantur Indulgentiæ ad quas diſpenſandas in Eccleſia eſſe authoritatem patet ex Scripturis: *Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Matth. 18.

Exemplum eſt in eo quod contingit S. Franciſco, qui cum à Chriſto ad ejus Capellam de Portiuncula, ipſius Virginis Mariæ inſtinctu, petiiſſet Indulgentiam plenariam omnibus qui iſtam Eccleſiam contriti & confeſſi ſubirent. Annuit Dominus, mandavitque, ut Vicarium ſuum Summum Pontificem ea de cauſa adiret, à quo hujuſmodi Indulgentias impetraret, quas paulò poſt illi Honorius III. Summus Pontifex liberaliter indulſit: *In vita Sancti Franciſci cap. 88.*

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige: Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ dum in Patriam omnes iter & reditum parant, repentè moritur, ſuis apparet in via, & declarat ſe vi Indulgentiarum rectâ cœlum petiiſſe, addens, ſi Indulgentias lucrata non fuiſſet, multis annis ſe igne purgatorio fuiſſe torquendam. *Pedag. Chriſt. de Indulg.*

Unde qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnunt, non minus ſtulti ſunt quàm ii, qui cum debita ſua gravia facilè poſſent diſſolvere ex ærario Regis aperto, id negligunt. Dum enim indulgentias lucramur, diſſolvimus pœnas quibus per peccatum obnoxii eramus publico Eccleſiæ theſauro per indulgentias ex Chriſti & Sanctorum ſatisfactione nobis conceſſas.

De Indulgentiis fuſius agitur ſuprà Tom. 2. in Reſol. Theol. part. 3. *pag.* 171. *& ſeqq.*

Q. *Quid porrò decimus. Remiſſionem peccatorum?*

RESp. offert præſentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccatorum ſuorum conſequenda unquam deſperet, modò in Eccleſia perſeveret Catholica, & ritè ejuſdem Sacramentis utatur.

Expoſ. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non ſolùm remiſſionem peccatorum in Eccleſia Catholica reperiri, quod omnes Catholici admittunt, & paſſim extat in Scripturis; ſed etiam in ea eſſe poteſtatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Succeſſoribus dedit Chriſtus Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Unde deplorandum omninò eſt aliquos Chriſtianos, mediis, quæ in Catholica Eccleſia reperiuntur, non perindè ac deberent, uti ad ſalutem. Nemo, vel qui læſus eſt, vel adverſa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ ſanitati reſtituendæ poſſunt conducere, quantò magis illi qui ſpiritualiter ægri ſunt, & in peccatis ſuis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei ſapientia ad curationem animorum, atque adeò ad vitam reparandam inſtituit, & in ſua Eccleſia reliquit?

Porrò in Eccleſia per Chriſtum indubitatam eſſe peccatorum remiſſionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalenæ *Luca* 7. & boni Latronis *Luca* 24. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum, de quo in officio Eccleſiæ Tornac. legitur: Cum excitus famâ S. Eleutherii Tornacum adveniſſet, occultū gerens animi vulnus, ſeu peccatum mortale quod confiteri erubeſcebat; motus piis S. Eleutherii monitis crimen profuſis lacrymis faſſus eſt. Sed cum dubius hæreret, num crimen ſibi eſſet condonatum, S. Eleutherium rogavit, ut pro ſe Deum deprecaretur, quod id ſibi ad ſecuritatem animi conſtaret. Poſtero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæo remiſſum nunciavit. Unde Rex Eccleſiæ Romanæ, cui recens ſe adjunxerat, deinceps acerrimus defenſor extitit.

Pro expoſitione Confeſſionis Sacramentalis contra Sectarios, vide Argumenta ſuprà *Tom.* 1. in Contr. tract. 2. c. 6. Caſus ad eam pertinentes traduntur fusè in Reſol. Theol. *Tom.* 2. *Part.* 2. c. 1. 2. & deinceps.

Q. *Quid autem undecimus. Carnis Reſurrectionem?*

RESp. Mortuos ad vitam excitandos aſſerit, & noviſſimum judicii diem confirmat: Nam ante Chriſti tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unuſquiſque, prout geſſit in ſuo corpore, ſive bonum, ſive malum.

Expoſ. Carnis reſurrectionem tam Vetus quam Novum Teſtamentum certam facit: illud quidem Job. cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum &c.* Hoc verò

Joan.

Joan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in reſurrectionem vitæ, qui verò mala geſſerint, in reſurrectionem judicii.* Sed quî fieri poteſt, ut exuſtum corpus v. c. cineres qui in flumen projecti ſunt, reviviſcat? Mirum id minimè videbitur, ſi Deum omnipotentem eſſe recolamus, qui ſi potuerit cœlum & terram è nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad ſtatum priſtinum revocare: cum hoc facilius ſit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatum ſuum, fructus, & vitam quaſi in hieme admittere, ſed vere dein appetente, velut quadam reſurrectione advenient, erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur, ita inquit S. Gregorius *Hom. 28 in Evangelio*, mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Myſterii hujus veritatem exemplo comprobat S. Gregorius Turon. *de glor. Confeſſ. c. 50.* S. Severinus cum obequitans fortuitò à meſpilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipſoque momento arbor arefacta eſt. Poſt dies aliquot rediens, videnſque arborem aridam, orare cœpit Dominum: *Tu Domine, in ſignum, quod corpora noſtra reſurgent, præcipe, ut reviviſcat hæc arbor.* Mirum dictu! ipſo momento arbor frondeſcere cœpit, & paulatim priſtino vigori eſt reſtituta. Huc reduci poſſunt quæ dicta ſunt de Reſurrectione Chriſti ad hujus Symboli *Art. 5.*

Q. *Quid demum poſtremus. Et vitam æternam?*

RESp. Fidei & virtutis Chriſtianæ præmium beatam immortalitatem oſtendit, ut certò ſciamus, poſt hanc vitam ſupereſſe aliam longè diverſam, veréque ſecuram, beatam, ac ſempiternam, quæ credentibus & obtemperantibus Chriſto deſtinata ſit.

Expoſ. Hanc vitam æternam, ſeu gloriam cœleſtem certam faciunt paſſim ſacri Codices, quanta verò ea ſit, non explicant, nec porro explicare poſſunt, ut fatetur Apoſtolus 1. ad Corinth. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Sed qua in re illa gloria ſeu vita æterna conſiſtit? In eo potiſſimum quod ſimiles Deo futuri ſimus in gloria, beatitudine & claritate. *Similes ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt.* 1. Joan. 2. Non minus quam ferrum ignitum, quod etſi ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Velut ait S. Cyprian. *de Singul. Cleric.* Sicut ſol in ſpeculo apparens vero ſoli ſimilis eſt, ita homo ad cœleſtem viſionem elevatus Deo ſimilis erit.

Gloriæ hujus magnitud. nem ipſe dæmon aliàs mendax aliquando profeſſus eſt F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctiſſimo. Interrogatus enim, ubi foret lubentius? In cœlo reſpondit, idque ut faciem creatoris mei poſſem intueri: Lubentiſſimè enim unus omnia omnium damnatorum Tormenta ſubirem uſque ad diem judicii, ut vel ad minimum temporis ſpatium Deum & ejus gloriam poſſem intueri. Rogatus dein aliquam cœleſtis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: fruſtra id quæri reſpondit dæmon, cum nihil omnino in terris ſit, quantumcumque pulchrum, quod vel per ſpeciem cum cœleſti illa beatitudine poſſit comparari. *Herold. in Promptuario exempl. Lutter. G Rho & alii.*

Q. *Quæ eſt ſumma omnium Symboli articulorum?*

RESp. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut ſapientius, aut melius poteſt excogitari, cum & unum in eſſentia ſeu natura divina, & trinum in perſonis eſſe, utpote Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: ita ut hi tres unum ſint, unus verus, æternus, immenſus & incomprehenſibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia. Pater eſt Conditor univerſorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus Sanctus Eccleſiæ, ſeu Chriſti fidelium ſanctificator & rector. Igitur huic ſanctiſſimæ & individuæ Trinitati reſpondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima quæ de Creatione eſt, Patri; Secunda, quæ de Redemptione, Filio; Tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui Sancto accommodatur.

Q. *Quid eſt Eccleſia?*

RESp. Eſt omnium Chriſti fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ ſub uno & ſummo poſt Chriſtum capite & paſtore in terris gubernatur.

Q. *Qui ab Eccleſia prorſus alieni ſunt?*

RESp. Primum Judæi & infideles omnes, atque à fide apoſtatæ, deinde hæretici, ii ſcilicet, qui cum baptizati ſint, contra Catholicam fidem cum pertinacia tuentur errorem. Præterea Schiſmatici, qui à pace & unitate Catholica ipſi ſe ſegregant. Poſtremo qui à Communione Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Eccleſiæ ſuffragiis, diviniſque officiis per Eccleſiaſticam poteſtatem legitimè excluduntur: unde & Excommunicati dicuntur: Qui omnes à Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ſejuncti & alieni ſunt, proindeque ſpiritualis vitæ ac ſalutis expertes manent, Satanæ morti que perpetuæ, niſi reſipiſcant, obnoxii. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, ſed imprimis hæretici, & ſchiſmatici, non minùs quàm peſtes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi ſunt.

Q. *Quæ demùm eſt ſimplex, brevis & recta fidei regula, qua Catholici ab hæreticis diſcernuntur?*

RESp. Ea eſt, Chriſti fidem atque Eccleſiæ auctoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Eccleſiæ Catholicæ Paſtores atque Doctores credendum definierunt. Cæterum ſi quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi, inquit Chriſtus ipſe, ſicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere Matrem.

Expoſ. Unica eſt Chriſti Eccleſia, ſicut *unus eſt Deus, una Fides, unum Baptiſma*, eaque Romana Apoſtolica, Univerſalis, extra quam ſicuti durante diluvio, extra arcam Noë nullus emerſit, ita nullus omnino ſalvari poteſt, ut præclarè S. Auguſt. Lib. 4. de Symb. ad Catech. cap. 13. *Si quis abſque Eccleſia inventus fuerit, alienus erit a numero filiorum, nec habebit Deum Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere matrem.* Unde Hæretici & Schiſmatici neque ſalvi eſſe poſſunt, neque vera ſunt membra Eccleſiæ, ſed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abſciſſa, & comparantur ramo ab arbore præciſo, item radio, qui ſi à ſole ſejungatur, deficit: & fluvio, qui ſi à ſuo fonte ſeparetur, neceſſe eſt illum exſiccari.

Hanc Eccleſiam contra hoſtes ſuos ſemper Deus defendit, ut ſtaret inconcuſſa veritas, *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Fridericus II. Imperator Schiſmaticus, Eccleſiæ Romanæ meditabatur exitium, ſcribebatque Pontifici Innocentio IV. propoſitum deſtruendam omnino Romanam Eccleſiam: reſpoſuit illi Pontifex, brevi illum, ni reſipiſceret, moriturum, & æterno igne puniendum. Ita evenit, nam

paulo poſt à proprio filio Manfredo ſtrangulatus fuit Anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Criſpinianus, quamvis Pontificum hoſtis acerrimus, & ex his Bozius *Signo* 19.

De vera Eccleſia, & Hæreticis extra Eccleſiam, explicatio & exempla data ſunt initio hujus Cap. 1. ad Quæſt. *Quis dicendus eſt Chriſtianus? Quod ejus ſignum? Quid eſt Fides? &c.* Argumenta 6. pro Eccleſia Romana vera & unica, habes ſupra in Controv. Part.1. cap.2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & aliis fidei Articulis contra Hæreticos, vide ibidem.

CAPUT II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. *Quid eſt Spes?*

Reſp. Virtus eſt divinitùs infuſa, per quam certa cum fiducia noſtræ ſalutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. *Undè modum rectè ſperandi & petendi diſcimus?*

Reſp. Ex Oratione Dominica, quam Chriſtus ipſe Dominus & Magiſter noſter ore ſuo ſacroſancto tradidit & præſcripſit:

Q. *Recita per partes Orationem Dominicam?*

Reſp. Pater noſter qui es in cœlis, Sanctificetur nomen tuum.

2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.
4. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.
5. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.
6. Et ne nos inducas in tentationem.
7. Sed libera nos à malo, *Amen.*

Q. *Quid ſibi vult initium hujus Orationis, pater noſter, qui es in cœlis?*

Reſp. Præfatiuncula eſt quæ nos memores reddit ſummi beneficii quo Deus Pater per Chriſtum nos ſibi in filios adoptives, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. *Quid exponat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?*

Reſp. Proborum filiorum juſtum & liberale deſiderium. Hi petunt ſemper & ubique in ſe aliiſque promoveri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majeſtatis, & quidquid demùm ad ſummi optimique Patris gloriam ſpectat.

Q. *Quid ſecunda petitione agimus, Adveniat regnum tuum?*

Reſp. Petimus gloriam regni cœleſtis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Chriſto in ſempiternum regnemus.

Expoſ. Orationis hujus præſtantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipſo Chriſto Domino noſtro facta ſit: ſi enim picturas & alia manu facta eo pluris ſolemus æſtimare, quo auctorem habent magis celebrem, quomodo hanc non æſtimabimus orationem, quæ auctorem habet ipſum Deum?

Quanta autem ſit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Epiſcopus quidam in extaſim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu explicantem. Ad ſe reverſus cœpit ea, quæ viderat, ruminari; ad templum ſe conferens offendit eundem parvulum ſepulchro matris ſuæ inſidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; reſpondit: orare ſe, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Epiſcopus hunc eſſe, quem aureo hamo piſcantem viderat, hoc eſt. Matris animam ex piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberantem. *Auctor Speculi Exempl. Titul. Defunctis Exempl.* 23.

In ſecunda Petitione, Regnum Dei quærere jubemur, juxta dictum Chriſti Matth.6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæſiverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuò ferè ad Deum aſpirarent cupientes diſſolvi hoc mortali corpore, & eſſe cū Chriſto. Peregrinamur enim hìc omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei eſt quod his petimus. Pulchrum eſt quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennenſ. *in Martyr.* 8. *Sept.* Hic Sanctus etiam dum ethnicus videns Chriſtianos maxima tormenta cum gaudio ſuſtinere, ab illis petiit, quodnam pro his præmium exſpectarent? Repoſuerunt illi, *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus ſuum etiam petiit in Chriſtianorum numerum nomen referri, & poſt gravia tormenta ad regnum illud Dei illuſtris etiam Martyr evolavit.

Q. *Quid tertia, Fiat voluntas tua?*

Reſp. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adeſſe, ut Patris voluntatem in terra ſicut Beati omnes in cœlo faciunt, ſyncerè, alacriter & conſtanter adimpleamus.

Expoſ. Ad regnum Dei perveniet, qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum Cœlorum:* Matth.7. Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vita, ſubinde trecenties ſexageſies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua,* piiſſimè iterabat, hocque gratiſſimum Deo fuiſſe ſacrificium, ipſi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Chriſto juſſa eligere ſanitatem aut morbum; reſpondit: *Vehementiſſimè deſidero Domine, ut non facias voluntatem meam, ſed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur ſupra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. *Quid quarta, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie?*

Reſp. Petimus ſuppeditari nobis, quæ ad vitam ſive corporis, ſive animi fovendam & ſuſtentandam ſpectant, ut victum & veſtitum, verbum Dei & Eccleſiæ Sacramenta.

Expoſ. Panem quotidianum ſic rogantibus Deus elargietur, uti promiſit: *Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis:* Matth.6.

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S. Dominici *Lib.*3.*cap.*4. Cum domi nihil cibi eſſet, juſſit hic vir ſanctus Fratres menſæ nihilominus accúbere, & illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingreſſi duo Angeli eleganti ſpecie ſingulis fratribus (erant numero centum) ſingulos candidiſſimos panes appoſuerunt, quo facto exhibitâ reverentiâ diſparuerunt. Simile eſt exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *Anno Chriſti* 1219. Accumbente S. Franciſco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli ſuccincti, panes & vinum miniſtrarunt. In Apparatu; V. *Benignitas Dei.*

Q. *Quid*

Q. Quid quinta, *& dimitte nobis debita noſtra?*

RESp. Petimus veniam ac remiſſionem peccatorum, parati vic iſſim remittere, quod in nos alii peccaverint.

Expoſ. Si proximo non dimittamus, neque Deus dimittet nobis peccata, uti Chriſtus diſertè aſſerit Matth. 6. *Si non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Et patet in Exemplo quod præclarè refertur in vita S. Nicephori apud *Henſchenium*, 16. *Februarii.* Venit in odium Sapricii Sacerdotis Nicephorus, hic ſæpius tum per ſe, tum per internuncios dimitti ſibi petierat, ſi quid peccaſſet, ſed inexorabilis perſiſtebat Sapricius. Poſtea capitur Sapricius, quia Chriſtianus erat, & pro Chriſto tormentis admovetur. Ibat jam ad palmam Martyr Sapricius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: ſed iterum repulſam paſſus eſt; tandem Sapricius cervicem præbere juſſus, mortem turpi vitâ redemit, Chriſti fide ejuratâ, quo viſo ſe Chriſtianum proclamat Nicephorus, & coronam Martyrii quam Sapricius amiſerat, juſto Dei judicio, adeptus eſt. Vide in Apparatu *Amor proximi.*

Q. *Quid penultima, Et ne nos inducas in tentationem?*

RESp. Petimus in hac tanta vitæ imbecillitate divinâ virtute fulciri, atque adversùs Mundum, Carnem, Dæmonemque defendi, ne quocumque modo tentationi ſuccumbentes, peccato conſentiamus.

Q. *Quid ſeptima & poſtrema, Sed libera nos à malo?*

RESp. Petimus Dei benignitatem, quâ ipſe nos liberet, & vindicet à miſeria tum corporis, tum animi, ſive in hac vita, quoad ſaluti noſtræ congruit, ſive in futura. Et additur: *Amen*, hoc eſt, fiat, ſive fiet, ut ſpem deſideriumque monſtremus accipiendi ea, quæ ſeptem his petitionibus continentur.

Q. *Quæ ſumma eſt priorum orationis hujus Petitionum?*

RESp. Priores quatuor oſtendunt, quæ his bona ſperare ac petere debeamus: Inter quæ primum ac ſummum eſt, divinæ Majeſtatis honor & gloria: proximum, noſtra fælicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Poſtremum eſt, corporis animæque ſuſtentatio neceſſaria. Hæc ſummatim continentur prioribus quatuor.

Q. *Quæ ſumma eſt reliquarum Petitionum?*

RESp. Tres poſteriores continent mala, quæ deprecari debeamus; ut ſunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: Tum tentationes, quæ, niſi ope divina protegamur, ſua vi ad peccandum nos pertrahunt: ac poſtremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio ſimul & bona petere, & mala deprecari.

Expoſ. In Petitione 6. & 7. liberari petimus à malis animæ potiſſimum, cum mala corporis multum ſubinde conducant ad ſalutem, & gloriæ augmentum, uti colligimus ex eo, quod Deus multa mala viris Sanctiſſimis evenire patiatur.

Pulchrum eſt quod ad hanc rem declarandam exemplum adfertur ex actis Nerei & Achillei cap. 9. *Apud Surium* 13. *Maii.* Cum S. Petrus cum diſcipulis domi ſuæ pranderet, ex iis unus Titus nomine à Petro petiit, ut, cum tam multos curaret, filiam ſuam Petronillam ex paralyſi pateretur decumbere? Cui Petrus, hæc ei infirmitas facit ad ſalutem; in cujus rei veritatem mandavit, ut ſurgeret & accumbentibus miniſtraret. Surrexit & miniſtravit incolumis, ſed miniſterio expleto juſſit eam Apoſtolus iterum ad lectum redire, ne ſcilicet tædii hoc ad perfectionem obtinendam medio fruſtraretur.

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiam ſuam efficiendo ne conſentiat tentationi & peccato. Sic liberavit Suſannam, quando à duobus Senibus ad committendum adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem confugienti, tantùm gratiæ [illegible], ut diceret: Melius eſt mihi incidere in manus veſtras & mori, quam peccare in conſpectu Dei mei. Plura exempla haberi poſſunt ex Apparatu ſupra V. *Tentatio, Tribulatio.*

Q. *Quomodo Salutationem Angelicam recitas Virgini Matri?*

RESp. Ave *Maria* gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *Jeſus*, Sancta *Maria* Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis noſtræ. Amen.

Q. *Unde hic modus Deiparam Virginem ſalutandi profluxit?*

RESp. Primum ab exemplo Angeli Gabrielis, & Sanctæ Elizabethæ: deindè ex uſu ipſo, & conſenſu Eccleſiæ Catholicæ ortum ducit.

Q. *Quem verò fructum adfert hæc ſalutatio?*

RESp. Sacroſanctæ Virginis & Dominicæ Incarnationis gratam, & æquè ſalutarem nobis refricat memoriam, ac prætereà monet, ut gratiosæ Virginis favorem, atque apud Deum interceſſionem nobis conciliemus.

Q. *Quid diſcimus ex hac ſalutatione?*

RESp. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut quòd Dei donis ac virtutibus ampliſſimis referta, quòd eadem Virgo & Mater, quod inter omnes omnium temporum mulieres benedicta, quòd Regis Regum Chriſti Dei & Domini noſtri Parens, ac perfecta inventrix gratiæ, ac Genetrix vitæ nobis extitit.

Expoſ. Quam gratum ſit Beatiſſimæ Virgini hanc Angelicam Salutationem frequenter recitari colligere ex Exemplo S. Gertrudis quod refert Bloſius *Mon. Spir.* c. 3. § 9. S. Gertrudis lecto affixa cum horas legere non poſſet, aliaſque preces ex voto Beatiſſimæ Virgini perſolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetiit, *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi Deipara Virgo induta pallio [illegible] exornato; cumque flores hos laudaret Gertrudis, reſpondit Virgo: hos flores eſſe Salutationes Angelicas, quas illa non ſine labore protulerat, hoc [illegible] pallio ſe à Gertrude exornatam, ſiquidem nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quanta autem ſit hujus orationis vis & efficacia ſequens declarabit exemplum. Cum [illegible] è familia B. Catharinæ Suediæ ſomno correptus è curru decidiſſet, equorum ungulis obtritus, & rotarum pondere oppreſſus animam ageret. B. Catharinæ Virginis opem [illegible], recitatâ ſemel Salutatione Angelicâ. [illegible] è veſtigio ſurrexit, & ita ſibi reſtitutus eſt; ut nullum mali veſtigium ſupereſſet. In vita B. Catharinæ Suedæ *apud Surium & P. Henſchen. Martii* 22. Alia in Apparatu verbo *Deipara.*

CA-

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. *Quid eſt Charitas?*

RESP. Infuſa à Deo virtus, qua ipſe propter ſe, proximus autem propter Deum diligitur.

Expoſ. Vim Charitatis divinæ inſigniter experta eſt Beata Virgo Thereſia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut videret Angelum ignito jaculo ſibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Chriſtum charitate flagrabat, ut ſummis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera ſuſtinere, his verbis; Ignis, Crux, beſtiæ, confractio oſſium, membrorum diviſio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Chriſto fruar. Cum verò in tormentis jam conſtitutus ſanctiſſimum *Jeſu* nomen ſæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Reſpondit: *Quia nomen hoc cordi meo inſculptum gero.* Et hoc ita ſe habere miro prodigio deprehenderunt illi qui poſt ejus mortem in medio cordis nomen *Jeſu* aureis litteris expreſſum invenerunt. *Ita Pædagog. Chriſtian. ex S. Chryſoſt. in Epiſt. ad Epheſ. 4. verſ. 24.* Alia de Charitate hic ſequuntur.

Q. *Quot ſunt Charitatis præcepta?*

RESP. Duo ſunt principalia: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis. Hoc eſt primum & maximum mandatum. Secundum verò ſimile huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his præceptis univerſa Lex pendet, & Prophetæ.

Expoſ. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum obſervatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis. Ideo ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam. *Cantic. 8.* Sæpiſſimè S. Joannes Evangeliſta diſcipulos ſuos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit. *Ribadeneira in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmoſynarius, qui in charitatis exercendæ occaſiones continuò invigilabat. Cum ob eximiam planeque profuſam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quieſce inquit, frater, nondum pro te ſanguinem fudi ſicut mandavit mihi Dominus meus Chriſtus.* Lorinus in 1. Joan. c. 2. v. 17.

Q. *Quo indicio ſe prodit Charitas erga Deum?*

RESP. Si ejus obſerves mandata. Hæc eſt enim Charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt. Et Chriſtus ipſe docet: qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me.

Expoſ. Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum ſunt præcepta Dei, *& dulciora ſuper mel & favum. Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa.* Pſalm. 18. Hac ſuavitate allectus Rex David exclamat Pſalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum:* nempe per ardorem charitatis. S. Gregorius Nyſſenus, Oratione 1. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Chriſti Joan. *Jugum meum ſuave eſt & onus meum leve.* ait: *Tale jugum ne detrectemus, ne excutiamus, ſuave eſt, leve eſt, ſubeuntis cervicem non atterit, ſed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, ſi cupis, vide ſupra in Apparatu, verbo *Amor Dei.* & *Obedientia mandatorum.* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine *de Part. 4. Praxi Aſſiſt. moribundis.*

Q. *Quomodo ſe prodit & agnoſcitur Charitas erga proximum?*

RESP. Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

Expoſ. Omnis homo eſt hominis proximus, nec ulla eſt cogitanda longinquitas generis, ubi eſt natura communis. Ita S. Auguſtinus ſcribens in Pſalmum 118. S. Paulinus Nolæ Epiſcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, ſeipſum in ſervum vendidit, vide *Breviar. Rom. 22. Junii.* S. Ignatius de Loyola ut laſcivum juvenem ad amaſiam properantem corrigeret, aquis ſe collotenus hyemali tempore immerſit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, Perge miſer ad fœdiſſimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore conſtringam, donec juſtiſſimum Dei furorem in te paratum avertam. *Ribadeneira in ejus vita.*

Sed præterire non poſſum illuſtre exemplum ſummæ in proximum Charitatis, ſimul & humilitatis, *in S. Eduardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio ſuo juxta Eccleſiam S. Petri moraretur, ſupervenit unus natione *Hibernus* pedis utriuſque officio privatus, ſic ut retrorſum fœdum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & ſuppoſitis ſcamnis repere cogeretur. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum converſus, Sexies, inquit, limina Apoſtolorum ſic rependo viſitavi, & ſanitatem nondum obtinui: ſed ab ipſo Apoſtolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me ſuo dorſo ſubvectum ad Eccleſiam palatio vicinam perferret, & hoc ſi fecerit, me membrorum meorum integram ſanitatem obtenturum. Hæc ubi nunciata ſunt Regi, ſummâ ſtatim charitate commotus, pauperem, ut erat ſordibus & ſanie oppletum, in Regios humeros attollit, ejuſque brachia ſqualida circa ſuum collum complexus, cœpit eum inſpectante populo ad templum deportare. Alii pauperis arrogantiam, alii Regis ſimplicitatem ab eo deluſam irridebant. At cum Rex paululum proceſſiſſet, ecce ſubito pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex ſanie ac ſanguine largè profluente Regia veſtis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes ſtupore attoniti proclamant, Pauperem jam ſanatum, ac tempus eſſe, ut Rex ſarcinam tam moleſtam deponat. Rex autem, ut cœpit, populi clamores nihil moratus, uſque ad ipſam Eccleſiam conſtanter pergit, & ante ſanctum Altare holocauſtũ illud charitatis quod hactenus detulerat, Deo ac S. Petro reſignat, atque integrè ſanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & conſueta peregrinandi pietate commotus, ſuſcepto à

Rege [illegible] viatico, gratias Deo, & S. Petro acturus, [illegible] profectus eſt. *Ludovicus Granatenſis in Con- cione 3. de S. Petro part. 1.*

Vide aliqua exempla &c. ſupra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. *Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?*

RESp. Etſi duo ſunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis verſatur, tamen præcepta Decalogi ideirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. *Quæ ſunt præcepta Decalogi?*

RESp. I. Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, ut adores illud.

II. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.

III. Memento, ut diem Sabbati ſanctifices.

IV. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V. Non occides.

VI. Non mœchaberis.

VII. Non furtum facies.

VIII. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

IX. Non concupiſces uxorem proximi tui.

X. Non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa quæ illius ſunt.

Q. *Quid ſibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?*

RESp. Prohibet ac damnat idololatriam ſeu cultum falſorum Deorum, artem magicam vel divinatoriam, obſervationes ſuperſtitioſas, omnem denique cultum impium: è diverſo autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expoſ. Sæpius in hac vita vindictam ſumit Deus de iis qui divinationibus, vanis obſervationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochoziæ Regi ob conſultum Belzebub Deum Accaron, mortem Dei juſſu prædixit Elias, *4. Regum 1.* Saul coarctatus ab hoſtibus, Pythoniſſam conſuluit, & poſtridie in prœliis ſuis mortuus, ſeipſum gladio peremit, *1. Reg. 28.*

Quæ ſpectant ad ſuperſtitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum, exponuntur ſupra *Tom. 2. Reſol. Theol. part. 3. c. 1.*

Q. *Licetne Sanctos colere & invocare?*

RESp. Licet: non ad eum quidem modum quo jubemur Deum colere & invocare, tanquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium: at longè inferiori gradu; nimirum, veluti, dilectiſſimos Dei amicos, noſtrosque apud ipſum interceſſores & patronos.

Q. *Huicne Præcepto adverſatur uſus Imaginum Chriſti ac Sanctorum?*

RESp. Nequaquam: quia Præcepto huic: Non facies tibi ſculptile, etc. mox additur, Ut adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falſorum deorum ſimulachra, & idola ſua impiè colunt. Nos autem in Imaginibus Chriſti [illegible] Sanctorum, quos repræſentant, [illegible] majoribus traditum [illegible] veneramur.

Expoſ. Cultum Sanctorum [illegible] qui teſte magno Auguſtino, *multa [illegible] mediatoris ac de precatoris opera* [illegible] Sermone 4. de S. Stephano. [illegible] SS. [illegible] Chriſtianos adhortantur, ut Sanctorum [illegible] rent; cæterum [illegible] loquens [illegible] ſilium Orantem ad 40. Martyres: *qui aliqua [illegible] anguſtiâ, ad hos confugiat, hos oret, ut a malis [illegible]*

Quam utilis nobis ſit Sanctorum [illegible] Sanctorum cultus, probat exemplum quod [illegible] Conſueverat pius quidam Virginis [illegible] quotidie perſolvere, die quodam iter [illegible] nullis, aliqui ipſum præceſſerant, [illegible] dentes miſerè ſunt occiſi, [illegible] & hunc ſtricto ferro ſunt aggreſſi, [illegible] ferre parati. Procidit hic in genua, [illegible] tremulo ore flagitat, quo ſuum [illegible] more penſum Virgini perſolvat, Conceditur, & ecce mirabile [illegible] preces ad Virginem miſericordiæ M[illegible] ceperat, viderunt latrones ex ore o[illegible] *Ave Maria* cadentes Roſas candidas, & ad *Pater noſter* [illegible] quo facto perculſi latrones, & [illegible] Virginis clientem vitâ donarunt. *[illegible] titulo B. Maria Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta Theologica vide ſupra *Tom. 1. in* [illegible] *Tract. 2. cap. 8. & 9.*

Q. *Quid ſecundum prohibet, Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum?*

RESp. Vetat abuſum divini nominis, & irreverentiam, quæ committitur [illegible] perjuriis, ac blaſphemiis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, abſque gravi cauſa, ac reverentiâ [illegible].

Expoſ. Jurationi, inquit Eccleſiaſt. Cap. 23. *non aſſueſcat os tuum: multi enim caſus in illa. Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet a domo ejus plaga.* S. Gregorius *Lib. 4. Dialog.* [illegible] de quodam quinquenni puero, qui [illegible] didiciſſet, nec ideo à patre [illegible] rentis à dæmonibus [illegible] abreptus eſt.

Horrendum eſt quod narrat Martinus Delrio *Tom. 1. Diſquiſitionum Magicarum Lib.* [illegible] Saxonia Virgo opulenta [illegible] juveni, [illegible] fortunæ, matrimonium promiſit [illegible] divitem & nobilem eſſe ſciret, [illegible] nunc habere [illegible]: illa vero [illegible] ceret, diris ſe devovere cœpit in hæc verba: [illegible] quam tibi nupſero, dæmon me [illegible] vehat. Poſt intervallum aliquod [illegible] alteri priori ſponſo ſecreto, [illegible] ſi, diræque imprecationis [illegible] his omnibus nuptias cum altero [illegible] ptiali die cognatis & amicis [illegible] libus, ſponſus ex remorſu conſcientiæ [illegible] redditur ſolito triſtior: Quod dum ſponſi [illegible] obſervare incipiunt, duo nobiles [illegible] equitum ædes pulſant, benignè excipiuntur, [illegible] adhibentur; A menſa choreæ [illegible] tanquam inſignis & nobilibus [illegible] cauſa adjungunt, qui ubi cum ſponſa [illegible] verant, [illegible] parentum & cognatorum [illegible] ſerunt. Altero die parentes & amici, [illegible] ſponſam quærunt

runt, ecce iidem equites occurrunt, veſtes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt: Non hæc ornamenta, ſed poſſeſſam nobis conceſſit Deus, filia veſtra inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Dei fruſtra.

Juramenti & voti ſi cupis fuſiorem explicationem, vide ſupra Tom. 2 in *Reſol. Theol. Part.* [illegible]. *de Præcept. Cap.* [illegible]. Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Juramentum.*

Q. *Quid imperat tertium Præceptum, Memento, ut diem Sabbathi ſanctifices?*

RESp. Vult Sabbathum, ſeu diem feſtum, in Eccleſia piis operibus celebrari: quod fit adeundo templum, & audiendo Miſſam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum eſſe ſervilibus, plane interdicit.

Expoſ. Feſta celebremus non corporis nitore, non veſtium mutatione, ac magnificentia, non comeſſationibus, & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias eſſe didiciſtis, ſed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat. [illegible] in Julianum. S. Gregorius Magnus in Regiſtro, *Recte,* ait, *Dominico die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omninodè orationibus inſiſtendum, ut ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem Dominicæ Reſurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & ſuperatur, 2. *Machab cap.* 5. Plura exempla de violatione Sabbathi aſſignantur ſupra in Apparatu, verbo, *Sabbathi obſervatio.* Et explicatur fusè *Tom.* 2. *in Reſolut. Theolog. Part.* 5. *cap.* 3.

Q. *Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?*

REſp. Ut his qui ſecundùm Deum vitæ noſtræ ſunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præſtemus, ac omni demùm officii genere illis ipſis ſatisfaciamus. Deindè jubet, ut Magiſtratus, cum civiles, tum Eccleſiaſticos, parentum & majorum loco habeamus, illorum dictis lubentes pareamus, & revereamur poteſtatem atque auctoritatem.

Q. *Qua ratione poteſtatem & auctoritatem Eccleſiaſticam reverebimur?*

REſp. Videlicet, ſi receptis œcumenicis Conciliis, ſi receptis Apoſtolorum ac Patrum inſtitutis ac decretis, ſi probatis majorum Conſuetudinibus; denique ſi ſummis Eccleſiæ Paſtoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam ſingularem illis debemus obſervantiam, obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & ſanctiones cæremoniaſque Eccleſiaſticas convellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obtrectant, ac in ſacerdotum jura & templa [illegible] ſacra profanant.

Expoſ. Apoſtolus ad Coloſſ. 3. hortatur liberos, ut *parentibus obediant per omnia.* Rechabitæ ne à patris conſilio unquam diſcreparent, vino in perpetuum abſtinuerunt. Jerem. 35. *Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem.* Deut. 27.

Noſtra ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hiſpaniæ oppido, adoleſcens fuit, qui per parentũ inobedientiam eo devenerat, ut An. 18. propter latrocinia & publica [illegible] in vincula conjectus & ſuſpendio damnatus ſit. Erat tum prorſus imberbis, pendenti vero atque exanimi ſubito prorupit barba, moxque ſpectante populo

comæ capitis planè caneſcentia, ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accurrit cum populo & toto Clero accurrit Epiſcopus, omnes in genua proſtrati Deum orant, dignentur hujus adeo novæ & miraculoſæ rei cauſam patefacere. Non vanæ fuere horum preces; divinitus Epiſcopo revelatur, adoleſcentem illum victurum fuiſſe ad ætatem 90. annorum, niſi parentibus inobediens & contumax extitiſſet. S. Bernardinus *Tom.* 2. *Serm.* 17. *Quadrageſima.*

Quomodo honorandi ſunt parentes, explicatur ſuprà *in Reſolut. Theolog. Part.* 5. *cap.* 4.

Q. *Quid ſibi vult quintum, Non occides?*

REſp. Prohibet vim externam, cædem & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri poſſet. Ad hæc, iram, odium, rancorem, indignationem, & quoſvis affectus ad proximi læſionem quovis modo ſpectantes excludit, & penitus reſecat.

Expoſ. Propter homicidium Deus maledixit Caino: *quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris ſuper terram.* Geneſ. [illegible]. de quo „S. Ambroſ. Cum pœna à Domino ceſſaret, torquebat „eum ſuorum conſcientia peccatorum, [illegible] „tremens, & timens, & cum adhuc percuſſor deeſſet, „ipſa ſe injuſta vita cruciabat. *S. Ambroſ. in Pſal.* 35.

Narrat de ſicario Abbas Sabbatius, qui à patrata per ſummam immanitatem innocentis pueri cæde, quo ſcelus occultum melius expiaret, & conſcientiam oblatrantem obmuteſcere faceret, religioſæ vitæ rigorem & habitum aſſumſit, jamque aliquamdiu in religione piè vixerat, cum ecce ſcelus ſemper animo, & vultus exanguis occiſi parvuli identidem oculis obverſans, extrudebat tandem hominem è monaſterio. Pueri enim voces continuò auribus ejus inſonare illud videbantur, Cur me occidiſti? Nec ſinebat, ut auctor ait, una hora conquieſcere. Quare ſemper tremens ac pavens, tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc triſtem effugeret, è monaſterio exceſſit, urbem ingreſſus Dominum, judici ſe ſiſtit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cœlo empyreo, *Tom.* 2. *in Feſto SS. Innocentium.*

Plura ſi cupis Exempla, reperies in Apparatu, V. *Homicidium.* Et de præcepto, Non occides, agitur ſuprà *Tom.* 2. *Part.* 3. *cap.* 6.

Q. *Quid vetat ſextum, non mœchaberis?*

REſp. Fornicationem, adulterium & obſcænos, illegitimoſque concubitus, tum quidquid honeſtati, verecundiæ & ingenuo pudori adverſatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt in corde ſuo.

Expoſ. Quam grave malum ſit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epiſt.* 2. qui eam vocat paralyſim animarum, Clemens Alexandrinus epilepſiam appellat, S. Baſilius Seleucienſis *Orat.* [illegible] luxuriam cenſuit eſſe *peſtem vivacem,* quæ [illegible] animæ depaſcitur. Graves huic vitio Deo vindice decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum qua clericus unus aliquot an̄is male vixerat. Hic in morbum incidit, qui ſcilicet illi erat opportunus monitor, verum ut illi eſſet, non fuit impudenti fœminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venerem pellicere dum conatur, eadem qua ille priùs tabe corripitur, mox obeſcit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adſunt & oſtium pulſant Æthiopes bini, quo-

[illegible] frænum manu geſtabat, pulſantibus ad [illegible] clericis, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquiunt, quærimus, quam hic habes domi, negat, pernegatque ille ſibi aliquam eſſe mulam: Tum illi vi [illegible] tes, domumque ſubingreſſi muliebri cadaveris ori frænum imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Ex literis annuis Soc. Jeſu in Regno Peruano, Anno 1[illegible]. 31 Julii.

Plura ex Sacris Literis vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu, verbo, *Luxuria.* Alia item notatu digniſſima, caſus & remedia luxuriæ vide ſupra *Tom. 2. de Præceptis cap. 6.*

Q. *Quid ſeptimo cavetur, Non furtum facies?*

RESP. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & uſurpatio, ut fit in furto, rapina, uſura, lucris injuſtis, dolis malis, & iniquis contractibus; denique quibusvis commutationibus & diſtributionibus, quibus Chriſtiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expoſ. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum poſſidebunt *1. Corinth. 6.*

Uſurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata ſua injuſtitiæ, abſque propoſito uſuris deinceps abſtinendi, aut animo ablata reſtituendi. Confeſſarios, quod recte monerent de reſtitutione facienda, & propterea abſolutionem negarent, diverſis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confeſſarium, qui ut iſti nobili placeret, hominem injuſtum toties quoties reipſum abſolvebat, & quod prædives eſſet uſurarius ille, epulabatur quotidie ſplendide Confeſſario ad menſam ſæpius adhibitio. Cum autem veſpere quodam [illegible] ſimul [illegible] epulati, Confeſſario domum reverſo, [illegible] morte [illegible] dives, & una cum confeſſario à duobus dæmonibus, qui in ſervorum ſpecie eum [illegible] acceſſerant, tanquam hero agenti animam ſpirituales ſuppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui [illegible] particeps fuerat, eſſet & pœnæ. *In Padag. Chriſtiano Part. 2. cap. [illegible]. §. 2.*

[illegible] de qua exempla in Apparatu, verbo *Avaritia.* Reſolutiones de furto & rapina *Tom. 2. Part. [illegible] cap. 7.*

Q. *Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.*

RESP. Interdicitur Teſtimonium falſum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abuſus, ut eſt in [illegible] tionibus, detractionibus, maledicis, adulatoribus, mendacibus, ac perjuris.

Expoſ. Abominatio Domino, labia mendacia, Prov. 12. & Pſal. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Chriſtiani conjuges interrogati ab Apoſtolorum Principe, num tanti agrum ſuum vendidiſſent, quanti allatum pretium eſſet? cum per voculas tantum duas falsò reſpondiſſent, *etiam tanti*, nece repentina quaſi fulmine tacti corruerunt ambo, *Actor. 5.* Poterant illi retinere ſua, nulla eos lex cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferre, ſed quia videri volebant falsò omnia ſua dediſſe, ſubitò ſunt extincti. Hinc optimè Job [illegible] deternens, inquit: *Donec ſupereſt halitus in me, & ſpiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Job. 27.

Plura in Apparatu, V. *Mendacium. Aſtutia. Detractio.*

Q. *Quid poſtrema duo præcepta, Non concupiſces uxorem, nec rem proximi?*

RESP. Vetant concupiſcentiam [illegible] quoniam quod alienum eſt, haud ſolum [illegible] pro libidine noſtra occupare non licet, ſed [illegible] quidem ad illud expetendum ferri debemus, [illegible] ſtris rebus contenti, abſque omni invidia, [illegible] & cupiditate vivamus.

Expoſ. Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide & [illegible] doloribus multis, tu autem o homo Dei hæc fuge, 1. Tim. 6. Cantipratanus Libr. 2. apum, Vidi, inquit, [illegible] magiſtrum Guidonem, qui cum ſcholas [illegible] ſcens, incautè ſemel fœminam contemplatus [illegible] tres etiam ipſa mortuâ ſenſit acres motus concupiſcentiæ & graves tentationes, adeo ut [illegible] ſens videretur. Ut turpes & impuras [illegible] concupiſcentias refrænaret, ad locum, in quo ſepulta jacebat [illegible] contulit; De nocte clam tumulum [illegible] res & faciem putrefacto cadaveri tamdiu [illegible] pœ [illegible] fœtore nimio ſuffocatus ex[illegible] ita compreſſit carnis ſtimulos, ut nullum concupiſcentiæ motum tota vita paſſus ſit.

Plura in Apparatu. V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. *Quæ ſumma, quisve finis præceptorum Decalogi?*

RESP. Nimirùm, ut Deus & proximus ſincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta diſtinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in ſecunda verò ſeptem quæ ad dilectionem proximi ſpectant, explicantur.

Q. *Quâ ratione præcepta primæ tabulæ Charitatem Dei educent?*

RESP. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honorique Dei maximè contraria, idololatriam, apoſtaſiam, hæreſim, perjurium, ſuperſtitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum [illegible] pere fideliter exhibendum eſſe: quod ubi fit, ut [illegible] jus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Q. *Quomodò præcepta ſecundæ tabulæ Charitatem proximi explicant?*

RESP. Eo ipſo quòd noſtrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet ut [illegible] ſum majores honoremus, ſed etiam [illegible] luntate ſtudeamus omnibus, & nocere nemini [illegible] ſive corpus proximi, ſive perſona [illegible] bona fortunæ conſiderentur.

Q. *Quæ ſumma eſt præceptorum de proximo diligendo?*

RESP. Hæc ipſa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcunque vultis, ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc eſt enim Lex & prophetæ.

Expoſ. Omnes hæ 4. Quæſtiones [illegible] ea [illegible] cta ſunt de Charitate Dei & proximi in ſingulis præceptis Decal. de quibus jam actum eſt.

Q. *Suntne præter Decalogum alia præcepta?*

RESP. Sunt utique, nec ſolum [illegible] etiam neceſſario obſervanda præcepta, cui velut ſanctiſſimæ Matri, Sponſæque Chriſti aures, & mentes præbere Catholici omnes debent.

Q. Quæ

Q. *Quot ſunt Præcepta Eccleſiæ?*

RESpond. Præcipua quinque numerantur:
1. Statutos Eccleſiæ feſtos dies celebrato.
2. Sacrum Miſſæ officium diebus feſtis reverenter audito.
3. Indicta certis diebus jejunia,& à quibuſdam cibis abſtinentiam obſervato.
4. Peccata tua Sacerdoti proprio,aut alteri cum ejus facultate,ſingulis annis confitetor.
5. Sacroſanctam Euchariſtiam, ut minimùm ſemel in anno,idque circa feſtum Paſchæ,ſumito.

Q. *Quem fructum adfert horum obſervatio Præceptorum?*

REſp. Hæc atque id genus alia Eccleſiæ tum inſtituta,tum præcepta, primùm fidem,humilitatem, & obedientiam Chriſtianam exercent: deindè cultum divinum,honeſtam diſciplinam,& publicam tranquillitatem alunt, conſervant, & ornant, eoque mirificè confirmant, ut decenter & ordine cuncta in Eccleſia peragantur, præterquam quod æternam vitam meremur,ſi illa ex charitate obſervemus.

Expoſ. Circa 1. & 2. Eccleſiæ præceptum.De ingenti fructu Sacrificii Miſſæ (quod in diebus feſtis præcipitur) ſic loquitur Trident. Seſſ. 22.c. 2. *Docet ſancta Synodus ſacrificium illud* (ſcilicet Miſſæ) *verè propitiatorium eſſe,per ipſumque fieri,ut,ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus,miſericordiam conſequamur,& gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens,crimina & peccata etiam ingentia dimittit.*Etiam bona temporalia per Miſſæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copioſâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero ſine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque ſtrenue operam ſuam impenderet. Rogatus à ſocio ditior, qui id fieret? Reſpondit nullam ſe ſcire cauſam tam blandæ fortunæ,niſi quod ſacro quotidie intereſſet antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, ſumma pietate deinceps quotidie ſacro interfuit,& ditior illico factus,beneficium Miſſæ agnovit. *Surius in vita S. Joannis Eleemoſynarii.* Plura in Apparatu. Ver. *Euchariſtia, Sabbathum.* Item Tom.2. in Conf. de Sacrificio Miſſæ: Et in Reſol. Theol. Tom. 2. Part. 3. Tract.2. de Sacram.Euchariſtiæ. Et Tract.5.c.3. de celebratione Feſtorum.

Ad Præceptum 3. de Jejunio ſervando, S.Leo Serm. 2. de Jejun. veriſſimè dixit. *Quid poteſt efficacius eſſe jejunio, cujus obſervantiâ appropinquamus Deo, reſiſtimus Diabolo? ſemper virtutis cibus jejunium fuit, de abſtinentia prodeunt caſtæ cogitationes, rationabiles voluntates, ſalubriora conſilia,& per voluntarias afflictiones caro concupiſcentiis moritur,virtutibus ſpiritus innovatur.*S.Edmundus teneris unguiculis textas ferias in memoriam Paſſionis Dominicæ pane & aqua contentus tranſigebat. *Surius in vita 16 Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teſte Drexelio tractatu de Jejunio *l.* 2. *c.* 3. §.1. ad Religioſum ſenem veniſſe juvenem,qui ſeipſum accuſavit,dixitque: Mi Pater, me caro trahit ad verita,nec dæmon feriatur, ſuggerit impura, non ſum ferendo tam pravas cogitationes. Cui ſenex,hæc talia,inquit, mihi nunquam negotiũ exhibuerunt. Miratur juvenis,& dicti rationem depoſcit:ſenex oratione placida reſpondet: ex quo Monachus ſum,nec panis,nec aquæ,nec ſomni unquam ſatis admiſi. Hinc ergo talibus cogitationem moleſtiis non urgeor.Alios fructus jejunii vide in Apparatu,ver. *Abſtinentia.* Et gulæ damna,ver. *Ebrietas.Gula.*

Ad quartum Eccleſiæ præceptum:de utilitate annuæ Confeſſionis,Tertullianus lib. de Pœnitentia c.12. *Exomologeſis,inquit gehennam in corde extinguit,theſaurum ignis æterni diſſipat, & adverſus gehennam ſecunda ſubſidia præbet: muta quidem animalia & irrationales medicinas ſibi divinitus attributas in tempore agnoſcunt, cervus ſagitta confixus, ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat,ſcit ſibi dictamno medendum; hirundo ſi excæcaverit pullos,novit illorum oculos rurſus de ſua chelidonia juvare: & peccator reſtituendæ ſibi ſanitatis,inſtitutam à Domino exomologeſim ſciens præteribit?* Non præteribit certè,ſi modò attendat, quæ ſibi ab exomologeſi parata animæ bona,ſi admiſerit, & quæ mala, ſi eam reſpuerit,aut ſacrilegè peregerit.

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3.Quadrageſimæ,ex hiſtoria Indica anno 1 90. In Urbe Piſa,ſita in India Orientali,puella fuit Chriſtianis ſacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu ſe dedit:ne porro magis dederet,eam tetigit vindex Dei manus& lethalem morbum immiſit. Ægrotanti adfuit Sacerdos à Societate Jeſu,cui novies eſt confeſſa,at leviora tantum peccata, ſemper enim graviores noxas alto ſilentio preſſit. Moritur ſacrilega,& ſe à morte uni ex domeſticis,ſed horribili ſpecie inter circumſtantes flammas ſiſtit,& addit, æternis illis ignibus addictâ ſe, quod ſacrilegè leviores in Confeſſione edixiſſet, celaſſet autem culpas graviores. Alia in Apparatu V. *Confeſſio.* Et de hoc præcepto annuæ Confeſſionis plurima ad Praxim explicantur. Tom.2.in Reſolut Theol.part 3.c.2. &c.

Ad quintum præceptum,de Communione Paſchali, curandum eſt,ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctiſſima Euchariſtia in ſe omne bonum complectatur,non omnes tamen,qui Sacramentaliter communicant,eundem fructum referunt,ut indicat S. Thomas in hymno à ſe compoſito: *Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali vitæ vel interitus: mors eſt malis, vita bonis, vide,paris ſumptionis quam ſit diſpar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiis ſatis illuſtris, qui ſacro epulo in ſtatu lethalis peccati munitus obiit.Nocte inſequenti poſtquam terræ mandatus eſt,en tibi duo ephœbi, pulſant portam Collegii Cordubenſis Societatis Jeſu, facem manu geſtantes, rogant loqui Confeſſario defuncti, habere ſe rem momenti illi communicandam.Adeſt Confeſſarius,quem face prælucente deducunt ad ſummum templum,ubi hic ſepultus.Dum ad fores templi ventum eſt,unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non eſſe quod timeret:hinc deducunt ad ſummam aram,& dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca aſſervabatur:jubent ciborium ſecum deferat,illumque cum facibus deducunt ad ſepulchrum defuncti,quo ut pervenit,unus eorũ dixit: Pater, hic conditus eſt Dominus qui ſeriò à Reverentia veſtra admonitus,ut cum inimico in gratiam rediret,ſi ſalutarem abſolutionem accipere vellet,fictè tantum id præſtitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hoſtiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulſant,

&ec-

& [illegible] cadaver àrcan[illegible] aſſurgit, aperit [illegible] oculos, & Hoſtiam exhibet, quam Sacerdos in [illegible] recepit. Tum [illegible] terram pulſans, [illegible] corpus [illegible] concedit. His peractis Patres deducunt ad Collegium, & illico diſparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucis Evangelicæ, Dominica [illegible] poſt Pentecoſten.*

De requiſitis in Praxi ad Communionem Paſchalem, vide ſupra *in Reſol. Theol. Part. 3. Tract. 2. c. 4.* Et in Apparatu videri poteſt, verbo, *Euchariſtia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. *Quid eſt Sacramentum?*

RESP. Eſt inviſibilis gratiæ ſignum viſibile, ad noſtram ſanctificationem divinitus inſtitutum. Aliud eſt enim, quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & ſpiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expoſ. Hujus quæſtionis explicatio de Sacramenti materia, forma, miniſtro, intentione, effectu, charactere, *&c.* fuse habetur ſupra *Tom. 2. Tract. 1. c. 1. de Sacramentis in communi.*

Q. *Quot ſunt Sacramenta?*

RESP. Septem, quæ à Chriſto Domino inſtituta, ab Apoſtolis tradita, & in Eccleſia Catholica ſemper conſervata ad nos uſque pervenerunt. Sunt autem hæc Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expoſ. Cur ſeptem Sacramenta ad hominum ſalutem à Chriſto inſtituta ſint, declaratur ex ſimilitudine, quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conſervandam & promovendam neceſſariis. Primò enim per Baptiſma homo ſpiritualiter renaſcitur. per Confirmationem augmentum gratiæ & robur ſpiritus additur; nutritur per Euchariſtiam juxta illud Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus:* Per Pœnitentiam ſanitati reſtituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ abolentur, gratiaque contra hoſtium noſtrorum inſidias confertur. Per Ordinem Miniſtris Eccleſiæ poteſtas datur in Rep. Chriſtiana ad munia Eccleſiaſtica rite decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis ſuſcipiendæ & in Domino educandæ.

Numerus ſeptenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos ſupra Tom. 1. in Contr. Part. 1. Tract. 2. cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & ſummo in pretio habenda ſunt?*

RESP. Primum quidem, quia à Deo & Chriſto Domino in lege nova inſtituta: deindè, quia gratiam Dei nobis neceſſariam, eamque uberrimam non modò ſignificant, verum etiam ſeu vaſa quædam ſacra divini [illegible] continent, & ritè ſuſcipientibus conferunt: ad [illegible], quoniam adverſus peccatum præſentiſſima ſunt [illegible], ſed divina medicamenta noſtri Samaritani: Poſtremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipſam conſervant, augent, [illegible].

Q. *Cur Sacramenta cæremoniæ ſolennes & Eccleſiaſticæ a[illegible]?*

RESP. Multis profectò & gravibus de cauſis. Primùm, ut Sacramentorum adminiſtrationem ſpectantes admoneantur, nihil hic profanum, ſed arcana quædam, & divina [illegible] [illegible] cæremoniarum [illegible]: Deinde [illegible] ipſa accedentibus cultum [illegible] quem Deus præcipuè poſtulat, [illegible] Teſtimonio & [illegible] Sacramenta miniſtrantes majori cum dignitate & [illegible] munus ſuum obeant, dum vetus Eccleſiæ [illegible] tis, Sanctorumque Patrum veſtigia [illegible]. Conſtat etenim hujuſmodi cæremonias [illegible] à temporibus Apoſtolorum, per [illegible] nem ad nos uſque [illegible] Eccleſia [illegible]. [illegible] retinetur honeſta religioſaque diſciplina, [illegible] publica tranquillitas, quæ ſæpe [illegible] immutatione, aut innovatione graviter [illegible].

Q. *Quid eſt Baptiſmus?*

RESP. Primum maximèque neceſſarium [illegible] Sacramentum, quod ſemel in [illegible] ſpiritualiter renaſcimur & peccatorum plena [illegible] ne percepta, in filios Dei adoptamur, hæredibuſque [illegible] cœleſtis adſcribimur.

Expoſ. Baptiſmus eſt inſtar Januæ, [illegible] à Eccleſiam ingredimur. Neque poteſt aliquis niſi per hanc [illegible] intrare regnum cœlorum. Eſt enim Baptiſmus primò Infantibus neceſſarius ad ſalutem neceſſitate medii; [illegible] ſecundò adultis neceſſarius eſt neceſſitate præcepti, & medii ſaltem in voto, (extra Martyrium [illegible]) [illegible] juſtificantur per actum Amoris Dei, qui [illegible] deſiderant implere omnia præcepta, adeoque [illegible] Baptiſmum à Deo præceptum: juxta [illegible] Chriſti Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.*

Plura de Baptiſmo traduntur ſupra Tom. 2. de Sacram. Tract. 4. c. 2. Et alia in Apparatu, V. *Baptiſmus.*

Exemplum de virtute Baptiſmi [illegible] Xaverii *Lib. 4. c. 3.* Refertur puellam [illegible] exceſſiſſe cujus mors ſummopere [illegible]. Hic auditis a Xaverio patratis prodigiis, [illegible] um benevolè eum invitat, adeſt [illegible] Xaverius, intellecta afflictione animi ejus, bene ſperare jubet, filiam vivere; dum pater interim anceps [illegible], occurrunt famuli, qui filiam à mortuis reſuſcitatam [illegible], præ gaudio vix ſuæ mentis compos ad locum, in quo [illegible] tuam reliquerat, advolat, filiam vivam [illegible] inferis Xaverii precibus ereptam [illegible] num fuerat ob Baptiſmi defectum a[illegible]. [illegible] itaque illa ardentiſſimis votis Baptiſmum expetit; deinde ſecuta cum patre univerſa familia, [illegible] fonte[illegible] ſunt.

De [illegible] virtute præclarum eſt exemplum [illegible] Conſtantino [illegible] à lepra [illegible] quod [illegible] *in Breviar. in vita* [illegible]

[illegible] Catholicis infantes [illegible] baptizandos [illegible] dere Miniſtris Hæreticis extra neceſſitatem [illegible] dignis id ſibi diſplicere Deus oſtendit. [illegible] *bachius Lib. 7. cap. 52.* *Amſtelrodami* [illegible] Catholicam mulierem prolem [illegible] Calviniana hæreſi erat infectus. Urgebat [illegible] templo Calviniſtarum baptizari [illegible] lico Sacerdote [illegible] bus inſtabat. Cum [illegible] clam ipſa infantem baptizavit. [illegible] jis, puerum defert ad Calviniſtarum templum [illegible] hæreticis Miniſtris [illegible] baptizare, [illegible] ut [illegible] mutus. Re [illegible] perculſus parens domum regreditur, quid [illegible]

tem peregiſſet omnino uxorem ... Hæc interpidè ſe ... primò Baptizatiſſe conſideraſſe, & mox ... ſanctâ Matre Romanâ Eccleſia ſe re... conciliavit.

Exorciſmi adhibentur in Baptiſmo, ad infringendam dæmonis poteſtatem, ſi quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis ſigna in diverſis corporis partibus formata ſignificatur primo, per Baptiſmum certum animæ characterem imprimi.

II. Ut ſenſus omnes aperiantur ad Deum & Jeſum Chriſtum cognoſcendum & amandum.

III. Ut baptizatus non erubeſcat, publicè fidem ac Catholicam Religionem profiteri.

IV. Ut ſit quaſi ſigna, quo baptizatus ſe ſuavi jugo Chriſti ſubjiciat, paratus mortificationem Jeſu Chriſti in corpore ſuo portare.

V. Ut baptizatus intelligat membra ſua Deo conſecrata, & facta habitaculum Spiritus ſancti.

VI. Denique ut ſignificetur vim omnem baptiſmatis virtutem ſuam & efficaciam à Paſſione & Morte Chriſti recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut ejuſdem dignitatem, æſtimationem, gratias, virtutem, effectuſve varios denotent.

Jacobus de Vitriaco *Lib. 1. vita Mariæ D'Ognies.* refert, Beatam hanc Virginem vidiſſe certo tempore, cum puer in quodam prope Nivelles pago ad Eccleſiæ januam baptizaretur, quod dæmon ſummâ confuſione ex infantis corpore egreſſus ſit. Et cum ipſa accurrens puerum de fonte ſacro lavaret, viſibiliter Spiritum ſanctum in animam ejus deſcendentem, ſeque cum eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid eſt Confirmatio?*

Reſp. Eſt baptizatis collatum ab Epiſcopo Sacramentum, in quo per ſanctum Chriſma, & verba ſacroſancta confertur gratia, & robur ſpiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando ſic eſt opus, liberè confitendum.

Expoſ. Pro præparatione neceſſaria ut hoc Sacramentum validè quis ſuſcipiat, requiritur, ut prius ſit baptizatus: Ut vero dignè, debet eſſe in ſtatu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc doctrina eſt S. Auguſtini in Pſalm. 141. Conſignat illis cruce frontem quæ pudoris eſt ſedes, ut conſtanter & intrepidè nomen Domini confiteantur: impingit & alapam, ut Chriſtianam militiam invictâ patientia exercendam & ornandam eſſe ſibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam, ut quando pueri pervenerunt ad annos diſcretionis Epiſcopo offerantur.

Miraculum in conſervatione Sacri Chriſmatis refert Milevitanus Lib. 2. contra Donatiſtas. Ampullam Chriſmatis per feneſtram, ut frangerent, Donatiſtæ jactaverant: at non defuit manus angelica, quæ ampullam ſpirituali ſubvectione ſic deduceret, ut projecta caſum ſentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæſa ... conſedit. *De Confirmationis Doctrina v. ... Tom. ... in Reſol. Theol. Tract. 5. c. 4.*

Q. *Quot præcipua de Euchariſtia doctrina Capita ſcitu neceſſaria?*

Reſp. Quinque. Primum eſt ejus Veritas. Alterum eſt panis & vini in Chriſti corpus & ſanguinem converſio. Tertium adoratio debita. Quartum, ejus oblatio. Quintum & poſtremum, ejuſdem Sacramenti ſumptio.

Q. *Quæ eſt veritas Sacramenti Euchariſtiæ?*

Reſp. Nimirum hæc, Chriſtum verum Deum ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & ... adeſſe, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Chriſto traditis conſecrarit.

Q. *Quæ ſit converſio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos conſecrat?*

Reſp. Ea, ut per ipſa verba operante Chriſto panem, & vinum in corpus & ſanguinem Domini mirè convertantur & tranſubſtantientur, atque ita panis & vinum eſſe deſinant in Euchariſtia.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

Reſp. Eadem ſanè, quæ Chriſto Domino ac æterno Deo debetur, quem ppter quem illic præſentem agnoſcimus. Ideoque religioſo cùm corporis, tum animi cultu, ut par eſt, hoc Sacramentum ſupplices veneramur.

Q. *Quare cenſetur hoc Sacramentum oblatio?*

Reſp. Quia eſt legis novæ ſacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Judaicæ ſacrificiis incruenta ſuccedens, quæ pro vivis ac defunctis Chriſti fidelibus in Miſſa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Euchariſtia non ſolum à fideli populo ſumatur, ſed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ paſſionis ac mortis continuam commemorationem quotidie immoletur, ſemperque oblata fuerit in Eccleſia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus ſumptione ſervandum?*

Reſp. Quod fides & auctoritas ſanctæ Matris Eccleſiæ docet, videlicet, Chriſtiano Laico ſat eſſe ſub una ſpecie panis totum Chriſtum accipere: & ex hac ſumptione conſequi, ut, qui non indignè acceſſerit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus exiſtit: eoque fit efficacior, quo ſæpius ſacra & ſalutaris illa Communio dignè iteratur.

Expoſ. Hoc diviniſſimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. Per arborem vitæ, *Gen. 2.* 2. Per ſacrificium Abelis, *Gen. 4.* 3 Per Sacrificium Melchiſedech, *Gen. 14.* 4 Per Agnum Paſchalem *Exod. 12.* 5. Per manna cœleſte: *Exod. 16.* 6. Per panes propoſitionis, *Lev. 24.* 7. Per panem Eliæ 3. *Reg. 19.* &c.

Inſtitutum eſt hoc Sacramentum à Chriſto ad hos fines:

1. In Teſtimonium infiniti erga nos amoris.
2. Ut repræſentationem & memoriam paſſionis ſuæ, ac vitæ nobis relinqueret, præſertim cùm nobis, ut in memoriam ejus faceremus, commendavit.
3. Ut per cibum potumque cœleſtem in vita ſpirituali confirmaremur.
4. Ut contra inſultus dæmonum nobis eſſet Antidotum.
5. Ut maxima inter ſe, & homines eſſet conjunctio.
6. Ut nos ad Fidei, Spei, & charitatis exercitium invitaret.
7. Ut perpetuum legis novæ eſſet Sacrificium, & perpetuum ſubſidium.

Quod

Quod auditio frequens Sacri proſit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non ſatis æſtimantis ſequenti hiſtoria declaratur. Erat vir nobilis, qui pro deſiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi ſuæ Sacerdotem alebat. In certâ Solennitate die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate Domini ſui ad templum ſe contulerat iſtic ad aras facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipſo die intercurrentia moras traxit, & ſerò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens, ut iſto die feſto Sacro intereſſe poſſet. Occurrit properanti villicus quidā, quem rogat, num fortè ſpes eſſet adhuc Sacrum eo die audiendi, cùmque villicus reponeret, ſpem nullam ſupereſſe, cum jam inſtaret meridies omneſque Sacerdotes celebraſſent. Tanto nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiſerationem villicum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus eſt: Quid dabis mihi, inquit, & omne quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te tranſcribam, Chlamydem hanc, reponit Nobilis, conditionem ſuſcipit ruſticus. Ille chlamydem, hic transfert Sacrificii meritum, utrimque diſceditur. Nobilis ad pagum properat, ſi fortè adhuc Sacro intereſſe poſſet; ſed, ſic præſens ſpe ſuâ fruſtratus eſt, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde ſua ex arbore pendulum videt ruſticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem anteà afflixerat, ruſticum invaſit, eoque perduxit, ut deſperans fauces ſibi laqueo eliſerit.

Quantùm verò proſit Sacrificium Miſſæ tam vivis quam defunctis præclarè docetur ſequenti Exemplo quod refert Beda *in Hiſt. Anglic. Lib. 4. c. 22.* & *Baron. in Annal.*

Anglus quidam aulicus, cæſo in acie Rege Elbuino, captus eſt ab hoſtibus, & vinculis arctè conſtrictus in cuſtodia detinebatur. Verùm certâ diei horâ vincula diſrupta ſubitò & ſponte ſua decidebant, quantumvis novis funibus & catenis conſtringeretur. Omnibus rem tam prodigioſam admirantibus, poſtea compertum eſt, captivi fratrem, qui fuit Superior cujuſdam Cœnobii, ſolitum fuiſſe quotidie pro fratre ſuo, quem in prælio defunctum putabat, ſacrum celebrare; eamque fuiſſe cauſam, cur Deus voluerit in illo oſtendere virtutem Sacrificii, uti vivorum, ita mortuorum vincula diſſolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valdè excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium ſalutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis ſempiternam.

Quantum Amoris debeat excitare hoc Sacramentum Euchariſtiæ erga Chriſtum, qui ſe totum in illa nobis tradit, pulchrè declaratur in exemplo uxoris Tygranis, quæ cum viro à Cyro capta, & hic in convivio interrogaretur à Cyro, quid daret pro uxoris redemptione, reſpondit, meipſum, & vitam meam. Unde & Tygranes cum uxore à Cyro liberatus, uti fuſius deducit *Pædagogus Chriſtianus pag. 173.*

Aliæ quæſtiones, quæ ſpectant ad Euchariſtiam, & Miſſæ Sacrificium contra Hæreticos, traduntur ſuprà Tom. 1. in Cont. Part. 1. Tract. 2. c. 5. De praxi devote celebrandi aut communicandi vide infra in fide Med. 5. Pro reſolutionibus Theologicis de Euchariſtia & Sacrificio Miſſæ, fusè illæ traduntur Tom. 2. Tr. 3. c. 4.

Q. *Quid eſt Pœnitentia?*

RESp. Eſt ſecunda poſt naufragium tabula, & neceſſarium relapſis Sacramentum, [illegible] peccatorum & à reatu [illegible], & à [illegible].

Expoſ. Poteſtas abſolvendi Sacerdotibus [illegible] probatur ex Joan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Item ex Tridentino Seſſ. 14.

Ex D. Ambroſio Lib. 1. de Pœnitentia cap. [illegible] *res uti leproſi offerre ſe debent Sacerdotibus, ut Lucæ [illegible] tem Matth. 8. Vade oſtende te Sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyſes in Teſtimonium illis. [illegible] Ite, oſtendite vos Sacerdotibus, & factum eſt, dum irent, mundati ſunt.* Sic & *qui lepram animæ, id eſt peccata, Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore, & [illegible] propoſito a peccatis emundantur.*

Exempla ex S. Scriptura in Novo Teſtamento [illegible] bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum [illegible] quentibus, Matthæus Publicanus pœnitens ad Apoſtolorum vocatur, *Matth. 9.*

Petrus poſt ternam Chriſti negationem pœnitens Princeps Apoſtolorum ſtatuitur, *Matth. 16.*

Zachæus Publicanus pœnitens Chriſtum hoſpitio recipere meretur, *Joan. 21.*

Latro pœnitens de cruce in paradiſum [illegible], *Luc. 23.*

Maria Magdalena, quæ peccato ſervi[illegible], pœnitens à Chriſto benignè excipitur, *Luc. 7.*

Adoleſcens prodigus per Pœnitentiam [illegible], oſculo & convivio à Patre recipitur, *Luc. 15.*

Q. *Quæ ſunt partes & actiones Pœnitentiæ?*

RESp. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata ſua deteſtantis, & ad vitam meliorem aſpirantis. Confeſſio, ſeu peccatorum ſuorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, [illegible] punitioque criminum de ſe ipſo ſumpta, ad præſtandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expoſ. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domino: Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris.*

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui poſt vitam ſat longo tempore perversè in ſeculo traductam, meliori afflatus [illegible] monaſterium petiit, in quo orationis, pœnitentiæ, & auſteræ vitæ ſtudio ita præluxit reliquis, ut & divino alloquio ac ſocietate frui fuerit promeritus. Quadam [illegible] cum in ſecretiori montis latere Monaſterii Abbas [illegible] neret proſtratum, tanta derepentè claritas [illo in loco] viſa eſt, ut tota regionis pars luce candeſceret, quo fulgore attonitus Abbas aufugit. Poſt horæ ſpatium [illegible] verſus in cubiculum frater à ſuo Abbate [illegible], de loco rogatur, exponitur viſum. Hic ſe mani[illegible] videns & hoc, & vocem pariter de cœlo d[illegible] omnia ob elicitum verum dolorem peccat[illegible] renunciantem, ſummo animi gaudio Abbati expoſuit.

Confeſſio requiritur integra, nullo peccato [illegible] celato, cujus conſcientia habetur. Seraphinus [illegible] in Hortulo Exemplorum, Titulo de Confeſſ. cap. [illegible] rendam refert cujuſdam mulieris ob peccatum [illegible] pudore in Confeſſione occultatum punitionem. In Italiæ civitate, cujus nomen tacet, fuit [illegible] pia ac ſancta, [illegible] opera conſideranti [illegible] omnibus [illegible]. Hæc mortua unicam relinquit [illegible] filiam,

ſtem, quæ primam mihi mortem ingenio in dies multas [illegible] Cujus [illegible] matris aliquot hebdomadas, cum mane more ſuo preces recitaret, accidit ei ſubito, & inuſitato tremore corriperetur, & converſis oculis ad oſtium cubiculi, unde illa videbatur ſtrepitum audiviſſe, horribile viſu monſtrum & graviſſimum fœtorem exhalans aſpexit. Unde cum gravi timore [illegible] ſurrexiſſet a loco orationis, ad cubiculi feneſtram citiſſimè cucurrit, ut ſe e duobus [illegible] verum audita hac voce, illa gradum ſiſtit [illegible] quid horrendum illud ſpectrum vellet audiſtura. Quod voce humana talibus cum [illegible] egit. [illegible] primum filiam eſſe [illegible] ac maledictam mortem tuam, non [illegible] quam ſemper in præſentia hominum duxi, propter maximam tamen quædam clam a me fœde commiſſa peccata, quæ præ verecundia nunquam in confeſſione expoſui, æternis inferorum flammis adjudicata ſum. Quare ne poſthac Deum pro me incaſſum deprecerís. Atque [illegible] per varias cubiculi partes [illegible] ſignisque ſuæ præſentiæ quaſi ferro candenti impreſſis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflicta, confeſtim ſe ad Eccleſiam contulit, totamque rem Patri qui per quadrageſimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut utrique certior eventus fieret, ambo ſe ad prædictum cubiculum contulere, ac monſtri veſtigia, ſimulque fœtidum odorem perceperunt. Quare Pater loco [illegible] aqua tincto, filiam conſolatus eſt, quæ illi fecit licentiam publicè, ſi viſum eſſet, factum denuntiandi.

3. Pars eſt *Satisfactio*, quæ ſita eſt in adimplenda pœnitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Creſcentium nobilem, quod Pontifici infeſtus vim & arma intuliſſet, occidi juſſit, cui tamen vitam & ſalutem ſpondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis proſtratus retexiſſet: ſatisfactionis & pœnæ ſuæ nomine juſſus eſt nudis pedibus in montem Garganum proficiſci, ubi Michaelis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipſo accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit [illegible] Imperator, & per 40. dies [illegible] jejunio deſtinatus, horrido, & aſpero ſacco [illegible] duro in ſtrato cubavit, aliiſque pœnitentiæ operibus corpus afflixit. Interim, ingenue ſequens ordo, & modus ritè confitendi præſcribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro ſervata ad hoc uſque tempus vita, dataque facultate ſe cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus Sancti, ut memor eſſe quis valeat ſuorum delictorum.

3. Examen inſtituitur conſcientiæ circa cogitata, dicta, facta, omiſſa.

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ à Deo infligendæ.

5. Integra inſtituitur confeſſio, ſpecie & numero peccatorum neceſſarius.

6. Impletur ſatisfactio. Uti ſupra de ſingulis explicatur *Tom. 2. in Reſol. Theol. Tract. 2. c. 2. 4. &c.*

Q. *Quid eſt Extrema Unctio?*

R Eſp. Eſt Sacramentum, quo ægroti per oleum ſanctum & verba Christi in magnis morbi moleſtiis relevantur, ut feliciter ex hoc mundo demigrent, & corpori etiam, ſi ita expediat, ſanitas reſtituatur.

Expoſ. De hoc Sacramento clariſſimum Teſtimonium nobis Jacobus Apoſtolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Hic ſeligendum eſt exemplum quod Joannes Nider *Lib. 4. Formicarii Cap. 11.* refert de Ruperto Rege Romanorum, qui habebat tantam [illegible] animo perſuaſionem, quam quidem ſuperſtitioſe credunt, ſe poſt hujuſmodi Sacramenti ſuſceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandem ſuit utriuſque periti Doctoris hortatu factum, ut ſalubre adeò corporis & animæ remedium ſibi expeteret. Cum ecce illicò ſe relevari in toto ſentiens exclamavit, revera ô hoc Sacramentum ſciviſſem, tantum pro utroque ſalutis homine, dudum ipſum aviddiſſimè poſtulaſſem. Hinc Princeps convaleſcens multis poſt annis Romanorum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis præclaris operibus vita functus eſt.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegii Lugdunenſis Soc. *Jeſu* Anno 1599. Æger magno febris æſtu conflictatus inter conſtantem dolorem urgente morbo perpeſſus, mente extrat. Jam de ſua ſalute actum eſſe, ſemper [illegible] ſe ſuppliciis apud inferos damnatum clamitabat, nullis orationem auribus admittebat. Confeſſarius viſo ægri furore, ad divina præſidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domeſticos, ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis exceſſum poſtulaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu, viſuque res, ſimulatque ſacro Oleo inunctus eſt, mentis ſanitatem recepit, ac paulo etiam poſt corporis valetudinem recuperavit.

Recte igitur S. Auguſtinus Serm. 215. de Tempore: *Quoties aliqua infirmitas ſupervenerit, corpus & ſanguinem Chriſti ille, qui ægrotat, accipiat: & deinde corpuſculum ſuum ungat, ut illud, quod ſcriptum eſt, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Eccleſiam cucurrerit, & corporis ſanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura ſupra Tom. 1. in Controv. Part. 1. Cap. ult. Et in Reſolut. Theol. Tract. 4. Cap. 6.

Q. *Quid eſt Ordo?*

R Eſp. Eſt Sacramentum, quo Sacerdotibus, aliiſque Miniſtris Eccleſiæ poteſtas confertur ad Eccleſiaſtica munia ritè decenterque obeunda.

Expoſ. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Franciſci legimus, eum aliquando dixiſſe Fratribus, ſi mihi in platea obvii fierent unà Sacerdos & Angelus, & utrique mihi exhibenda eſſet veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum eſt, ut tantæ dignitatis perpetuo memor, ſeque eâ indignum ratus, numquam Sacerdotem inaugurari voluerit.

Sacros Ordines indignè ſuſcipiens divinitus punitur. *Surius.* 3. *Septembris* refert, de quodam Religioſo, qui commiſſo ſacrilegio ſe ad Ordines cum aliis fratribus ſuis contulerat, nec præmiſsâ confeſſione, aut de delicto verâ contritione conceptâ, ſacrum Diaconatus Ordinem indignus ſuſceperat. Vix à templo in hoſpi-

ho [illegible] [illegible] scandere [illegible] atque [illegible] [illegible] donec poſt mul- tas [illegible] ad Deum [illegible] dus eſt [illegible] dies aliquot, ſed à [illegible] tamen [illegible] validiori modo [illegible] cœpitque [illegible] ſummâ [illegible] commiſeratione ac [illegible] & [illegible] pit ejus brachium [illegible] commiſerit. quo [illegible] Abbati [illegible] ſiderationi res ſuſpecta [illegible] Subornat ergo quendam, qui [illegible] eſſe, [illegible] ſue ne [illegible] Quid multa? R[illegible] Deum [illegible] Nec [illegible] pre[illegible] Abbatis [illegible] jejunia [illegible] eum po- [illegible] quibus [illegible] brachium, & dæmon ab eo fugatus eſt.

Q. *Quid* [illegible] *Matrimonium?*

R Eſp. Sacramentum quo [illegible] & [illegible] legitimè [illegible] ſocietatem [illegible] cunt, [illegible] honeſtè & Chriſtianè [illegible] libidi- nis & [illegible]

Expoſ. [illegible] *Re- linquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxo- ri ſuæ,* Gen. 2. *Quod Deus* [illegible] *homo non ſeparet:* Matth. 19. [illegible] *Matrimonio* [illegible] *non ego ſed Dominus,* [illegible] *& vir* [illegible] Exemplum in puella, quæ matrimonii pa[illegible] o conſummatum vio- lavit, ſupra [illegible] eſt [illegible]

Non decet Matrimonium contra parentum volun- tatem [illegible] infauſtum eſſe ſolet. Apud *Surium* 1. *Jan.* in vita S. Baſilii [illegible] quomodo Proterii Se- natoris filia à ſervo per magum decepta, & inſano amore correpta, inſtanter rogebat patrem, ut poſſit jungi Matrimonio cum illo, qui ſi conſentire noluerit pro ea redditurus [illegible] rationem in die judicii. Aut [illegible] deſiderium, aut brevi me extinctam vi- deb[illegible] qui filiam hanc Deo conſecraverat, mœro- re [illegible] amicorum conſilio [illegible] fieri quod pete- bat, [illegible] adferret. Vade, inquit, miſera, [illegible] aliquando, cum [illegible] pœnitebit, nec tamen [illegible] poteris. Inito igitur conjugio, quod [illegible] eum [illegible] Chriſtianum eſ- ſe. [illegible] ſuis [illegible] capillos, pectus tunde- re, [illegible] patri [illegible] obe- [illegible] quæ me [illegible] morte [illegible] rem.

[illegible] mari- [illegible] ſunt ure- [illegible] *Tobia* 10. Quanto magis illa [illegible] Chriſti [illegible] debet.

[illegible] c. 4. Præ- clarum [illegible] Ra- [illegible] gladio veneno [illegible] ut medicorum remedia

n[illegible] gl[illegible] ge Hiſpaniæ [illegible] & [illegible] pietate [illegible] ter [illegible] ge[illegible] naſ[illegible] Caput [illegible] omnem [illegible] ut [illegible] [illegible] favore [illegible] *Matrimonium.* Et in *Expoſ.* [illegible]

Q. *Quot inter Sacramenta* [illegible]

R Eſp. [illegible] Baptiſmus enim, Confirmatio & Ordo ſemel collata nunquam [illegible] cætera [illegible] Baptiſmum [illegible] & à [illegible] Pœnitentia [illegible] quis [illegible] illud [illegible] Chriſtus [illegible]

CAPUT V

De Officiis Juſtitiæ Chriſtianæ

Q. *Quot ſunt officia Juſtitiæ Chriſtianæ?*

R Eſp. Hæc duo: Declina à malo [illegible] bonum ſive officium Juſtitiæ.

Q. *Qui poteſt homo cavere peccatum, & bonum facere ſeu præſtare juſtitiam?*

R Eſp. Non id per ſe quidem, ſed Chriſti [illegible] Spiritu inſtructus Conſtanti [illegible] quantum hujus quidem vitæ [illegible] re, & legem implere.

Q. *Quotuplex eſt peccatum?*

R Eſp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. *Quid eſt Originale?*

R Eſp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptiſ- mum in Chriſto condonatur.

Expoſ. De Peccato Originali [illegible] Scriptura [illegible] Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mun- dum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homi- nes mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* [illegible] tur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Origi- nali [illegible] fuit.

Memorandum eſt exemplum, quod [illegible] ſibi, quâ Peccato Originali, [illegible] nec [illegible] vivis [illegible] in vita [illegible] Joſephi Anchietæ, [illegible] Braſiliæ Apoſtoli, [illegible] Jeſu, [illegible] *Sebaſtianus Berettarius.* [illegible] Didacus jampridem Chriſtiana R[illegible] ter Chriſtianos [illegible] domo Luſitani civis [illegible] [illegible] & ſepultura [illegible] ratum [illegible] viſi [illegible] pro[illegible] dignuſcet. Di[illegible] ſe illo [illegible] Jo- ſephum Anchietam [illegible] jubet. [illegible] ad [illegible] & Didacus [illegible] pſo [illegible] Hic celer advolat, [illegible] Didacum, &

animæ [illegible] intromisit, narravit se, ut è vivis [illegible] in ea loca se venisse, quæ [illegible] Peccato Originali à Jesu [illegible]. Non negabat [illegible] ac [illegible] ab albo [illegible] (sic Europæos Indi [illegible]) de Christianum [illegible] filiis-que [illegible] informabat; ab eo verò [illegible] Castilianum putasset, [illegible] nulli injectâ mentione de suſcipiendo Baptiſmo. Proinde enixè P. Joſephum rogavit, ſe quamprimum ſacro Baptiſmate in Eccleſiam induceret, [illegible] eſſet, properare. Tum Joſephus hominem [illegible] Chriſtianæ legis [illegible] tamen inſtruit, quantum extremi temporis [illegible], & inſtructum magno cum animi ſui fructu baptizavit.

Jam Didacus [illegible] venit à [illegible] familias petitâ, [illegible] quibus [illegible] indumenta, aliàs [illegible] cunctèque uno Miſſæ Sacrificia offerenda, ut ſaltem cum illo ſuo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum ſibi ardentem Eccleſiæ ritu [illegible] poſtulat & ad P. Joſephum converſus, [illegible] inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris [illegible] ablutam animam reddam. Pater piis precibus [illegible] inter quas [illegible] Peccati Originalis [illegible] cum qua non poterat in cœlum introire. Exempla alia quæ poſſunt ſpectare ad Peccatum Originale, tradita ſunt ſupra de Sacramento Baptiſmi.

Q. *Quid eſt Peccatum Actuale?*

R Eſp. Dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Eccleſiæ.

Q. *Quotuplex eſt Actuale?*

R Eſp. Duplex: Mortale, ſic dictum, quia mortem animæ præſentem affert: (anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur) & Veniale; ut cui venia facilè tribuitur, & ſine quo ne juſti quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

R Eſp. His tribus: Suggeſtione, Delectatione, Conſenſu, ſeu deliberata voluntate peccandi.

Expoſ. His gradibus prima parens noſtra Eva ad peccatum aſcendit, & ſecum poſteros improvida perdidit. *Gen.* Callidus accedit ad incautam ſerpentis larvâ indutus dæmon, *Et cur præcepit*, inquit, *vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradiſi?* en ſuggeſtionem. Hanc, ſi te ſalvum velis, repellas illico neceſſe eſt. Secus fecit (proh dolor!) mater noſtra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit ſermone. *De fructu*, ait ipſa, *lignorum, quæ ſunt in Paradiſo veſcimur; de fructu verò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur*: Cui Serpens: *Nequaquam morte moriemini, ſcit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum.* Hoc inquam diſcurſu quæ prius erant [illegible] ſuggeſta fovit mulier maleſana, ſed & [illegible] quem ſolent illi, qui ignem ſinu [illegible] non [illegible]; ſubditur enim, *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis aſpectuque delectabile*: En delectationem, [illegible] liberè a [illegible] animum jam promptum & expeditum [illegible] ad conſenſum, & hujus præmia

pœnas [illegible] perpetuas perſolvit. Audite [illegible]: *Et tulit de fructu illius & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit.* En conſenſum, & extremam peccati [illegible]. Quare [illegible] animæ [illegible] conſultum velis, dum dæmon ad peccatum [illegible], in limine reſiſte, ne ignem illum ſinu excipias, quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. *Qui ſunt ſupremi gradus peccantium?*

R Eſp. [illegible], qui ſcientes ac prudentes ex [illegible] peccant [illegible] qui etiam de peccato ipſo [illegible] & [illegible] obſtrepunt, ac [illegible] conſilia prorſus contemnunt.

Q. *Quare peccatum fugiendum?*

R Eſp. Quia Dominum Deum offendit, ſummum bonum aufert & ſummum adfert malum peccanti, dum divinam [illegible] nunquam recuperandam, & pœnas [illegible] homini accerſit ſempiternas.

Q. *Quæ dicuntur peccata Capitalia?*

R Eſp. Illa, ex quibus, [illegible] & fontibus, omnia alia peccata [illegible].

Q. *Quot ſunt peccata Capitalia?*

R Eſp. Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. *Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata poſſunt?*

R Eſp. Si Jeſu Chriſti gratiæ cooperemur, & peccatorum [illegible] & pericula conſiderantes & virtutes ſeptem his peccatis contrarias exercentes.

Q. *Quæ virtutes peccatis Capitalibus adverſantur?*

R Eſp. Hæ ſeptem: Humilitas, Largitas, Caſtitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, ſeu ſedula Pietas.

Superbiæ Exemplum.

ANgelus aſſumpto corpore cum Eremita gradiens fœtenti cadaveri in via [illegible]: dixitque Eremitæ obturanti nares, ecquid nares conſtringis? Ille fœtorem cadaveris cauſam eſſe objecit. Paulò poſt juvenis pulcher ad ſuperbiam ornatus phaleris & [illegible] aureis equo vectus tranſibat, qui cum longè abeſſet, obturavit nares Angelus, quod Eremita admirans, interrogavit rationem. cui Angelus, Ille juvenis ſuperbus & laſcivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fœtidiſſimum odorem ſpirabat. *Ex Spec. Exemplorum pag.* 42. Vide in Appar. *Superbia.*

Avaritia.

RIbergerus Nobilis ditiſſimus in Suevia prævidens famem ſubſecutam, undique corraſo frumento implevit granaria; idq; tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere deberet. Inter plurimos ecce unus parvulis ſuis onuſtus offert ſex talares filiorum veſtes, promittens poſtmodum plenam ſolutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum. Diſcedens pauper maledixit divitem. Poſt paucos dies Ribergerus ſervum ad granaria miſit ut ea viſeret, redijtque dicens, illic tres atros boves paſcere, & ſervus die poſtero mortuus eſt. Miſit & alium, & hic redux nuntiavit non tantù boves, ſed & equos qui frumentum devorarent, ſe vidiſſe. Ipſe itaque vix credens, aſcendit & per foramen aliquod vidit greges [illegible] diverſos frumentum [illegible]: attonitus [illegible] captus eſt, eaq; [illegible] ob quæ catenis [illegible]

ſicque exemplo punitus à Deo avaritiæ ab alio [illegible] *[illegible] Mart. Del Rio et Petrus [illegible]*

Ex Avaritia [illegible] ſæpe homines perdunt res [illegible]. Quidam [illegible] & ad [illegible] ſuum illos addebat, ut [illegible] [illegible] ceſſit [illegible] accenſa eſt. [illegible] Dei, [illegible] bat, & ſuam calamitatem & [illegible] exponit, [illegible] con[illegible]bant. [illegible] dicere [illegible] confeſſus eſt. Juſſit autem [illegible] Dei, ut colpam [illegible] bera. Nam [illegible] à Deo nullus [illegible] & [illegible] quo facto, [illegible] fuit. Quæ res terrore & [illegible] implevit, & totam civitatem Antiochenam, ubi [illegible]. Ita narrat *Theodor. in hiſtoria SS. Patrum.*

Quam procul ab Avaritia debeant eſſe Judices, ſuo exemplo præclare [illegible] Thomas Morus Angliæ Cancellarius. A[illegible] apud Regem, quod à vidua nomine Vaughum poculum aureum accepiſſet poſt ſententiam in judicio pro ipſa latam. Morus acceptum à [illegible] coram Rege faſſus eſt, ſed rogavit [illegible] rogaret vidua, quid poſtea de poculo [illegible] fuerit. Illa [illegible] Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepiſſe, & [illegible] pro dono egiſſe: ſed convocatâ familiâ [illegible] illud vino replevi, [illegible] ſimul cum vino poculum reddidiſſe. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem objurgatum Moro [illegible] petiniit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori c.3.* Plura exempla vide ſupra in *Apparatu, verbo, Avaritia.*

Luxuria.

Miles defunctus [illegible] apparens tormentorum rationem reddidit [illegible] & horrida voce, nempe quia [illegible] ſuavem aliis [illegible] impenderat. Cruta ei erant nigerrima & ſcabioſa, [illegible] in vita de eorundem pulchritudine, oſtendens [illegible] puellæ [illegible] infelicis corporis [illegible], amota à pectore [illegible] bufonem [illegible] toti corpori quadratum oſtendit, dicens ſe hoc pro lubricis peccatis, aliiſque corporis [illegible] pari in æternum debere, adeoque, [illegible] eo fundebat preces futuras. *In Specul. Exempl. tit. Infernus,* Vide in Apparatu *Luxuria.*

E[illegible] præclarum eſt *Caſtimoniæ* Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipſum ad labefactandam caſtitatem ſollicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum [illegible] donum conceſſit.

Adde exemplum in utroq; ſexu [illegible] S. *Theodoræ & S. Didymi.* Jubetur illa à Maximo [illegible] vel [illegible], vel virginitatem deſerere. Reluctante [illegible] & violentiam illius caſtimoniæ [illegible] ad illam *Didymus* [illegible] Di[illegible]

[illegible] Diſſimulavit ſe Theodoram [illegible] ſupplicium rapitur. [illegible] [illegible] Quod [illegible] *[illegible] de Virgin.* [illegible]

Iracundia.

IRacundiæ [illegible] ſed admodum rixoſa & iracunda, [illegible], & templi, etiam [illegible] plures, & [illegible]. [illegible] templi valvas, viſum eſt ſepulchrum [illegible] vomere. quo aperto [illegible] corporis [illegible] & [illegible] tis cuſtodiæ [illegible]. Ita [illegible]

W[illegible] Rex Bohemorum [illegible] ne contra [illegible] pincernam [illegible] fuit. Et [illegible] iracundia [illegible] manibus interficere. Sed [illegible] re vindictæ, [illegible] Rex [illegible] paucos dies mortuus fuit. Sic enim [illegible] cet animæ, ſed etiam corporis [illegible]. Ita habet Crommerus lib. 13. hiſt. Po[illegible] *[illegible] ratu, verbo, Ira.*

Gula.

HOrret animus referre quo[illegible] ſecrantium luctuoſum ex[illegible] ni duo in Apeldorn Veluæ P[illegible] ut vino aduſto tamdiu ſe in[illegible] alter [illegible]. Si quis prius [illegible] poteſtatem haberet. Quo [illegible] intemperantia! Accidit, dum [illegible] rent, mercatorem illic forte [illegible] adjungeret, coëgerunt. In dom[illegible] tis metu ſe Bacchum hauſtu lib[illegible] potius, quam re ipſâ venerati. [illegible] ferali forma dæmon, duos [illegible] greſſus eſt, & utrique, arrepta [illegible]. Hæc gulæ deditos manet mercedes. *[illegible] rebus Exemplorum c.6. tit.7. ex[illegible]* Vide in App. [illegible] *Gula, Ebrietas.*

Invidia.

IN vita S. [illegible] qui ſuccedens [illegible] diabolus in eum [illegible] ſpiritus [illegible] ſuperiori Spec. [illegible] de in Appar. [illegible]

Q. *Quæ peccata in Spiritum Sanctum committi dicuntur?*

R Eſp. Ea quæ ſuâ malitiâ [illegible] divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc ſæculo, ullâ ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Q. *Quot ſunt peccata in Spiritum Sanctum?*

R Eſp. Sex: Præſumptio de miſericordia Dei, vel de impunitate peccati, Deſperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis invidentia, Obſtinatio, & Impœnitentia.

Expoſ. Quodnam luctuoſius quam quod ſubdo pertinacis & obſtinati peccatoris monumentu haberi poteſt? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Franciſci Borgiæ Societatis Jeſu, apud Euſebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quendam in Hiſpania, quàm ſanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obſtinatione in ſceleribus ſuis perſtitiſſe, ut [illegible] omnes monitores rejiceret, nolletque de anima per confeſſionem expianda quemquam audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miſeri periculo, pro zelo ſuo illum juvare cupidus, ante Chriſtum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obſecrans & obteſtans, ut qui orbi univerſo ſanguine ſuo ſaluti fuiſſet, infelici ac pertinaci illi animæ non deeſſet. Franciſco hæc precanti, e cruce Servator, Adi, inquit, confeſtim ægrum, eumque hortare, ut ſe capiet, & ego mox illi et medicus & infirmorum curator adero. Abit B. Pater ſpei bonæ plenus, ad ægri domum ſe confert, quo Servator jam præceſſerat, medici ac prope famuli ſpecie illi ſolatia atque obſequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbanè P. Borgia; verùm ubi de confeſſione cœpit, ad eam inſtituendam adduci non potuit. Recedit iterum Dominus, relicto ad ulteriores conatus apud ægrum Franciſco, qui & ipſe cum operam perderet, etiam receſſit, & denuò coram Chriſto crucifixo in genua provolutus, per ſacra illius vulnera obteſtatur, ut miſero adſit. Cui Dominus, Conveni iterum pertinacem illum Franciſce, meque tecum deferes, ſi forte me conſpecto, cruci pro ſe fixo convertatur, & vivat. Redit Borgia, & ſubmotis arbitris, ut liberior eſſet æger, verbis ad pietatem omnem compoſitis, ſubmiſſis in terram genibus, Chriſtum cruci affixum illi repræſentat; per Paſſionem, dolores, ſacra Domini JESU vulnera orans, obſecranſque, ut animæ ſuæ miſereatur, æternitatem maturius menti imprimat, nolle Deum mortem peccatoris, ſceleribus omnibus ejus miſericordiam majorem eſſe. Ad omnia ille pertinax obmuteſcit; addit & vocem ſuam Dominus JESUS, & vocem ſanguinis, quem ex vulneribus copiosè effundebat. Per hunc iterum iterumque obtenditur Franciſcus; ſed nihil profuit. Tum vero ſervator revulſa à cruce manu, ſacroſanctum cruorem in faciem projicit obſtinati peccatoris, qui quot guttas [illegible], tot veluti linguis in magno judicii die coram orbe [illegible] neglectam & contemptam benigniſſimi Dei ac Redemptoris ſui miſericordiam illi exprobrabit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur?*

R Eſp. Quæ [illegible] vehementer abominanda ſunt, & apertè humanæ charitatis jura violant: unde vindictam clamare perhibentur, & horrendis ſæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. *Quot ſunt peccata in cœlum clamantia?*

R Eſp. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppreſſio pauperum, viduarum, & pupillorum, denique Merces operariorum defraudata.

Expoſ. Exemplum *Homicidii* voluntarii à Deo puniti exhibetur *Geneſ. cap.* [illegible] in Caino qui fratrem ſuum Abelem fraudulenter quaſi ad deambulandum in agrum eduxerat. Ecce cum ſoli eſſent in agro, [illegible] fratrem violenter inſurgens eum occidit, ſed quam ubi abominandum [illegible] illud facinus, Deus ſtatim aperuit, qui contra homicidam hæc verba intonuit: *Quid feciſti? Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet, quæ in cœlum uſque [illegible] & homicidæ vindictam depoſcit.

Quam [illegible] [illegible] *Sodomiticum* peccatum ſit, patet in everſione urbium Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cum incolæ [illegible] carnis [illegible] addicti eſſent, ultricibus flammis à Domino conſumpti fuerunt, ut gravibus verbis teſtatur Scriptura Geneſis cap. 19. verſ. 24. *Pluit Dominus ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cœlo, & ſubvertit civitates has, & omnem circa regionem &c.*

Oppreſſio pauperum per vim & potentiam Deo ſemper execrabilis fuit, uti patet 3. *Reg. cap. 21. verſ.* [illegible] Cum enim Rex Achab vellet invito Nabothi vineam eripere, Jezabel Regina, ut Regis voluntatem exequeretur, per ſuam [illegible] Nabothum falsò accuſari, & lapidibus obrui. Sed ecce [illegible] Dei vindictam! dum Achab feſtinaret, ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & pœnam denunciat, dicens: Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum*, quod juſto Dei judicio evenit.

Q. *Quæ peccata dicuntur aliena?*

R Eſp. Ea quæ ab aliis quidem committuntur, ſed nobis [illegible] auctoribus, vel quoquo modo adjutoribus, aut ſaltem non impedientibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. *Quot modis aliena peccata nobis imputantur?*

R Eſp. Novem his modis: Conſilio, juſſione, conſenſu, irritatione, laudatione, ſeu adulatione, reticentia culpæ alienæ, connivencia vel indulgentia, rei alienæ participatione, & pravi facti alieni defenſione.

Q. *Quæ dicuntur opera carnis?*

R Eſp. Ea quæ homines ſecundum carnem viventes, & à Dei filiis ſpiritualibus degenerantes, committere ſolent.

Q. *Quæ ſunt opera carnis?*

R Eſp. Paulus ea recenſet in hunc modum: Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

Expoſ. Quanta ſit malitia in operibus Carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone ſequenti Exemplo [illegible] exponitur. Lugduni in Gallia vi-

militaris Vigilarum Præfectus, dum nocte [illegible] officio [illegible] compita [illegible], ad [illegible] foras converſus, [illegible] voce declarat. Ad ſatisfaciendum carnis deſiderio, ſi vel ipſe dæmon modo ſe illi offerret, [illegible] non abiret. Vix hæc verba [illegible] in ſpeciem [illegible] prælabitur, impuris [illegible] Veneris mancipiis [illegible]. [illegible] ultro citroque [illegible], illi [illegible] adjungunt, & domum ad quam ſe redire [illegible], eum deducunt. [illegible], & deſideratam cum ea libidinem explent. At [illegible] compoſita & phantaſtica fuit. [illegible] dæmone ſuco deprehenduntur [illegible] cadav[illegible] domus [illegible] verſari. Ad [illegible] obſtupeſcerent, ecce ibi [illegible] prolabuntur, [illegible] quidem eodem loco & nocte extinctus eſt, alter verò [illegible] tertiumdeinque [illegible]. Ex Dauſtremanni *Pædagogo Chriſt. Part. 1. cap. 7. pag. 132.*

Odii & invidiæ exemplum proponitur nobis *1. Reg. cap. 18. & 31.* in Saule qui Davidem ex odio injuſto multis modis occidere conatus eſt, donec tandem ab hoſtibus ſuperatus violentas manus in ſeipſum convertens ſeſe propria haſta interemit.

Aliud æmulationis & invidiæ exemplum patet in fratribus Joſephi, qui [illegible] Iſmaelitis vendiderunt, ſed Deo ſic diſponente, [illegible] fame compulſi coacti ſunt Joſephum venerari & ab ipſo vitam & veniam poſtulare, *Geneſis cap. 37.*

Ebrietatis & commeſſationis quam acerbus ſit fructus, docet Exemplum apud *Cantipratanum Lib. 2. apum cap. 56. § 2. Et in Pædag. Chriſt. pag. 152.* Dum quidam cum ſociis inter pocula Animæ immortalitatem irriſiſſet, [illegible] exemplo quidam ſub mercatoris habitu, & ſtatura procerus, cui per jocum [illegible] ajunt, ſi tu bonus es mercator, en hic hominem qui ſuam animam venalem habet. Bene eſt, inquit mercator, qui erat dæmon ſub mercatoris ſpecie: Sed velim ſcire, quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, ſi tot vini amphoras dederis, illam referas. Poſtquam mercator ille pretium quod petebatur pependiſſet, & communi omnes joco [illegible] applauſiſſent, & poculis jucundè indulſiſſent, cum tempus advenieret, quo ſocietas illa diſſolvenda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur? Qui emit equum numquid non etiam frenum fert? Cum omnes incepto joco inſiſtentes id æquum eſſe pronunciarent, ſtatim veterator infernalis [illegible], arreptumque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima ſecum aſportat debitum temulentiæ & impietatis ſuæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, Conſilio malo, Adulatione, &c. ſuperius plura exempla data ſunt; Item in *Apparatu* ſub propriis Titulis.

Q. *Nunc ſatis Chriſtiano, malum fugere & à peccato declinare?*

R Eſp. Nequaquam; ſed prætereà bonum agere & virtutes exercere neceſſe eſt. Alioqui ſcienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi.

Q. *Quid boni faciendum Chriſtiano?*

R Eſp. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ſuadet; in [illegible] & accepta Deo [illegible] ſucceſſit [illegible] credebat. Omnem [illegible], quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. *Quæ ſunt præcipua bonorum operum genera?*

R Eſp. [illegible] ſolidè, [illegible] hoc ſæculo, & [illegible] ſatisfactionis & [illegible].

Q. *Quotuplicia ſunt hæc operum bonorum genera?*

R Eſp. Triplicia: nempe Jejunium, Eleemoſyna [illegible] & Oratio, de quibus [illegible] Eleemoſyna.

Q. *Quis eſt fructus bonorum operum?*

R Eſp. Habent ea [illegible] ad æternam vitam; Deum placant, [illegible] & augent, denique Chriſtianum [illegible] certam faciunt, atque continent.

Q. *Quid eſt jejunium?*

R Eſp. Eſt certis diebus, juxta morem & præſcriptum Eccleſiæ, carnibus abſtinere, & [illegible] refectione in die contentum [illegible]. Si generatim hoc nomen accipias, Jejunium eſt corporis quædam caſtigatio piè ſuſcepta, ut [illegible] jejunetur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expoſ. Jejunii utilitatem declarat [illegible] quæ in Præfat. Miſſæ Deum ſic alloquitur: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moyſe qui per 40. dies [illegible] Jejunium Dei allocutione & [illegible] obſervare meruit. *Exod 24.* [illegible] ſub vitio [illegible] erant, ſed per jejunium à Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricii legimus, quod in [illegible] vertice 4. dies cum ſolo Deo in jejunio & oratione tranſegerit.

At noſtro tempore ſacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Eccleſiæ [illegible] cibis vetitis leges rident & contemnunt. Sed [illegible] Exemplo violatæ hujus legis pœnas [illegible].

Poſtquam in Germania Torpatenſis [illegible] pia dogmata conceſſerant, feria ſexta [illegible] feſtum proximè præcedente, finita Lutherana [illegible] concione, civibus è templo D. V[illegible] tertibus, quidam [illegible] ad prandium; [illegible] ſe egregiè paratum [illegible] eſt [illegible] alter & filii [illegible] Gallum gallinaceum [illegible] elixum, hinc ſe in reciprocum [illegible] aſſerat. Menſæ accumbitur, [illegible] alter os quoddam [illegible] glutit. Quæ [illegible] re valeret, [illegible] ejulans deb[illegible] latori pœnā, eo ipſo [illegible]. Hoc [illegible] nis [illegible] ita corripitur, non [illegible] tus animam unà cum [illegible] *Ex Dauſtremanno Pæd. Exempl. cap. 1. Tit. [illegible]* Vide in *Appar. [illegible]*

Q. Quid

Q. *Quid eſt Oratio?*

R Eſp. [illegible] per quam vel [illegible] petimus, vel [illegible] nobis aliquid [illegible] mus, vel Deo benedicimus.

Expoſ. Ad Orationem nos Chriſtus [illegible] tur Luc. 11. verſ. 9. *Ego dico vobis, petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis.* Ideo [illegible] S. Auguſtinus Clavis cœli vocatur, per quam [illegible] nobis aperitur; & [illegible] corpore & animo à Deo impetramus, ſi cum fiducia, humilitate, & perſeverantia ad Deum recurramus.

[illegible] S. Paulino in [illegible] vita traditur, quod [illegible] centenis [illegible] vicibus Dominum [illegible] Cœlebis: [illegible] Canonicæ [illegible] clinaculo ſignabat. [illegible] vero tempore [illegible] [illegible] tam diu [illegible] genu [illegible] [illegible] [illegible] Deum [illegible], adeo ut veluti alter Thaumaturgus [illegible] templum [illegible] poſſit, [illegible] in terram depreſſum [illegible] cum vir ille nobilis p[illegible] ſtare nollet, iterum ad orationem [illegible] tum prius [illegible] [illegible] revocavit.

Addamus Exemplum [illegible] Conſtantinopolitani, [illegible] Zacharias. Hic cum ſingulis noctibus [illegible] templum S. Sophiæ [illegible] eſt ab aliis [illegible] [illegible] valvæ templi ſponte [illegible] clauſæ [illegible] templo [illegible]: Deo ſic demonſtrante, quantum ſibi placeret [illegible] oratio.

Q. *Quid eſt Eleëmoſyna ſeu Miſericordia?*

R Eſp. Eſt beneficium, quo alterius miſeriæ ex commiſerationis affectu ſubvenimus.

Q. *Quotuplex eſt genus Eleemoſynæ ſeu Miſericordiæ?*

R Eſp. Duplex: Alia quippe ſunt opera miſericordiæ corporalia; alia verò ſpiritualia: quoniam vel ad corporalem, vel ad ſpiritualem miſeriam proximi ſublevandam ſpectant.

Q. *Quot ſunt opera Miſericordiæ corporalia?*

R Eſp. Septem: Eſurientes paſcere, potum dare ſitientibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos viſitare, hoſpitio peregrinos ſuſcipere, mortuos ſepelire.

Expoſ. Eleëmoſyna non eſt ſolum beneficium, quo alterius miſeriæ ex commiſerationis affectu ſubvenimus, ſed etiam debitum, quia ſi non demus pauperi quod nobis ſuperfluum eſt ad [illegible] ſecundum conditionem noſtram [illegible] hoc ipſi quaſi [illegible], uti aſſerunt SS. Patres, Baſilius, Ambroſius, H[illegible] [illegible] ſed inprimis [illegible] viter & dilucide [illegible] in Pſalmum 1[illegible]. *Superflua*, inquit, *[illegible] pauperis: res alienæ poſſidentur, cum ſuperflua [illegible].*

In [illegible] die dicet Chriſtus: *Venite Benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi*, [illegible], *Eſurivi enim & dediſtis mihi [illegible] dediſtis mihi bibere: hoſpes eram & collegiſtis me*, [illegible] *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus, eſurivi enim & non dediſtis mihi manducare, &c. Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.* [illegible] Evangeliſta [illegible] inter damnatos [illegible], quod non obligabat [illegible] [illegible] [illegible] obligati ſub præcepto.

[illegible] exemplum viri Sancti, qui [illegible] filium [illegible] [illegible]. Quæ S. [illegible] in Eleemoſynam data [illegible], ſi [illegible] [illegible] [illegible] juſtior [illegible]. Unde quidam [illegible] dum, dixit, [illegible] (pallium [illegible]) [illegible] ris titulo [illegible] quondam [illegible], ad quem [illegible], ut [illegible] mento [illegible] ex Eleemoſyna collectis. Quæ cum [illegible], dicunt quod [illegible] conferantur [illegible], donec indigentior ſuperveniret. Sed videamus Dei providentiam [illegible] munerantem. Eodem tempore aliquis [illegible] detulerunt [illegible], quot Sancto Patri, [illegible] ſociis veſtiendis ſufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compenſata [illegible] graviter punita. Refert quippe [illegible] An. Chriſti 9[illegible], cum dira fames Germaniam [illegible], Epiſcopus Moguntinus [illegible] nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos [illegible], quod eſcæ vel panis [illegible] [illegible] liberalitate acceptum eſſent, combuſſit [illegible], dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum conſumendis natos. Quam tyrannidem Deus protinus ultus eſt. Præcepit namque muribus, ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque [illegible] vivumque devorarent. Itaque ille in turrim [illegible] Rheni [illegible] ſed [illegible] à muribus [illegible] tutus eſſe potuit. Nam mures [illegible] per Rhenum [illegible] in turrim [illegible] Dei judicium exequuti, quod [illegible] inter horrenda tandem mortem [illegible]. Ferunt mures nomen [illegible] ejus à parietibus & tapetibus abraſiſſe.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in alter a ſed etiam in hac vita felices & beati futuri ſunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam [illegible] inopia laborent, qui opes ſuas in pauperes diſtribuerint, juxta illud [illegible] *qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.* Et [illegible] 2. Cor. 9. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc ſimilitudine illuſtrat S. [illegible]. Sicut putei continuo exhauſti, & copioſiore & puriore [illegible] aquâ: clauſi vero & quieti facile putreſcunt: ſic & opes reconditæ inutiles ſunt, translatæ in pauperes novum fructum pariunt. Item [illegible] non minus apoſite Clemens Alexandrinus: Sicut ubera, quæ ſuguntur, vel mulgentur, lac ſolet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorabile hujus rei Exemplum [illegible] *Prato Spirituali*, de nobili quodam Conſtantinopolitano, qui cum

[illegible] in pauperes [illegible], [illegible] Christum [illegible]. Quare & [illegible] dividitur, [illegible] filium unicum [illegible], cumque [illegible], qui [illegible] Sapiens, [illegible] Dehac præclara [illegible] in Apparatu, V. [illegible]

Q. *Quæ ſunt opera Miſericordiæ ſpiritualia?*

R Eſp. Sunt [illegible] docere, [illegible] conſulere, [illegible] Deum [illegible], ferre [illegible], [illegible].

Expoſ. Priora ſeptem miſericordiæ opera corporalia vocantur, quod circa corpus [illegible] conſiderantur [illegible] ſpiritualia dicuntur, eo quod ad animã [illegible], [illegible] facienda, quanto [illegible] juxta [illegible] Chriſti [illegible], quam corpus, quare & [illegible] nobis [illegible] à ſacra Scriptura, [illegible] à Magno [illegible] Doctore Paulo, [illegible], & remiſſio injuriarum. Hinc ad Epheſ. 4. [illegible]: *Donate [illegible], ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* [illegible] *Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filii chariſſimi & ambulate in dilectione, ſicut electi Dei, [illegible] viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut Dominus donavit vobis, ita & vos.*

[illegible] nobis [illegible] ob hanc glorioſam [illegible] inimicos reportatam victoriam? Audite Matth. 6. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Quæ cum in manu noſtra ſint, monet S. Auguſtinus l. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis noſtris, ut libera conſcientia [illegible] in oratione Dominica dicere: dimitte nobis debita noſtra, ſicut nos dimittimus debitoribus noſtris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus *diſt.* [illegible] *Exempl.* 94. De quodam viro opulento & nobili, qui dum [illegible] animi [illegible] inimico ſupplici reconciliari [illegible], ſubito ex hac vita ereptus eſt. Mortuo [illegible] pompa exequiæ apparantur, corpus [illegible] amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more [illegible] bat, decantatis ſolenniter [illegible] ante aram, in qua Chriſti [illegible] expoſita: [illegible] Sacerdotum [illegible] inchoaſſet, *Parce [illegible]*, [illegible] à cruce [illegible] aurem ſibi utramque [illegible], *non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba [illegible] circumfuſa [illegible] in cadaver [illegible] invaluit, [illegible] illud devorandum abiit. [illegible], [illegible] illud Evangelii, Oportere [illegible] nos conſequi veli [illegible] graviter à Deo [illegible] ervo [illegible], ſicut & illi Dominus [illegible] debimus [illegible] Apparatu, V. [illegible], *Exhortatio, Amor proximi.*

Q. *Quæ ſunt virtutes omnium præcipuæ?*

R Eſp. Poſt Theologicas [illegible] ſunt Cardinales, [illegible].

Q. *Quæ dicuntur Cardinales virtutes?*

R Eſp. Quæ [illegible] honeſtæ vitæ [illegible].

Q. *Quot ſunt virtutes Cardinales?*

R Eſp. Quatuor. Prudentia, Juſtitia, Temperantia, Fortitudo: [illegible] in Chriſto [illegible] prudenter, juſtè, temperatè [illegible] Ep. ad [illegible].

Expoſ. Cardinales [illegible] virtutes [illegible] quemadmodum oſtium in cardine, [illegible] vitæ ratio [illegible] verſetur; [illegible] ſtara eidem [illegible] quodammodo [illegible] Scriptum eſt Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem, quibus [illegible] in vita hominibus.*

Prudentia

QUare prodeſt illarum virtutum definitionem [illegible] proponere. *Prudentia* [illegible] ſecundum honeſti rationem quid expetendum, quid [illegible] endum ſit homini præſcribit, juxta illud [illegible] *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.* O ſi omnia ad hujus virtutis [illegible] quam multa infortunia evitarentur [illegible], de quibus heu poſtea, [illegible]. Exempla prudentiæ maximè [illegible] lio. de hoc in Apparatu, V. [illegible], *quale dedit Herodiadis filia, ut [illegible]* [illegible] *præſſa.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

Juſtitia.

IUſtitia eſt virtus, quâ cuique ſuum tribuitur. [illegible] ita Proverb. 14. *Melius eſt* [illegible] *quam multi fructus cum iniquitate.* Item, *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur,* [illegible] *detrimentum patiatur?*

Poteſtne [illegible] qui ex [illegible] teſte Auguſtino. Horrendum [illegible] pia retulimus ex *Pædagogo C*[illegible] de [illegible] quodam nobili in Italia, qui [illegible] Sacerdoti peccata abſque propoſito [illegible] ram [illegible], & [illegible] cum Confeſſario, [illegible] ſolvebat, ad inferos abreptus eſt.

E [illegible] exercendæ juſtitiæ [illegible] à Deo comprobatur. In Anglia [illegible] monetæ fabricatoribus [illegible] ad man [illegible] Cantuarienſis, in cujus [illegible] Pentecoſtes celebrandos [illegible] implendum [illegible] eſt [illegible] in crati [illegible] ego [illegible] [illegible] cibus [illegible] ſuper eum [illegible] Sacrum [illegible] *lib.* 25. *E*[illegible] *Exempl.*[illegible]

To-

Temperantia.

EST virtus voluptatum carnis, quæ guſtu atque tactu percipiuntur, moderatrix: ad quam ſectandam ſic nos hortatur Scriptura; 1. Petr. 2. *Sobrii eſtote & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret*: ut autem hanc virtutem amare, & illi oppoſitum vitium hodie nimis vulgare odiſſe poſſimus, mala quæ ſecum trahit perpendamus.

Et 1. quidam facultates exhaurit, Proverbior. 2. *Qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit, hinc oculorum lippitudo, oris graveolentia, membra tremula, capitis diſtillationes, tuſſes, apoplexia, paralyſis, articulares morbi, & denique mors, plures enim occidit gula quam gladius; denique reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia ſimilitudine expreſſum. Corpora noſtra terrena ſunt; quo modo pluvia nimis diuturna ſi fuerit, terra infunditur & in lutum reſolvitur, ut nulla in ea cultura fieri poſſit: ſic & caro noſtra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec ſpiritualem culturam accipere, nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere.

Eſtne igitur ebrietas grave peccatum? Eſt peccatum mortiferum ſi voluntaria ſit & pervenerit usque ad violentam uſus rationis privationem: nam Apoſtolus Paulus 1. Cor. 6. *Nolite errare, neque fornicarii &c. neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre ſolet pœnam qua ebrioſos plectere decrevit Deus, quam paſſim exitu infauſto & luctuoſo ſolent finire. Notum eſt, quomodo Holoferni vino ſomnoque ſepulto à Judith caput reſectum ſit, *Judith. cap. 12.*

Balthaſar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum laſciviæ cum concubinis ebrietatem miſceret temulentus, vidit ignotam manum ſcribentem in pariete: *Mane, Thecel, Phares*, & eadem nocte regno & vita à Cyro ſpoliatus eſt, *Daniel. 5.*

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom. 2. diſq. Magic. l. 3. p. q. 7.* Tres helluones in Flandria, quadam die in ſeram noctem compotationem protraxerant, cum unus illorum minus impius, Sat, ait, Baccho datum eſt. Deo ſaltem agamus gratias. Ego verò, ſubinfert alter procacior, cacodæmoni gratias agendas cenſeo cui operamur, & cum riſu menſâ relictâ in lectos ruunt ſinguli: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reſeratâ, dæmon magni, atri & trucis viri ſpecie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulant, & lectos circumſpicit torvo vultu: deinde horrenda voce ait, ubi eſt ille qui mihi gratias agit? adſum, referam grates. Lecto abſtrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi veru, & lento igne aſſari: Parent promptè, aſſatur infelix, & moritur. Demum venator ad ſuperſtites ſub ſtragulis trepidantes vix vivos; digni vos etiam (ait) pari ſupplicio, nec deeſt voluntas mihi, ſed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, reſipiſcite, aut manent vos terribiliora. Diſparent larvæ, nec tamen aliis animus redit vel vox, niſi clarâ luce, ubi ſurrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne viſum inane putes) aſſatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam ſimilitudinem anſeris aſſi cum ebrioſo, ſupra in Apparatu. Verb. *Ebrietas, in fine.* Item V. *Gula.*

Fortitudo.

AD hanc colendam ſatis nos hortatur Scripturâ cum timorem improbum nobis adimit, & Chriſtianæ mentis fiduciam, alacritatem, conſtantiamque commendat. *Fugit impius nemine perſequente*, inquit Salomon Prov. 28. *Juſtus autem quaſi leo confidens abſque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hoſtibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis eſt*, inquit 1. Petri 3. *qui vobis noceat ſi boni æmulatores fueritis? Sed etſi quid patimini propter Juſtitiam, beati.*

Exemplum Chriſtianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusè narratur in Breviar. 10. Auguſti lect. 4. 5. 6. Plura exempla in Appar. V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

R Eſp. Septem illa, quæ ſuper Chriſtum requieviſſe Propheta teſtatur, & quæ ab ipſo, ſeu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum ſapientiæ, donum intellectus, conſilii, ſcientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quænam illa, quæ fructus Spiritus vocantur?*

R Eſp. Ea quæ pii ſecundum ſpiritum viventes operantur, & per quæ ſpirituales à carnalibus dignoſcuntur.

Q. *Qui ſunt fructus Spiritus?*

R Eſp. A Paulo Apoſtolo ſic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Manſuetudo, Fides, Modeſtia, Continentia, Caſtitas.

Expoſ. Quid eſt timor Domini? Eſt Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ juſtitiæ timore ſalubriter concutitur ad converſionem. At qua ratione ad hunc Dei timorē pervenitur? Si conſideret attentè inſtabilitatem humanam, & quod ignoret, quid ſibi tandem futurum ſit. Cautiores nos eſſe convenit exemplo Angelorum qui de gradu ſuo deciderunt. De quibus Jobi 4. *Ecce qui ſerviunt, eis non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem, quanto magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum.* Adde de Adamo, qui cecidit in Paradiſo; Judas in conſortio Chriſti turpiter lapſus, ſuſpenſus, damnatus fuit, quæ fuſius exaggerata materiam exem plo dabunt. Plura exempla in Appar. V. *Timor Domini.* Item de *Charitate, Pace, &c.* dictum eſt tam ibi, quam alibi in Catecheſi.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

R Eſp. Illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miſeri prorſus ac infelices videntur, beati ac felices pronunciantur.

Q. *Quot ſunt Evangelicæ Beatitudines?*

R Eſp. Octo, quas ita Chriſtus in monte tradidit.

1. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

2. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.

4. Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.

5. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

6. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

8. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

Expoſ. Hinc colligis vanam eſſe prorſus mundi de beatitudine ſententiam, quæ per multos interim fallit, ac perdit. Nam beati fore vulgo putantur divites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verùm Doctrinæ Chriſti repugnant, qui non divites, ſed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Eſaias exclamat cap. 3. *Popule mi, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.* Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos ſupra ipſa veritas, quæ falli aut fallere non poteſt, beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterq; dives ſepelitur in inferno, pauper ab Angelis in ſinum Abrahæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aſpernatus, ut guttula una arentis linguæ ſitim refrigerare dignetur, & negatur. Cauſam vultis? audite illam Dei nomine Evangeliſta: *Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, Lazarus ſimiliter mala ideo hic conſolatur, tu vero cruciaris.* De his beatitudinibus plura alibi in Catecheſi & in Apparatu, Vide *Abnegatio, Patientia, Conſolatio divina, Liberalitas, Caſtitas, Pax, Tribulatio, Perſecutio.*

Miſericordia.

EXemplum commiſerationis & miſericordiæ legitur in vita S. Patricii apud nos cap. 15. quem cum Cæcus inſequeretur, ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Chriſtianæ miſericordiæ immemor, cæci lapſum riſu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiſeratione, in ridentem indignatione commotus, Tu, inquit, qui oculis ad illudendum miſero abuteris, oculorum uſu privaberis, huic vero viſum à Deo humiliter poſcenti oculorum lumen reſtituetur: ac formato crucis ſigno illuſori viſum abſtulit, cæco donavit.

S. Franciſcus adhuc in ſæculo adoleſcens adeo erat miſericordiæ addictus, ut juramentum fecerit, nullum pauperem poſtulantem ſine Eleëmoſyna dimittere. Hinc initium tam largæ Dei miſericordiæ in Ordinem illius univerſum.

Manſuetudo.

S. Thomæ de Villanova Ord. Eremit. S. Auguſtini tanta inerat manſuetudo, ut Valentiæ carcerem à nimio ſitu & horrore diligenter repurgerat, & cum eſſet Epiſcopus, ſi quando in carcerem compingendi erant homines Eccleſiaſtici, non poterat ſibi à lachrymis temperare, adeo ipſam juſtitiæ ſeveritatem ſua manſuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius, quia vere mitis, cum quidam in eum libellũ probroſum vulgaſſet, ideoque majeſtatis læſæ damnatus eſſet, ut modum inveniret quo damnatum liberaret, illum ad ſe adduci jubet. Interrogat, an ſcriptum illud probroſum contra Pontificem Chriſti Vicarium, an potius contra Michaëlem Gislerium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dediſſet? cum reus ſe contra Michaëlem tantum edidiſſe reſponderet, juſſit liberum dimitti. *P. Rho in Hiſtor. virtutum libro 7. cap. 8.*

Perſecutio ob juſtitiam.

QUantum illa perſecutio præ omnibus Eccleſiam Romanam [illegible] atque illuſtret, patet evidenter ex immenſo Martyrum numero qui pro illius fide & veritate toto orbe [illegible] ac ſanguinem effuderunt [illegible] dubitavit. *P. Nicolaus Cauſinus* in libro ſuo qui inſcribitur *Curia Sancta Tom. 1. lib. 2.* Computat [illegible] *Milliones* Martyrum, qui à tempore Chriſti pro fide Romanæ veritate paſſi fuerunt: Inter hos 27. fuerunt Pontifices Romani. Et in ſola urbe Romana [illegible] ſunt pluſquam trecenta millia Martyrum. Et in cœmeterio Caliſti &c. ſepulti ſunt octoginta Martyrum millia, uti deducit *Bozius* de ſignis Eccleſ. [illegible] *cap. 5.*

In ipſa poſtrema & minima Societate Jeſu [illegible] ex ſociis 281. usque ad annum 1641. declarat Alegambe in Biblioth. Soc. quibus hucusque plurimi [illegible]. Sed nec hactenus à viris etiam aliquando Catholicis [illegible] fuit patiendi palæſtra non indecora. De qua nuper [illegible] Henrico Spondano Epiſcopo, Hiſtor. Eccleſ. [illegible] piore celeberrimo hæc verba legi. *Tom.* [illegible] *pag.* 6[illegible]1. Nullus fuit unquam Ordo inter [illegible] Religioſorum Sodalitates, qui plures paſſus ſit per orbem univerſum controverſias, & oppugnationes, nec qui glorioſius eas ubique ſuperavit, à Domino procul dubio factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris &c. Ita, inquam, Spondanus, ibidem.

Exemplum peculiare patientis perſecutionem propter juſtitiam emicuit in Traverſio inſigni fidei [illegible] in Hibernia, qui cum librum pro authoritate [illegible] Romanæ contra hæreticos ſcripſiſſet, [illegible] tribunali publicè interrogatus, an [illegible] compoſuerit? Mox ille Chriſtiana [illegible] manum attollens reſpondit: *Hi ſunt digiti qui* [illegible] *conſcripſerunt.* Cumque ea de cauſa ſupplicio [illegible], & cadaver exuſtum foret, digiti illi quibus ſcriptum illud exaravit, illæſi manſerunt, quamvis in [illegible] carnifice ſæpius in ignem conjecti fuiſſent. [illegible] *ganus & plures alii.*

Q. *Quæ dicuntur Evangelica conſilia?*

REſp. Videlicet quæ per Evangelium [illegible] ad ſalutem neceſſaria, ſed veluti [illegible] magis expedita atque utilia à Chriſto non præcipiente quidem, ſed conſulente proponuntur.

Q. *Quot ſunt Evangelica conſilia?*

REſp. Principalia tria ſunt: nimirum Paupertas voluntaria, Caſtitas perpetua, & Obedientia [illegible], quæ propter Deum homini religioſe exhibetur.

Expoſ. Hujusmodi conſilia Chriſtus, non verbo tantùm docuit uti mox oſtendemus, ſed etiam *Exemplo* vitæ ſuæ ſanctiſſimæ confirmavit. Quoad *Paupertatem*, cum dives eſſet, propter nos pauper factus eſt, non habens ubi caput reclinaret; Quoad *Caſtitatem*, ipſe ſemper virgo, etiam ex virgine naſci voluit, & [illegible] ctarum Virginum Sponſus ſemper perſeverat. Tam ſedulus demum fuit in præſtanda *Obedientia*, ut [illegible] Virgini, ac Joſepho fabro ſubditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de ſe ipſo teſtatur: *Deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem [illegible] adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus eſſe* [illegible] *omnia, quæ habes, & da pauperibus & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.* H[illegible] ac profeſſores [illegible] Apoſtoli, quod [illegible] dixit Petrus ad Chriſtum Matth. 19. *Ecce nos* [illegible] *omnia, & ſecuti ſumus te.*

Ad Caſtitatem invitat Matth.19.Item Paulus ad Corinth.1. *Bonum eſt homini mulierem non tangere.* Et S.Joannes *Apocalyp.*14. ſingulare huic virtuti premium decernit. Qui,inquit,cum mulieribus non ſunt coinquinati, ſed virgines permanſerunt, ſine macula ante thronum Dei aſſiſtunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, & ſequuntur Agnum quocumque ierit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.*

Hujuſmodi autem Chriſti imitatores,qui dictis conſiliis obſervandis ſeriò vacarent, ſemper Eccleſia habuit, nec tantum de vulgo aliquos, ſed etiam Imperatores & Reges, quibus, ſervatis Chriſti Conſiliis, Deo ſervire erat regnare, eligentes potius abjecti eſſe in domo Dei ſui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos ſibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriæ in Anglia circa annum Chriſti 643. abdicato regno monaſticam vitam amplexus eſt. Et cum poſtea hoſte regnum invadente, totius populi precibus coactus eſſet aciem ad bellum præcedere, noluit vel tantillum Religioſum habitum dimittere, ſed eo indutus ante exercitum ad prælium proceſſit, uti refert *P. Platus Lib.*2. *Cap.*26.

In eadem Anglia *Etelredus* Rex An.740. poſtquam pluribus annis regnum ſuum piè juſteque adminiſtraſſet, corona in nepotem ſuum (*Chenredum* ultro translatâ, Religioſam vitam in ſolitario regni ſui Cœnobio elegit. At ecce idem *Chenredus* fœliciorem reputans patrui Religioſi quam Regis fortunam, poſt quinquennium inanem purpuræ regiæ fulgorem cum religioſo habitu commutavit, quem ex manibus Cœleſtini primi Pontificis Romæ accepit. Neque multo poſt tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apoſtolorum limina ſecutus eſt, ubi ſe regnumque ſuum Pontifici ultrò ſubjecit, & mundo valedicens per religioſa vota ſe Chriſto mancipavit, ut tradit idem *Platus l.c.*

In Hibernia Anno 650. *Vibeanus* Rex tres habuit filios, *Forſaeum, Follianum, & Ultanum:* hi omnes cœleſte regnum terreno præferentes Religioſum ſtatum amplexi ſunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotiùs viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monaſterium ædificarunt, atque in eo tantâ pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibidem.*

Ex aliis regnis longum eſſet recenſere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambæ, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evangelica Chriſti conſilia & religioſa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. *Quæ hominis noviſſima dicuntur?*

Reſp. Ea quæ homini ad extremum accidunt; ut Mors, Judicium, Infernus, & Cœleſtis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.

Expoſ. De morte ſic loquuntur Scripturæ: *Statutum eſt hominibus ſemel mori,* ad Hebr.9. Et hoc pulchrâ ſimilitudine exponit Eccleſ.2. *Omnes morimur, & ſicut Aquæ dilabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius, quam quando ſimus morituri, teſte Eccleſ.9. *Neſcit enim homo finem ſuum.* Quare providè monet Servator noſter; *Eſtote parati, quia, qua hora non putatis, filius hominis veniet.*

Mortis memoria.

S. Joannes à liberalitate in pauperes dictus Eleëmoſynarius, ut noviſſimorum ſemper recordaretur, ſepulchrum ſibi exſtrui, ſed imperfectum relinqui curavit, ac monitorem ſtatuit, qui diebus Feſtis ſibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem eſt imperfectum, Domine, jube ergo, ut id finem accipiat: incertum enim eſt, quâ horâ fur ingrediatur,* id eſt mors, & hæc eum cogitatio ad Eleëmoſynas dandas excitavit; Ita *Leontius* in ejus vita. Sed ad alios transeamus.

Carolus V. Imperator ac ſupremus olim orbis Monarcha, ut ſe ad mortem melius compararet, depoſito ſceptro & corona, abdicavit à ſe totum Imperium, & omnia regna Hiſpaniæ, Indiæ, aliaque per orbem poſſidebat, ſeque in ſolitario Hiſpaniæ angulo abſcondit, ubi adhuc vivens curavit ſuas exequias ſe præſente celebrari, ut ſic futuræ mortis memoriam ſibi altius infigeret, & ſe ad eam ritè præpararet. Et nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Franciſco Borgiæ Gandiæ Duci & Catalauniæ olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum faſtis adſcripto, dum hæc ſcribo, orbis Chriſtianus applaudit, en quantum profuerit ſeria mortis memoria. Franciſco commiſſum fuit cadaver Iſabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum ſepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipſi de more jurandum eſſet, illud eſſe Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & ſanie ac vermibus ſcatere, ut niſi aliunde id noviſſet, affirmare non poſſit illud eſſe Imperatricis corpus, quod tamen in vita à ſumma formæ præſtantia celeberrimum fuit. Borgias hoc aſpectu commotus, ô, inquit, inanes mortalium ſpes! Ad hoc devenit tanta majeſtas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, ſat datum eſt Dominis morituris. Ac poſtea Aulæ valedicens, Domino immortali in Societate *Jeſu* ſic ſervivit, ut ipſe ad immortalem inter ſanctos gloriam pervenerit. *Ita in ejusdem vita.*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte*, quandam domicellam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuiſſe, ut ex multis, quas Confeſſarius injunxerat, pœnitentiis, ſemper diceret, ſe nullam poſſe implere. Hanc tandem à Confeſſario propoſitam admiſit, ut quoties manus lavaret, toties ſibi ipſi tacita diceret: Hæc caro vermium eſca erit. Hac cogitatione in animum altè admiſſâ adeo immutata eſt, ut aliis deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. V. *Mors.*

Judicium.

De judicio Apoſtolus ad Hebr.10. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* Et 2. ad Corinth. 5. *Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum ſive malum ſit.*

Refert hoc modo Joannes Climachus, ſolitarium quemdam in Choreb habitaſſe. Hic cum diu negligentiſſimè vixiſſet, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus eſt; cumque è corpore jam migraſſet, poſt horam ad ſe rediit, rogans, ut inde abſcederemus. Cellæ vero aditum obſtruens manſit intus annis 12. nihil præter panem & aquam guſtans, &

ſedens attonitus volvebat ſemper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim ſolum lacrymarum profundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingreſſi ſumus, cumque ab illo doctrinæ verbum ſupplices peteremus, hoc tantùm audivimus. Ignoſcite mihi, nemo qui mortis & judicii memoriam verè agnoverit, peccare umquam poterit. Nos verò mirati ſumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatiſſimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Juſtitia divina.*

Infernus.

IBi *erit fletus & ſtridor dentium.* Matth.18. Ibi *vermis eorum non moritur; & ignis non extinguitur.* Marc.9. *Cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum.* Apoc.21. Sed quis explicabit, quid hoc ſit cruciari in ſecula ſeculorum? Conſidera tot annorum millia, quot ſunt momenta in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in ejus littore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cœlo ſtellæ: Nihil hactenus numerando profeciſti, plus enim reſtat quam numeratis, & æternitatis nec principium quidem hactenus attigiſti. Hinc rogat Eſaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus ſempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Hiſtor. Anglic. Lib 3. cap.19.* B.Furſæum natione Hibernum, Peronenſium in Picardia divum tutelarem, ſemel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aſpexiſſe. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme ſimplici tectus veſtitu ex earum recordatione ſtatim ex toto ejus corpore guttatim ſudore efflueret. Si tantam vim habet gehennæ abſentis recordatio, quid faciet præſentis perpeſſio.

Idem Beda *in Hiſtor. Anglic.* narrat ſenem quemdam vitæ reſtitutum in eremum conceſſiſſe, ubi ſupra humanas vires auſteram & religioſam vitam duxit: increpabant eum vicini, quod ſe enecaret: quibus ille in lachrymas ſolutus: O utinam vobis datum eſſet videre, quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil eſſe ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Apparatu, V. *Infernus.*

In vita S.Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum ſpeciem exhibere, quando S.Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum eſt, in quas ſi quis pœnitentiæ cauſa intrabat, horrenda dæmonum ſpectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. *Idem tradit Gir. Cambrenſis, in Topographia Hibern. Diſt.2. Salterienſis, & Dionyſ. Carthuſianus de 4. Noviſ. Part.3. Art.14.*

Gloria Cæleſtis.

S. Stephanus vidit cælos apertos & Jeſum ſtantem à dexteris virtutis Dei: & hac cæleſti viſione quantumvis exiguâ ita recreatus eſt, ut nec lapides, nec perſequentium furorem, nec mortem ipſam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum inſigne refertur *in Specul. Exempl. P.* 115. de Monacho quodam viro admodum pio & religioſo, qui cum mane ſimul cum aliis ejuſdem Monaſterii matutinis precibus intereſſet, & caſu in hunc ſcripturæ locum incidiſſet, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, quæ præteriit*, cœpit ſecum cogitare, qui id fieri poſſet, & in ea cogitatione reliquis ex choro digreſſis perſtitit aliquamdiu, petivitque ſibi illum verſum à Deo revelari. Et ecce, continuo pulcherrima Avis ante oculos ejus volat, & avolat; ille inſequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & ſpatioſum haud procul à Cœnobio, illic avicula ſubſiſtens, adeo ſuavi ac cæleſti modulatione Monachum extra ſe captum detinuit, ut ad trecentos años, ſine cibo, ſine potu illi ſuavitati affixus permanſerit, donec tandem avis avolans illum dimiſit. Ille Monaſteriũ repetit exiſtimans per duas treſve tantum horas ab eo ſe abfuiſſe, pulſat januam, accurrit janitor, petit quis homo ſit, & quid velit? Sum, inquit, hujus cœnobii Sacriſta, qui eo hodie poſt preces matutinas ſum egreſſus. Janitor inſanum aut delirum putans, petit ab eo nomina Fratrum, ille ſingulorum nomina ordine profert, & mirans ſe non admitti petivit adduci ad Abbatem, quo deductus, nec ille Abbatem, nec Abbas illum noverat: interrogat itaque Abbatem de prædeceſſoribus aliiſque qui deprehenſi ſunt à trecentis annis ibi vixiſſe, atque ita tandem totum myſterium evolutum fuit. Quod ſi una tantùm cœleſtis aulæ avicula ita hominem veluti extra ſe rapere potuerit, quantum in cœlo gaudium conciliabunt tot cæleſtium ſpirituum voces, ac ipſius Chriſti, Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum ſocietas perpetua: Si una gutta tantùm deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Huius doctrinæ documentum ſimul & exemplum in ſe præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis causâ à Rege in vinculis detineretur, uxor ejus nomine Aloyſia multis precibus eum ſolicitare cœpit, ut ſerviret tempori, ac Regis voluntati ſe accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloyſia, dic amabo, quot annis bonis illis, quæ commemoras, fruemur? Reſpondit illa, viginti annis, ſi Deo ita viſum fuerit. Abi, inquit, ſtulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & fælicitatem commutare? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixiſſes, quid tamen hoc eſſet cum æternitate collatum? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipſa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuò duraturam exponam. Et ut dixit ſapienter, ita egit fortiter, ac pro Eccleſiæ Romanæ defenſione caput ſecuri, gloriæ æternæ ſecurus objecit. *Sander. de Schiſm. Anglic. Lib.1.*

In variis etiam Sanctis Deus gloriæ cæleſtis aliquod initium in hac vita oſtendit.

S.Paulus Apoſtolus adhuc vivens raptus eſt in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

Moyſes etiam in hac vita poſtquam montem aſcendiſſet, & ibi per quadraginta dies in oratione cum Domino verſaretur, facies illius ex divino colloquio radiabat, ut filii Iſrael propter fulgorem inde emicantem non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quantò majori cum luce & ſplendore Beati in cælo per omnem æternitatem fulgebunt, quorum corpora induent immortalitatem & incorruptionem poſt hujus vitæ ærumnas pro Deo patienter toleratas. *Fulgebunt juſti quaſi ſplendor Firmamenti, & quaſi Stellæ in perpetuas æternitates*, Daniel.c.12.

In morte S. Franciſci unus Fratrum vidit illius ſanctiſſimam Animam in ſpecie Stellæ ſplendidiſſimæ ex illius ore emicare, & cum ingenti gloria in cœlum aſcendere. Nec mirum, inquit S. Bonaventura, illum cum Chriſto figuram ſtellæ præ ſe tuliſſe, qui etiam in hac vita ſtigmata Chriſti portavit. In *vita S. Franciſci*.

In funere S. Patricii Hiberniæ Apoſtoli exequias celebravit Angelorum chorus, qui cæleſti luce, ſuaviſſimo concentu, & odoris fragrantiâ præſentium oculos, aures, atque animos miro modo recreavit. Quinimo totis duodecim diebus, quibus corpus inhumatum permanſit, exequiarum locus & regio vicina ſine noctis viciſſitudine continuâ luce colluſtrata fuere: ut *in ipſius Vita* traditur. Plura V. in Appar. verb. *Beatitudo*.

CONCLUSIO.

Cæleſtis gloria ac beatitudinis noſtra radix & origo eſt Doctrina Chriſtiana, quam hactenus elucidavimus. Hæc enim eſt per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem noſtrum firmiſſima fide agnoſcimus, & agnoſcendo in eum ſperamus, ſperando diligimus, diligendo veneramur: & ad promovendam præſentem ejus futuramque gloriam juſtitia Chriſtianæ officia exercemus. Hæc eſt lucidiſſima illa Cynoſura, quæ nos in ancipitis hujus vitæ curriculo inter adverſa & proſpera perpetuò moderatur, ne a recto ſalutis æternæ curſu deflectamus. Hæc denique eſt, quæ in ipſis vinculis, carceribus, exiliis, bonorum, vitæque periculis, invictos Chriſtianæ militiæ pugiles virtute roborat, patientia munit, Conſtantia obarmat. Non enim coronabitur, niſi qui conſtanter & uſque ad finem legitimè certaverit.

Ad hanc Conſtantiam ne deſint poſteris præclara ſuorum Majorum Exempla, præſertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco, poſt hanc doctrinæ Chriſtianæ elucidationem, oportunè ſubjiciemus.

EXEMPLA CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide Perſecutiones: præſertim in Catholico HIBERNIÆ Regno per 12. huc uſque ſæcula.

Eccleſiam Chriſti non immeritò Majores noſtri à ſui exordio Militantem dixerunt. Hic conſtanter in acie ſtandum, hic militandum, hic adverſus Fidei hoſtes ſemper dimicandum fuit. Habet verò hæc militia id præ ceteris illuſtre, quod non magis ad victoriam conferat magna agere, quam fortiter pati; neque magis glorioſum ſit pro Chriſto in cauſa Fidei alienum ſanguinem, quam proprium fudiſſe. In hac patiendi nobili palæſtra ſuis conſtanter præire Dux ipſe ſupremus & voluit, & debuit: Oportuit enim Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas ſecuti ſunt Apoſtoli omnes, & ab Eccleſiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam quâ patet circumſpice univerſam. Quot in Belgio, aliiſque Regnis Chriſtianæ Conſtantiæ illuſtres victimæ cecidere. In una Anglia ſub uno Henrico VIII. quindecim Superiores Regularium conſtantiam ſuam pro ſuſtinenda Pontificis authoritate ſuo ſanguine conſignarunt: Religioſi alii ad ceterorum terrorem ſupra quinquaginta fame, pædore carcerũ, ac ſuſpendio ſublati, ac pene totidem Sacerdotes ſingulari eruditione ac conſtantia illuſtres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Epiſcopum Roffenſem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla ſecuri intrepidè ſubjecerunt.

In hoc quoque Conſtantiæ Theatrum ſuo jure non poſtrema prodeat tandem *HIBERNIA*, non unius tantum ævi curriculo, ſed per Duodecim pene ſæcula cum Fidei hoſtibus, cũ Hæreſi, cum omnibus Tartari machinis & injuriis, non indecoro Marte conflictata.

Ingentia quidem ſunt Miracula quibus *S. PATRICIUS* univerſam Hiberniæ Inſulam pariter cum fidei lumine ab initio colluſtravit. Verum illius nullum exiſtimo magis ſtupendum fuiſſe prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus eſt mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivem, Fidei radices tam altè infixerit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra inſurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc uſque diem, firmam immotamque præſtiterit. Sapientis ſcilicet atque excellentis Architecti præcipua laus eſt, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte ſuperbum, non depictis auro laquearibus illuſtre, ſed firmis potius ſubnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, caſuſque venturos, ſartum tectum illæſumque conſtituere. Hæc tua laus eſt, magne Patrici, hæc dos primæva eſt, quam à Te pridem accepit tanto parente ter fœlix Hibernia: cujus in ea dote conſervanda in hodiernum uſque diem Conſtantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam propoſui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Eccleſia quadringentis, quantis ea fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illuſtrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* ſpectes, terram pridem incultam & horridam; eo tempore hortum cœleſtium deliciarum, & terreſtrem Paradiſum non immeritò nuncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio Pronunciatum videatur, teſtem appello (*a*) *Jocelinum* antiquitatis ſtudio illuſtrem. Intra (inquit) breve temporis ſpatium nulla eremus, nullus pene terræ angulus, aut locus in Inſula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleretur; ita ut Hibernia ſpeciali nomine *Inſula Sanctorũ* ubique certarum jure nominaretur. Utque plures in eandem ſententiam brevitatis ſtudio prætermittam, inſtar omnĩ ſi

eris

(*a*) *Jocel. p. 173.*

erit inefragabile S. Bernardi teſtimonium *in Vita S. Malachiæ*. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcundusque Sanctorum, nec modo in præfatas, ſed in externas etiam nationes, quaſi inundatione facta, illa ſe Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam univerſam pietatis propagandæ ſtudio æſtuantes ſeſe effuderunt (*a*) Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachiæ, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumuldi? Adeo ut quidquid iſto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Inſula Sanctitatis ardore ac ſtudio repleviſſe videatur.

Quanta verò fuerit cum hac ſanctitatis laude conjuncta *Doctrina* excellentia, cum aliis pluribus teſtem ſeſe offert antiquiſſimus *Beda*, natione Anglus, non magis pietatis, quam ſinceritatis ſtudio Venerabilis: (*b*) Qui apertè aſſerit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ ſuâ Patriâ divinæ lectionis ſtudio ſolitos eſſe in Hiberniam commigrare: (*c*) qui & duos Angliæ Reges Oſualdum, & Oſuinum apud Hibernos optimis diſciplinis imbutos ac inſtitutos eſſe commemorat. Quin & ipſe *Camdenus* ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Anglo-Saxones in Hiberniam tanquam ad bonarum litterarum mercaturam magno ſtudio confluxiſſe. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros ſacrorum Philoſophorum greges enavigaſſe teſtatur *Altiſſiodorenſis* è Francorum gente author ampliſſimus. Ex hoc denique fœcundiſſimo ſcientiarum Lycæo prodiiſſe per Europam celeberrimarum Univerſitatum, ut Pariſienſis in Gallia, Papienſis in Italia, primos fundatores declarat diſertè (*d*) S. Antoninus aliique complures. Adeo ut ab accepta per Patricium fidei luce, verè poſſis exclamare, ô Hibernia! Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius, & lætata ſum in omnibus, quoniam antecedebat me iſta Sapientia, quam ſine fictione didici, & ſine invidia communicavi.

Invidit tamen hoſtis tartareus Hiberniæ hanc ſanctitatis ac ſapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad ſeram poſteritatem tranſmitteret, impia Exterorum arma in hoc dicatum pietati Domicilium ſummo impetu concitavit. Eo fortè Divinæ Providentiæ id permittentis conſilio, ut gens illa quæ tot ſæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Chriſtianæ conſtantiæ documenta orbi præberet.

Anno ſiquidem reparatæ Salutis octingenteſimo, juncti Danis Nortmanni armata claſſe (*e*) Hiberniam ingreſſi, infeſtiſſima utrimque bella ſuſcitarunt, vario eventu per annos pene ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evaſit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Eccleſia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Chriſto fidelem pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Cœnobium Benchorenſe elatos ſimul una die nongentos à piratis impiè occiſos. His Eccleſiæ Hiberniæ cladibus tam diuturnis ſucceſſit Procerum tam inter ſe, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominiū affectantibus, perpetua pene dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori ſemper vulnere cruentavit. Inter has ſibi ſuccedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis univerſæ calamitates, non parum deformata ſunt primæva [illegible] Hiberniæ Eccleſiæ ornamenta; abactæ Muſæ, ſuppreſſi [illegible] everſa olim florentiſſima priſcæ pietatis monumenta. Manſère tamen, quod miſère, omni ævo [illegible] Patricio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non defuere unquam in tot exterorum aſſultibus domeſtici Athlantes, qui hujus Eccleſiæ ruinam ſuis humeris ſuſtinerent. (*a*) Non ceſſavit in populo [illegible] culorum cladibus & injuriis efferato cultus veræ fidei, ſacrificium, hoſtia, libatio. Non exulavit priſcorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad ſylvas, ad ſpeluncas toties relegata: ſplenduit illa in latebris, floruit in ſylvis, & è ſpeluncis ipſis orbi Chriſtiano latius inclaruit.

Volvitur demum ferreum & ferale ſæculum, quo ſi[illegible]am inertiam & Hiberniæ conſtantiam indignatus [illegible] ceps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem claſſicum inſonuit, ſtygias phalanges armavit, bella horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Infremuit enim graviterque indoluit tot Gentium ſpoliis inflatus Lucifer, poſt expugnatam & à fidei conſtantia abductam univerſam Græciam, poſt everſam Luthero duce Germaniam, poſt concuſſam Calvini fraudibus Galliam, poſt oppreſſam tartareo jugo Angliam, Daniam, Sueciam, Hollandiam; infractam adhuc, & [illegible] viribus imperviam ſtare, & de Erebo triumphare Hiberniæ conſtantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque [illegible] natur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orci phalanges, quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammas agant. Neque verò ſegniter exarſit non tam Henricus quàm infauſta Hæreſis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervaſit illa Angliam, [illegible] vit Scotiam, proſtravit Walliam, in [illegible] que communi incendio non dubitabat Hiberniam, ſi neſcias quantas habeat vires vera fides, & armata fide conſtantia: hæc in periculis intrepida, in ſuppliciis immora, atque inter ipſas ſecures ſui ſecura conſiſtit.

Ad hanc cautem marpeſiam ubi tandem advertit Henricus ſiſti ſuum impetum, frangi furorem, ab inermi gente armata Ed[illegible]cta repudiari, tum demum velut adverſus gentem ſibi inimicam in novas iras aſſurgit, & parem iracundiæ ſuæ vindictam meditatur.

Conſpexère Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad cædem & ſupplicia ſub Henrico [illegible] gnari: nihil hinc de fide in Deum, nihil de fidelitate in Regem remiſère: Trahuntur intereà in vincula religionis causâ innocentes ſubditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies ſubjiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivacior, non dubitat [illegible] ctorem, ferrum, ſupplicia intrepidâ cervice ex[illegible], ac ſi vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vita ipſa chariorem retinerent.

Utque luculentius ſcirent univerſi, Hæreſi regio ſceptro armatæ nihil eſſe ſanctum, nihil inacceſſum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipſo (*b*) Cardinalium Collegio publico ſupplicio afficere, & [illegible] dam purpuram nobiliori murice cruentare. Duces, Marchiones, Comites, Comitumque filios pluſquam duodecim tremendo orbi ſpectaculo [illegible] jecit: & inter hos ex Hibernis illuſtriſſimum Kildariæ Comitem Thomam Fitſgarrettum ſimul cum quinque

(*a*) Lombardus p.212. (*b*) Lib.3.c.27. (*c*) Lomb.p.19[illegible], in Brit.p.730. (*d*) Lomb.p.230, Sap.7. (*e*) Colgan. tom.1. in præf.

(*a*) Boſius l.8.c.2. (*b*) Sander. Lib.1. Fol.42 r.

que avunculis uno die ad totius Inſulæ terrorem infami ſupplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero ſupra octodecim capita demeſſuit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religioſos ſeptuaginta ſeptem bonis pariter ac vita exuit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebria jam cruore hæreſis tam latè ferro graſſata eſt, ut, teſte qui tunc vixit, Sandero, numerum omnem, fidemque ſuperaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia, nonne fluctuare, nonne fortunæ, ſoboli, vitæ, aliorum more conſulere? Tremeret ſanè, meritoque ad hæc fluctuaret Hibernia, niſi à Patricio tanquam cæleſti Apolline in negotio fidei altius firmata, inter trepidantes Inſulas dudum numerari deſiiſſet.

Sed hæc initia tantùm ſunt dolorum ô Hibernia! quantò tu firmius in fide perſiſtis, tantò tibi diuturniora prælia Hæreſis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, ſed non Hæreſim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham translata, per totos quadraginta annos parem tibi ſervitutem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis aſſueta, ex adverſo oſtendes, neque malorum numero, neq; diuturnitate temporum, innatam tibi conſtantiam frangi poſſe aut labefactari.

Poſt tot exhibitas orbi tragœdias parum ſibi profeciſſe viſa eſt veſana Hæreſis, ut liberius fureret, exemplo hactenus inviſo, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque Tiaram imponit, ut ſupremo utriuſque poteſtatis apice formidanda, gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana miſceret. Pergit igitur hæc, dominante Elizabetha, majori quam cæperat impetu ac furore Templa olim avita majorum pietate erecta toto Hiberniæ regno Catholicis eripere, Cœnobia omnia pro ſua libidine in uſus profanos convertere, reſidua Eccleſiarum bona in novos impietatis miniſtros tranſcribere, Regni Antiſtites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum auctoritate roborato, quo omnibus Miſſæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more adminiſtrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut ſex menſium vincula incurrant: ſecundâ quadringentis aureis aut unius anni carceribus adſtringantur: Tertiâ demum vice ut perpetuo ergaſtulo addicti, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium toto regno evibrata, Clerum undique tam ſecularem quam regularem vel in extremas domi anguſtias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæſumque permaneret, non leviora in Laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima prætercam; id omnibus in commune indicitur, ut ſi qui ex univerſo regno, etiam de plebe infima, feſtivis diebus à Novatorum templis abeſſent, toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, aſſes duodecim in ſingula familiæ capita perſolverent: ut tandem lento hoc ſupplicii genere conſumpti vivendi mediis, aut vitam ipſam, aut fidem prodigerent. Hæc ſanè tortura populo inopi, torque animi malis exhauſto quavis catalta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandam Hibernicæ plebis conſtantiam tam parum invaluit, ut inventi ſint non pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione pene conſumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulere, rati ſervato tantum Fidei theſauro, ſe ſatis fore in paupertie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora graſſari, compedes denique & cataſtas multò graviores excogitavit impia Hæreſis, quibus animas ipſas conſtringeret, & conſcientiæ ſoli Deo ſubditæ vim inferret. Hujuſmodi fuit novum Juramenti genus, quo neceſſe foret profiteri Reginam eſſe ſupremam gubernatricem omnium ſuorum Regnorum non minus in rebus ſpiritualibus atque Eccleſiaſticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni poteſtate ac juriſdictione Pontificiâ. Qui juramentum hoc præſtare recuſarent, ſtatutum fuit, ut prima vice bona eorum omnia fiſco cederent, ſecundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò conſtantius ab univerſa Gente ſpretis tot pœnarum terroribus, omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus deſcribet pro tuenda in fide conſtantia eâ tempeſtate quot Sacri pugiles in arenam prodiêre, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia diriſſimis quæſtionibus ac ſuppliciis impleverunt. Ut prætercam è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miſerè confectos; Inter ſupremos Eccleſiæ Hiberniæ Antiſtites recenſere poſſim primò Archiepiſcopos omnino quinque, ex Archiepiſcopatu Armacano duos regni Primates Creaghium, & Gauranum: ex Caſſellenſi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamenſi Nicolaum Skerettum: quorum omnium acta eximia, & admiranda conſtantiæ exempla, niſi brevitati ſtuderem, promptum eſſet palam orbi Chriſtiano exhibere. Ex Epiſcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim, non minus Tiarâ quam virtute conſpicuos, qui variis ſuppliciis & ærumnis pro conſervanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro poſuêre. Ex aliis Prælatis, Presbyteris, ac Religioſis, præter alios mihi ignotos, monumentis conſignatos reperio ſex ſupra triginta qui eadem causâ, non diſpari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitū foret hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ Familiis illuſtres Fidei Heroës, quos innata in Religione conſtantia & perſequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetnum proſcripti, non dubitarunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Poſt hanc malorum iliadem, & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum animorumque in fidei cauſa torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Jacobo, novo Rege, nova calamitatum ſcena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & penè exanguem in novum conſtantiæ theatrum adducet. Spargit primò inſana Hæreſis per univerſum regnum avidos prædæ Satellites recentibus edictis armatos, qui confractæ Gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deindè inextricabiles quæſtiones de Religione Romana, (a) ejuſque in ſingulis penè articulis exercitio, de avitis Catholicorum poſſeſſionibus ad ſeverū examen revocandis, de fundis & la-

(a) *Philadelphus Pag. 1. Art. 5.*

& latifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. ſtatu conſtituendo, de novis Anglorum colonis introducendis, de novis Miniſtris inſtituendis ac dotandis, de novo Titulorum ac hęreditatum jure faciendo, quo facilius poſſent veteres coloni de avitâ poſſeſſione deturbari. At fruſtra ſævit in electum Chriſti gregem veſana Hæreſis: non frangitur, non flectitur, non labefactatur fida Deo, fida Regi Hibernia, ſed Paſtoris ſui vocem ſecuta, tanquam ovis ad occiſionem ducta, coram tondente ſe, ac laniante obmuteſcit. Conſpirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injuriis, nō ſuccumbet: omnia majorum decora ac monumenta poſteritati eripiat, hanc illa fortunam, quantumvis diram ac luctuoſam, non repugnando, ſed patiendo ſuperabit. Non recuſat illa & corpus, & omnia corporis ſubſidia ſecari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc eſt, Regis ſui coronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his ſolùm protegendis pridem vitam atque arma conſecravit.

Huc ego præteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, ſi ulla unquam Europæ Regio tanta malorum ſerie Religionis causâ exagitata, contra omnes hominum dæmonumque injurias, tot annorum luſtris, conſtantiâ, tam infractâ atque inconcuſsâ, in avita fide permanſerit. Græciam concuſſit Ottomannus, & dudum cecidit illa tam nobilis, torque fulta præſidiis Orientis Eccleſia. Germaniam invaſit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provinciæ nobiliſſimæ exiguo tempore Religionis avitæ ruinam ſuſtinuêre. Centum jam & amplius annis ſine alternâ requie, cum armata furiis hæreſi, cum carceribus, cum exiliis, cum ſtricto lictoris mucrone, ſola, inops, inermis, exhauſta decertat Hibernia: & adhuc laceratis undique fortunis, integra tantùm fide in Deum & fidelitate in Principem, in arena & agone perſiſtit. Jactent alia Regna opes & potentiam, ſtrata claſſibus maria, ſubactos latè populos, advectas ab extremo oriente gazas. Tibi autem, ter beata ſanctorum Inſula, abſit gloriari niſi in cruce Domini tui; in ſervitute, in jugo, in pauperie pro Chriſti Fide conſtanter tolerata: hiſce tu ſaltem Titulis & inſignibus decorata, in Catholicorum regnorum Faſtis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortaſſe hactenus triſtes rerum imagines, & continuas unius Regni tempeſtates ſine alterno benignioris ſyderis aſpectu veſtris oculis animiſque repræſentari. Verum, non eſt cur pigeat nos dicendo pergere, quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perſeverare. Vocat nos demum ultima, ac pene fatalis tragœdiæ hujus cataſtrophe, in qua non tantùm acerba temporum anteriorum vulnera, ſed ipſius pene Sanctorum Inſulæ interitum ſpectare cogemur, ſi tamen interire dicenda eſt, quam diu vivit fides, ſpirat pietas, & ſecura vitæ melioris conſtantia in ipſo quaſi funere efflореſcit.

Poſtquam igitur Hæreſis, nullis umquam cladibus, nullo ſanguine ſaturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum luſtra impunè deſævit, non dubitavit demum inſolenti facinore in ipſum regni Caput violentas manus injicere; illud, inquam, caput truculento ferro præcidere, quod ipſa pridem in Eccleſiæ Anglicanæ Caput evexit. Atque ita hæreſis eadem uti ſermoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum auſa eſt uno ictu regni pariter ac religionis ſuæ Caput amputare. Spectavit inclyta domeſticum ſcelus ipſa Anglia & cæteri Europæ Principes potentiſſimi. Non tulit tamen ab ipſo exordio illatas Regi ſuo injurias, uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem aſſueta Hibernia. Erexit ſe quamvis oppreſſa, armavit ſe quamvis hactenus inermis, & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in ſe ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defenſione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum ſibi præfecit, qui Regis ſui eo tempore exulis & abſentis nomine regni habenas, & arma adminiſtrarent. Quoque ſe, ſuamque cauſam Deo, ejuſque in terris Vicario arctius adſtringeret, Nuncium Apoſtolicum à Romana Sede petiit, & impetravit. Neque ex alia parte deſtitit miſſis continuò Delegatis Regis ſui adventum ſollicitare, donec tandem Rex alium, qui Catholicis armis præeſſet, ſuo nomine ſubmiſit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia, hoſtes regio nomini infenſiſſimos in ſuum exitum iras omnes & arma converſuros. Favit quoque ab initio ſinceris Hiberniæ conatibus divina Clementia, ac fœlicibus auſpiciis totum pene regnum Catholicis armis, ſuique regis obſequio ſubjecit. Fauſtis hiſce progreſſibus, ac lucido Fidei pene triumphantis intervallo incitata iterum Hæreſis, odiis plulquam furialibus omnia domi foriſque miſcere, turbare, agitare aggreditur, ne Gentem tanto tempore ſuæ tyrannidi ſubjectam, in novam fidei libertatem aſſurgere patiatur.

Cromvvellum igitur ævi ſui portentum, ejuſque copias Regis ſui cæde infames, ad Religionis, ac Regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit, ut qui ſe, ſuaque ſervata volunt, relicto tantùm Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His ſine mora conſtanti fide repudiatis: ac demum poſt varios caſus regni viribus qua vi, qua dolo miſerè laceratis, quæ, quantaque pro Rege ac Religione Civitates ſingulæ ſuſtinuerint ad perpetuum conſtantiæ exemplum deinceps ſpectabimus. (a)

Cæſis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanenſi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hoſtilia caſtra admoventur: hæc quamvis externo auxilio deſtituta, contra perpetuos victricium copiarum aſſultus tam fortiter ſtetit ac dimicavit, quaſi ex ſuo lapſu totius patriæ ruinam formidaret. Donec tandem hoſtium numero magis quam virtute ſuperata, vitam paciſci coacta fuit. Sed & hanc innata hæreſi perfidia promiſcuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac publico ſupplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius ſtetiſſe conſtabat. Inter quos (b) P. Joannes Barthæus è Societate JESU, cum fratre Sacerdote ad ſtipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerum ſucceſſu ad novas cædes incitata hoſtium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbem maritimam avitæ fidei, & fidelitatis regiæ omni ævo tenaciſſimam. Hæc ut [illegible] ſigni civium robore, & natura loci munitiſſima, ita ſe hoſtium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt denſo agmine hoſtiles copiæ, obvios quoſque proſternunt, ac præ cæteris ſacratos Deo homines

(a) *Anno* 1648. 2. *Auguſt.*
(b) *Annua Soc.* 1650.

mines ad necem depoſcunt. Inter hos ex ſacra S. Franciſci familia ſeptem omnino innocentes victimæ cecidêre, tam intrepida omnium ordinum in aperta fidei profeſſione conſtantia, ut etiam ex imbelli ſexu ultro accurrerint Sacræ Deo Virgines, quæ ſe numero cæſorum adjiciendas obtulere.

Neq; tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt, ut cum minima Religionis aut regiæ auctoritatis jactura, pro ſe ſuiſq; fortunis cum hæretico hoſte paciſcerentur. Eodem quippe hoſtium furore, eademq; civium conſtantia occupatur *Roſſia*, expugnatur *Waterfordia*, fruſtra civibus oblata rerum omnium, præterquam Miſſæ, libertate. Ac demum poſt geminam obſidionem opprimitur magis quam proſternitur *Clonmelia*, quam hoſtes ipſi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hactenus inter vicinarum urbium ruinas fida ſemper Deo, fida ſemper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Deliciæ, & Muſarum Athenæ, eâ verò tempeſtate Catholici Concilii ſedes nobiliſſima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique deſertam, impius hoſtis totis viribus ſibi tandem oppugnandam ſuſcepit, ut quam non poterat ſtantem, ſaltem languentem opprimeret; oblatâ ſæpius conditione, ut ſi in Parlamenti Anglicani fidem ſe daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere jucunditatem. Incenſis itaque, ne ab hoſte occuparentur, propriis ſuburbiis, non tantum violentam obſidionem, ſed etiam ſupremum totius exercitus aſſultum intrepida ſuſtinuit. Donec tandem ruentis patriæ caſum ſecuta, cum ſuo Antiſtite Davide Rotho in hoſtis poteſtatem redacta eſt: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam ſubiit pro Fide ac Rege bonorum jacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam, quam & animus meminiſſe, & manus exarare perhorreſcit.

Unum tamen multis teſtibus eo tempore geſtum, non eſt, ut tacitus prætereã. Stabat tunc, & ſtat etiamnum Kilkeniæ, in ſplendido urbis foro moles lapidea ac magnifica eleganti opere per modū obeliſci in ſublimè aſſurgens: huic innituntur quatuor excelſæ columnæ, quę ſupremam totius operis partem ſuſtentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum aſcenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi ſtatua in ſuprema cuſpide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare auſus fuit. At verò poſt urbem à Cromvelliano milite occupatam, convenêre ex illis in forum aliquot impietatis antéſignani ſclopis armati, ac directis in illam Crucifixi ſtatuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum ſibi demoliendum ſuſceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non claudo pœna ſecuta eſt. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invaſit, & miſerandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies ſuperſtes fuerit. Non potuit Kilkeniæ occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore teſtimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc degebant, & ex Annuis in Urbem literis compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *orcagia*, in hoc Conſtantiæ theatro cum Fidei hoſtibus non indecorè decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præſidem ſine belli ſtrepitu aſtu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina ſuſtinuit. Gener namque Præſidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem aut urbem ante veſperum eſſe deſerendam: atque in communis fugæ ſignum ternam bellici tormenti exploſionem inſtituit. Spectaculum urbi miſerandum, ſed orbi admirandum, ac cœlo glorioſum! Ante tertium tormenti ſignum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum univerſa familia in campos effuſi, in exilium abiêre voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes, manè opulenti, veſperi rerum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum penitus egeni.

Poſt tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de ſua erga Regem ac Religionem obſervantia remittit *Limericum* urbs ampliſſima, ſed omni ſpe auxilii jam penitus intercluſa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, ſed fidem non potuit, ut hanc vel ipſa morte tueretur, hoſtem intrepida exſpectavit, diuturnam obſidionem undique deſerta ſuſtinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, ſui Antiſtitis, ac fortunarum omnium interitu, conſtantiæ ſuæ ac fidei famam ad poſteros tranſmiſit immortalem.

Cadente undique Patriâ ſtabat adhuc in armis *Ultonia*, quam ne dubitares ſacro bello manus conſecraſſe, Epiſcopum ſibi Colcherenſem in ſupremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege ſtrenuè dimicantem, Carolus *Cootus*, ſuâ in Catholicos ſævitiâ ſat notus, infami tandem aſtu circumvenit; captumque cum plurimis proceribus, cum fide non poſſet, vitâ ſpoliavit.

Deletis copiis, & ſubactis paſſim urbibus, ſola ſupererat *Galuia*, ad deditionem ab hoſte ſæpe ſollicitata. Sed hæc etiam ſola, ſuorum civium eximiâ fide ac virtute ſuffulta, non dubitavit ad annum penè integrum contra ferociſſimum hoſtem totius belli molem ſuſtinere: maluitque demum ſuo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota ſe ſuorumque fortunas à communi exitio conſervare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hoſtibus deinceps ſubierunt? dum propriis ſedibus undiq; expulſi, alii ad diriſſimas quæſtiones & lanienam quæſiti, alii ad ſteriles Conatiæ ſcopulos compulſi, graviores ipſa morte preſſuras ſuſtinuerunt. Quæ omnia ſi ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò conſtaret, pluſquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patria ſpoliata fuiſſe. Quodque obſtupeſcat ſera poſteritas, ad redimendum tantas tamque diuturnas calamitates, vix in toto Regno inventi ſunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint ſuum, deſertâ aut etiam diſſimulatâ Romanâ fide, hæreſi manus dare.

Eſt ſanè (inquies) cur Genti fideliſſimæ orbis Chriſtianus meritò gratuletur. Nunc præſertim, poſtquam Cromwelli impietas ſuum curſum conſummavit, Hibernia fidem ſervavit, repoſita eſt Carolo Regi debita juſtitiæ corona. Rectè id quidem. At, ſi neſcis, extinctus eſt dudum aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius. Spoliavit ille avitâ hæreditate ſubditos Regi fideliſſimos: manent illi maxima ex parte etiam hodie ſua hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus ac propri-

propriis laribus excluſit: coguntur illi etiamnum veluti in patria ſua extorres propriis ſedibus exulare. Nobis in terras ac prædia in perduellem Regi militem diſtribuit: hoc præmio adhuc fruitur perfidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei, Regiique conſtantia.

At credo ego, non adverſo Gentis fato, ſed arcano quodam divinæ mentis conſilio, Hibernis in ipſa patria incumbere hanc omnibus admirandam ſuæ patriæ orbitatem. Ne ſcilicet illis unquam deſit ulterior palæſtra, in qua eorum erga Deum Regemque conſtantia exerceatur. Utque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus ſinceræ Fidei patrimonium ad ſuos hæredes integrum inviolatumque transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria eſt, ô magne *PATRICI*! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixiſti Romanæ fidei conſtantiam, quam nec longa dies, neque tot retro ſæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæreſis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius ſuis aucta diſpendiis, novis aſſiduo cladibus creſcit, preſſuris aſſurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præterquam fidei ac conſtantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria eſt, ter magne Inſulæ Sanctorum Apoſtole, qui hanc Hiberniæ Eccleſiam tanquam primævam Petri ſobolem ſupra Romanæ fidei petram ita ſolidaſti, ut adverſus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Eccleſiam verè petram, ac Romanæ Petræ verè æmulam! niſi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæreſi bello; hæc in opibus, tu in egeſtate; hæc in gloria, tu in contemptu, hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum ſanguine purpurata contra omnes Erebi aſſultus immota perſiſtas.

Veſtra quoque hæc eſt gloria poſthuma Patricii progenies toto orbe diffuſa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac ſanguis efferveſcit. Quibus ſatius eſt per exilia, per inopiam, per vagas ſedes, hanc fidei conſtantiam in ſe aliiſque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio conſumere. Ex quorum numero nunquam hactenus defuère antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alii, ut de viris Apoſtolicis cum Apoſtolo loquar, vincula & carceres experti, alii egentes, anguſtiati, afflicti, alii in ſolitudinibus certantes, in montibus & ſpeluncis & cavernis terræ, ut quod teſtimonio fidei probati, hanc etiam [illegible] ſanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia [illegible] num operatur primævus ille Patricii [illegible], qui in [illegible] mana ejus ſobole hodie perſeverans, ad [illegible] pro Chriſti fide ærumnas ac labores conſtantiſſimos [illegible] moſque ſuppeditat.

Hæc illa fidei Conſtantia eſt, ô Hibernia, quæ Filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis [illegible] mi, foriſque illuſtravit. Hæc eſt quæ doctrinâ ac [illegible] illuſtres ad publicam Eccleſiæ lucem per omnes [illegible] pæ gentes toties evexit. Hæc eſt quæ hac etiam [illegible] peſtate, ſobole nunquam deficiente, viros ſummis [illegible] neribus pares ad ſupremas patriæ ſuæ Inſulas [illegible] ſtrat. Hæc illa una eſt, quæ tecum omni ævo [illegible] ſtens, orbi admirandam, cœlo gloriosam, [illegible] ties devictæ formidandam efficit. Habeant ſine [illegible] dia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes [illegible] potentiam: habeat ſuas gazas Iberia, ſuas vires [illegible], ſuas artes Italia, ſuas opes & gemmas America [illegible] opes, ſuccumbent vires, deficient artes. Tuæ [illegible] artes & divitiæ, pro Chriſto divitiis carere, [illegible] gentes non infidelis opibus, ſed opulenta Fide, [illegible] fidei Conſtantiâ ſuperare. Hanc tecum [illegible] poſſideat, *Hæreditatem incorruptibilem, & [illegible] natam & immarceſſibilem, conſervatam [illegible] bis qui in virtute Dei cuſtodimini per Fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noviſſimo, in quo [illegible] tis: modicum nunc oportet contriſtari in [illegible] tionibus, ut probatio veſtra Fidei multo pretioſior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Jeſu Chriſti, Domini noſtri.*

NOTA.

Quoniam poſt illa, quæ hic tradidimus, creverunt in immenſum veteris Conſtantiæ argumenta nova & illuſtriſſima, non tantùm in aliis ærumnis pro Fide fortiſſimè toleratis, ſed etiam in glorioſo nuper [illegible] matis Hiberniæ, Archiepiſcopi Dublinenſis, aliorumque carceribus & exiliis, &c. Hæc etiam [illegible] frà in calce hujus Tomi proſequimur, & pro poſteritatis memoria ac incitamento hiſce monumentis [illegible] conſignamus.

PARS QUARTA.

PRAXIS

ASSISTENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS, ALIISQUE, IN QUOVIS STATU.

De diſpoſitione requiſita in ægro aut moribundo quoad ſuſceptionem Sacramentorum, tractatum invenies ſuprà, ubi de Pœnitentia, Euchariſtia, & Extrema Unctione actum eſt. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte ſua diſpoſitionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad ſtatum gratiæ acquirendum, augendum, aut conſervandum, maximè in illa ultima hora & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim ſuo officio ſatisfaciunt Confeſſarii, qui [illegible] remediis inſtructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cum ſæpè ab opportunis eorum monitis, & auxiliis, momentum ſalutis æternæ dependeat.

§. I.

§. I.

Quid Confeſſario in primo ad Ægrum acceſſu curandum.

PRimò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, cum ... ante omnia in ſe excitare magnum deſiderium procurandi ſalutem ægrotantis, hac brevi conſideratione ex S. Dionyſio: *Divinorum divinißimum eſt cooperari ſaluti animarum.* Et animo ad Deum elevato ex corde dicat: O utinam poſſim juvare hanc animam, ſicut vellem juvari meam in extremo vitæ momento, ex quo pendet tota æternitas! Deinde incipiet ſecum præmeditari, quomodo ex his præmiſsis debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum eſſe periculoſum, conabitur impedire frequentem amicorum acceſſum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes ... ut ſic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & ſalutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem Crucifixi, aut aliam quæ poſſit in illo Dei, ac Salvatoris ſui memoriam excitare: & Aquam luſtralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aſpergatur.

Quartò, Si medicus aut amici non audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipſe Confeſſarius id ſuaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas eſt, non clementia; ſolet namque ægri per notitiam propinquæ mortis ad ſeriam animæ ſuæ curam multò magis excitari. „Potes itaque periculum „illi verbis diſcretè & ſuaviter indicare. Sumus omnes „mortales, neſcimus autem diem neque horam, medi„cus judicat morbum hunc non carere periculo: non „nocet igitur tempeſtivè diſponere domui tuæ, imò „juvare poteſt ad corporis, & animæ ſalutem.

Quintò, Moneat ut, ſi nondum fecerit, Teſtamentum abſolvat, ut tantò liberiùs curas omnes ſaluti ſuæ tantùm impendat. 2. Ut ſi quid reſtituere debeat, juſtitiæ ſatisfaciat. 3. Ut pro animæ ſuæ ſalute procuret Eleëmoſynam fieri in pauperes, & Sacrificia, & alia Eccleſiæ ſuffragia, dicatque ægro, ſi ipſe nunc Tui obliviſceris, quantò magis amici poſt mortem tui obliviſcentur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus, qui ipſi inimici & moleſti fuerunt, ad imitationem & amorem Chriſti, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. 5. Ut ipſe veniam poſtulet ab omnibus, quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuat, & ad ſequentes reſignationis actus ægrum inducat: quæ etiam pro ſanis valere poſſunt, ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. II.

Remedia inducentia ad Reſignationem, contra nimium mortis horrorem.

1. COgita N. Deum eſſe ſupremum Dominum vitæ ac mortis, proindè vitæ uſuram quam tibi habendam gratis dedit, quovis tempore pro ſuo arbitrio repetere poſſe. Dic ergo cum Jobo: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum.*

2. Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori, mortuus eſt ipſe Chriſtus, mortua eſt Virgo Deipara &c. Nemo autem melius novit, quando tibi expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei ſapientia. Ille verò tanquam amantiſſimus Pater longitudinis vitæ terminum ab æterno deliberavit. Dic ergo cum Chriſto ſuo, & brevi moriturо: *Pater mi, non mea, ſed tua voluntas fiat.* Et cum Apoſtolo: *Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum; Sive vivimus ſive morimur, Domini ſumus.*

3. Tam ſtultum eſt nolle mori, quam nolle eſſe de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi neceſſitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum eſt, quando potiùs quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piè, ac feliciter moriendi, cum præſentia Sacerdotis, cum Eccleſiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & ſacrificiis. Quàm multi ſunt caſus, in quibus poteſt facilè contingere te abripi morte ſubitaneâ, ſine cruce, ſine luce, ſine abſolutione, ſine extremis Sacramentis, cum periculo ſalutis æternæ, ſicut multis aſſiduè contingit.

4. Quid eſt hæc miſera vita, niſi carcer animæ, niſi exilium à patria cæleſti, niſi gehenna tormentorum, dolorum, morborum, moleſtiarum, in qua ſemper una miſeria alteri ſuccedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miſeriis.* Nonnè præſtat ſimul & ſemel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà. Ubi amodò dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis.

5. Multi viri ſancti & ſapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Chriſti complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, ſic S. Catharina Senenſis mortem ultrò invitabant, S. Thereſia admirans dicebat: O mors quis te metuat, cùm vitam parias! Dic ergo cum Apoſtolo: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Et, *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* Et cum Regio Propheta: *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.*

6. Inquiro, cujus rei deſiderium poſſit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò major amicorum & cognatorum numerus te in cœlo expectat: tot majores tui, atavi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & ſorores, filii & alii præceſſerunt, reliqui omnes ad unum brevi ſequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis uſura? At moriendo nihil bonum perdis, ſed tantum commutas in melius; nam anima tua cùm ſit immortalis in altera vita fruetur bonis multò majoribus & nunquam perituris. Docente Apoſtolo: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantùm deſiderare longiorem vitam, ut poſſis meliùs Deo ſervire, & ad æternitatem te comparare. At fortè diutiùs vivendo longiùs à Deo recederes. Accidit plerumque, inquit Auguſt. ut qui creſcit ætate, creſcat in peccato. Uti factum eſt in ipſo Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles. Poteſt uno die vel hora, intenſis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et teſtatur ipſa Scriptura, aliquos ex hac vita tempore Deum mature evocari, ne per longiorem vitam pereant, hoc tamen

[illegible] Audi Scripturam Sapient. 4. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus.* [illegible] *Conſummatus in brevi explevit tempora multa.* Dicere[illegible] cum magno ergo paternam Dei providentiam aſſe[illegible]

„ [illegible] Domine tu ordinem noſti, quid mihi expediat, „ da quod jubes, & jube quod vis. Paratum cor meum „ Deus, paratum cor meum, ut faciam ſanctiſſimam „ voluntatem tuam.

§. III.

Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.

1. AMice N. nunne deſideras ſequi Chriſtum Salvatorem tuum, qui pro te multa paſſus eſt? Deceſ haud dubiè & ſincerè. Audi ipſum Chriſtum tibi loquentem: *Qui vult venire poſt me, tollat Crucem ſuam & ſequatur me.* Ecce hi dolores ſunt tua Crux, quam debes portare, ut Chriſtum ſequaris. Si oportuit Chriſtum pati, ut intraret in gloriam ſuam, quomodò poteris tu [illegible] gloriam alia [illegible]? Dolores tui, fateor, magni ſunt, ſed dolores & tormenta Chriſti fuerunt multò majora. Cogita illius ſudorem ſanguineum, quo ex ſola Paſſionis ſuæ conſideratione toto corpore perfuſus eſt. Si capitis dolore cruciaris, reſpice caput & frontem Chriſti Salvatoris tui acerbiſſimis ſpinarum aculeis undique ſauciatum. Si pectoris aut lateris moleſtiâ torqueris; aſpice latus Chriſti tui crudeliſſimâ militis lanceâ perforatum. Si in manu aut pede dolorem ſuſtines, converte oculos ad Chriſti manus & pedes acutiſſimis clavis Cruci affixos. Deindè magno affectu dicito: „ Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum: Si Dominus & Salvator pro delictis meis „ tanta ſuſtinuit, quantò magis debeo ego ex illius amore aliquid ſuſtinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorii pœnas ex parte vel ex toto compenſare, & magnum cœleſtis gloriæ incrementum acquirere, monente Apoſtolo 2. Cor 4. *Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterum ad Rom 8. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. Auguſtino: Domine hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas.

Ecce tu hunc [illegible] Chriſtus ex pretioſo Calice Paſſionis ſuæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipſius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores, licet amo-„ ros, [illegible] amore exhauries, cum ipſe dicens Cali-„ cem quem dedit mihi Pater, quomodò non bibam il-„ lum? Pater ſi non poteſt Calix ille tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

Nonnè magni faceres, ſi quis tibi ſacratiſſimæ Crucis Chriſti reliquias inſignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Chriſtus ipſe mittit hos dolores, tanquam particulas graviſſimæ Crucis, quam ipſe in corpore & in anima ex tuo amore ſuſtinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo:

„ Domine *Jeſu* Chriſte ad amorem & gloriam tuam „ ſuſcipio de paterna manu tua omnes ac ſingulos hu-„ jus morbi dolores ac moleſtias, easque cum eodem „ [illegible] ſanctiſſimæ [illegible] manu [illegible] „ [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Sanctæ Crucis particula, „ quæ dolorem [illegible] Domini mei *Jeſu*

„ Chriſti. Suſcipe ergo [illegible] „ te [illegible] „ [illegible] „ verè in me Chriſtus.

Cogita quomodo Sancti omnia opprobria & [illegible] vulnerum [illegible] geſtare. Quomodò S. Paulus [illegible] *ſtigmata Domini Jeſu in corpore* portare. Quomodò S. Franciſcus pro [illegible] favore [illegible] quinque vulnerum [illegible] [illegible]. Quomodò S. Catharina Senenſis [illegible] dari ſimilem gratiam à Chriſto [illegible] dolores [illegible] Certiſſimum autem eſt, & fide credendum, [illegible] & moleſtias magno Dei [illegible] tuiſſime ſi illos ad [illegible] Dei [illegible] ſuſtineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis [illegible] chariſſimis.

„ O Deus! ô Salvator dulciſſime! ad [illegible] „ honorem divinæ Majeſtatis tuæ ſuſcipio [illegible] „ hos cruciatus ac moleſtias, [illegible] „ [illegible] ſtigmata vulnerum tuorum, [illegible] „ [illegible], quæ in ſacratiſſimo corpore [illegible] „ Et utinam eodem amoris [illegible] „ ſuſtinerem, quo S. Paulus Apoſtolus, S. [illegible] „ Confeſſor Seraphicus, S. Catharina Senenſis, aliique „ [illegible]

„ Utinam haberem illum [illegible] „ quem habuit S. *Laurentius* [illegible] „ nas in craticula verſaretur. Quem habuit S. *Stephanus* „ dum [illegible] „ deretur. Quem habuit S. [illegible] „ dique [illegible] „ tyres & amici tui [illegible] „ pro te [illegible] „ digneris, Salvator [illegible] „ Amen.

§. IV.

De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum.

UT æger diſponatur ad actus [illegible] Contritionis, [illegible] tare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Chriſti, aliaque fidei myſteria [illegible] poſitis paſſim, nam ut ait Apoſtolus ad Hebr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.*

Quòd ſi æger, qui in Fide vacillarat, & [illegible] mati indigeret, proponi poſſint [illegible] argumenta, quæ pro [illegible] controverſiis expoſuimus.

Itaque inducendus eſt [illegible] Symbolum Apoſtolorum [illegible] præeat ſingulas Symboli partes [illegible]. Quod ſi infirmior ſit, quam ut hoc commodè [illegible] tum videatur: procedat Sacerdos per [illegible] gationes hoc modo.

„ Nonnè credis in Deum [illegible] „ Jeſum Chriſtum? [illegible] „ mori in fide, quam ſancta [illegible] „ dam, proponit? Cupio. [illegible] hoc ſuggeſtum [illegible] renuo & in [illegible] & ut [illegible]

„ Nonnè [illegible]

„æternam ſalutem [illegible] in Deum [illegible] cordis & meritis „Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti? Reſpondet æger: In „te Domine ſperavi, non confundar in æternum.

„Dic ergo cum Job 19. 25. Scio, quod Redemptor „meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus „ſum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum, „quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & „non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Debes igitur ſcire nulla eſſe peccata tam multa aut tam magna, quæ remitti non poſſint per merita Chriſti, quæ per Sacramenta, aut ſinceram cordis Contritionem nobis applicantur. Exemplum habes in S. Magdalena, quæ quamvis eſſet magna in civitate peccatrix, poſtquam ſerio ad Chriſtum converſa eſt, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et Latro, qui tantùm in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum: ſtatim à Chriſto audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.*

Reſpice Chriſtum in Cruce expanſis brachiis paratum te ad ſuum complexum & gratiam admittere, modo ipſe verè totâ cordis fiduciâ ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum, Patrem eſſe benigniſſimum, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Ipſe te creavit, ipſe te ad Eccleſiam vocavit, ipſe te per Filium ſuum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipſius ſinum tanquam creatura ad Creatorem, ſervus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad parentem. Ipſe eſt qui filium etiam *Prodigum* poſt multa flagitia ad ſe reducem cum gaudio recepit. Tu tantum dic corde contrito: *Pater peccavi in cœlum & coram te, & jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Excipiet cum lætitia paterna viſcera expan„dens dicens, Gaudere oportet & exultare, quia filius „meus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus „eſt. Teſtatur enim major eſſe gaudium in cœlo ſu„per uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper „nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœni„tentiâ.

Poſtquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum affectu expoſuit, ſuggeret per intervalla aliquam ex ſequentibus Sententiis [illegible] ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine ſi habes, undè me damnare potes, habes etiam, undè potes ſalvare: miſericordia Domini ſuper omnia opera ejus.

Quomodo pater miſeretur filiorum, ita miſertus eſt Dominus timentibus ſe.

Domine non timebo mala, quoniam tu mecum es. Pone me Domine juxta te & cujuſvis manus pugnet contra me.

Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido, non erubeſcam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me.

Juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit.

Magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua, & uſque ad [illegible] tua.

Quis ſperavit in Domino & confuſus eſt? In [illegible]

„te Domine ſperavi non confundar in æternum. *Tum poſtquam repetito æger, commendet poſtea* [illegible] *hac Oratione.*

„Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, „ſuſcipe deprecationem noſtram, ut nos & omnes famu„los tuos quos delictorum catena conſtringit, miſera„tio tuæ pietatis clementer abſolvat. Per Chriſtum „Dominum noſtrum, Amen.

§. IV.

De exercitio Amoris in Deum & perfectæ Contritionis.

ACtus hic maximi momenti eſt, & ad illum æger aut moribundus omni conatu adjuvandus eſt; nam ſi in ſuſceptione Sacramentorum aliquid defectus quocunque modo intervenerit, hic actus eſt, & quidem ſolus, qui peccatorem reddit ſaluti ſuæ abſolutè ſecurum. Proinde ad illum præcipuè idonea motiva diſponendus eſt, deinde ipſe actus pro viribus eliciendus.

Primo, Conſidera N. Dei bonitatem, Majeſtatem, excellentiam infinitam ſuper omnes creaturas, quas ipſe ſolo nutu voluntatis ſuæ ex nihilo produxit, & infinitâ benignitate aſſiduò regit & conſervat. Infinito igitur majeſtati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus amor infinitus. O utinam poſſimus illum rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces ſumus, tamen mandat nobis, ut diligamus ipſum ut Deum & Dominum ſuper omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus noſtris, ſic ut pro nulla re hujus miſeræ vitæ velimus ipſum offendere, aut ab illo ſeparari. Nonne N. hoc tibi æquum & juſtum videtur? Quid enim juſtius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui omnibus creaturis infinitè dignior eſt, ſuper omnes creaturas diligamus? Dic ergo tandem.

„Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto corde meo, ex tota mente mea, & totis viribus meis ſuper omnes res hujus mundi, & utinam amplius & amplius diligerem. „Et utinam ob amorem tuum [illegible] peccando receſſiſ„ſem [illegible] gratiâ tua nunquam amplius rece„dam.

Conſidera ſecundò. Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dulcedinem quam in illis ſentimus, vel benignitatem quam in illis experimur. Illa ipſa pulchritudo, dulcedo, benignitas eſt in Deo infinities major & perfectior, à quo omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, ſicut tenuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano, deſcendit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ bonitatis adamamus, quantò magis ipſum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

„O quam ſerò te cognovi pulchritudo æterna, quam „ſerò te amavi bonitas infinita. Nunc certè ſuper omnia „te unum amo, & amare deſidero in æternum.

„Deus meus & omnia! Quid mihi eſt in cœlo, & à „te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei & pars „mea Deus in æternum.

Conſidera tertiò, Beneficiorum à Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ex innumeris hominibus quos loco tuo creare potuiſſet. Corpus tibi dedit præ multis aliis integrum & ſanum, non claudum, aut cæcum, aut ſurdum [illegible] dona vitæ [illegible]

capacem, & multiplicatæ [illegible] gratiæ donis prædivitem. Ergo [illegible] ſic te creavit: Ut poſt hanc vitam cum ipſo Deo felicitatis & gloriæ æternæ particeps eſſes, quo nullum majus donum excogitari poteſt. Si ergo diligis parentem, qui tantùm corpus tuum genuit, & paucorum tantum annorum hæreditatem tibi comparavit, quanto majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantùm corpus, ſed etiam animam immortalem, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

,O Creator mi, ô Pater æterne, diligo Te ſuper omnem mundi dilectionem, non tantùm quia ego hæc à te bona accepi, ſed quia in teipſo tam bonus es, tam pius, tam benignus, ut me indignum tot tuis donis ac bonis prævenire dignatus fueris. Et interim ego in te peccando factus ingratus, quando tu erga me fuiſti tam gratioſus.

Conſidera quartò, Poſtquam Dei dona, & ſpem [illegible] peccato perdidiſti, quomodò per [illegible] mortem, Paſſionem, ac Sanguinem te à ſupplicio æterno redemit. Quomodò tertiò, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conſervavit, in quibus hoc momento arderes, niſi Deus erga te divinæ juſtitiæ rigorem continuaſſet.

,Si ergo Deus dilexit mundum, ut Filium unigenitum daret: ſic dilexit hanc animam meam, ut per ejus Sanguinem me à morte æterna conſervaret. Quid ego retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Suſcipe [illegible] cor meum, & animam meam, & amorem meum & vitam meam: ut amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Conſidera quintò, Immenſam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te Charitatem, in eo quod velit in Sacramento Euchariſtiæ nobiſcum aſſiduò permanere, & ſeipſum [illegible] & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in eo. Et, qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò teneré diligit filium [illegible], ut illi carnem & ſanguinem ſuum in alimentum præbeat? Chriſti verò in nos amor omnium hominum amorem adeo ſuperat, ut ſatis illi non fuerit morte ſua nos redimere, ſed etiam voluerit carnem, & ſanguinem, & animam, & divinitatem ſuam nobis in eſcam, in ſolatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

,Dic ergo cum S. Auguſtino: O anima mea, ſi piget amare, non pigeat te ſaltem amare Deum & Salvatorem tuum, tali amore te prævenientem. O amor mi! Si deliciæ tuæ ſunt eſſe cum filiis hominum, quomodò non erunt deliciæ meæ eſſe tecum.

,Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus ,& amor meus in æternum.

Conſidera ſextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis aliis ex ſpeciali amore tibi in particulari conceſſit.

Primò, Vocavit te ad veram Eccleſiam, & fidem, ſine qua nulla eſt ſalvatio, idque peculiari favore & auxilio, teſte Chriſto Joan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in [illegible] & hæreſi æternùm pereant, [illegible] ſi Deus tuo [illegible] ad ſuam Eccleſiam ita vocaſſet, fortè multo [illegible] coluiſſent & amaſſent. Cogita quid [illegible], ſi Deus permi- [illegible] hæreticis [illegible] infelices, qui [illegible] & damnationem abiiſſent.

Secundò, Quomodò divina providentia non permiſerit, ut ſine Baptiſmo [illegible] ut multi alii.

Tertiò, Quod ab infantia tradiderit te Magiſtris probis & Catholicis, qui te in timore Dei, & [illegible] virtutum [illegible], ne inter homines ſceleratos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis aliis præbuerit uſum frequentem Sacramentorum, & [illegible] æterna te conſervaverit, ut poſſis in gremio Eccleſiæ mori, Sacerdotis abſolutionem obtinere, & [illegible] Dei amore & gratia vitam terminare, & [illegible] æternam cum Chriſto & Sanctis in cœlo poſſidere. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

,Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Quomodo non diligam illum ſuper omnia, qui quodammodò ſuper omnes me dilexit?

,O mi Deus deſidero te amare ſuper omnia, ſicut te diligunt Angeli in cœlo, ſicut te diligunt Apoſtoli & Martyres, & ſicut te dilexit ſanctiſſima Virgo Deipara, tantum quantum ex toto corde & [illegible]. Magnificat anima mea Dominum, & exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

Et ut poſſim quantum in me eſt [illegible] compenſare.

,Suſcipe Domine univerſam libertatem meam, ſuſcipe memoriam, intellectum, & voluntatem meam. Quidquid habeo ac poſſideo [illegible], tibi reſtituo, ac tuæ voluntati trado gubernandum. Amorem tuum cum gratia tua mihi dones, & dives ſum ſatis, nec aliquid ultra [illegible].

Quando advertet Confeſſarius [illegible] motibus excitatum, & ad [illegible] eſſe, dum ferrum candet, poterit [illegible] vocitare aliquos actus Charitatis & Contritionis [illegible] exprimendos, ut ad Confeſſionem generalem, particularem, aut ad alia Sacramenta diſponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoſcat omnibus, qui ipſum offenderunt.

Tertiò, Hortari, ut ab omnibus veniam poſtulet, quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, Ut morbi moleſtias, ac mortem ex Dei amore libenter ſuſcipiat.

Quintò, Ut [illegible] debita, aut alia, quæ judicat ad ægri ſalutem neceſſaria.

Sextò, Ut proponat, ſi Deus vitam [illegible] dederit, [illegible] pietatis exempla aliis [illegible].

§. VI.

Actus varii Contritionis & Amoris Dei ſuper omnia.

I.

O Magne Deus! Te amo ſuper omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, [illegible] viribus [illegible]. O quam doleo, quod [illegible] voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere [illegible] receſſerim. Nunc ego firmiter propono [illegible] mandata tua implere, [illegible] vitare. Et quare? [illegible], quam [illegible] perfectiſſimam, incomprehenſam [illegible], [illegible] infinitam bonitatem [illegible]. propter

propter Teipſum, & quia omni amore digniſſimus es. O Pater! ô Fili! ô Spiritus ſancte! ô Sanctiſſima Trinitas! ô Deus meus & omnia.

II.

DOmine Jeſu Chriſte, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod Te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo ſuper omnia, firmiterque ſtatuo, nunquam poſthac peccare, ſed omnes peccandi occaſiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ injuncta fuerit, exſolvere, &, ſi quid alicui debeam, reſtituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Inſuper ad expianda peccata mea, offero Majeſtati tuæ vitam, labores, & bona opera mea univerſa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita ſanctiſſimæ Paſſionis, ſanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda: præſtandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in ſanctiſſimo ſervitio tuo in finem uſque perſeverem, Amen.

III.

DElicta mea, Deus meus, expaveſco, & ante Te erubeſco, cùm veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læſerim ſupremam bonitatem ac majeſtatem tuam. O cur unquam diſplicui tibi amabiliſſima bonitas! ô Majeſtas colendiſſima, doleo jam ex ſinceriſſimo amore tui, qui amari ſuper omnia infinitè dignus es. Amo te Deus meus omnium Creaturarum mihi poſſibili affectu idque non propter me, ſed propter Te ſolum ô Bonitas, Benignitas & Amabilitas infinita: & Tibi puro corde adhærere, Tibi placere, Te glorificare deſidero in æternum.

IV.

O Bone Jeſu, Deus meus! utinam Te cum beatiſſima, Virgine matre tua & Sanctis omnibus ſemper amaſſem, & nunc amarem! nec unquam offendiſſem, nec offenderem poſthac in æternum. Sed eheu! erravi ſicut ovis quæ periit, quære ſervum tuum, aſpice in me, & miſerere mei. Ego iniquitatem meam agnoſcens doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis, quia tibi, quem diligo ſuper omnia, diſplicent. Cupio & propono ſeriò emendare, cavendo omnia peccata, (maxime hoc, & illud in particulari) & novo fervore me totum ſervitio tuo impendere: & hoc propoſitum meum toties renovare cupio, quoties vivo, quoties reſpiro in perpetuum. In Satisfactione me & omnem vitam meam tuæ voluntati & gloriæ offero; veniam cum finali gratia precor, & ſpero per te bone *JESU* Salvator mi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu ſancto per incarnationem, nativitatem, circumciſionem, lacrymas, labores, perſecutiones, paſſionem, crucem, mortemque me redimere dignatus es. Ad te unicam ſpem confugio, in abyſſum meritorum tuorum me abjicio, in tua ſanctiſſima vulnera me abſcondo. Tu æternâ charitate ſupplere digneris imperfectionem meam, omnia peccata mea igne amoris tui exurendo & opera mea imperfecta emendando, tuiſque meritis uniendo. Tu, mi Creator & Salvator, dignare me totum poſſidere, regere, & ab omnibus imperfectionibus, & miſeriis meis me liberare: tuæ denique voluntati ita adunare, ut vitam meam gloriæ tuæ, & ſaluti animarum impendam, & nunquam à te ad momentum ſeparer, ſed laudem te & benedicam cum electis omnibus nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum.

Hoc ego cum lachrymis oro, per ſanguinis undas.
Per vulnus lateris, per ſacri vulnus Amoris.
Deme mihi miſero ſceleratæ crimina vitæ.

§. VII.

Praxis eadem per breves interrogationes, quando æger loqui vix poteſt.

NOnne N. firmiter credis omnia, quæ tibi Deus per Eccleſiam Romanam credenda proponit? Credo, & in ea fide mori volo.

Nonnè fiduciam tuam omnem in Deo *JESU* tuo defixiſti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine ſperavi, non confundar in æternum, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

Nonnè Deum amas ſuper omnia propter infinitam ejus bonitatem? Amo, & amabo in æternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in cœlo Sancti tui in æternum.

Nonnè doles ex animo te Deum toties offendiſſe, quem ſummo amore proſequi debueras? Doleo, idque Dei ſolius cauſâ, quia divina illius majeſtas toties à me peccando offenſa eſt.

Nonnè te Deo totum tradis, qui ſe tibi totum dedit? Trado in manus Dei vitam & mortem meam, ut de iis pro ſuo arbitratu diſponat.

Nonnè, ſi Deus te priſtinæ ſanitati redderet, aliter vitæ tuæ rationes inſtitueres? Inſtituerem, & ardentius quam hactenùs Deum meum amarem, eique ſervirem.

§. VIII.

Ad ſacrum Viaticum Præparatio.

VIaticum differt à Communione ordinaria, quod in hac petamus à Deo gratiam benè vivendi, per illud autem gratiam benè moriendi; idque viatici nomen deſignat, quod nihil aliud eſt, quàm annona ſive commeatus ad futurum iter. Sed quo longior via eſt à terra in cœlum, ad quod moribundus properat, eò S. Mater Eccleſia filios ſuos decedentes Viatico inſtruit potentiore Corporis & Sanguinis Chriſti.

Forma dandi viaticum hæc eſt: *Accipe Frater* (vel ſoror) *Viaticum corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam æternam, Amen.*

Forma verò Communionis ordinariæ: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & poſteà eodem die incidit in periculum mortis, poteſt iterum Communionem ſumere non jejunus per modum viatici. Et ſi poſteà periculum duret, & æger id multum deſideret, poteſt idem permitti poſt unum alterumve diem. Conc. enim Conſtantienſe *Seſſ.13.* tempus non limitat, quando dicit, in cauſa infirmitatis Euchariſtiam dari poſſe non jejuno. Alias interſtitium ordinarium ſolet eſſe 7. vel 8. dierum.

Poteſt dari viaticum ægro qui ex febri in delirium incidit, ſi antea illud deſideraverit, aut ſigna Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiæ. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non jejuno, ſi neceſſitas urgeat.

Quis

Quilibet Sacerdos in extrema neceſſitate ſi Parochus deſit, poteſt præbere viaticum. Et, ſi alia hoſtia non ſuppetat, poteſt Sacerdos ex hoſtia majori, qua celebrat, particulam pro moribundo ſervare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur antea, ſi tempus ſuppetat, excitare in ægro magnum deſideriũ hujus Sacramenti, idque ut præſtet efficacius, verba Eccleſiæ auguſtiſſimum convivium venerantis proponat. O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur! recolitur memoria Paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor conſideret, quaſi totidem ſacratiſſimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O ſacrum convivium* &c. Perpendat SS. Euchariſtiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cœleſtem; grandis enim adhuc reſtat via, hoſtibus multis ac latronibus infeſtiſſima: ideòque Servator tuus, Amice, ne animum deſponderes, paravit in conſpectu tuo menſã adverſus eos, qui tribulant te; ad hanc menſã ubi dignè accubueris, dices audacter, ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinus tam enixè S. Euchariſtiam expetebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cœleſtem patriam profecturus; & ſi ob demerita mea impius Belial hoſtis meus mihi occurrerit, poſſim fidenter dicere: Dominus mihi adjutor, & ego deſpiciam inimicos meos.

2. *Recolitur memoria Paſſionis ejus.* Ideò autem voluit Dominus Paſſionis ſuæ apud nos jugem eſſe memoriam, quod in ea divitias noſtras ſpeſque omnes ſitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuiſſe dicitur. 1. Ut cibus ſibi ultimus eſſet Euchariſtia. 2. Ut ultima cogitatio ſive meditatio eſſet de paſſione Domini noſtri Jeſu Chriſti. 3. Ut ſupremum verbum eſſet dulciſſimum Jeſu nomen. Quidni & tu ejuſmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cœleſtis præſtat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aſpiciet, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Euchariſtia, quantùm infirmitas patietur, Deum præſentem veneretur, atque adoret. Sæpè viſa eſt Euchariſtia morituris vires addere, ut in illo ſupremi temporis articulo, ſuum in Deum amorem religionemque palam facerent. Exemplo ſit Gulielmus Archiepiſcopus Bituricenſis, qui, licet animam agere videretur, ſimul atque Deum ſuum ad ſe venire cognovit, perindè ac ſi morbus omnis remiſiſſet, de ſtrato proſiliens, concito gradu Servatori ſuo proceſſit obviam, eumque flexis humi genibus, totuſque lachrymis diffluens, quanta potuit animi corporiſque demiſſione veneratus eſt, inſtantemque illi agonem ſuum commendavit.

Tum in ægro iterùm excitet Sacerdos vehemens ſacratiſſimi viatici deſiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentiſſimè cœleſti hoc pane, vita exceſſuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita, ut cœlum peteret, etſi itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredi renuit, niſi priùs Chriſtum, Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Ambroſii Mediolanenſium præſulis deſiderio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo ſatisfecit, nam nocte divinitus admonitus Vercellenſis Epiſcopus, allatâ venerabili Euchariſtiâ viatico illum refecit.

His aliisque æger accenſus, qua maxima poteſt reverentia divinum viaticum recipiat: quo accepto, conſideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitiſque fidei, ,ſpei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobiſcum Do-,mine, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies. ,Breves dies mei ſunt, & ſolùm corpori meo ſupereſt ,ſepulchrum. Bone Jeſu, eſto mihi Jeſus & Salvator, ,tibi corpus & animam committo.

§. IX.

Ad Extremam Unctionem diſpoſitio.

Forma conferendi in Rituali exprimitur: iterari poteſt, quando novum mortis periculum incurrit. Miniſtranda eſt etiam amentibus, licet illam antea non petierint. Pueris etiam danda eſt poſt ſeptimum annum, ſi habeant uſum rationis, etſi nunquam communicaverint. Alias reſolutiones vide ſuprà part. 4. c. 6. ubi de extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino eſt mentis ſanitas, &, quantùm expedit, etiam corporis. Hic ſacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt ſemper differri Extremam Unctionem, eo quod perſuadeant ſibi eo collato de vita actum eſſe. Cardinalis Bellar. aſſerit ideò rariores ægros hunc ſanitatis fructum decerpere, quod ſerius ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Joannas Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Chriſti 1400 hujus opinionis aſpergine non leviter tinctum fuiſſe; at non impune: nam continuò tot tamque gravibus ſcrupulis torqueri cæpit, ut propius nil fuerit, quam ut non modo de corporis, ſed & de animæ ſalute deturbaretur. Impedit Dei favore Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes ejus pietatis pleniſſimas percipit; ô me imprudentem, inquit, qui orationes tam pias hactenus neglexerim. Ignoſcat Deus inſipientiæ meæ: & verò ignovit, vitæ annos inſuper non paucos indulſit, quibus imperium ſuum ſoſpes adminiſtravit.

Dum æger inungitur, animum his aliiſque ſimilibus orationibus paſcat: *Jeſu Fili David miſerere mei: Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina: Bone Jeſu dic animæ meæ, ſalus tua ego ſum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad ſpem etiam recuperandæ ſanitatis, ſi id animæ profuturum ſit, divinoque placito conſentaneum; atque in hunc finem has aliaſque orationes recitet:

,Concede hunc famulum tuum, quæſumus, Domine ,Deus, perpetuâ mentis & corporis ſanitate gaudere, & ,glorioſæ B. Mariæ ſemper Virginis interceſſione à præ,ſenti liberari triſtitiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

,Omnipotens ſempiterne Deus, ſalus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo N. pro quo ,miſericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut reddi,tâ ſibi ſanitate, gratiarum tibi in Eccleſia tua referat actiones.

§. X.

Admonitio ad præſentes de præparatione ad mortem felicem.

POſtquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumſtantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab iis juvari poſſe, quam ſi purgatâ ſtatim per confeſſionem conſcientia ad communionem religiosè accedant, ejusque fructum per modum ſuffragii defuncto imperttiant.

Deinde adhortetur præſentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia à bona morte beata æternitas dependet.

2. Moneat ad hanc obtinendam neceſſe eſſe per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ uſum adhibere.

3. Conſiderent pretioſum eſſe tempus quod ad ſalutem operandam conceditur, ideoque nullo die bona opera negligenda.

4. Maxime certam omnibus eſſe mortem, horam verò mortis incertam.

5. Exiguo labore ingentes theſauros comparari poſſe.

6. Nihil nos hinc aſportaturos, præter virtutum, bonorumque operum fructus.

7. Id nunc agendum, quod feciſſe optaremus, ſi modo ſupremum vitæ momentum adeſſet.

Pro Præparatione ſecuriſſima ad Mortem, dum rectè valemus uſurpandum eſt ſequens Teſtamentum, quale ſibi viri ſancti ſæpius confecerunt, & ſingulis ſeptimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotiſſimum Hominis Chriſtiani, Complectens Actus omnes quibus poſſit ad ſalutem æternam ſecuriſſimè diſponi.

IN nomine Dei, ac Sanctiſſimæ Trinitatis, Amen. Ego N.N. ab Annis.... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum, & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua ſint omnia infinitis titulis, hâc meâ ſupremâ voluntate tibi me, meaque omnia reſtituo, quanto poſſum amore, quantâ poſſum gratitudine. Te quoque ſuper omnes Hæredem meum conſtituo, qui reſtitues hæreditatem meam mihi, ſicuti dediſti mihi Teipſum, & pretioſam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuiſti facere amplius animæ meæ, & non feciſti?

Quid verò ego hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam merito ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera tibi addico, & devoveo! Et ſi mea forent univerſa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te ſic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio: Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare cupio, quoties deinceps reſpiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo ſpiritum meum.

Inſuper nunc coram te, & curia tua cæleſti univerſa, obſigno meum votum, & deſiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apoſtolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora PœnitentiæSacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communionis autem, ad viaticum longæ æternitatis, toto cordis affectu ſumere & complecti deſidero.

Hæc deſideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus conſigno; ut hoc ipſum ſit humilis, & explicita Sacramentorum poſtulatio; ſi quo caſu interceptâ voce, linguâ eloqui non poſſem. Nec revocatum cenſeri cupio, niſi coram te, & curia tua, & ſeptem teſtibus, & integris ſenſibus illud retractaverim. Pro Pœnitentiæ verò Sacramento ne deſit materia etiam explicita: Nunc pro extrema hora fateor dolens ex ſincero tui amore, me erga te ingratiſſimum fuiſſe; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plùs nimio indulgentem, & tempus omnium pretioſiſſimum otiosè perdidiſſe, cum poſſem eo in immenſum per ſingula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipſum impendere. De his, inquam, ceteriſque vitæ univerſæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, meipſum accuſo, & ſupplex veniam efflagito.

Quod reliquum eſt de bonis fortunæ, illa relinquo iis N.N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum uſum N. qui ſit ad majorem nominis tui gloriam. Tua ſunt fateor, Domine, tua ſunt omnia. Ego verò redditurus forſitan hodie rationem, cupio eſſe diſpenſator fidelis, ut non ſtudeam honori meo, ſed tuo, non vanitati, ſed veritati; Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut Sacrificiis, precibus, Communionibus, indulgentiis, & Eleëmoſynis juvetis animam meam, ne qua in limine beatæ æternitatis occurrat triſtis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod abſit, quacumque ex cauſa adverſarii mihi, aut offenſi eſtis, aut fuiſtis, condono ex corde vobis offenſam coram Deo, qui ſcrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & ſi quem ipſe offendi, ſupplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino *Jeſu* relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiſcum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantiſſimo corde Chriſti *Jeſu*.

Hæc ſunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc ſunt deſideria pauperis, quæ ſoles exaudire. Audi obſecro, & exaudi de profundis clamantem; & per miſericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea deſideria & decreta certè nunc, & omni hora, morte & ſanguine ſignare paratus ſum. Hæc ſuprema mea, & æterna voluntas eſt, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Eſtne ultra quod poſſim, ô Pater miſericordiarum, ô ſpes mea, ô Charitas, Deus meus, eſtne jam, dum adhuc tempus eſt miſerendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia ſanctiſſimam voluntatem tuam, ut ſecurus tecum vivam in æternum, ut nunquam ſeparer à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum ſim in perpetuum.

O beatiſſima V. Maria! ſalutis meæ anchora, & portus, ſpes & refugium omnium miſerorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & cuſtos Angele, vosque Patroni mei, & omnes Sancti, ac Sanctæ Dei, ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, ſed vitæ: Auditis clamorem meum, & deſiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, & ratum eſſe volo, & veſtro (quod humiliter imploro) auxilio futurum ſpero, etiam in extremo Judicii die, ac totâ æternitate. Ut ſic cognoſcat mundus, quia diligo te Deum meum, qui ſic dilexiſti me; & vivo tibi, & in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc ſignavi manu propriâ, gratiâ Dei mei, teſte ipſo, & curiâ illius cæleſti, & ſic ſignatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno.... menſe.... die.... horâ.... N.N.

NOTA,

Conſultum eſſe ſingulis, præſertim ſæpe itinerantibus, Exemplar hujus Teſtamenti exſcribere, & manu propriâ ſignatum circumferre, vel libello precum inſerere, ut quotidie, præſertim in omni morbi aut mortis periculo uſurpetur, & ſit ad manum quaſi Salvus conductus ad Patriam, alteram & æternam.

NOTA denique,

IN hujus Tomi parte ultima inferius haberi expreſſos ipſos Ritus, & Ordinem adminiſtrandi ſingula Sacramenta, & ſacrum Viaticum, & Extremam Unctionem, & Ritus Exequiarum, ac Sepulturæ, prout in Rituali Romano continentur: atque ita Curator animarum in hoc Libro ſimul præſto habet quidquid ad aſſiſtentiam ægris ac moribundis præſtandam requiritur.

PARS QUINTA.

PRAXIS VARIA

ET

SELECTISSIMA

Aſſiſtendi cuivis Proximo, in quovis Statu.

COmplectens *Primò*, Remedia & Documenta contra ſingula Peccata in particulari.

Secundò, Praxim Converſationis, & Inſtructionis pro quovis hominum Statu & neceſſitate. Uti §. 1. *cum Hæreticis.* 2. *cum Patribus familiæ.* 3. *cum mulieribus Conjugatis.* 4. *cum Viduis.* 5. *cum Virginibus ac Monialibus.* 6. *cum Pauperibus.* 7. *cum Conſuetudinariis & obſtinatis.* 8. *cum foventibus Inimicitias.* 9. *cum Tribulatis.* 10. *in Morte amici.* 11. *in Bonorum jactura.* 12 *in fama aut Honore.* 13. *in captivitate.* 14. *in Damnatione ad mortem, & extremo Supplicio.*

Ex his experietur Curator animarum in omni occaſione tam privata, quam publica, copioſum ſe muneris ſui ſubſidium in promptu habere.

CAPUT I.

Remedia & Documenta contra ſingula Peccata in particulari.

§. I.

Remedia contra vitium Superbiæ.

1. HAbeat confeſſionem in promptu pro ſingulis vitiis brevem & acutam Sententiam, quæ inſtar ſpiculi memoriæ Pænitentis inhæreat.

2. Oſtendat, quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, & ſimul hominibus: humilitas verò faciat omnibus amabilem: *Deus ſuperbis reſiſtet, humilibus autem dat gratiam*, Jacobi 4.

3. Homo ſuperbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique ſuam laudem, privat ſe merito bonorum operum, & Deus immittit illi miſerias quibus humiliatur, ipſo Chriſto id atteſtante Matth 23. *Qui ſe exaltat humiliabitur* & è contra, *qui ſe humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, & in Chriſto, qui dicit Matthæi 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.*

3. Pro Remedio ſuperbiæ ſuadeat Pœnitenti, libenter & frequenter agere cum pauperioribus, inviſere hoſpitalia, aut alios infirmos, privatim oſculari terram, cogitando ſe terram eſſe, in pulverem etiam brevi reverſurum.

6. Fugiat adulatores: ſuas laudes non commemoret, nec oſtendat ſe libenter eas audire, ſed dicat cum Regio Propheta Pſal. 113. *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Exempla vindictæ divinæ in ſuperbos vide ſupra in Apparatu, Verb. *Superbia.*

§. II.

Documenta & Remedia contra Avaritiam.

1. INculcet pænitenti dictum Apoſtoli 1. ad Timoth. 6. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Ex illa oriuntur iſtæ lites, rixæ, odia, quæ animum aſſiduò inquietant, & à Deo avertunt, niſi illa cupiditas tandem extinguatur.

2. Conſideret vitæ brevitatem: Pro brevi via non eſt opus magno viatico.

3. Tempus eſſe, ut incipiat theſaurum ſuum præmittere in cælum, ubi ſperat in æternum habitare, monente Chriſto Matth. 6. *Theſaurizate vobis theſauros in cælo, quo fur non appropinquat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in ſpiritum veræ paupertatis, & contemptum divitiarum. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.*

5. Ut abjectâ cupiditate nimiâ, confidat divino promiſſo Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pœnitentia injungere primò, parvas Eleëmoſynas, poſtea majores, donec uſu elargiendi incipiat convelli radix tenaciſſimæ cupiditatis & avaritiæ. Hac avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *ſordet terra, cum cælum aſpicimus.*

§. III.

Remedia praſcribenda contra peccata Luxuriæ.

1. MOneat pœnitentem luxuriæ deditum, ut ſæpe expendat hanc ſententiam: *Momentaneum eſt quod delectat, æternum quod cruciat.* Et feriò conferat turpitudinem, pudorem, & triſtitiam quæ conſequitur actum luxurioſum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum breviſſima ſenſus titillatione, quæ ſtatim evaneſcit inſtar fulguris, nihil homini relinquens, niſi neceſſitatem vel ſeriò pœnitendi, vel in æternum ardendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè poſtulet à Deo donum continentiæ: nam ut dicitur Sapientiæ 8. *Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus dederit.* Promittit autem Chriſtus Matth. 17. *Patrem cæleſtem daturum ſpiritum bonum petentibus ſe.*

3. Adjungat orationi aliquas corporis afflictationes, Jejunia, aut vigilias. Quia, *hoc genus dæmoniorum non ejicitur, niſi per orationem, & jejunium.* Lucæ 11.

4. Valet etiam plurimum frequens uſus Confeſſionis, & Euchariſtiæ, qui poſſit in partem pœnitentiæ imponi.

5. Doceat vitare occaſiones luxuriæ, ut eſt fuga perſonarum, quas ſentit ſibi periculoſas: item laſcivos aſpectus, verba, libros, & ſociorum ſermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga conſiſtit, monente Apoſtolo 1. ad Corinth. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honeſto ſemper exercitio animum occupando. *Multam enim malitiam docuit otioſitas.* Eccleſ. 33.

7. Proponat deniq; præmium caſtitatis in cœlo paratum, Matt. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Et oblectationem, quam etiam in hac vita poſſunt habere in caſta & pura conſcientia, quæ eſt, *Pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum*, teſte Apoſtolo ad Philipp. 4.

§. IV.

Remedia contra Odium, Invidiam, & Iram.

1. COnſideret neceſſitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia apertè pronunciat Chriſtus Matth. 6. Deum non dimittere peccata, *niſi dimittents ex corde proximo ſuo.*

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui ſuo tempore infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Deut. 32.

3. Cogitet, quoties Deus ipſi ſua delicta remiſerit: nonne decet in illius gratiam fratri ſuo ignoſcere? *Serve nequam omne debitum dimiſi tibi, nonne decebat & te miſereri conſervi tui?*

4. Proponat exemplum Chriſti, qui in Cruce oravit pro iniquiſſimis crucifixoribus & dixit: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipſi homini invido maximè nocere, dum de alieno bono dolet & triſtatur, Prov. 14. *Putredo oſſium invidia.* Eſt inſtar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & conſumit, & abſque alia utilitate.

6. Remedia denique odii, uti & *Iracundiæ* hæc ſunt: Silere quamdiu te irâ commotum ſentis, nec reſpondere niſi quando potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Reſponſio mollis frangit iram.* Proverb. 15.

Cavere occaſiones altercandi, non facile aliis contradicere. Injungere ſibi pro mulcta, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam Eleëmoſynam, vel ab offenſo ante veſperam veniam petat. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, ad Epheſ. 4.

§. V.

Remedia Acediæ & Tepiditatis.

HÆc Acedia conſiſtit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non niſi imperfectè cum animi triſtitia ac tepore peraguntur.

1. Conſideret talis viva fide, nihil ſe habiturum in altera vita, niſi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflectat, quomodo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant: *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas ſubierint Martyres ac Confeſſores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipſi non eſt minus neceſſaria. Videat continuam pœnitentiam, & patientiam, quam pro ſua ſalute ultro ſubeunt tot viri Religioſi, ac devoti, etiam imbecillioris ſexus, & ætatis. Vel ſi ſit Religioſus, conjiciat oculos in alios fervidiores, & ſuos confratres, qui magno zelo & labore in arduis Miſſionibus ac periculis verſantur. Et dicat ſibi cum S. Auguſtino, *Non potes tu, quod illi & illi.*

4. Poſtquam hæc ſeriò expenderit, proſternat ſe coram Deo in oratione, & oſtendat illi ſuam miſeriam, humiliter rogando, ut hanc tepiditatem ac ſpiritualem triſtitiam à ſe depellat: juxta conſilium Apoſtoli Jacobi cap. 5. *Triſtatur aliquis veſtrûm, oret.*

5. Proderit etiam contra acediam, opera pia ſubinde variare, ut modò oret, modò legat, &c. Moneat etiam, ut ad ſonum horologii cogitet, *Tempus ſuum eſſe breve*, & ſe temporis rationem Deo redditurum.

Directionem brevem Confeſſarii & Pœnitentis vide ſupra *Tom. 2.* in fine *pag.* 257.

CAPUT II.

Praxis Converſationis & Inſtructionis pro quovis hominum Statu & Neceſſitate.

§. I.

Praxis cum Hæreticis utiliter tractandi.

IN primo congreſſu concilianda eſt eorum benevolentia comiter alloquendo, & de iis duntaxat rebus agendo, in quibus cum illis convenimus omni altercatione ſemotâ. Si quid etiam illis charitatis, obſequii, aut honoris deferendum ſit, id benevolè præſtandum. Sic enim diſponitur animus, ut videant non contentionis, ſed veritatis & charitatis ſtudio nos conari illos à ſuis erroribus revocare.

Proponenda eſt hæretico paulatim multitudo, novitas, & diſcrepantia tot Sectarum quæ hoc ſæculo emerſerunt; & quomodo inter ſe tam repugnantes ſint, ut de nullius veritate conſtare poſſit, quod claré expoſitum invenies in hujus Operis Tom.1. pag.150.156.170. & ſeq.

Et hinc exponet illi obligationem quam quisque habet indagandi viam certam & ſecuram in negotio tanti momenti, qualis eſt æterna damnatio, ſi illa inquiſitio negligatur. Nec ſufficere, quod videatur ſibi hactenus eſſe in via recta, monente Scriptura: *Eſt via quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt in interitum:* à ſimilitudine Viatoris, qui eligit viam minimè periculoſam: obligationem illam demonſtratam reperies in eodem Tomo 1. *pag.* 28.

Juvabit etiam illi exponere motivum vulgò notiſſimum, propter quod moderni Sectarii in Anglia, Germania, & Belgio Eccleſiam Romanam primò deſeruerunt, quam eorum Majores de nullo unquam errore accuſarunt per mille quingentos annos ante libidinem Henrici octavi erga Bolenam, & offenſionem Lutheri erga Pontificem, & Principis in Belgio erga Hiſpanos: adeoque propter libidinem, odium & offenſionem, non propter veritatem ab Eccleſia Romana defecerunt. Tunc perges, propter eorum exemplum, ortum ex ſolo odio, & libidine, teipſum in æternum perdes? De hoc vide deducta Tom 1. pag.171.

Ponatur ipſi patheticè ante oculos ſtatus miſerandus, in quo verſatur modernus Sectarius, per ea quæ credit ab omni veritatis ſpecie aliena, in Secta nullum habente teſtimonium antiquitatis, aut miraculorum, cui adverſatur totus pæne orbis Chriſtianus, quod deductum invenies in Idæa miſeranda moderni Sectarii Tom.1. pag.19.

Quamvis conſultum non ſit, ut cum Hæreticis coram aliis publicè diſputetur, quia ſic honoris conſervandi ſtudio plurima quærunt effugia, quibus imperitis facile imponant. Si tamen juſtas ob cauſas diſputandum ſit ſive publicè, ſive privatim, ſemper obſervanda ſunt ſequentia: 1. Curandum eſt Sacerdoti, ut in lectione Evangeliorum, & Communium Controverſiarum ita verſatus ſit, ut ex ipſo Verbo Dei ſcripto hæreticus convincatur, cujus ſenſum admittere debet juxta mentem Sanctorum Patrum primitivæ Eccleſiæ, juxta Methodum quam ſupra dedimus in Polemicis Tom.1. c.9. & tract.2. c.1. pag.106.

Secundo, In diſputando non confidat nimium ſuæ eruditioni & induſtriæ; cùm enim ſit Fides donum Dei, humanis mediis non obtinebitur. Itaque ante congreſſum cum hæretico, eum Deo in orationibus commendet, & quaſdam afflictiones ac pœnitentias pro eodem offerat, ſub ipſa etiam concertatione mentem frequenter elevet ad Deum jaculatoriis orationibus, quibus ſibi gratiam, & illi lumen exoret & impetret.

3. Ne tempus fruſtra teratur in diſputatione, conſultum erit mox ad fundamentalem controverſiam venire: ea autem eſt de notis Eccleſiæ; ſi enim demonſtretur noſtra eſſe vera, neceſſaria erit ſequela, omnia quoque vera eſſe, quæ ipſa docuit, atque adeò non errare eum, qui ſub una ſolùm ſpecie ſumit Euchariſtiam, veneratur Sanctos &c. De quibus ſingulis in *Tom.* 1. agitur.

4. Diſputantibus hæreticis non danda eſt libertas vagandi, & ab uno puncto ad aliud tranſiliendi, ſed certa & categorica reſponſio extorquenda; quâ re ſi ipſi irritentur, caveat Sacerdos, ne ipſe etiam irritetur, ſed religioſâ patientiâ & modeſtâ adſtantibus ſit bono exemplo, attendat quoque, ne conſtanter aculeatis verbis inſultet, & quaſi triumphum canat; hoc enim præſentibus, qui plerumque ſuis compati & favere ſolent, diſplicere poterit, & occaſionem dare Sacerdotes Catholicos averſandi ut ſuperbos.

5. Sæpe non oberit urgere hæreticos, & premere quæſtionem illam, Unde ſciant Biblia, quibus utuntur, & quæ citant, eſſe verum Verbum Dei, Evangelium S.Matthæi eſſe ſcriptum à S.Matthæo, & non ab alio, qui nomen ejus finxerit? ſic enim denique deveniendum erit ad Traditionem Eccleſiaſticam, adeoque tuum primarium ipſorum fundamentum.

7. Cum iis, qui ſimpliciores ſunt, non multum altercandum eſt, ſed potiùs hortandi ſunt, ut per orationem commendent Deo negotium hoc, rogentque, ut veram fidem eis oſtendere dignetur; tum ſi legere poſſint, libellus aliquis controverſiarum ſimplici ſtylo ſcriptus legendus offerri poterit. Præterea verò ſuavia & amica colloquia cum ipſis inſtituentur, in quibus oſtendatur illis diſcordia inter Hæreticos, & contradictiones ipſiusmet Lutheri & Calvini, &c. Explicabuntur etiam aliquot motiva credibilitatis pro rudi plebe magis accommodata, qualia ſunt Martyria tot ac tanta pro Chriſtiana Fide tolerata; tot tamque docti Viri ab Hæreſi ad noſtram Fidem tranſeuntes; tam mirabiles Converſiones, tam admiranda Miracula in confirmationem Fidei noſtræ patrata; &c. Denique etſi res prima vice ex voto non ſuccedat, non deſinat conatum ſuum cum patientia ſæpius proſequi, & illorum Converſionem Deo in precibus commendare.

§. II.

Documenta Patribus familias tradenda.

1. STudendum, ut curam habeant inſtitutionis Chriſtianæ, liberos ſuos, & reliquam etiam familiam mittant ad Catechiſmum, reduces examinent, & eos, qui meriti ſunt, remunerentur aliquo præmiolo, ut alii quoque excitentur.

2. Ut ſuos ſervos, ancillas, liberos diligenter diebus feſtis ad Sacrum & Concionem mittant, & ex redeuntibus quærant, quod notaverint, puniant ſubtractâ aliquâ recreatione, aliove modo negligentiores.

3. Ut otium domo eliminent, ſuosque benè occupent, ita tamen, ut tempus pro Sacro, precibusque fundendis concedant; neque exiſtiment per tale otium quidquam decrementi rem domeſticam paſſuram, quin potiùs certò ſibi perſuadeant, multum ipſam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutem religionis maximè, deſpicitur, per virtutes meliùs recuperatur. Certè, ſi pietas, teſte D. Paulo 1. Tim. 4. ad omnia utilis eſt, quidni etiam ad rem domeſticam augendam & conſervandam?

4. Emendent, & tollant ludos inhoneſtos, ebrietatem, laſciviam, colloquia prava, juramenta, blaſphemias, imprecationes, & contentiones, & ſimilia peccata, decretâ certâ pœna pecuniariâ, vel abſtinentiâ modicâ iis, qui ſæpiùs horum peccatorum aliquod admiſiſſe deprehenſi ſunt.

5 Commendet illis lectionem libellorum piorum, recitationem Litaniarum B.V. à collecta familia ante ſomnum; pauperum amorem; cultum Sanctorum & B.V. maximè; proſtent, ſubmotis inhoneſtis, imagines piæ Chriſti Crucifixi, B.Virginis, Sanctorum, &c. Hæ lectulis etiam ſint affixæ, ut occaſio ſit ante cubitum eas venerandi.

6. Sua-

6. Suadeat Patribus familias, ut non ipſi modò uni alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domeſtica negotia ſatisfacere tot legibus non poſſunt) dent nomina,ſed authores etiam ſint domeſticis ad idem faciendum, ſuiſq; temporibus eos ad conventus mittant. Ad Confeſſionem & Communionem,cùm leges exigunt,peragendam hortentur.

7. Summoperè illis concordiam mutuam non modò cum uxoribus ſervandam,ſed inter ipſos etiam domeſticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam ſancti Spiritûs ſententiam, Prov. 17. *Melior eſt bucella ſicca cum gaudio* (& pace) *quàm domus plena victimis cum jurgio*; tum tritum illud proverbium: *Concordiâ res parvæ creſcunt,diſcordiâ etiam maximæ dilabuntur.* Eundem in finem proderit etiam narraſſe ſapientiſſimum illud Sciluri Scytharum Regis factum,qui è vita diſceſſurus,ſeptuaginta,quos habebat filios convocavit,ſingulisque faſciculum 70. ſagittarũ colligatarum obtulit, frangereq; juſſit;quod cùm nequirent,ſingulos ſingulas ſagittas accipere & cõfringere juſſit, quod cum ſine labore præſtitiſſent,ſubjecit: *Ita & veſtra potentia, ſi conjuncti per concordiam manſeritis, à nemine frangetur aut ſuperabitur; ſecus,ſi per diſcordiam à vobis ipſis diviſi fueritis.* Sententiæ & exempla de pace mutua requiſita ad converſationem, reperiuntur ſupra verbo, *Pax*, in Apparatu.

§. III.

Praxis agendi cum Mulieribus, & maximè Conjugatis.

CUm fœminis agendum *raro,breviter,cautè,prudenter.* Hæc ut ſerventur,caveatur in Converſando locus obſcurus,& ab omni teſte nimis ſecretus: oculi à fixo aſpectu,manus à contactu cohibeantur.

Hinc 1. ſe ſeverum potiùs, quam familiarem exhibeat; abſtineat à blandis verbis carnalem quendam affectum redolentibus. 2. Non facile credat querelis & lachrymis fœminarum; ſed potius adhortetur eas ad patientiam; jubeat inquirere,num cauſam injuriis,verberibuſque dederint. 3. Non habeat fidem,ſi revelationes & devotiones fingunt,ſed potius ad obſervationem mandatorum Dei hortetur. Atque hæc circa mulieres in genere obſervanda ſunt,nunc ad ſpecialia magis deſcendendum eſt.

Virtutes ergo uxorum quod attinet, 1. Vehementer ipſis commendabit puram intentionem,ut videlicet finem illum,quem conjugata quæque mulier præfigere ſibi deberet,obtinere laborent? Is autem finis eſt, ut marito ſint adjumento in filiis generandis, nutriendis, & educandis,& per hoc debitum amorem & obſequium Deo exhibentes ſalvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Prov. c. 31. dum dixit de muliere illa provida: *Quæſivit lanam & linum,&c.* Per lanam enim externa bona & corruptibilia, per linum verò interna & incorruptibilia ſeu æterna indicantur.

2. Hortetur illas ad inſignem vitæ integritatem & verecundiam; hæ enim virtutes ſunt veſtis illa,quam ſapiens mulier ſibi fecit,uti Salomon indicavit,dum dixit: *Byſſus & purpura indumentum ejus*, ubi per Byſſum propter candorem intelligunt Interpretes innocentiam vitæ, per purpuram verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè ſi ſic quærant regnum Dei & juſtitiam,omnia reliqua,quæ ad ſe ac familiam ſuſtentandam ſunt neceſſaria,copiosè adjicientur.

3. Moneat,ut etiam atque etiam imitari ſtudeant jam ſæpiùs commemoratam mulierem ſapientem,quę conſideravit ſemitas domûs ſuæ, & panem *otioſa* non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentiſſimè fugiant,eumque in finem ſæpiùs conſiderent, quæ tum interiori ſuæ domui,animæ ſcilicet:tum exteriori, videlicet familiæ deſint, eaque omnia ſollicitè,& optimo,quo poſſunt modo,procurare ſtudeant.

4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli ſententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Eccleſia ſubdita eſt Chriſto, ita mulieres viris ſuis in omnibus.* Hortetur itaque illas,ut, ſicut Eccleſia triplici potiſſimum obſequio ſuum erga Chriſtum amorem probat, ſcilicet reverentiâ, obedientiâ,patientiâ; Ita his ipſis tribus officiis ipſæ quoque ſuos ſibi maritos demereri ſtudeant.

5. Singulariter illis commendet domeſticorum,& liberorum maximè curam; horteturque ad exemplum mulieris ſapientis,ut omnes ſuos domeſticos *duplicibus* veſtiant, id eſt, ut tam in virtutis quàm in aliarum artium ac munerum, quibus alere poſtea ſeſe debebunt, ſtudio eos perficiant.

6. Non minùs illis commendet imitationem illius virtutis, quam in muliere Sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os ſuum aperuit ſapientiâ, & lex clementiæ in lingua ejus*, Prov. ult. Hortetur itaque illas, ut ſingulari ſtudio taciturnitati ſtudeant, & domeſticos manſuetudine potiùs, quàm imperiis duris atque verberibus ad officium perducere ſtudeant: nam mitibus promiſit Chriſtus,quod terram,id eſt,homines ſuæ curæ commiſſos poſſeſſuri ſint.

7. Suadeat, ut cum ſapiente muliere accingant *fortitudine* lumbos ſuos, & roborent brachium ſuum, ad plurima incommoda,quæ matrimonii jugum ſecum ex omni parte affert, toleranda; alioqui enim & in hoc, & in futuro ſeculo miſerrimas futuras.

8. Denique miſericordiam erga pauperes ſpecialiter etiam commendent, ut videlicet & ipſæ cum muliere ſapiente manum ſuam aperiant inopi, & palmas ſuas extendant ad pauperem; ſic enim copioſam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promiſſum: *Date & dabitur vobis: Menſuram bonam & confertam, & cogitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*, Lucæ 6. Has profectò virtutes ſi comparare ſtuduerint uxores,verificatur de illis, quod Salomon de muliere ſapiente narrat: *Surrexerunt filii ejus, & beatiſſimam prædicaverunt; vir ejus & laudavit eam; date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis Operis ejus*, Prov. cap. ult.

Tentationes Conjugatarum ad tria ferè genera revocantur. *Primum*,& graviſſimum ferè eſt,quod ex maritorum vel ſeveritate,vel violentia,vel negligentia,aliiſque vitiis naſcitur. Contra hanc tentationem ſic eas muniat, & 1. ſuadeat,ut pro maritis ſuis aſſiduò Deum, in cujus manu ſunt corda hominum,precentur,imitatæ prudentem Abigail,quæ marito ſuo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obſequiis valde diligentes ſint,ſed extraordinaria quoque charitatis officia erga illos oſtendant, v.g. cibos illis gratos præparent, dicantq; ſe ſpeciali affectu erga maritũ illos præparaſſe, omnia verò mandata promptiſſimè exequantur, &c. ſic enim amor maritorum erga ipſas creſcet, & ſuo tempore occaſio dabitur, id quod volent,impetrandi,ut in Eſthere patet.

3. Suadeat,ut,dum maritus ebrius aut iratus eſt,taceant: imo etiam poſtero die ab ipſo veniam precentur,

non

non aliter, ac ſi ipſe illum offendiſſent; talis enim diſſimulatio & patientia mirè illius mentem mariti devinciet. Certè in pleriſque conjugiis cauſa potiſſima diſcordiarum eſt, uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingenioſè indicavit Medicus ille, qui uxori, quam maritus quotidie verberabat, remedium petenti, vaſculum naturali aquâ plenum obtulit, jubens ut marito irato, hac aquâ os ſuum impleret & tam diu retineret, donec mariti ira deferbuiſſet. Sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum eſt. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum ad uxorem vulneribus plenam vocatus eſſet, primo loco emplaſtrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, cauſamque rogatus, reſpondit, fruſtra ſe reliqua vulnera curaturum, niſi hoc foramen priùs obſtruxiſſet & ſanaſſet.

4. Suadeat, ut, dum mariti ſigna quædam amoris erga ipſas oſtendunt, occaſionem captent, & ſuavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo ſcelere abſtineant, ut patienter ferant ſuos (uxorum) errores, ſe quoque, ſi hoc impetraverint, paratiſſimas ad omnem ipſorum nutum & obſequia fore. Caveant autem, nè unquam maritos, aut increpent, aut cum ipſis litigent, aut omninò manibus certent; nam ſic magis in conſuetudine eos roborant, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. Si hæc nihil proficiant, ſuadeat illis, ut Parochum, vel Virum Religioſum adeant, eumque rogent, ut cum marito ſuo agere, aptiſque mediis prudenter applicatis, ad frugem reducere ſtudeant; Ipſæ verò intereà negotium hoc Deo commendent, proque felici ejus ſucceſſu Communiones aliquot, vel Eleëmoſynas, aliaque opera offerant.

5. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, ſuadeatque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cœlo ingentium extrahere ſtudeant, ne alioqui & illis objici poſſit, quod S. Job. ſuæ uxori objecit & dixit: *Quaſi una de ſtultis mulieribus egiſti. Si bona de manu Dei ſuſcepiſti, mala quare non ſuſcipias?* Profectò enim ſtultè agunt uxores, quæ impatienter ferunt tales miſerias, quia ſic & gravius ferunt crucem, & in altera vita nil niſi graves pœnas expectare ex ea poſſunt, cum tamen per patientiam potuiſſent crucem hanc leviorem reddere, & ſimul ingens in cælis præmium mereri.

Secundum genus tentationis provenit, ex liberorum & aliorum domeſticorum corruptis moribus: Contra has tentationes ſic eas muniat Sacerdos: 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores ſubditorum & liberorum, ſed potiùs conſiderare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè iraſci, ſed cum charitate & condolentia media applicare ſolemus. 2. Suadeat, ut non quoſvis errores mox puniant, ſed minores diſſimulent, exemplo piſcatorum, qui piſcis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam Dei miſericordiam, quam erga ipſas oſtendit; & dicat illis: Ecce, an non vos quoque eſtis filiæ Dei? & tamen quàm parum impletis mandata illius? ſi quoties peccatis, mox Pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno eſſetis? Si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipſis impetrare non poteſtis, ut efficiamini tales, quales eſſe deberetis, quantò minùs à liberis veſtris, ratione deſtitutis hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum manſuetudine potiùs, quàm ſeveritate eos corrigant; nam ut S. Proſper l. 1. de vita contempl. ait; *Leniter caſtigatus exhibet reverentiam caſtiganti, aſperitate autem nimiæ increpationis offenſus, nec increpationem recipit, nec ſalutem.* Et ut S. Gregorius in Paſtor. cap. 35. ait: *Plerumque quos Cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia condimenta compeſcunt.*

Tertium genus tentationis oritur ex ſolicitudine, quam de liberis tum alendis, tum neceſſariâ dote inſtruendis habent. Contra hanc ſic illas muniat Sacerdos. 1. Hortetur illas, ut filios in timore Domini educent, & exemplo S. Tobiæ ab infantia faciant, timere Deum. Hanc enim ſolam eſſe optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre poſſit, & cum qua nullum neceſſariorum ad vitam mediorum defectum ſint paſſuri, ea enim ſi liberos inſtruxerint, audacter cum S. Tobia ad illos dicere ipſas poſſe: *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut etiam Deus ipſe per Pſalmiſtam dixit: *Non eſt inopia timentibus eum*, Iſaiæ 3.

2. Jubeat illas conſiderare, quàm liberaliter Deus aves in aëre, piſces in aqua, feras in ſylvis nutriat, quantò magis ergo hominibus pretioſo ipſius Sanguine redemptis neceſſarium victum non negabit?

3. Jubeat item meminiſſe, quod non tam ipſarum, quàm etiam Dei filii ſint liberi earum; imo magis Dei, ut qui corpus & animam dederit, ſi ergo ipſæ tantopere ſollicitæ ſunt pro liberis, neque illos unquam fame perire ſinerent, quanto major de talibus liberis cura ab ipſo Deo expectanda erit?

4. Oſtendat illis, quantum periculum & damnum liberis & ſibi ipſis creent, ſi amplam nimis hæreditatem parent; ſibi quidem, dum intereà ſalutem ſuam & cœleſtes divitias comparare negligunt, pro quo tamen ipſo labore exiguas à liberis gratias referent, ſed potius efficient, ut & in vita mortem ipſarum illi aſſiduo deſiderent (quo citiùs paratâ hæreditate fruantur) poſt mortem verò convivia inſtituant, & per turpem decoctionem hæreditatis, notam parentibus mortuis inurant, pro honore & levamine quod per tantos vitæ labores exſpectabant.

§. IV.

Praxis Viduas inſtruendi.

EXplicandum Viduis, quod cum marito careant, debeant ſe Chriſto offerre, & illum in Sponſum accipere. Suadeat, ut Chriſto pro dote offerant has quinque virtutes. 1 Inſignem vitæ honeſtatem, qua ſtudeant Chriſto ſoli placere, & ab eo viciſſim amari. 2. Continuis ſtudium Orationis: per hanc enim ſponſo ſuo familiares fient, nec aliorum colloquia ambient. 3. Patientiam, quâ æquo animo ferant miſerias & deſolationes, quas ſecum affert ſtatus viduitatis. 5 Charitatem erga liberos & domeſticos, quâ tum neceſſaria illis provideant, tum in pietate & bonis moribus benignè inſtruant.

Tentationes quædam propriæ ſunt Viduis, contra quas à Sacerdote muniri debent.

Prima tentatio oritur ex mariti morte, contra quam ſic eas muniat Sacerdos: 1. Oſtendat meritò ſperari poſſe, maritum inter Electos annumeratum eſſe, proinde ſi verè illum dilexerint, gaudere magis ipſas debere, quòd ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam, omni deliciarum genere affluentem, fuerit.

2. Declaret etiam illis, melius ſic proviſum fore à marito; ſi enim, cum in terris viveret, tantâ curâ uxori, & liberis neceſſaria providebat, quanto magis in

cœlis

cœlis hoc factum, ubi & charitas innumeris partibus aucta eſt, & major ad quævis à Deo impetranda facultas adeſt.

3. Revocet in memoriam, quoties viventem adhuc Maritum in longinquas forte regiones negotiorũ causâ abeuntem ſinè dolore dimiſerint; quidni ergo etiam jam ipſius abſentiam per diem unicum (nam mille anni coram Deo & cum æternitate comparati, ſunt ſicut dies heſterna, quæ præterit) æquo animo ferant, ut ſuo tempore, tantò cum majori gaudio, in cœlis iterum videant; maximè cum ſperare poſſint, in eum locũ abiiſſe maritum, in quo negotia ſua, & liberorum commoda optimè apud Deũ & Patronos procuraturus credatur.

4. Oſtendat illis, quod loco mariti defuncti infinities ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, ſanctiorem, & prætereà etiam immortalem, ſummeque ſponſæ ſuæ amantem Sponſum, videlicet Chriſtum, habere poſſint; ei proinde ſe deſpondeant, & tum audacter cum S. Davide Pſ. 22. dicturas: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

Altera tentatio, ex ipſo Viduitatis ſtatu & ſolitudine pleriſque viduis perquam ſanè moleſta oritur, contra quam ſic illas muniat Sacerdos: 1. Declaret, quantam curam ſe de Viduis habiturum promiſerit Deus; nam Exodi 22. cap. dicit: *Viduæ & pupillæ non nocebitis. ſi læſeritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio.* Jerem. 22. præcipit: *Viduam nolite contriſtare.* Matth. 23. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.* Pſalmiſta Pſalm. 145. dicit: *Pupillum & viduam ſuſcipiet.* Et Deus Pſalm. 67. *Pater Orphanorum & Judex viduarum* vocatur, ut innuat, ſe ſpeciali ratione Viduas defenſurum.

2. Illis oſtendat, quàm fideliter Deus promiſſis ſteterit, & quantam jam olim curam de illis habuerit, in eumque finem ob oculos illis ponat viduam Sareptanam, 3. Reg. 17. ab Elia mirè adjutam.

Alteram item, cui Eliſæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem ſubvenit. Nohemi viduam ſingulari benedictione impertitam. Ruth c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte ſuſcitavit. Lucæ 7. Annam filiam Phanuelis, quam Prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos, in Gazophylacium miſit, præ aliis omnibus à Chriſto laudatam. Marc. 12.

3. Proponat in Exemplum Viduas illas, quæ, cum poſſent, nubere noluerunt; quales ſunt, Paula Romana, Bleſilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum ſepulto viduitatem ſuam Domino conſecravit; Euphraſia, quæ licet ætate florida, & divitiis affluens, & ab ipſo etiam Imperatore rogata, ut ſecundas iniret nuptias, conſtanter abnuit, & in Thebaidem ſe contulit; Eliſabetha Regis Ungariæ filia, quæ totam ſe poſt mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Conſtantinopolitana vidua, quæ cum per annum & dimidium duntaxat virum habuiſſet, & ab Imperatore Theodoſio moneretur alium accipere, reſpondit: *Si Dominus voluiſſet, me viro nuptam eſſe, non tam citò me illo orbaſſet; quia ergo agnovit, non amplius expedire mihi Conjugium, Conjugem abſtulit.*

4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonii, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere deberent potius, quàm triſtari; meminiſſe quoque jubeat illius dilemmatis, quo vidua quædam Romana uſa eſt, dum dixit: *Aut futurus mihi maritus bonus, aut malus eſt: ſi bonus, vexabit ſemper timor mortis illius, ſi verò malus, expedit mihi magis malum hoc non experiri.*

Tertia tentatio, provenit ex ſollicitudine de victu ſibi & filiis procurando; contra hanc muniat eas, partim iis mediis, quæ ſuprà pro ſimili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam iis quæ infrà contra pauperum tentationes afferentur;

Specialiter verò hic proderit in memoriam revocaſſe illam hiſtoriam de vidua, quæ duas filias, quas alere jam non poterat, ad aram B. V. duxit, eique omne in illas jus maternum tranſcripſit. Quo facto vix egreſſæ templo ſunt, cum obvius illis juvenis factus plenum pecuniâ marſupium offert, ſeque patri eorum mortuo has pecunias debere aſſerit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea veſtem filiabus honeſtam confici curat; cum autem vicini ita veſtitas viderent, & talem pecuniam ex quæſtu impudico comparatam ſuſpicarentur, mater de infamia filiarum ſollicita ad templum properat, & B. V. hanc neceſſitatem commendat, & ſanè iterum auditæ ſunt preces. Nam die quodam feſto, dum filiæ ante domum ſedent, adeſt de cœlo Angelus, & in conſpectu multorum roſas virginibus tradit, dicens, eas ab ipſarum cœleſti Matre in teſtimonium illæſæ virginitatis miſſas fuiſſe. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum Monaſterium ædificavit, & utique has virgines præeſſe voluit. Ita refertur in ſpeculo Exemplorum, exemplo 117. Et ex Apparatu videri poteſt ver. *Conſolatio divina*, quomodo illa Viduis aderit, ſi ad eam fidenter confugiant.

§. V.

Quomodo, & de quibus inſtituendæ Moniales, & Virgines.

Suadendum, ut ſæpe recolant illam S. Bernardi ſententiam: *Ad quid veniſti?* Ac proinde Mundo generoſe valedicentes, ſolum Chriſtum pro Sponſo eligant, certoque ſibi perſuadeant, quidquid ſponſa in Sponſo ſuo exoptare poſſet, id omne illas in Chriſto infinities perfectiùs reperire; ideoque meminiſſe eas jubeat ſententiæ illius à S. Paulo 1. ad Cor. c. 7. prolatæ: *Quæ nupta eſt, cogitat quæ mundi ſunt, quomodo placeat viro; & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt*, ut ſit ſancta *& corpore & ſpiritu.* Audiant ergo & implere ſtudeant conſilium in ſimili negotio viduis à S. Auguſtino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum, placete illi, ex illo vivite, cum illo, & de illo.* Præcipuè verò illas hortetur ad magnam corporis, animique integritatem, ad Orationis ſtudium, ad obedientiam, modeſtiam, & patientiam; hæ enim virtutes maximè ſponſam Chriſti decent. Porro tentationes ipſarum ad quatuor fere ſpecies revocari poſſunt.

Prima oritur, ex ſolitudinis religioſæ tædio: contra hanc ſic illas muniat: 1. Proponat illis exemplum avicularum incluſarum, quæ initio quidem ſolitudinis impatientes exitum ubique ſollicitè quærunt, ſed paulò poſt ſolitudini aſſuetæ, adeo delectantur illâ, ut neque aperto etiam oſtio exeant; idem ergo ipſas ſperare tantò certiùs jubeat, quantò fortior eſt gratia divina, quàm conſuetudo.

2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque Uxores in ſæculo ſolitariæ domi reſideant, & intereà mille crucibus & curis oneratæ gemant & felices virgines Deo conſecratas & incluſas prædicent; gaudeant ergo illæ, ſibi obtigiſſe felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere poſſunt.

3. Oſten-

3. Oſtendat illis peculiaris favoris indicium hoc eſſe, quod Deus ita illas Monaſterio incluſerit; ut enim venatores accipitri oculos obvelant, ne viliorem prædam inſectatus, nobiliorem dimittat; ita Deus obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne illi videant & Deum amara omittant. Sicut item imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne ſordibus infectæ ſplendorem ſuum & pulchritudinem amittant; ita Deus Moniales vult obvelatas eſſe, ut tanto pulchrior ipſarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocauſti in ea offerendum.

4. Meminiſſe jubeat, quid ſponſus ipſarum per Oſeam c. 2. dixerit: *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in ſolitudine *JESUS* eſt, & eſſe cum *JESU* Paradiſus eſt; cur ſolitudinem horreat Chriſti Sponſa? Audiant ergo Thomam de Kempis lib. 1. c. 20. ſic loquentem: *Si cuncta videres præſentia, quid eſſent niſi viſio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelſis; & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude ſuper te oſtium tuum & voca ad te Jeſum dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.*

Secunda tentatio oritur, ex defectu temporis ad orationem, quandoque vero ex conſolationum, quas in precibus ſentire cupiunt, carentia. Contra hanc ſic illas muniat: 1. Oſtendat illis meliorem eſſe & gratiorem Deo obedientiam, quàm victimas orationis & ſacrificia laudis. Certè quemadmodum ſervus in vinea laborare juſſus, ſi Domino ſuo domi ſuaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obſequium ipſi præſtaret: ita nec hominis grata Deo oratio eſſe poteſt eo tempore, quo Deus aliud ab ipſo obſequium petit. Doceat præterea, ipſum opus obedientiæ orationem eſſe; ſic enim S. Auguſtinus ſuper Pſalm. 150. Cum quæſiſſet, quomodo res ratione carentes à S. David ad laudandum Deum invitatæ, laudare ipſum poſſint, reſpondit, in eo, quod ipſi obedientes ſint, & ſuos effectus ad nutum ipſius producant; unde ſubjicit S. Doctor; *Vis ſemper laudare Deum? benè fac omnia, & laudaſti Deum.*

Inſuper firmiter illis perſuadeat, ipſas conſolatione, quas in oratione ſentiunt, ſi propter obedientiam relinquantur, per obedientiam melius recuperati; ſi enim gaudium eſt in hoc mundo, hoc utique poſſidet puri cordis homo, quis autem cor purius & meliorem conſcientiam habet, quàm is, qui in omnibus Dei voluntatem ſe impleviſſe advertit? Nimirum talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cum Chriſtum, qui ipſam viſitaverat, ad portam vocata dimiſiſſet; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, ſe abiturum fuiſſe, niſi ipſa, quo obedientia vocaverat abiiſſet.

Secundò illis, quæ Deſolationes in oratione patiuntur, firmiter perſuadere conetur, in his ſenſibilibus conſolationibus non conſiſtere profectum & perfectionem hominis, ſed potiùs in integra reſignatione ſui in manus Dei, multoque gratiores Deo charioreſquè eſſe animas, quæ deſolationes patiuntur & ariditates, quam quæ conſolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando Deus perſonæ cuidam deſideranti ſcire, quænam animæ Deo chariſſimæ eſſent, declaravit ſequenti viſu, ut in Speculo exemp. V. *Tribulatio exemp.* 6. videre eſt. Vidit [illegible] illa perſona Chriſtum ad altare [illegible] Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Chriſtus, ſuaviter eam allocutus eſt, & poſtea SS. Corpus ſuum tradidit. Sublade ad [illegible] progreſſus, duris verbis, & torvo aſpectu eam caſtigavit, ſimulque etiam SS. Corpus ſuum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantum, ſed etiam verberibus eam plurimis afflixit, & tum demum SS. Corpus ſuum præbuit. Cum autem perſona illa hujus viſi explicationem peteret, reſpondit Chriſtus, primam quidem Monialem ſibi charam eſſe, ſed [illegible] niſi conſolationes appetit, non eſſe eam tam [illegible] ipſi, ac ſecundam, ut quæ etiam durius ab ipſo [illegible], ab ejus ſervitiis non deſinat; veruntamen, quia, ſi graviores eſſent tentationes, animo & propoſito [illegible], ideò tertiam ſibi chariſſimam eſſe, ut quæ nullis adverſis rebus ſeſe ab ejus amore, *& ſervatio permittit abſterreri.*

Tertia tentatio, oritur ex eo, quod à Superioribus non videantur amari, ideoque non applicentur ad honorifica officia, ſed perpetuis increpationibus [illegible]tur. Contra hanc tentationem ſic eas muniat: 1. Illi opponat exemplum Chriſti, qui uſque ad 30. annum obſcuram vitam vivens, ſubditus erat parentibus ſuis.

2. Jubeat meminiſſe, ad quem finem venerint in Religionem? nonne, ut eligerent abjectæ eſſe in domo Dei ſui magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum? Gaudeant ergo ſibi occaſionem offerri finis ſui obtinendi, & ea ſedulo utantur.

3. Demonſtret illis, omnia officia ſuam dignitatem & excellentiam deſumere à voluntate Dei, illumque à Deo copioſius honorandum, qui officium ab eo impoſitum perfectius impleverit, perinde ac in comœdia non attenditur, quam perſonam egerit actor, ſed quam benè.

4. Oſtendit illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam 1. minus periculi in illis reperitur vanæ gloriæ, & [illegible] perdendæ. Purior eſt intentio; & hoc ipſo major à Deo benedictio. 3. Minoribus talentis ad ea opus eſt. 4 Curas minores requirunt. 5. Conſolationes divinæ in iis ſunt frequentiores. 6. Proximus magis inde ædificatur. 7. Charitas fraterna mirè per ea augetur & conſervatur; [illegible] enim diligunt eos, qui ſe ipſis ſubjiciunt, & onera pro ipſis portant. 8. Superiores valde recreantur, & multis curis ſublevantur, quas alioqui ſuſcipere deberent, dum timent, ne imponendo vilia officia, ſubditos offendant. 9. Securius poſſidentur; quia pauci ſunt qui ambiunt illa humiliora.

5. Demonſtret illis, nullam familiaritatem eſſe magni faciendam, aut magis appetendam, quam cum [illegible] ad hanc verò ſemper illis januam eſſe apertam. Hortetur ergo illas, ut in tentatione conſtitutæ [illegible] Rachaelem Monialem; quæ, cum à Judaiſmo ad [illegible] Fidem converſa, nunquam in [illegible] ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam [illegible]us; ad altare cubiculi ſui acceſſit, & B. Virginem [illegible] Chriſtum rogavit, ut & ipſi eam ad colloquium [illegible] rent; magiſque conſolata diſceſſit, [illegible] ad portam cum aliis fuiſſet locuta, uti in Spec. Exem. *V. MARIA, Exem.* 10. videre eſt.

6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senenſis; quæ ut levius ferret vexationes parentum & domeſticorum, Chriſtum in patre, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apoſtolos [illegible] imaginabatur.

Quarta tentatio, oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ ſolent incidere, & ob quæ [illegible] angun-

anguſtiæ quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem ſic eas muniat:

I. Jubeat illas meminiſſe conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloyſii, quo dicere ſolebat, nimirum de levibus & quotidianis erratis affligi, inde oriri, quòd homines ſe ipſos ignorant: qui enim ſe norit, non poſſe eſſe neſcium, hortum ſuum tribulorum ac ſpinarum ſuapte natura feracem eſſe. Hinc ille adverſus errata quotidiana hac oratione utebatur: Ecce mi Domine, quàm fragilis ſum & miſerabilis! quàm proclivis ad lapſum! Ignoſce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum committam, & tum quieſcebat.

II. Perſuadeat illis, quòd quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiamſi ſæpius ex infirmitate caderet; certò tamen venire ad locum, ſi poſt caſum mox reſurgeret, ita & animam, quæ tendit ad cœlum, certò eo perventuram licèt quandoque in peccata venialia labatur, modo reſurgere citò conetur.

III. Pari modo perſuadeat illis; quemadmodum pater infanti ſuo ob morbum cadenti potius condolet, quàm indignatur; ita Deum quoq; animæ ex infirmitate cadenti, non modo graviter non indignaturum, ſed potius condoliturum, mediaque ad infirmitatem curandam ſuppeditaturum.

§. VI.

Praxis juvandi & conſolandi Pauperes.

INſtruendi ſunt pauperes, ut fortis ſuæ vilitate non affligantur, ſed cum gaudio inde ſibi meritum & coronam acquirant.

I. In hunc finem proponat exemplum Chriſti; qui ut S. Paulus 2. ad Cor. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus eſt, cum eſſet dives*; ſi ergo ſolatium eſt miſeris ſocios habere, quantum erit ſolatium pauperi, paupertatis ſocium habere ipſum Chriſtum?

II. Revocet illis in memoriam, quot millia ſapientiſſimorum virorum & ſanctiſſimorum ſponte amplexi ſint paupertatem, ut eſſent ſimiliores Filio Dei, quidni ergo & ipſi gaudeant, ultro à Deo oblatam hanc gratiam, quam alii per magnas difficultates & certamina quæſierunt?

III. Jubeat meminiſſe, vitam noſtram ſimilem eſſe comœdiæ; ut ergo actor libenter per diem perſonam mendici vel ruſtici gerit, ſi ſperet inde ſe Regi, Aulicisque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; Ita & ipſi libenter vilem ſuam perſonam per brevem vitæ diem ſuſtineant, ut Deo cœlitibuſque magis placeant, & merita ſua multiplicent.

IV. Oſtendat talem tantum eſſe quemlibet hominum, qualis & quantus eſt apud Deum, atque adeo illum eſſe in hac vita digniorem, qui ſanctior eſt; hanc ergo dignitatem obtinere cum in ipſorum ſit poteſtate, cur doleant, ſe falsâ gloriâ honoribuſque carere?

V. Demonſtret, quod Deus divitias illis non dederit, ſpecialis favoris loco habendum. Indicium enim eſt, Deum hic velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promiſit: etiam ipſos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos eſſe, & animos ſuos in vera pace figere. Ad quem finem proderit narrare hiſtoriam de Fabro illo ferrario [illegible] cum vicinus dives toto die cantantem audiiſſet, quemdam marſupium pecuniâ plenum in officinam [illegible], quo ille invento, mox curis obrutus de pecunia ſervanda & augenda, à cantu abſtinuit, neque eum reſumpſit, donec vicinus de[illegible] eo pecuniam repetiit.

Altera tentatio, eaque gravior, oritur ex timore de victu & veſtitu quotidiano parando, contra quam ſic muniat eas: 1. Declaret illis, quantam Deus ſemper curam ſe habiturum pauperum promiſerit, & [illegible] habuerit, [illegible] S. Pſaltes ſta Pſ. 10. dicit quod oculi ejus in pauperem reſpiciunt; diligenter ſcilicet conſiderantes, ne [illegible] ei deſit; *nam tibi derelictus eſt pauper*, eodem teſte Pſ. 9. Unde jam olim etiam apud Ethnicos, teſte Menandro Epiſt. 28. pauperes æſtimabantur Deorum eſſe. Quam verò fidelis ſteterit Deus promiſſis, id unum indicio ſatis eſſe poteſt, quod Script. dicit Pſ. 36. *Junior fui etenim ſenui, & non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem. Divites eguerunt & eſurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.*

Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quàm ſi cives, quandocumque re aliqua indigerent, ad eum confugerent, eamque audacter peterent; quis civium foret, qui non ſæpiſſimè, imo aſſiduè ad ipſum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tum propter limitatas divitias fallere poſſet. Cum ergo Deus ſummè verax & potens ſimile decretum promulgari juſſerit, imo ipſe promulgaverit, dum dixit: *Petite & accipietis &c.* Joan. 16. an non maxima cum fiducia ad eum confugiendum erit?

Demonſtret illis, quot titulos habeat quivis homo juſtus ad omnia neceſſaria à Deo ſperanda.

Primus eſt, quod *homo* ſit: ſi enim Deus lilia agri, & volucres cœli tam ſolicitè nutrit; an ipſius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit?

Secundus titulus eſt, quod *redemptus* ſit: quis enim ovem, aut equum, aliudve animal, quod magno pretio emerit, fame perire ſinit? quanto minus ergo Deus hominem pretioſo Sanguine ſuo emptum & redemptum neceſſariis ad vitam ſubſidiis deſtituet.

Tertius eſt, quod ſit *Chriſtianus*: quis ignorat, quantam curam Deus Iſraëlitarum habuerit: qua charitate & ſollicitudine illis manna de cœlo tot annis, coturnices, & aquam de petra providerit? & Chriſtianis, qui veri Iſraëlitæ ſunt, quorum illi figura erant, victum quotidianum negabit? aut certe populo illum ſequenti per tantum miraculum panem datum credemus; & Chriſtianis non corpore, ſed animo, non pede ſed affectu, non greſſu, ſed virtutis ſtudio ipſum ſequentibus ac imitantibus, neceſſaria alimenta negaturum exiſtimabimus?

Quartus titulus eſt, quod *Servus* ſit: quis neſcit, quanta curâ victum ſubminiſtremus etiam brutis ſervientibus nobis? ſi verò ſervum nacti ſumus fidelem, & utilem, quam ægrè dimittimus? An igitur minorem charitatem à Deo ſperabimus? an neſcimus, quanta curâ fidelem ſervum ſuum David protexerit & conſervarit? quam ſollicitè Eliam per corvum aluerit? quam liberaliter Jobo, cui ſimilis in terra tum temporis ſervus repertus non erat, duplicia reſtituerit.

Quintus titulus eſt, quod ſit *Amicus* Dei: quis amicum ubi gratum deſerit? quis neſcit amicorum omnia eſſe communia? ſi ergo Deus hanc conſuetudinem adeo ſervare decrevit, ut etiam ſe ipſum amicis dare ſtatuerit, an in quotidianis alimentis ſuppeditandis eam transgreſſurus credetur? Certè ad fiduciam orationis adhor-

ad [illegible], amici [illegible] exemplo [illegible] indicaret, hunc [illegible], quo non facile quid [illegible] poſſit petere.

[illegible] titulus eſt, quod ſit *Frater:* ſi [illegible] bruta jam ſufficere [illegible], et Deus [illegible] alimentis? [illegible] prudenter dubitare poſſit, [illegible] mater [illegible] tua eſſe, [illegible] dubitabit, an Deus ſuſtentaturus ſit, quibus dixit: *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum* [illegible] *quod ſi illa oblita fuerit, ego non obliviſcar tui*, Iſaiæ. 49.

Septimus titulus eſt, quod ſit *Sponſa Dei*: [illegible] audivit ſponſam [illegible] eſſe, ſi illa bene ſe geſſerit? Certè Aſſuerus [illegible] dimidium regnum obtulit; quantò magis [illegible], ſi victum tantum petuiſſet? At Rex cœleſtis à terreno ſe vinci patietur? Hæc [illegible] bene perpendere pauperes jubeat Sacerdos, [illegible] ſidu[illegible] tam auctum [illegible], [illegible] ſeptem ſigillis [illegible] à Rege acceperit, quibus [illegible] promiſerit, [illegible] me dubitare, [illegible] quantò minus de Deo, qui hos [illegible] jam benignè largitus eſt, dubitare fas erit? Id unum ergo ſingulari cura agant pauperes ut mandata Dei ſervent, orationem frequentent, [illegible] in adverſis non deſerant: [illegible] in Deum [illegible], & eum ipſi in ore ac mente aſſiduè habeant.

§ VII.

Quomodo agendum cum Conſuetudinariis, & Obſtinatis peccatoribus.

SAcerdoti hic imitanda eſt Chriſti manſuetudo & patientia quâ peccatores expectat & recipit. Illius ars & induſtria non eſt [illegible] ſtatim [illegible] [illegible] ſed ut congruis mediis & motivis [illegible] poſſint. In hoc, non illo conſiſtit labor viri Apoſtolici.

Primo loco ad [illegible] animos emolliendos adhibenda [illegible] ad Deum [illegible] pro eorum ſalute. Juvat [illegible] benigna converſatione, aut etiam ubſequiis animos eorum [illegible] monita [illegible] facilius recipiant, quod S. Xaverio familiare fuiſſe in ejus vita [illegible].

II. Si legere norunt, ſuadeat illis, ut ſingulis diebus tardè & attentè [illegible] ex libello pio legant, maximè ex tali qui vel de æternitate, vel de quatuor noviſſimis ſcribat. [illegible] Concionatores muti [illegible] efficacius pleríque perſuadent emendationé, quam [illegible] in cathedris [illegible] deronant.

III. Specialiter illis commendet affectum & ſiduciam ad SS. Domini Paſſionem, [illegible] ſingulis [illegible] ad honorem illius Orationem Dominicam, vel Salutationem Angelicam recitent: Hunc in finem poterit [illegible], quod Chriſtus [illegible] S. Gertrudi dixit: *Quod [illegible] poterit reſtaurare [illegible] offerendo [illegible] Paſſionem [illegible] peccator ſe per hoc obtinere ſaluberrimum fructum indulgentiæ, quia nullum [illegible] remedium [illegible] à peccatis poterit in terris haberi [illegible] Paſſionis cum fide [illegible]* [illegible]

IV. [illegible] ad ſingularem fiduciam [illegible] Virginem [illegible] peccator, [illegible]

[illegible] Sabbato, [illegible] Eremi [illegible] Maria [illegible] Salutationem Angelicam [illegible] Eremita [illegible] Ut [illegible] Sal. Angel. Exem. [illegible] Alius [illegible] virginis Mariæ [illegible] Dei Matris, [illegible] V. Horæ Canonicæ [illegible].

V. SS. Euchariſtiæ [illegible] modo perſuadeat [illegible], quam [illegible] Dominus [illegible], quos [illegible] utrumque [illegible]. Ibi [illegible] Sanguis [illegible], qui [illegible] haurietur à peccatoribus [illegible] duco ad peccati [illegible] poſſit [illegible] hinc efficacium eſt [illegible] more [illegible], cum S. Bernardi [illegible] ſtitutus SS. Euchariſtiam [illegible] eſt, ut ſummè eam deteſtatus ſit, [illegible] perierat, uti fuſius in Spec. exem. V. [illegible]

VI. Nonnunquam prodeſt [illegible] quo S. Bernardus peccatorem quendam [illegible] conſuetudine abduxit; dum illi [illegible] honorem SS. Trinitatis à [illegible], quod cum ille feciſſet, [illegible] S. Bernardus [illegible] triduum ad honorem Chriſti [illegible] obſervato, ita ille [illegible] ullo deinceps [illegible] fuerit.

VII. Salubre quandoque erit [illegible] peccatorem, & ad exemplum Nathan Prophetæ parabolæ, vel etiam hiſtoriæ [illegible] ſtatus ſui periculum, [illegible] oſtendere; quod tamen [illegible] faciendum eſt [illegible] mox [illegible] piatur. Parabolæ autem vel hiſtoriæ [illegible] Narret, ex Acroamat. Jac. Bidermanni [illegible] filio, qui [illegible] deje[illegible] in terram, & [illegible] [illegible] hoc facere peccatorem [illegible] ex eod. [illegible] hiſtoriam [illegible] [illegible] pueritate [illegible] [illegible] Chriſti [illegible] lutum [illegible] transla[illegible] liquit [illegible] [illegible] expectet, [illegible] feci [illegible] Sponſa Spiritus ſancti, [illegible] [illegible] apud Regem [illegible] [illegible] ſalutem eſſe, [illegible] pura

tiam cum Deo reductus, necdum tamen reſipiſcat. Fingat hominem aliquem eo inſaniæ redactum eſſe; ut ultro veſtes exuens porcorum ſtabulum intraverit, ibiq; cum porcis habitarit, ſiliquas & fæces comederit, in luto, ſi quod vidit, ſe volutarit, vomitum reſorbuerit &c. Inferat atque, peccatorem eſſe talem; beſtiiſque ſe aſſimilare. 6. Fingat eſſe aliquem, qui teſtamentum, quo ingens hæreditas ei tranſcribebatur, vili pretio vendiderit: & oſtendat talem eſſe peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat.

VII. Fingat Ducem quendam, cui arx valde opulenta commiſſa ſit, eaq; inſuperabilis vili pretio corruptum, ſe & arcem hoſtibus capitaliſſimis tradidiſſe. Inferat hoc peccatorem agere, qui arcem animæ diabolo tradat. 8. Fingat comicum fuiſſe; qui, cum pollicitus fuiſſet comœdiam exhibere, atque ideo Regem cum tota aula ſua invitaſſet, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comœdiam auſpicatus ſit. Inferat, talem comicum eſſe peccatorem, qui converſionem differt.

VIII. Quandoque illi oſtendat, quantum gaudium creare poſſit Deo & omnibus Sanctis, ſi ſeriò ſe emendet. Eum in finem proderit attuliſſe favores ſpeciales, quos peccatoribus ſincerè converſis exhibuit Deus, maximè S. Mariæ Magd. Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ &c.

§. VIII.

Quomodo inducendi qui Inimicitias deponere nolunt.

Difficilis eſt curatio hujus morbi, quia inſtar ulceris intimis præcordiis infixa hæret inimicitia: & ferme quiſq; ſuam iram & indignationem juſtam putat, & culpam totam in ſuum inimicum rejicit. Hinc conſultum eſt, ut Sacerdos tanquam Dei mediator conetur initio inducere utramque partem ad exhibendam aliqua ſigna ſaltem communia mutuæ benevolentiæ, ut eſt ſalutatio, alloquium, aut congreſſus mutuus: per hæc enim aliquando incipit illa nubes diſpelli, dum unus experitur alium non eſſe à ſe tam alienum, quam exiſtimabat. Oſtendat etiam pacis Mediator, ſe Adverſarii cauſam non agere, ſed potius velle ipſius bono, ſaluti, & tranquillitati conſulere.

I. Cum affectu charitatis, proponat illi exemplum Chriſti, qui in Cruce exclamavit: *Pater dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt*, Lucæ 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus tam liberaliter ignovit, tu ſervus illis minoribus non ignoſces? Hoc exemplo Theodoſius Imperator ſe animabat; cum enim rogaretur, ut veniam iis, qui ipſum offenderant, daret, reſpondit. Quid mirum eſt, ſi nos, qui homines ſumus, homini ignoſcamus, cum Chriſtus, qui Deus eſt, inimicis ſuis tantis tam liberaliter ignoverit?

II. Oſtendat, quàm neceſſarium ſit, ignoſcere inimicis, eo quod alioqui nec nobis dimittantur peccata noſtra, uti patet ex ſervo Evangelico debitum ſuum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulò terribilius afferre, v. g. de Sapritio Sacerdote; qui jam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutata mente diis immolavit, uti apud *Surium* 9. Februarii videre eſt. Aut de muliere, quæ cum in turba hominum ab adoleſcente leviter impulſa, & humi proſtrata, veniam flexo poplite & junctis manibus petenti negaſſet, à dæmone inſpectantibus omnibus abrepta & in puteum dejecta eſt, uti *S. Bernardinus* Senenſis Ser. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quæ dimittere noluit, in moribus, dum ei SS. Euchariſtia pro Viatico offertur, vultum iſta avertit, & dixit: *Sicut ego averti vultum ab aliis, nolens eis dimittere, ita Deus avertit nunc vultum ſuum à me*: Hæc dicens obiit. *Spec. Exem.* V. *Dimittere Exem.* 6. Aut de illo, qui cum eſſet mortuus, & in Eccleſia pro eo preces conſuetæ dicerentur; Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: *Nec pepercit, neque parcam* Ibid. *exem.* 4. Quod ſi dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, ſeriò ignoſceret; poſſet terribilem illam hiſtoriam de Nobili illo Cordubenſi narrare; qui quia fictè tantū veniam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus ſepulchrum deducentes, juſſerunt SS. Hoſtiam ex ore auferre; quo facto deturbatum cadaver in foſſam, videri deſiit, uti fuſius legere eſt in *Pædag. Chriſt. p.* 2. *c.* 15. §. 2.

III. Oſtendat, quantos favores Chriſtus exhibuerit iis, qui inimicis ignoverunt; nam S. Gualberto, & alteri cuidam nobili Anglo, poſt condonatam hoſtibus, ab illo quidem fratris, ab hoc autem patris cædem, ad Chriſti effigiem orantibus, viſus eſt Chriſtus, viventis modo, toto capite annuere, & factum approbare, ut *Baron. tom.* 2. *anno* 051. teſtatur. Mulieri verò cuidam, quæ occiſorem filii in domum ſuſceperat, ita Deus rependit hanc gratiam, ut filium ejus ex Purgatorio eriperet, & ipſi vitam æternam promitteret, ut Faber in *Feſto S. Steph. conc.* 3. *n.* 3. refert.

IV. Declaret, quàm præclaram habeat occaſionem ingentia bona ſibi comparandi, ſi ſincerè & liberaliter ignoſcat inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remiſſio peccatorum, juxta illud Chriſti: Matth. 6. *Si remiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Beati miſericordes, quoniam miſericordiam conſequentur?* ibid. c. 5. Qui is autem non libenter tres obolos proximo remitteret, ut aliquot milliones debitorum ipſi remitterentur? 2. Ingens præmium in cœlo ſperare poteſt: ſi enim majus meritum ibi eſt, ubi major difficultas reperitur; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium reſponſurum, ſicut maxima in eo difficultas reperitur. 3. Etiam majorem ſibi honorem & famam comparare poteſt ignoſcendo: ſi enim magnam ſibi obveniſſe gloriam crederet, ſi exercitum multis millibus conſtantem ſuperaſſet: an non majorem obtigiſſe dicet, ſi victoriam de ſe ipſo reportet, quæ omnium nobiliſſima eſt.

V. Oſtendat illi, quod inimicus ſibi potius, quàm ipſi nocuerit. ſimiles enim ſunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samſonis, quæ, dum ſegetes Philiſtæorum accendunt, ſeipſas etiam peremerunt: Similes ſunt unicorni, quæ dum alia cornu appetit, ſeipſam ita arbori affigit, ut extrahere illud non poſſit: Similes ſunt gladio Adamantem aut ſilicem ferienti, qui ſe potius deſtruit, quàm lapidem: Similes ſunt apibus, quæ dum aliis aculeum infigunt, ſe perimunt: Similes ſunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius ſuos conſumunt, quam lapidi noceant: Similes ſunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clarius facit, digitos autem ſuos adurit & contaminat. Unde S. Hieronymus ad Euſtochium ait: *Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit contumelias, miſer eſt.*

VI. Oſtendat, quam multorum bonorum occaſio illi ſit inimicus, illorum nimirum omnium, quæ, n. 5. indicavi: ſi ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occaſionem præbet ingentis præmii obtinendi: ſi diligimus eos, qui nobis vel in pugillatu vel in Academicis certaminibus ſeſe op-

ponunt, atque adeo occaſionem faciunt fortitudinis & doctrinæ noſtræ oſtendendæ; an non tantò magis diligamus inimicos, quanto majora bona ſunt ſpiritualia, quæ per amorem inimicorum obtinentur, quam materialia, quæ in hoc mundo tam ſollicitè quæruntur.

7. Hortetur, ut inimicum tanquam manum, & inſtrumentum, aut legatum Dei intueatur, quo Deus uſus eſt ad ipſius læſi ſpeciale commodum; an non enim ut ſic exoſculabitur potius manum, aut legatum Dei tam paternè caſtigantis? Aut certe hortetur, ut eum intueatur tanquam à dæmone impulſum, aut morbo ſuo, an non ut ſic potius condolebit ipſi, quàm iraſcetur?

8. Oſtendat, quod ſi velit vindictam de hoſte capere, non poſſit id melius facere, quam ſi totam ſuam cauſam Deo committat; ſic enim ipſe Deus petit: *Mihi vindicta, & ego retribuam*, ad Rom. c. 12. Præterea verò etiam in memoriam ſibi revocet, quod nulla re magis ſe vindicare ab inimico poſſit, quàm ſi nihil faciat injurias ejus; ita enim docet S. Hieronymus in Epiſtolam ad Hebræos, dum ait: *Nihil ita confuſum facit injuriam agentis, ſicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua ſe vindicantis.*

Conſultum eſt, etiam inducere alios amicos quibus ipſe ſpecialiter fidit, ut de adverſario mollia colloquia inducant, declarando aliquam ab eo humanitatem aut beneficium ſibi præſtitum eſſe bene de ipſo locutum & conando in rebus agendis aliquod cum ipſo commercium inducere; debent enim ad hujus morbi inteſtini curationem varia remedia tentari.

§. IX.

Quomodo juvandi qui in aliqua Tribulatione verſantur.

EXponendum primò, Nihil ſine voluntate Dei nobis contingere, teſtante Scriptura, *Eccl. c. 17. Bona & mala, vita & mors, paupertas, honeſtas à Deo ſunt.* Deus autem noſter eſt Pater benigniſſimus, qui omnia ad utilitatem noſtram diſponit, & ſolus novit quid nobis expediat. Nec omittet ſuo tempore ſuum nobis auxilium, & ſolatium præſtare, qui dicit juſto: *Cum ipſo ſum in tribulatione*, & D. Paulo: *Virtus in infirmitate perficitur.*

2. Oſtendat, Tribulationes eſſe ſignum filiorum Dei & prædeſtinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos c. 12. dicente: *Fili mi, noli negligere diſciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, caſtigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Ex Teſtimonio S. Raphaelis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te.* Et ex praxi Amantium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apocal. p. 3. ait: *Ego quos amo, arguo & caſtigo.* 4. Ex revelatione Dei, quà quondam revelavit S. Gertrudi, quod, quando Dominus nihil invenit in homine, propter quod placita dignatione ipſi adeſſe debeat, tribulationes vel moleſtias tam corporales, quam ſpirituales eidem immittit, ut inde habeat opportunitatem manendi cum illo; quia S. Scriptura dicit: *Juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, *Bloſio teſte in conſolat. Puſil.* quod quemadmodum annulus eſt ſignum deſponſationis, ita adverſitas humiliter propter Deum tolerata, ſit veriſſimum ſignum divinæ Electionis, & quaſi deſponſationis animæ cum Deo in tantum, ut gravatus quiſque conſiderare dicere poſſit: Annulo ſubarrhavit me Dominus meus JESUS Chriſtus. Quod ſi jam ipſi adverſi [illegible] Dei [illegible] Deum, & ſi ex animo [illegible] ſi [illegible] Dominum, [illegible] animi in adverſis eſt ornati [illegible] corona animæ. 5. Ex teſtimonio Dei, quo S. Franciſco dixit, [illegible] theſauri cœleſtis, quit ipſi olim [illegible] *Specul. Exempl. V. cœl. gloria exemp.* 8. [illegible] omnium SS. Exemplo, de quibus S. Eccleſia canit: *Omnes Sancti quanta paſſi ſunt tormenta ut ſecuri pervenirent ad palmam Martyrii.* Certè quò [illegible] tantò magis tribulationibus vexati ſunt. 7. Ex [illegible] variis; nam Electi Dei ſunt Lapides, qui [illegible] di ſuo tempore ſuper lapidem Angularem Chriſtum creſcent in templum Dei, ergo in hac vita poliri [illegible] tribulationes debent. Illi ſunt triticum ſuo tempore in horreum Domini congregandum, ergo prius [illegible] & excuti debent. Illi ſunt Uvæ ex Chriſto, [illegible] vera vite prognatæ, ergo oportet [illegible] re, ut gratiſſimū virtutis ſuccum porrigant. Illi [illegible] holocauſtum & Victima Deo gratiſſima, ergo [illegible] tribulationis immolari debent. Item [illegible] rex virgæ Aſſueri ſimilis, quæ ſignum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item, eſt ſimilis [illegible] lo rubro, quem milites Joſue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante feneſtram [illegible] varetur, *Joſ. c. 2.* Tandem eſt ſimilis ſigno Tau, per quod olim *Ezech. c. 9.* notati ab exitio ſervabantur.

3. Præcipuè hortetur afflictum, ut Chriſti exemplum & SS. Paſſiones ob oculos ponat ſibi. [illegible] rum robur & ſolatium oriri colligitur. 1. Ex ipſa Chriſti revelatione; cum enim quædam [illegible] ter afflicta eſſet, hanc audivit vocem: [illegible] vulnera mea. Fecit, & mox ſe conſolatam [illegible] in *Faſciculo Myrrhæ P. Caraffa* refertur. Alius [illegible] ligione ad ſæculum reverti volebat, à Chriſto [illegible] bus in propoſito confirmatus eſt: *O[illegible] tinge in latus meum, & erit tibi dulce.* [illegible] Unde S. Catharina Senenſis dicebat, tribulationem eſſe [illegible] ſimilem, qui ut facile per patientiam [illegible] SS. Chriſti Sanguinem intinguendus [illegible] 3. [illegible] te: non enim eſt major ſervus Domino [illegible] lus ſupra magiſtrum: neque membrum [illegible] eſt capite: ſi ergo Chriſtum oportuit pati, & ſic intrare in gloriam ſuam, quanto magis [illegible] ſervi ejus per hanc viam ad cœlum tendere debent. Urias admonitus à Davide, ut in domum [illegible] ret, & quieſceret, reſpondit: *Arca Dei, & Iſrael & Juda habitant in Papilionibus, & Dominus meus [illegible] ſervi Domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ non faciam rem hanc* 2. Reg. 11. [illegible] Chriſtianus ſimili modo ſe alloquatur: [illegible] in toto Corpore paſſus eſt [illegible] *& ego hanc* parvam tribulationem non ſuſcipiam? [illegible] juſtè, ipſe verò quid fecit? Ille totum [illegible] tatem meam exhauſit, & ego in ejus [illegible] ſtare illum recuſabo?

Experientià colligitur hujus modi [illegible] S. Elzearius Comes, cum uxor illius [illegible] raretur, reſpondit illi: *[illegible] tire aliquam in animo [illegible] tionem; ſed [illegible] Chriſto illatas*, [illegible]

Etiam ſi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc eſſet præ illis, quæ Dominus tuus, & plura, & majora perpeſſus eſt, certéque habeas, conjux mea, me nunquam ceſſare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus planè ſit tranquillus. Surius 27. Sep. Colligitur etiam ex ſimili. Sicut enim amaræ pilulæ, dum hoſtiâ involvuntur, faciliùs ſummuntur: ita & tribulationes, ſi eas memoriâ Paſſionis Chriſti velut hoſtiâ involvamus. Sicut etiam Erinaceus in foraminibus petræ refugium quærit: ita anima Chriſtiani in SS. vulneribus quærere deberet.

4. Hortetur, ut ſæpe ad præmia tribulationibus promiſſa animum afflictus convertat, revocetque in memoriam illud S. Pauli ad Rom. c. 8. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Si ergo Urinatores in aquâ ſe promptè conjiciunt, & gladiatores verbera contemnunt, & milites pericula alacri animo ſubeunt: bajuli onera læti portant, ut vilem mercedem & præmium conſequantur: ſic etiam Jacobo Patriarchæ videbantur dies pauci præ amoris magnitudine erga Rachaelem; quidni multò magis Chriſtianus omnes adverſitates libenter ſuſtineat amore & ſpe tanti præmii, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis deſcendit? Sic Chriſtus propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem. Sic S. Stephanus intendens in cœlum, vidit cœlos apertos, ſic & Chriſtus Apoſtolos excitavit: *Gaudete & exultate: quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis,* Matth. 5. Sic S. Franciſcum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit: *Franciſce, ſi tota terra eſſet aurum, & mare ac flumina & fontes eſſent balſamum, & omnes montes colleſque ac lapides eſſent gemmæ; & tibi alius theſaurus, longè his pretioſior daretur pro infirmitate, an non gauderes? Ecce hic theſaurus eſt vita æterna, quam tibi repoſui. Et ex nunc te inveſtio; & iſta infirmitas & afflictio tua eſt arrha illius beati theſauri.* Spec. Exemp. V. *Gloria cœl. ex.* 8. Diabolus quoque aliquando faſſus eſt, ſe libenter omnia tormenta damnatorum uſque ad extremum Judicii diem toleraturum, ſi unico momento Deum intueri liceret: quid non tolerandum, ut æternùm videatur? Sicut ergo vadantes flumen ſurſum oculos erigunt, ne titubantes prolabantur; ita ne inter tribulationes labamur, conſultum eſt, ut ad cœlum oculos mentis erigamus; nam, ut S. Iſidorus ait: *Qui futuræ vitæ præmia diligenter recogitat, præſentis vitæ mala æquanimiter portat.*

5. Moneat afflictum, quod nemo ſit in hoc mundo ſine aliqua afflictione, nam, uti Job. 14. ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.* Ergo ſatius eſt pati propter Deum, ut hac ratione ſatisfaciamus pro peccatis, lætiùs feramus tribulationem, & præmium in altera vita accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus crucem majorem, & graves in altera vita pœnas acceſſamus, jacturamque ſummæ mercedis faciamus. Quam doctrinam antiqui pulchro hoc apologo explicabant: *Hinnulus*, inquiebant, *ſylveſter à lupo agitatus ad oves confugerat, quas cum videret in pace degere, ait: Hic deinceps vitam meam pacificè tranſigam. Paulò poſt tamen adſunt Sacerdotes, & agnos aliquos abducunt. Quos cum Hinnulus ad immolandum trahi audiſſet, cum ſuſpirio exclamavit: Heu mihi, ut video, nullus locus à perſecutione immunis eſt; ſed tamen omnibus perpenſis, melius eſt hic manere, & in obſequium Dei pati, quàm in eſcam cedere luporum.* Sic ergo etiam omnes justi & prudentes Chriſtiani diſcurrunt, quos hinnulus iſte ſignificat.

6. Jubeat afflictum meminiſſe, quoties infernum vel purgatorium meruerit: ſic omnia leviùs tolerabit. Quis enim latro graviſſima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphum, ſi tota pœna in hanc converteretur, & præterea ingens pro eo fortiter tolerato præmium offerretur? Ecce omnia tormenta hujus mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari poſſent; & tamen erit qui his longè mitiora & minora ferre recuſet, maximè cum in præmium ipſa beatitudo promittatur? S. Franciſcus Borgia omnia hoſpitia ſibi optimè præparabat, quia cognitionem ſui, & inferni præmiſerat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus, ſic omnes tribulationes, perquam leves efficiet.

7. Demonſtret, ſi uſtraneum eſſe mœrorem ad malum leniendũ, nam ut eleganter S. Chryſoſtomus ait hom. 5. ad populum: *Triſtitia ob id nobis data eſt, non ut in morte, aut alia re doleamus, ſed ut doleamus peccatum, quaſi morbi illius remedium. Sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; ſic triſtitia peccatum tollit, non alias ægritudines, v. g. pecuniâ quis mulctatus eſt, doluit, non emendavit. filium amiſit, doluit; non reſuſcitavit mortuum: contumeliis affectus eſt; non revocavit contumeliam. infirmatur, dolet: morbum non aufert, ſed auget. Sed peccat quis: triſtatus eſt, peccata delevit. Ergo triſtitia tantum facta eſt propter peccatum, à quo nata eſt: ideo ut tinea ipſum corrodit & abſumit.*

§. X.

Quomodo Conſolandi quibus Amicus, parens, aut filius mortuus eſt.

1. Sic afflictum aptè alloquêris: Tres tantum poſſunt eſſe cauſæ te affligendi dolore ex tali morte; vel ex parte Dei, vel ex parte defuncti, vel ex parte tua aut amicorum: ex nulla autem hic parte dolendum eſt. Nam 1. ſi Deum attendamus; ille jure ſuo repetiit quod ſuum erat: ſi ergo, cum depoſitarius repetit depoſitum ſuum, volentes reddimus; cur ſi Pater cœleſtis repetit amicum, quē nobis ad tempus conceſſit, doleamus & quæramur? Præterea ſi boni Chriſtiani ſumus, nihil aliud velle debemus, quàm quod vult Deus: ſi ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo (ad Paulam de obitu Bleſillæ) *Bonus eſt Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona ſint neceſſe eſt. Mariti orbitas irrogatur: plango, quod accidit: ſed quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Unicus raptus eſt filius: durum quidem, ſed tolerabile, quia ſuſtulit ille, qui dederat.*

2. Si ipſe defunctus attendatur: vel bonus is fuit, & bene defunctus eſt; vel malus fuit, & male obiit. *Si bene,* lætandum potius eſt, quàm triſtandum: nam ut S. Chryſoſtomus Hom. 63. in Matth. ait: *Illum abiiſſe in prata florentia cum putes,* ingentes cur adverſum reſuſcitas fluctus *tempeſtatis? hic autem fluctus præſentis vitæ pernavigavit. Si ad imperandum, regnandumque hoc caduco mortalique regno filius tuus abiiſſet, noles eum indè redire, ut ipſum videres: nunc verò cum ad meliora, majoraque regna proceſſerit, parvi temporis abſentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare: reddidiſti enim depoſitum, quod tibi creditum eras.* Præterea ſi tu cum amantiſſimo amico in carcere conſtitutus eſſes, & illi à Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis deliciis frueretur: an tu doleres velleſque eum in carcere retinere? minimè profectò, ſi verus amicus eſſes. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia cœleſtia; & tu eum ab his impedire velles? Si verò *malus fuit,* dolendum iterum non eſt: quia pejor evaſiſſet, ſi diutius vixiſſet, atq; ideò

ideo majorem pœnam incurriſſet: quod Deus prævidens caput illum, unde Tertullianus c. [illegible] de patientia: *Chriſtum lædimus*, inquit, *cum evocatos quoſque ab illo quaſi miſerandos non æquanimiter accipimus.* Certè Deus & Beati non minus amant amicum tuum, quàm tu: & tamen illi etiam in tali caſu conſtitutum non lugent, ſed potiùs divinæ juſtitiæ & voluntati acquieſcunt: neque tu etiam, ſi aliquando veneris eò, aliter facies: cur ergo non jam quoque facere poſſis, & facias, quod ibi poſtea facturus es?

3. Si ſe ipſos afflicti attendant, necdum habent cauſas dolendi, nam loco amici hujus aut filii, ipſum Deum habent, qui ipſos ſolari vel adjuvare poſſit, ergo meritò illis dici poteſt, quod Reg. c. 1. Elcana Annæ uxori dixit: *Anna cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi ſum, quam decem filii?* Nimirum vanum auxilium & ſolatium illis ſubtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte ſinceriora quærant, cur ergo tam ſalutari conſilio non acquieſcant. Jubeat item meminiſſe, quantarum curarum cauſa fuerit defunctus; quantum impedimentum in divino ſervitio: hoc certè agnovit Melania Junior, de qua S. Hieronymus ſcribit, quod calente adhuc mariti corpuſculo, & necdum humato, duos ſimul perdiderit filios, quo tamen in cauſa lachrymam non fudit, ſed ſtetit immobilis, & ad Chriſti pedes devoluta quaſi ipſum teneret, arriſit, & dixit: Expeditiùs tibi nunc ſervitura ſum Domine, qui tanto me onere liberaſti. Tandem oſtendat, cum ſpes ſit, defunctum talem in cœleſtem aulam receptum eſſe, gratulari ipſos debere, quod ibi tantū amicum habeant, qui & velit, & poſſit plurimū ipſorum commoda promovere.

2. Revocet in memoriam, quod talibus amicis caruerint ſine dolore antequam ii nati eſſent: cur ergo non etiam nunc carere poſſint, cum ii amplius non exiſtunt? Imò in cœlis magno gaudio exſpectant ipſos, & ad ipſorum præſentiam anhelant.

3. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulêre: quale ante omnia alia eſt exemplum Beatiſſimæ Virginis, S. Jobi, matris Machabæorum, S. Felicitatis, & S. Symphoroſæ, quæ ſeptem filios martyrio affici coram ſpectavit; Mauritii, qui ad ſingulos ictus, quibus filii interimebantur, exclamavit: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.*

§. XI.

Modus Diſponendi eos qui gravem Bonorum jacturam fecerunt.

1. Oſtendat, Bona quæ amiſerunt à Deo ipſis donata fuiſſe: nam omnes nudi in hunc mundum venimus, & nudi inde exibimus. Non eſt igitur ægrè ferendum, quod Deus illa pro arbitrio abſtulerit. Sed potiùs cum maximo animæ ſuæ lucro dicat cum S. Jobo cap. 1. *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum.*

2. Imo oſtendat, talem jacturam ſæpe eſſe ſignum divinæ dilectionis. Nam ſicut Vinitor amputat vites, quas diligit, & qui avem amat, & retinere deſiderat, alas ei amputat: & mater filio cultrum ſubtrahit, ne ſemetipſum lædat: & dominus foco ligna ſubtrahit, ne domus omnino comburatur: ita Deus iis, quos amat, temporalia bona amittet ſubtrahit.

3. Declaret illis, quàm miſericorditer cum illis agat Deus, per hanc jacturam illos puniendo: quæ enim adultera non clementer ſecum agi exiſtimet, ſi maritus tantum adulterium auferat, & ſimul promittat, ſe, ſi illa patienter ſuper hoc ablatum [illegible] cum [illegible] ſed [illegible] hoc autem facit Deus, divitias [illegible] tuale adulterium commiſerat, [illegible] adultera in adulterio deprehenſa [illegible] relinque mihi [illegible], ut pergam [illegible] lædere; quomodo [illegible] fidelis divitias [illegible] tere à Deo audebit?

4. Demonſtret, ingens illis beneficium [illegible] per divitiarum ablationem; ſi enim divitiæ ſunt [illegible] ſuffocantes ſemen verbi divini, ſi ſunt [illegible] trahens in ſempiternam mortem, ſi ſunt cancer [illegible] talia animæ ſerpens, & mortem cauſans [illegible] ſunt lapis animam pondere curarum & peccati [illegible] mens; quidni magnum ſibi beneficium collatum [illegible] ſtimabit, à quo hi laquei, & ſpinæ ablatæ ſunt; [illegible] cer iſte ſine ſectione ademptus eſt?

5. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias, ſcilicet ad virtutes & bona opera, item ad cœleſtia [illegible] dia, quæ ipſis invitis auferri non poſſunt, ut [illegible] Deus, ſic certè leviter ferent jacturam temporalium [illegible] emplo primorum Chriſtianorum, [illegible] Hebr. cap. 10. ſcribit: *Rapinam bonorum [illegible] gladio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Quis non libenter [illegible] grandine deſtrui ſineret, ſi grandi [illegible] autem grando eſt tribulatio, quia per [illegible] lorum emimus. Jubeat ergo meminiſſe [illegible] dis verborum: *Euntes ibant & flebant [illegible] ſua* (offerentes pecunias, quæ ipſis vel [illegible] ab hoſte auferebantur) *venientes [illegible] ex cultatione portantes manipulos ſuos.*

6. Denique jubeat ſperare, quod [illegible] Dominus [illegible] bo duplicia reſtituit, ita & ipſis [illegible] (ſi ita ipſis utile fore videbit) dup[illegible] tè neceſſaria non negabit, juxta teſti[illegible] *Junior fui, etenim ſenui: Nunquam vi[illegible] ctum, aut ſemen ejus quærens panem.*

§. XII.

Quo modo Inſtituendi ſunt qui in [illegible] grave detrimentum acceperent.

INfamiæ apprehenſio quantum fieri poteſt [illegible] da: plerique enim plus ſui Honoris [illegible] tant, quàm re ipſa perdiderint. Im[illegible] Honoris meras umbras verſantur.

Sed etſi pateat Honorem alicujus facto [illegible] aut calumnia verè læſum fuiſſe. Jubeat [illegible] ipſius honor pluris faciendus ſit, qu[illegible] cut ergo Deus hominum blaſphem[illegible] tis contra ſe factis nihil in ſe turbatur, [illegible] nus debet homo conturbari aut co[illegible] infi[illegible]es minoris eſt momenti.

1. Oſtendat illi talem & tantum eſſe [illegible] lis & quantus eſt in oculis Dei: pa[illegible] eſſe, quidquid de illo ſentiant hom[illegible] propterea æger eſſe quis incipit, ſi [illegible] que Sol ſplendorem ſuum amittit, [illegible] cum eſſe aſſerunt; neque propterea [illegible] num, leonem vocent, talis erit. Verb[illegible] aliquem dicerentur, quæ fingi [illegible] quid illi noceret, ſi om[illegible] plus, quam feſtucam propelleret, [illegible] capillum extrahere poſſent? uti [illegible] penſis l. 3. c. 40. [illegible]

[illegible] qui injuriam [illegible] pro peccatis ſua & vitiorum [illegible] examinet [illegible] ut verè [illegible] ſi enim laudi [illegible] & contemnat [illegible] infamiæ [illegible] quid ſi [illegible] verba [illegible], ſi deſpi-ciatur, ſi de illo parum honorificè homines lo-quantur?

3. Oſtendat illi, tantam eſſe dignitatem, ſi quis ſine cauſâ injuriam & [illegible] ut erubeſcere potius deberet, quòd Deus ad talem dignitatem eum evehat. Quid enim dignius, quid majori majeſtate plenum, quàm ipſi Chriſto oblationem [illegible] fieri? quan-[illegible] credidit [illegible] vellem propriū filium in mundum mitteret, eumque induere juberet? hoc au-tem beneficium & honorem exhibet Deus illi, quem [illegible] & injuriis afficit hunc.

4. Oſtendat, quòd nihil proficiat mutuas injurias & convitia [illegible]. Id profectò eleganter hâc ſimili-tudine declaravit S. Chryſoſtomus c. 5. in Epiſt. ad Theſ-ſal. *[illegible] quiſquam [illegible] vituperans [illegible] in claudo os tuum: ſi enim illud aperueris, concitabis magis venenum [illegible]. Nonne vides in ædibus quod, quando è regione fene-ſtræ duæ januæ oppoſitæ ſunt & flatus vehemens irruerit, ſi alteram clauſeris, [illegible] ſed plurimum de il-lius robore præciditur? Ita & hîc [illegible] januæ, os tuum, & os illius, qui te vituperat & probris afficit. Si tuum occlu-ſeris & [illegible] dederis, omnem [illegible] flatum extin-gues, ſi verò aperueris, [illegible].* Dicat ergo, quiſquis injuriam paſſus eſt: *[illegible] ori meo cuſtodiam; cum conſiſteret peccator adverſum me, obmutui & humi-liatus ſum & ſilui à bonis.* Hoc enim ſilentio duo inſu-per commoda conſequimur. Primum eſt, quod ſic [illegible] ſe vindicet de lædente: nam, ut S. Ambroſius lib. 1. de offic. cap. 3. ait: *Si taceas, ſi diſſimules, ſoles dicere (convicianti) quid taces? loquere, ſi audes; ſed non au-[illegible], mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rum-pitur: victum ſe reputat, illuſum, poſthabitum, ac irriſum. Si reſpondeas: ſuperiorem ſe factum arbitratur, quia parem invenit.* [illegible] dum eſt, quod ipsâ taciturnitate [illegible] hic [illegible] ſi ſacco [illegible] eſſe præſtandum: ſicut enim ſi [illegible] percuſſum, ſo-[illegible] ad [illegible] ictum, vacuum eſſe colligimus: ſi verò non reſonet, plenum illud dicimus, ita plenos præ-[illegible] & fortitudine cenſemus eſſe, quos ad injurias tace-re [illegible]. [illegible] Eccleſia de SS. Martyribus canit: *Non murmur reſonat, non querimonia, ſed corde tacito, mens bene [illegible] patientiam.*

5. Non parum etiam proderit non, qui injuriam infe-runt, conſiderare quaſi inſanes, phreneticos, inſa-[illegible] &c. quod [illegible] S. Baſilius homil. [illegible] de ira [illegible], dum [illegible]: *Si parvus puer te verbis [illegible] peteret, occaſionem tibi potiùs ridendi daret. Quod ſi phreneticus, [illegible] evidens verba vita incompoſi-ta & [illegible] minimeque vera dicat, miſericordia potius, [illegible] odio dignus erit.* Hoc medio uſus eſt Chriſtus [illegible] in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt* Lucæ 23. Eodem uſus eſt & Seneca, hinc [illegible] ſibi oblatrantibus dixit: *Moverer, ſi judi-cio [illegible]: nunc morbo faciunt. Non de me lo-quuntur [illegible].* [illegible] lingua dicendi [illegible], jux-ta [illegible] um [illegible] dum eſt, [illegible] convitiorum eſt Chriſtiana, [illegible] diabolica (nam [illegible] adventit S. Hieronymus ad S. Euſtochium: *Iraſci [illegible] eſt, fratrem [illegible] Chriſtiani*) ex-[illegible] dum eſt potius, quàm loquendum, Si hæc ratio-

§. XIII.

Quomodo Conſolandi & inſtruendi ſint Captivi in carcere detenti.

[illegible] quomodo [illegible] Cœmeterii [illegible] conditio, quandoquidem [illegible] æquo animo tolerant [illegible] promiſſa ſunt à Deo præmia [illegible].

E[illegible] Carceres eſſe Scholam [illegible] [illegible], quas fortè alibi non tam commodè diſcere [illegible]. Nempe in carcere [illegible] Hu-militatem, Patientiam, Orationis ſtudium, R[illegible] & Fiduciam in Deum. Hinc [illegible] juſtè [illegible] humiliter [illegible] ſæpius [illegible] mo dicat: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum,* Pſ. 118.

1. Oſtendat hujus & omnium malorum cauſam præ-cipuam eſſe peccata noſtra. Sicut enim [illegible] materia [illegible] & [illegible] permanen-tia generantur: ita [illegible] quoque [illegible] etiam iræ divinæ [illegible] peccata [illegible] ſtruunt. Unde S. Chryſoſto-mus, [illegible] *[illegible] omnia malorum [illegible].* [illegible] velut obe-diens filius [illegible] patrem Chriſtum [illegible] & carceris pœnam [illegible] & [illegible] & Deum ad patientiam [illegible] permoveb[illegible], & tunc [illegible] leviùs tolerabit, cùm ut S. Gregorius lib. mor. c. 5. [illegible]: *Quaſi aqui[illegible] vulnus ſanguinis in-[illegible] ſuæ cuique [illegible]. Et do-lor ſanctis temperatur, [illegible], quod tanto quiſque ferramentum Medici patientius tolerat, quanto magis putridum eſſe conſpicit, quod ſecat.* Certè [illegible] erit conſolatio, ut idem Doctor ait, ſi inter [illegible] quæ patimur, delicta quæ fecimus, ad memoriam revoce-mus. Dicat ergo Sacerdos captivo: *Quod meruiſti pate-ris, patienter ferre memento.*

2. Suadeat captivo, ut, quo facilius ferat captivitatem, in carcerem præmittat duos nuntios: cogitationem ſci-licet purgatorii & inferni, [illegible] pecca-tum ſuum meritus fuerat, [illegible] [illegible] carcer [illegible] Ita S. Chryſoſtomus [illegible]: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Certè Mo-nachus quidam, qui [illegible] vid[illegible] octo-decim annis incluſit, nulli admittens colloquium, do-nec tempus moriendi adveniret: ut Jo. Major in Spe-cul. Exem. [illegible] 2. ex 2. 6. refert.

3. Revocet illi in memoriam commune illud prover-bium: *Anima magis eſt, ubi amat, quàm ubi animat;* [illegible] ergo illum, ut & ipſe in paradiſum mente de-ambulet: ſic enim carceris moleſtias non ſentiet.

4. Sanctorum exempla, qui carcerem cum gaudio in-habitarunt. Proponat videlicet S. Joſephi Patriarchæ, SS. Petri & Pauli, S. Joannis Baptiſtæ &c. de quorum ca-ptivitate loquens S. Chryſoſtomus hom. [illegible] ſub-ait: *Si mihi quiſpiam daret [illegible] vinctus Angelus Petrum ſolvens, an Petrus [illegible]? Petrum utique eſſe maluiſſem. Majus hoc [illegible] do-num eſt, quàm ſolem ſiſtere, aut [illegible] movere, aut dominari dæmonibus, eoſque expellere.* Neque obſtat, quod hi non propter ſcelera incluſi fue-runt: nam qui illis carcer honorificus fuit propter Dei amorem, is illis honorem afferre ſimilem poterit per juſtitiam & humilitatem. Et præterea quod carcer hic ad martyrium [illegible], [illegible] voluntate [illegible] ſuppleri potuit. Atque hanc ipſam ob cauſam ſuaden-

dum

dum ipſe [illegible] vel [illegible] contritionem [illegible], vel eti- am omnimodam confeſſionem [illegible] ne per peccatum mortale [illegible] mi, meritiſque [illegible].

V. Magnopere curet, ut talis captivus otioſus non ſit, ſic enim [illegible] & noxiis cogitationibus, tentationi- buſque apertior [illegible]. Itaque ſuadeat frequentem o- ſari, aliarumque precum recitationem, ſubminiſtret [illegible] imaginem piam, numiſma habens Indulgentias, com- [illegible] in animas purgatorii; & alias ſimiles devotiones. Quandoque etiam prodeſſet, talem capti- vum opere manuali occupare, ſunt enim plerumque ho- mines rudes, non aſſueti occupationibus [illegible] vel [illegible], ſi tamen legere norunt, [illegible] illis liber ali- quis ſpiritualis v.g. vitæ Chriſti aut Sanctorum, de æter- nitate, de morte, de patientia, &c. [illegible] legendus.

§. XIV.

Quomodo aſſiſtendum damnatis ad mortem ante, & poſt latam ſententiam.

I. NOn expedit pendente mortis ſententia Reum ad Confeſſionem hortari, [illegible] ſupplicii peccatum [illegible] ſed [illegible] præpara- tionem Confeſſionis generalis potius faciendæ, & ad Reſignationem in divinam voluntatem.

II. Non expedit etiam, nec [illegible] vitæ ſervandæ patrocinium; quia ſic Reum non poſſet [illegible] diſponere [illegible] ſemper enim reus haberet ſpem vitæ a Con- feſſario obtinendæ: quod ſi hac ſpe cadat, abalienabitur ab eodem, utpote qui cauſam ſuam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, ſe nihil omiſſurum, quod in illius commodum cedere poſſit: quia tamen Ju- ſtitiæ [illegible] ſuus ſit [illegible] relinquendus, & Magiſtratus cum propter obligationem, quam habet ſcelera puniendi, tum propter maturam conſiderationem, quam in hu- juſmodi [illegible] adhibet; non facile mutat ſententiam, [illegible] dicat, ut in divinam voluntatem ſe peni- tus reſignet, & quo præ [illegible], ad quam- cunque ſententiam de manu Judicis [illegible] atque de manu ipſius Dei accipiendam ſe præparet.

III. Poſt latam mortis ſententiam Reo per Confeſſio- nem expiato, & SS. Corpore Domini refecto, præter Confeſſarium & [illegible] non expedit plures cum eo converſari? ipſi vero de nulla re alia loquantur, niſi quæ ad ſalutem pertinet, [illegible] ſermonem de amicis, parentibus, &c. præſcindentes.

IV. Ultima nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat; ne timor mortis imminentis hominem ni- mis debilitet, & indiſpoſitum reddat diei ſequentis ne- ceſſariis admonitionibus, & impatientem doloribus exan- tlandis. Expedit autem dormienti adeſſe quendam qui, ſi neceſſe ſit, conſolari queat, quia tunc magis creſcunt tentationes & deſolationes.

V. Illucſcente fatali die, prima ſit cura Sacerdotis, ut formato S. Crucis ſigno, & invocato in vota Deo eidem diei illas [illegible] intentione optimâ uniatur diei quo Chriſtus paſſus eſt; [illegible] auxilium Sanctorum, præſertim Patronorum; & illius, cujus nomen gerit [illegible]. Detur opera, ut conſiteatur iterum, [illegible] ſuſcipiat Indulgentias, [illegible] voluntas cum divina, & alia exerceantur [illegible], uſque dum carce- re educatur. Solatio erit [illegible], ſi indicetur pro ejus felici morte [illegible] Deo, pro anima vero [illegible] [illegible]. [illegible] quoque Sacerdos [illegible] plures, maxime vero [illegible] poſt ſupplicium [illegible]

[illegible], ut [illegible], & ſi [illegible] quæ [illegible] Communionem, [illegible] caſus eſt, offerre dignentur.

VI. Caveat, ne quidquam ad feſtinandam mortem promat, [illegible] interroganti ab [illegible] omnia ſint abſoluta? reſpondeat ſuum munus eſſe, cum Reo de animæ ſalute agere, reliqua ſui ſoli non judicio non eſſe. Secundum *[illegible]* tamen [illegible] ho- micidii publici non incurrunt [illegible], ſed tantum miniſtri juſtitiæ.

VII. Cum fertur ſententia decretoria [illegible], ut eam cum humilitate & reſignatione [illegible] ex [illegible] ſima Dei manu accipiat, rogetque [illegible] ſuſpiriis & verbis ferventibus, ut [illegible] hujus [illegible] tentatione [illegible] dignetur eum à ſententia [illegible] æternæ [illegible].

VIII. Cùm Reus ad mortem pergit [illegible] cu- randum eſt, ne oculis huc illuc vagetur, [illegible], aut alloquatur, maximè amicos aut conſanguineos: ſed totis viribus in unam animæ ſalutem [illegible] undum ſit, [illegible] templum vel Crucem [illegible] vel ſacram ædem inclinato capite, aut [illegible] flexo poplite venerari, & opem gratiæ divinæ expetere.

IX. Prodeſt in tam funeſto itinere orare [illegible] quod ut fiat ſuavius, nunc è libello præſcripta, nunc è memoria, prout affectus dictaverit, [illegible] eum eliciantur, præſertim Contritionis, Fidei, Spei, reſignationis, invocationis, &c. [illegible] non expedit, quia non raro [illegible] Rei, & quodam horrore [illegible] hujuſmodi. Curet, ut manibus [illegible] cum ligatum ſit Roſarium, ſi [illegible] non ſint revinctæ, tum [illegible] Communionem, & ſæpius offerat deoſculandam.

X. Cùm in conſpectum [illegible] venerit, [illegible] Reo adimere horrorem [illegible] Proderit, ex- emplum S. Andreæ in [illegible] complecte- re, quo animo Chriſtus mortem [illegible] conſtanter [illegible]. Juvat etiam frequenter [illegible] voces [illegible]: *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. [illegible], hic ure, hic ſeca, [illegible] in æternum. [illegible] occiderit me, in eo ſperabo.*

XI. In ipſo loco [illegible] roget, num animum [illegible] aliquid [illegible], vel contra [illegible] conſcientiam? num [illegible] aliqua quæ- piam tentatione [illegible] verbis ad luctam [illegible] phaturus ſit in æternum. [illegible] bus ignoverit? [illegible] actum Theologicarum [illegible] Crucis, & ejuſdem ad pectus [illegible] applicatione.

XII. Ut majori cum [illegible] vel [illegible] vel loquentem [illegible] ſe illius poſt mortem [illegible] deſiſtat à cohortatione ad pœnitentiam [illegible] ingeminet illa SS. Nomina, *JESUS, MARIA*, [illegible] *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum.*

PRAXIS aſſiſtendi [illegible] Mo- tiva [illegible] ad Ref. [illegible] Fi- dem, Spem, Charitatem. Et [illegible] Con- tritionis Actus, diſerte expreſſi [illegible] ipſo [illegible] aſſiſtendi [illegible] paſſuum hic, aut alibi uſurpata [illegible] Sa- cramentis [illegible] adhibenda [illegible].

Item *[illegible]* per [illegible] quam ſuam perſonam [illegible] in ſequenti Praxi aſſidua Meditationem pro Sacerdotibus &c.

PARS SEXTA,

PRAXIS ASSIDUA MEDITATIONUM PRO SACERDOTE

Ad Vitæ & Functionum ſuarum perfectionem

Item: RITUS & ORDO ſingulorum Sacramentorum, &c.

CUm Sacerdotis ſit populum non tantùm verbo, ſed etiam exemplo docere, ante omnia opus eſt, ut ipſe omnes muneris ſui partes piè ſanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos eſſe in Eccleſia Dei, *Lucerna ardens & lucens*: lucere autem non poteſt foris vitæ exemplo, niſi prius ardeat intus ſincerâ ergà Deum ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, niſi coram Deo ſeriâ officii ſui conſideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardenti virtutis ac perfectionis deſiderio accendat. Hinc ſapienter affirmat *Cajetanus in 2. 2. q. 82. a. 3.* neminem poſſe dici Religioſum (nec ſimili ratione perfectum Sacerdotem) qui ſemel in die mentali oratione animum non exercet: quia fieri non poteſt, ut quis ad Chriſtianæ virtutis perfectionem perveniat, niſi eam ſeriò deſideret, deſiderare autem non poteſt, niſi eam ejuſque dignitatem attentè conſideret.

Et mos eſt laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatis ad Sacerdotium admittatur, de quo non conſtet quod per Exercitia ſpiritualia in ſanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinã alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino deſideretur mediũ ad Sacerdotis perfectionem tam neceſſarium, hic aliquem ad mediationem ingreſſum per materias illius ſicut convenientes, breviter aperiemus, ut Meditationis utilitate & ſuavitate deguſtatâ poſſit paulatim Sacerdos ſuâ induſtriâ, & divino auxilio, illius uſum ſibi reddere magis familiarem.

Hæ autem Conſiderationes quas ſubjicio, non ſunt obiter legendæ, ſed meditantium more in ſingulis punctis ſiſtendum eſt, cum pio affectu conſiderando documenta quæ Deus illic proponit, quam neceſſe ſit illa obſervare, quam periculoſum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitium quod damnant. Et in ſingulis reflectendo ad ſeipſum, & examinando, an hoc hactenus obſervaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primum, & in particulari ſeriam emendationem, & operum ſuorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ ſuæ ſolatium, tam in hac vitâ, quam in tota æternitate.

DIE DOMINICO

Conſiderationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.

COnſidera Primò: Sacerdotes plures ſuam dignitatem & obligationem vel ignorare, vel non ſatis expendere: & hinc fieri, ut in multis more ſæcularium vivant, nec obligationi ſuæ reſpondeant, nec in debito honore & æſtimatione à ſæcularibus habeantur. Sacerdotis perſona & officium ſemper apud præcipuas Gentes tantâ in æſtimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint ſimul eſſe Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ perſonæ conciliandam. Teſtatur id S. Ambroſius Sermone 18. in Pſalmum 118. ubi teſtem adducens Platonem ſic ait. Inter alia didici (Plato) apud Ægyptios non licere Regem abſque Sacerdotio imperare. Quin imo ſi ex alio genere quiſpiam regnum uſurparet, cogebatur ſtatim ſacris initiari, ut ſimul Rex eſſet & Sacerdos. Aſſerit etiam Xenophon omnes Reges Lacedæmonios ſimul Sacerdotes fuiſſe. Id ipſum primi Reges Romanorum firmiter obſervarunt, ut diſertè tradit S. Iſidorus lib. 7. Etym. cap. 12. Sacræ etiam Litteræ, Geneſis cap. 14 indicant, Melchiſedech Regem ſimul & Sacerdotem fuiſſe.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac ſcientia quæ debet ineſſe Sacerdotibus, in ſacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut *Malachiæ cap.* 2. Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt. Et ab ipſo Chriſto *Matthæi 5. & alibi*, Sacerdotes vocantur, Sal terræ, Lux mundi, Lucerna ſuper candelabrum poſita. Et etiamnum propter ſacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, & alibi Sr Petrus, Sr Thadæus, &c.

His expenſis, ſeriò cogita, an tua vita & mores ſint Sacerdotio digni. Non enim eſt tanti officii dignitas, onus, & obligatio temere ſuſcipienda, aut indignè exercenda. Nulli ſunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio ſolet eſſe omnium peſſima.

Errat ſanè, & graviter errat, qui ad ſuſtinendum Sacerdotis nomen ſibi ſufficere putat, à Laicis veſte diſtingui, & Horas, ac Sacrificium curſim abſolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacroſanctum munus perfectionis requiratur. Audi S. Chryſoſtomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem:

Quo non oportet eſſe puriorem tali fruentem Sacrificio? quo ſolari radio non ſplendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne Spiritali repletur, Linguam quæ tremendo nimis ſanguine rubeſcit? Attende etiam *S. Ambroſium* lib. de dignit. Sacer. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores reſpondere debere. Nihil, inquit, eſt in hoc ſæculo excellentius Sacerdotibus, ſi quod ſumus profeſſione, actione potius quam nomine demonſtremus, ut nomen congruat actioni, actio reſpondeat nomini, ne ſit nomen inane, & crimen immane, ne ſit honor ſublimis, & vita deformis, ne ſit deifica profeſſio, & illicita actio.

Conſidera ſecundò, Quantam apud omnes æſtimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Eccleſiæ injuriam faciat Sacerdos, qui Ordinem illum malâ vitâ, ac pravo exemplo commaculat. Conſtantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus eſt, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab aliis videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Epiſcopus Turon. prandens cum Cæſare priùs ſocio ſuo, quòd eſſet Sacerdos, poculum porrexit, quam Cæſari. B. Ambroſius dicit Regum ac Principum colla genibus ſubmitti Sacerdotum, eoſque oſculatâ eorum dexterâ credere ſe eorum orationibus adjuvari. B. Gelaſius Papa in Epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem: Duo ſunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur; auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas, in quibus tanto gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino examine ſunt reddituri rationem.

Conſidera 2. Hinc ſanctiſſimos quoſque ob ſummam ejus dignitatem refugiſſe Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciſcum, cui hæſitanti, an fieri deberet Sacerdos, cum eſſet Diaconus, in via occurrit Angelus, geſtans vitrum perlucidum clariſſimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam ſimilem eſſe debere illi liquori. Unde ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam ſuæ animæ puritatem eſſe non putavit. Multi quoque Sancti & ætate provecti Eremitæ monaſteria deſeruêre, ne ad Sacerdotium proveherentur; alii verò jam ad illud provecti, vel etiam ad Epiſcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoſcerentur, ut Joannes Silentiarius, & alii. S. Marcus quoque dicitur ſibi abſcidiſſe pollicem, ne fieret Sacerdos, & S. Ammonius aures, ne fieret Epiſcopus. Et ego, quomodo in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Qua ædificatione erga proximum? Hic vita anteacta feriò conſideranda eſt, & nova melioris vitæ propoſita Deo offerenda.

Conſidera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, ſumi ex duplici poteſtate illis collata, ordinis, & juriſdictionis. Ratione Ordinis poſſunt conſecrare Corpus & Sanguinem Domini, ratione Juriſdictionis poſſunt homines abſolvere à peccatis, & Eccleſiam gubernare. 2. Expende quàm admiranda ſit illa poteſtas conſecrandi. Magnum beneficium credimus præſtitum Joſue, quod imperio ſuo fecerit ſiſtere ſolem, *obediente Domino*, ut loquitur Scriptura Joſue 10. *voci hominis*; ſed multò majus præſtitum eſt cuique Sacerdoti. Ille enim fecit ſtare ſolem, ubi ante erat, at Sacerdos ſiſtit Chriſtum in cœlo exiſtentem, ubi ante non erat, id eſt, in altari: illi creatura obedivit, huic creator: illi ſol ſemel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba conſecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam ſtupidus eſt, qui conſiderans tam ſtupendam Chriſti erga ſe obedientiam, ſummi Regis ad ſubditum, Dei ad creaturam, non viciſſim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum B. Joanne Baptiſta non dicat, Matth. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire. *Et tu venis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, & indignum!

Suſcipe Domine deinceps univerſim vitam & operam meam, accipe intellectum & voluntatem, corpus & animam, ut in ſtatu Sacerdotii tam ſancto me totum tibi et proximo feriò & ſanctè impendam: tribue mihi tuum amorem & hanc gratiam, & nihil ultra poſco in ebus creatis. *Addendo alia, quæ affectus ſuggeret.*

DIE LUNÆ.

De Virtutibus, Zelo, & Scientia, quæ debent in eſſe Sacerdoti.

1. CONſidera, Apoſtolum 1. *ad Timoth.* 3. velle ut Epiſcopus, id eſt, qui intendit curæ animarum, primò, non ſit ſuperbus, 2. non iracundus, 3. non litigioſus, 4. non percuſſor, vel manu, vel linguâ, id eſt, detractor & calumniator, 5. non vinolentus, 6. non turpis lucri cupidus nec avarus, 7. ut ſit irreprehenſibilis, id eſt, quem nemo jure queat reprehendere quique nulli det occaſionem juſtæ querelæ, vel etiam qui nullius mali ſibi ſit conſcius.

2. Conſidera, ideò tantam perfectionem ab Apoſtolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres [illegible] qui eſt ſublimioris ſtatus & ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, ſecundùm illud Luc. 12. *Cui plus datum eſt, plus exigetur ab illo.* & Sap. 6. *Judicium durißimum in his qui præſunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius: Sicut [illegible], inquit, tot coronas ſibi multiplicat, quot Deo animas lucrifacit, ſic ſi perverſa perpetrat, tot mortibus dignus eſt, quot ad ſubditos ſuæ perditionis exempla tranſmittit.

3. Conſidera, Sacerdotem debere eſſe omnium virtutum, maximè autem fidei, ſpei, charitatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & caſtitatis, ſpeculum & exemplar: ſi enim Lux eſt mundi, & lucerna ſuper candelabrum poſita, debet luce doctrinæ [illegible] exemplaris illuſtrare omnes, *Matth.* 5. [illegible] omnes à corruptione peccati conſervare, ſi Pater & Magiſter eſt ſubditorum fidelium, debet in ſe [illegible] exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim Sacerdos eſſe ſpeculum [illegible] deſtiæ, in quo reluceat imago Chriſti, [illegible] homines ſæculares vitam & actiones ſuas [illegible] conentur. Nihil decet eſſe in ipſius verbis [illegible] oculis, nihil in geſtibus, niſi [illegible] & verecundum. Dum quidam Sacerdos jocoſus interrogaſſet D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem [illegible] tem, & hic ſtatim oculos ad ſpectandum [illegible], deriſit Sacerdos illius ſimplicitatem, quod hoc crederet. Reſpondit autem vir Sanctus: [illegible] ego crederem bovem volare quam Sacerdotem [illegible].

4. Conſidera, Sacerdotem debere habere [illegible] Scripturæ, rerumque Theologicarum [illegible] tudine conjunctam ſcientiam & ſapientiam, &, ut Apoſtolus monet Timoth. 1. cap. 4. *Attende Lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, & Catecheſin fidei Chriſtianæ tradere, & eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Epiſt. 1. cap. 3. vult omnes eſſe *paratos ad ſatisfaciendum omni poſcenti* [illegible] *de, quæ in ipſis eſt*: quanto magis debent iſti Sacerdotes, quia aliorum ſunt Magiſtri & Doctores? [illegible] eſt, quàm Sacerdotem non poſſe reſpondere [illegible] mulierculæ, vel adoleſcentulo hæretico [illegible], ut hoc tempore fit, Scripturæ ſacræ teſtimoniis? Unde Chryſoſtomus ſcribit, Sacerdotem in omnibus debere [illegible] pientiſſimum, & mille inſtructum [illegible], ut non ſolum ſibi, ſed etiam toti populo ſerviat. Deus verò [illegible] Prophetam comminatur imperitis repulſam [illegible] Sacerdotii. *Quia*, inquit, cap. 4. *tu ſcientiam repulisti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* [illegible] quantum delinquat, [illegible] Sacerdos, qui

otio aut negotiis ſecularibus vacans, negligit operam impendere utili ſtudio, & lectioni Sacræ, quibus ſe, & alios perficiat. Sicut enim Calix conſecratus non debet uſibus profanis, ſed tantum Sacris impendi, ſic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obſequio conſecratus, debet ſe totum ſtudiis, & rebus Sacris, & proximorum ſaluti impendere.

His conſideratis, in particulari examinabis, quantam curam & ſtudium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & ſatisfacias officio Sacerdotis aut Paſtoris, cujus ſevera ratio à te exigetur in hora mortis brevi adfutura, quando ſera nimis erit emendatio. Nunc igitur neceſſario faciendum eſt, quod tunc à te factum fuiſſe optabis. Deinde, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter poſtulanda eſt.

DIE MARTIS.

De Charitate ad imitationem Christi Sacerdoti neceſſaria.

POſtulatâ gratiâ ad imitandum Chriſtum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magiſtrum, imaginare illum ſummâ charitate peragrantem pagos & villas inſtar optimi Paſtoris, ut oves perditas quærat, & ad viam ſalutis adducat.

Conſidera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quàm charitate debere flagrare, tū quia fides, ſpes, aliæque virtutes ad juſtitiam, teſte Apoſt. 1. Cor. 13. ſine illa non proſunt; tum quia officium Sacerdotis vel Paſtoris, tam ratione poteſtatis Ordinis, ut dignè conficiat & adminiſtret Sacramenta, quam Juriſdictionis, quatenùs curam animarum habet, id omninò poſtulat. 2. Nota, typum hujus geſſiſſe veteris Teſtamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem ſacrum quotidie in altari fovere, *Luc.* 6. Quid enim aliud ignis ille deſignabat niſi ſacram Euchariſtiam, Deum & hominem ſub ſpecie panis & vini continentem? *Deus autem ignis conſumens eſt, Levit.* 4. qualem ignem Sacerdotes non ſolum quotidie conſervant, ſed etiam conficiunt. Deinde veſtiti eſſe debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sacerdotem debere duplici charitate flagrare, in Deum ſcilicet, & proximum.

2 Conſidera, Chriſtum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech, *Pſal.* 109. cujus vices obeunt omnes Sacerdotes noſtri in conſecrando Corpore Chriſti, dum ajunt, *Hoc eſt corpus meum*, maximè declaraſſe charitatem erga nos, cùm inſtituit Apoſtolos in Sacerdotes. Nam B. Joannes in *cap.* 12. de extrema Cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos.* Deindè ex mero in eos amore inſtituit S. Euchariſtiam, id eſt, excogitavit modum, quo perpetuò nobiſcum realiter maneret. Ad hæc longum habuit ſermonem de novo mandato charitatis. Poſtremò, ex nimio amore ſanguinem ſuum pro nobis profudit. Attende, quomodò imiteris: qualem charitatem Chriſto retribuas; an magis lucra, quàm animas quæras.

3. Conſidera, quod Chriſtus inſtituens Principem Sacerdotum & Paſtorum Petrum, de charitate tantùm eum percontatus eſt, Joan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantùm reſpondit; *Domine, tu ſcis quia amo te.* Chriſtus verò, *Paſce oves meas*, indicans ad paſcendas doctrinâ & exemplis oves, & gubernandam Eccleſiam maximè opus eſſe ardenti charitate in Deum & proximum. Veri ſiquidem Paſtoris eſt, *Luc.* 15. ovem perditam requirere, & inventam, relictis licet 99. ovibus, humeris ſublatam in ovile portare. Ejuſdem eſt, adveniente lupo, & perſecutione exorta, non cum mercenario, qui non eſt Paſtor, fugere, ſed animam ponere pro ovibus, *Joan.* 10. Ejus eſt cognoſcere omnes oves, eaſque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut ſe, ſuamque doctrinam & vitam ſequantur, quod non facilè impetrabit, niſi multis beneficiis, & amoris indiciis eas ſibi devinciat, ac tandem ritibus Eccleſiæ, tanquam clave cœleſti, regnum cælorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus ſe examinabit & nova circa eam propoſita Chriſto Domino, Sponſo, Regi, ac ſupremo Paſtori ardenter offeret.

NOTA, excitandum affectum ſpecialem erga alios animarum Curatores, ac præſertim omnium Ordinum viros *Religioſos*.

Conſideret Religioſos illos non eſſe aſpernandos ex eo quod humilem vitæ ſtatum ex imitatione & concilio Chriſti amplexi ſint, ſed potius inde erga illos præ aliis majorem venerationem concipiat, quod inde omnes ſæculi Res & Spes deſeruerint, eorumque pios conatus ad Dei gloriam promovere ſtudeat. Conſideret quam (præ ſe) præcellenti in ſtatu forent illorum innumeri à doctrina, dotibus, parentela, gratia, virtute, ſi ſe omnes illi Clero ſæculari addixiſſent: & quàm multos nunc illis fruentes, ubique ab Eccleſiaſticis beneficiis, officiis, & dignitatibus ad ea minimè perveniſſent.

Ex altera verò parte expendat *Religioſus*, ſe non debere cum Clerico ſæculari contendere, cum amore Chriſti illum amplexus ſit ſtatum, in quo potius illum decet cum Clericis, aliiſque pro noviſſimo loco concertare. Utinam hæc documenta in aliquorum animos altè deſcenderent, quod cederet in multo majorem Fidelium ædificationem.

DIE MERCURII.

De Puritate vitæ & Caſtitate in Sacerdote maximè requiſita.

1. COnſidera ſi veteris Teſtamenti Sacerdotes toto tempore, quo miniſtrabant tabernaculo, à domo & uxore abeſſe tenebantur (miniſtrabant enim per vices) quanto magis novi Teſtamenti Sacerdotes, qui non per vices, ſed ſemper miniſtrant, debent à conjugio & omni conſuetudine fœminarum, & omni impuritate abſtinere. Deinde ſi Abimelech Sacerdos 1. *Reg.* 21. noluit Davidi famelico dare panes propoſitionis comedendos, niſi priùs intellexiſſet eum ab uxore aliquamdiu ſe continuiſſe; & ſi idem populo faciendum fuit, *Exod.* 19. cum eſſet legem à Deo accepturus: Quantò magis convenit Sacerdotes noſtros ab omni fœminarum contubernio alienos eſſe, quibus quotidie in Sacrificio Miſſæ corpus Domini, per panes propoſitionis præfiguratum, non ſolum ſumendum, ſed etiam conficiendum, manibuſve tractandum eſt. Conſidera, D. Paulum 1. *Cor.* 7. docere eos qui uxorem habent, ſolicitos eſſe, quæ ſunt mundi, ut placeant uxori, & ideo eſſe diviſos, id eſt, in multas ſolicitudinum partes, ut exponit Hieronym9, diſtractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini ſunt, ut ſint ſancti corpore & ſpiritu. Unde conſequens eſt Sacerdotes ſoli Deo adhærere debere, ut cogitent quæ Domini ſunt, & ſint ſancti corpore, & ſpiritu.

2. Conſidera puritatem animi & corporis, non ſolum à divinis Scripturis, ſed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdo-

cerdotibus poſtulari, id que multis de cauſis. 1. Quia ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium, quo nihil auguſtius, crebrius peragere, in eoque puriſſimum Domini Corpus ore ſuo conſecrare, & manibus tractare, aliiſq; porrigere debent. 2. Quia aſſiduè orationi & ſacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. Item alios prædicatione, & ſanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. Quia debent magnam partem temporis impendere ovibus ſuis, vel ſubditis erudiendis, & in viam reducendis, ac ſi ægri ſint, inviſendis, ſolandis & paſcendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis variis adminiſtrandis: quæ omnia ſanè requirunt hominem non ſolum ab uxore & liberis, ſed etiam omnium negotiorum ſecularium curâ liberrimum. Unde Apoſtolus 2. Tim. 2. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus.*

3. Conſidera Sacerdotem, ſi caſtitatem inviolatam non ſervet, multò gravius peccare, quàm peccent in eodem genere homines ſæculares. Primò, quia ſacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 3. *diſperdet illum Deus.* At quis templum Dei ſanctum, & Deo conſecratum propriè eſt, niſi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum ſubiens? 2. Quia violat votum caſtitatis ipſâ ordinis ſuſceptione factum. 3. Quia ſummo ſcandalo eſt bonis & malis, imò & viliſſimis hominibus: quod ſcandalum tantum hoc ſæculo eſt, ut cauſam dederit tot hæreſibus. 4. Quia ſi in ſtatu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta adminiſtret, Chriſtum ſuo modo crucifigit, Chriſto quaſi in faciem ſpuit, Chriſtum cum Juda prodit, quodammodo conculcat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud eſt os Sacerdotis impudici aut concubinarii, quid aliud ejus anima, vel cor, quàm cloaca fœtidiſſima? Quid eſt margaritas projicere ante porcos, ſi hoc non eſt, cum impudicus Sacerdos audet celebrare, & puriſſimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda eſt conſcientia, & formanda propoſita firmiſſima, vitandi in particulari occaſiones, quæ poſſint puritati nocere, & adhibendi remedia, quæ contra luxuriam aſſignavimus ſupra *part. 3. cap. 6.* in fine. Quæ omnia confirmari poterunt ſequenti ad Deum Proteſtatione, quâ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præſertim occurrente tentatione, uſurpari ſolet.

Ego N. N. Dei & Domini mei Jeſu gratia & miſericordia fretus. Tibi me ſiſto Deus cordis mei, quem ubique præſentem agnoſco & veneror; & coram puriſſima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœleſti, proteſtor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde ſervire, & fugere quidquid inquinare puritatem poteſt. Mori malo quàm fœdari, quàm turpi motui vel delectationi ſcienter cauſam dare, vel conſentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis. Da perficere, qui [illegible] Hoc iterum iterumque Te, Bone Jeſu, ſupplex per Sanguinem tuum, mortem & paſſionem rogo. [illegible] Virgo Maria, nullâ unquam [illegible]. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei [illegible] vobiſcum poſſim ſeque Agnum [illegible] & in æternum, Amen.

DIE JOVIS

Praxis Brevis

Devotè Miſſam celebrandi.

PRo diſpoſitione remota, [illegible] & Synodo M[illegible] inveniuntur. 1. Ut Sacerdotes [illegible] ad divinam rem faciendam [illegible] hebdomadis peccata ſua [illegible] viora non occurrant. 2. Ut [illegible] colligant, & [illegible] men[illegible] tione deſignant. 3. Ut [illegible] mine colloquantur, neque [illegible] bus [illegible] mentemque & oculos ab omnibus [illegible] diſtrahi poſſint.

Gregorius XIII. Pontifex conceſſit [illegible] bet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Miſſæ, quæ ſequuntur, 50. [illegible] Indulgentiam.

EGo volo celebrare Miſſam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti [illegible] S. Romanæ Eccleſiæ, ad laudem omnipotentis Dei, [illegible] curiæ triumphantis, ad utilitatem [illegible] militantis, pro omnibus qui ſe commendaverunt [illegible] bus meis in genere, & in ſpecie, & pro felici ſtatu S. Romanæ Eccleſiæ: Amen.

Gaudium cum pace, emendationem vitæ, [illegible] vera pœnitentia, gratiam & conſolationem [illegible] perſeverantiam in bonis operibus, [illegible] tens & miſericors Dominus. Amen.

Poſtea Sacerdotalia ſumens veſtimenta. Ad *Amictum*, recordaberis illius faciei, quâ Jeſu Chriſti [illegible] velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, [illegible] inſtar fuit illuſus. Ad *Cingulum*, [illegible] in horto, quàm ad columnam fuit ligatus. Ad *Caſulam*, recordare purpureæ veſtis, quâ [illegible] fuit, & ſtude te Chriſto conformare.

Accedendo ad Altare, [illegible] Cruce humeris impoſitâ, per [illegible] ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris deſcendens gradum, [illegible] ſanctam ordiaris Miſſam, tuam ad Deum [illegible] tem; ac denuò æterno Patri [illegible] in unionem immenſi illius amoris, quo unigenitus [illegible] Filius ſemetipſum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Miſſam voce mediocri [illegible] ctè, & non [illegible] feſtinanter [illegible] obſervando ceremonias [illegible] tate, devotione & circumſpectione [illegible] Rubricæ Miſſalis [illegible].

Ad *Gloria in excelſis*, excitandus [illegible] tendum Deo Sacrificium laudis, ejuſque gloriam pro viribus promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterum [illegible] novam intentionem, [illegible] riſticum ardenti affectu [illegible] cum omnibus Angelis & Sanctis, in cœlo & in terra.

Hic aſſiſtas in tuo *Canone* [illegible] attenta ejus lectione, [illegible].

3. In primo *Memento*, [illegible] poteris Domino commendare [illegible] hebdomadam [illegible].

Dominicâ, Summum Pontificem [illegible] Eccleſiæ Catho-

Catholicæ, & præcipue hujus N. Diœceſis & Civitatis, [illegible] ac Paſtores.

Die Lunæ, Omnes Principes Chriſtianos; ut inter ſeſe concurrant, & Catholicam Religionem ardenter promoveant.

Die Martis. In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores & Magiſtratus; ut pacis ac juſtitiæ ſint amatores.

Die Mercurii, Omnes in Chriſti vineâ operarios; ut animarum ſaluti cum zelo & fructu conſtanter inſiſtant.

Die Jovis, Omnes Eccleſiaſticos Ordines; ut ſancti ſint, & aliis ſeſe exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

Sabbatho. Omnes juſtos; ut in bono uſque in finem perſeverent.

4. Jamjam conſecraturus hoſtiam, priuſquam *Conſecrationis* pronunties verba, brevi mentis ſuſpirio intentionem conſecrandi renovabis. Eodem affectu conſecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Conſecratione, Domino offeres toto corde in ſacratiſſima Hoſtia præſenti, eoſdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac univerſa adorat Eccleſia. Idipſum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6 *Elevando* in altum ſacratiſſimam *Hoſtiam*, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unà cum illa te ipſum, in perpetuum holocauſtum, ad ſuam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Miſſæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*; illum offerendo magno affectu in tuorum delictorum remiſſionem, ac totius mundi ſalutem.

7. In ſecundo *Momento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino ſequentes, per ſingulos itidem hebdomadæ dies aſſignatos.

Die Dominica, defunctos tuos parentes, conſanguineos, & affines.

Die Lunæ, alios defunctos, à quibus aliquo modo beneficia tibi impenſa ſunt.

Die Martis, illos, qui quoquo modo, cùm viverent, te offenderunt, vel perſecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodolibet offendiſti, vel in illorum vita eos ſecutus es.

Die Jovis, defunctos, pro quibus ab aliis nullæ ſpeciales funduntur preces.

Die Veneris, illos, qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi ſunt.

Sabbatho, illas animas, quæ citius de purgantibus flammis educendæ ſunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hoſtiam, mente illam Domino ſacratiſſimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacroſanctam in Communione accepturus Hoſtiam, pauliſper ſubſiſtens, vivâ fide, Domino Jeſu, in illa verè præſenti, profundæ adorationis exhibebis actum, deſiderando eum ſuſcipere cum illa humilitate, charitate & [illegible], quâ ſacratiſſima ejus Genitrix eum in terra ſuſcepit, & quâ illum omnes ejus ſuſceperunt Electi, atque etiamnum ſancta Catholica ſuſcipit Eccleſia, in ſupplementum ſummæ tuæ imperfectionis, & ſpiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, ſimiliter corde profundam pretioſiſſimo ſanguini, pro tuis ſuo peccatis, exhibebis adorationem, ſupplicabisq; ejus meritis & virtute tibi donari omnium offenſarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum ſalutis zelum.

10. Si aliis ſacram diſtribues Communionem, mentis oculos diriges ad immenſam Unigeniti Filii Dei Charitatem & Humilitatem quâ ſeipſum indifferenter omnibus, pro illorum ſalute, dedit in cibum, & inter diſtribuendum, ſacris ejus Vulneribus, intimo cordis affectu, communicantium animas, & ſimul tuam commendabis.

Poſt Sacrum Actio Gratiarum, &c.

PRimò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis.

Secundò, Gratiarum actionis affectum, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentes.

Quartò, Contritionis tuorum delictorum.

Quintò, Oblationis tuiipſius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, Varias, hoc vel ſimili modo, eſſ[illegible]tabis gratias.

ORATIO.

In qua ſupradicti Actus continentur.

CLementiſſime Domine Jeſu Chriſte, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immenſas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, ſupra omnia te amo, & doleo, quod non, quantum mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus, illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentiæ & gratitudinis affectus, quibus te tua ſacratiſſima complexa eſt Mater, & omnes Sancti ac ſervi tui unquam perſolverunt, atque etiamnum in cœlo, unà cum univerſa Eccleſia Catholica tua Sponſa, perſolvunt. *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

Doleo ſuper omnia, mi Domine, quòd [illegible] deliquerim; & ſummoperè diſplicet mihi, quòd non tantùm doleam, quantum tua Bonitas requirit & Majeſtas: deque tuæ ſacratiſſimæ Paſſionis virtute, cunctarum offenſarum ſummiſsè deprecor veniam & remiſſionem. Offero cum eadem quoque meipſum, omneſque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus ſum labores, & quicquid ſum perpeſſurus in ſatisfactionem & remiſſionem omnium meorum peccatorum, ut infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxas ſis remiſſurus. Humiliter inſuper precor, ut emendandi, & uſque in finem in tuo ſancto ſervitio perſeverandi gratiam copioſam concedas, Amen.

DIE VENERIS.

Praxis Brevis

Horas Canonicas devotè recitandi.

COnſideret attentè Sacerdos obligationem, quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentii III. in cap. *Dolentes*, de celebratione Miſſarum. *Strictè*, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſè celebrent, & devote.* Ubi non præcipitur tantùm ſubſtantia Officii, quæ pridem in Eccleſia con-

ſtituta

ſtituta fuit; ſed præcipitur ipſe modus ſtudioſè & devotè recitandi, uti etiam *Cajetanus* accuratè advertit. Ad hoc ſane quemlibet animæ ſuæ, & ſpiritualis lucri ſtudioſum vehementer invitat & impellit conſideratio præclara S. Hieronymi. in cap. *Non mediocriter*, de conſec. diſt. 1. *Melior eſt*, inquit, *quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, ſerenitate & ſpirituali alacritate, quam totius Pſalterii modulatio, cum anxietate cordis, & diſtractione.*

Quod ſi habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Preces offerre, conſidera te id optimè præſtiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officii in conſpectu Dei & totius Curiæ cæleſtis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic ſequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni ſtudio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtualem continuare, aut ſæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas eſſe, aut canendas, non ſolum cum debita verborum prolatione, ſed etiam cum ſeria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religioſa totius corporis compoſitione, juxta illud Pſalmi 46. v. 7. *Pſallite Deo noſtro, pſallite Regi noſtro, pſallite; quoniam Rex omnis terra Deus, pſallite ſapienter.* Ubi quater reperito verbo, *pſallite*, inſinuatur pſallendum Deo, quoad vocem, diſtinctè; quoad memoriam, attentè, quoad intellectum, intelligenter; quoad voluntatem, ardenter; & quoad habitum totius corporis, reverenter.

Hoc aſſequi conaberis: 1. Opportunum & ſufficiens tempus ſingulis horis Canonicis, ſi extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Eccleſiæ, & virorum timoratorum, quibuſcum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecorè feſtinando. 2. Locum pietati magis congruum, & à ſtrepitu, & interpellatione remotiorem, eligendo. 3. Decentem corporis ſitum adhibendo; videlicet, ſi vires ferant alternatim genua flectendo, aut ſtando. 4. Oculorum evagationes, aliasque diſtractionum cauſas declinando. 5. Viva fide Deum præſentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinentes crebro intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subinde memoriam renovando eorum, quæ Chriſtus tali horâ fecit, vel paſſus eſt, cum ſimilium piorum affectuum, ac deſideriorum, Chriſtum redamandi, imitandi, ejus merita participandi, inſtauratione. 7. Renovando propoſitum attentionis, ſi diſtractionibus agiteris, maximè in initio & fine cujuſque Pſalmi: initio quidem deſiderando & petendo affectum à Spiritu ſancto intentum; in fine verò, *ad Gloria Patri*, ferventi affectu laudando ſanctiſſimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni poſſibili perfectione.

8. Ad certa verba ſæpe occurrentia, quæ *Deum*, ejuſque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiæ, adorationis, timoris, ſpei, amoris, gratitudinis, laudis, congratulationis. Ad voces, *Nos, homines*, miſerias humanas indicantes affectus humilitatis, contritionis, compaſſionis & ſimiles.

9. Ad ſenſum verborum, vel litteralem, vel ſpiritualem [illegible], & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noſter*, cum viva memoria præſentis Dei, filiali fiducia, reverentiâ, reſignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa [illegible] ſpem, [illegible] ſimos. In *Ave Maria*, excitando [illegible] di B. Virginem benedicendi Chriſtum, & [illegible] per ejus, Matrisque merita gratiam bene vivendi & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, ſpem, [illegible] tudinem, deſideriumque participandi merita Chriſti [illegible] *Ad Domine labia mea. &c. Deus in adjutorium, &c.* recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per [illegible] Chriſti, & diffidentiæ ſui, [illegible] rificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & ſuas potentias omnes ad Deum [illegible] vitando.

Pſalmi recitandi ſunt eo affectu, quem [illegible] ferunt & quidem, vel uno [illegible] trinationis, ut in Pſ. 50. *Miſerere*. Vel [illegible] *Benedicite*, & Pſ. 145. 149. 150. Vel [illegible] in Pſ. 102. 104. 105. 106. Vel affectu [illegible] perfectè adimplendi in obſervatione [illegible] ceptorum, conſiliorum, inſpirationum, ut in [illegible] aliis, qui unum tantum præcipuè [illegible] Vel diverſis affectibus recitando [illegible] affectuum varietatem ſuppeditant. [illegible] Auguſt. in Pſ. 30. timendo cum timet [illegible] do cum amat, laudando cum laudat, [illegible] plorat, poſtulando cum poſtulat, [illegible] ipſe ſe vilem agnoſcit, gratias agendo [illegible] bis ſpiritualiter collatis, quæ Iſraëlitis [illegible] lata refert.

Similiter Antiphonas, verſus, [illegible] citando cum affectibus, deſideriis [illegible] entibus. In fine, cum memoria [illegible] derio beatæ mortis, orando [illegible] prout pro te alios orare [illegible] *ma*, ſingulas horas concludis.

Poſt Officium.

I. DEfectus minus voluntarios [illegible] admiſſos quam primum [illegible], [illegible] do Orationem, quæ habetur [illegible] Brev [illegible] mano *Sacroſanctæ & individuæ Trinitati, &c.* [illegible] do indulgentias in hunc finem conceſſas.

II. Offer tuum obſequium quantumvis imperfectum, in unione orationum & meritorum Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentionem [illegible] idque vel immediatè ſanctiſſimæ Trinitati, vel per Chriſtum æterno Patri; vel primum B. Virgini [illegible] Chriſto, & per hunc Patri, hac vel ſimili formula [illegible] ſtrias quodvis opus bene peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater Miſericordiæ, [illegible] oculo pietatis hoc exiguum ſervitium [illegible] quod melliſluo cordi tuo commendo [illegible] & repræſentandum dilecto Filio tuo [illegible] mam ejus gloriam, amorem, beneplacitum [illegible] rum actionem æternam, & ad [illegible] pettandam illi placendi perfectiſſimè in tempore & æternitate. Amen.

DIE SABBATHI.

Conſideranda Exempla Divinæ [illegible] *dotes indignè celebrantes.*

COnſidera, [illegible] Corpus & Sanguis Chriſti in Sacrificio Miſſæ dignè accepta [illegible]

in quo Dei donum & gratiam, & vitam æternam ut teſtatur ipſe Chriſtus, Joan.6. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus, &, Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Sic è contrariò indignè ſumenti, cibus ille ſalutaris & cæleſtis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc Sacrificium ſeriò monet Apoſtolus 1. ad Cor.11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apoſtoli locum audi graviter monentem non me, ſed Doctorem Sanctum, Thomam à Villa Nova, concione 3. de Sacram. altaris *Reus, inquit, erit Corporis & Sanguinis Domini; ac ſi Chriſti effudiſſet Sanguinem. Quaſcunque enim blaſphemias, quaſcunque irriſiones, quæcunque opprobria impiiſſimi Judæi corporaliter in Chriſtum exercuerunt, has omnes ſpiritualiter repetit impius comeſtor, Filium Dei rurſus in ſemetipſo crucifigens, & oſtentui habens.*

Quid igitur mirum, ſi Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificiũ indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciis, non tantùm in futura, ſed etiam in præſenti vita non rarò puniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

1. Primò. Narrat Palladius, dum quadam die inviſeret Macarium Eremitam, ſe quendam ante ejus fores vidiſſe Sacerdotem, totum vulneribus ſaucium, cujus in capite oſſa erant putrefacta: qui dum Macario ſupplex factus eſſet, ut ſuis orationibus vulnerum ſuorum impetraret ſanitatem; abnuit Sanctus, aſſerens hanc illi à Deo miſſam infirmitatem, in correptionem & vindictam ſuæ ſacrilegæ temeritatis, quâ auſus fuit celebrare Miſſam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare ſanitatem, quoaduſque promitteret, ſe de cætero ad tremendum Altaris non acceſſurum Sacrificium. Quod cum ſe facturum, cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ ſuæ tempore peccaturum ſponderet, intra paucos dies, S. Macarii precibus priſtinæ fuit reſtitutus ſanitati. In vita S. Macarii cap.2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum ſequens exemplum: Prope Villam, in qua natus fui, Sacerdos lubricus & immundus fuit. Et olim quidem cum immundis mulieribus panem illum legalem Sabbathi edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore ſumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa naſum, & mentum, & lingua computruit, ita ut vix poſſet præ fœtore ab amiciſſimis ſuſtineri. Sed & alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer audivi, cujus manus ſuper Aram extenſæ, igne cœleſti, uſque ad cubitos combuſtæ & conſumptæ fuerunt, *Lib.2. Apum c.40. part.6.*

3. Legitur in *Specul.* Exemplorum, quòd Sacerdos quidam ſæcularis, dum quadam die Miſſam celebraret, alius aſſiſtens, vidit in Patena tempore ſumptionis, non ſpeciem panis, ſed infantis. Quem cum Sacerdos levare, & ſumere vellet; cœpit infantulus ille faciem avertere, & ne ſumi poſſet, manibus & pedibus reluctari; & non ſemel tantùm ille devotus hoc vidit, ſed ſæpius. Cui idem Sacerdos quadam vice dixit inter cætera: Quoties ſumo Corpus Chriſti, cum tanta difficultate ſumo, ut mirer, quod non ſufficiam. Cui ille: Conſulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc ego de te vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque propoſuit. Et cum poſteà celebraret, viſus eſt ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum ſumma velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Diſt. 9. Exempl* 190.

4. Narratur & aliud hoc modo: Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quam ſpiritui curam impendens. Is dum vice quadam honeſtos viros, fæminaſque ad convivium invitaſſet; juſſit ſervum (cui hoc erat officio incumbebat) piſces non vili pretio coëmptos igni elixandos apponere, atque hujuſmodi cura diſtractus ad celebranda divina myſteria, ipſis etiam Angelicis numinibus formidanda, mente vagus, corde arctus, cura diſperſus, rapido cœpit curſu properare. Cum quejam in medio Sacrificio conſiſteret, ſolicita mente cœpit, & importunis curis turbari, ne fortè prædicti piſces, aut plus, aut minus debito, ſale injecto condirentur. Verùm, cum ille Sacerdos ſe ab hujuſmodi & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon terra quadam fuligine tectus, ſubitò adfuit & raptum cacabum è mediis flammis, una cum piſcibus, ſecum detulit ad Altare. O Coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diverſa diſtraheris? Ecce piſces hic ſunt, ecce ſal; (vas enim ſale plenum exhibuit,) injice quantum libuerit, & vel de cætero ſacris Altaribus attentior factus aſſiſte: Atque ita miſer Presbyter ſuperfluâ curâ, onera quæ portavit, ſuo loco reſtituit. *Diſt.10. Exemplo* 28.

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Arcam Domini, repentina correptus eſt morte: quantò amplius timendum illis, à talibus caſtigationibus, qui non ſolũ tangunt, verùm etiam intra ſua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Judas quando in ultima Cœna indignè Corpus Domini accepit, ſtatim in illum intravit Satanas, eumque in proditionem & deſperationem, & demum in flammas æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus ſubjici infirmitatibus, ſubitaneâ diſcedere morte, variè divexari à Diabolo, facilè in enormia labi peccata, & tandem infauſtâ morte vitam finire.

O quam tremendum eſt Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Chriſto ſevero Judice, poſtquam Statum tam ſanctum peccando maculavit, aut officii ſui functiones ſacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate non perſolvit. Idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quanto plura habuit Sacerdos in ſuo ſtatu ſalutis auxilia, quibus poterat ſibi, & aliis ſuæ curæ commiſſis, æternam felicitatem comparare.

NOTANDA

Pro Materia aliarum Meditationum.

ALia Meditationes eodem modo poterunt ab ipſo Sacerdote formari, quibus aſſiduè, matutino tempore, per horam, vel ſaltem mediam, ſpiritum in ſe pietatis excitet ac conſervet: Ad hoc ut præſto ſit ad manum opportuna Materia, notanda ſunt ſequentia:

Primò, poterit ex hoc Libro deſumere aliquot idoneas meditationes: De virtute Fidei, Spei & Charitatis, ex Motivis & affectibus, quæ deducuntur ſupra, in Praxi aſſiſtendi ægris ac moribundis p. 116. & ſequent. Item, de motivis ad peccati deteſtationem, & de remediis contra ſingula peccata in particulari hic infra p.112. Denique ex toto Apparatu ſup part. 2. p.7. &c. poterit ſibi ſeligere, & formare Meditationes

de

de Virtutibus aut Vitiis, quæ ... per exempla aſſuefieri u-dinem proponuntur.

Secundo, Ex ipſo Breviario fieri poſſunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt myſteria vitæ, aut Paſſionis Chriſti. Vel de aliquo inſigniori Pſalmo qui piam affectum & devotionem excitet, ut de Pſalmo, Miſerere, *pro affectu pœnitentiæ: de Pſalmo*, Benedic anima mea Dominum, *pro affectu Gratitudinis, & ſic de cæteris. ſingulis ſcilicet Pſalmi verſibus cum attenta ſenſus conſideratione inhærendo.*

Tertio, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus quæ de eo in Breviario aſſignantur. Obſervando modum meditandi initio traditum. Singula puncta & virtutes attente conſiderando, pios affectus & deſideria elicie[illegible], firma imitationis propoſita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per piacolloquia & affectus adhærendo, & quam parum [illegible] omnium fabulas & colloquia affectares, qui ſemel in meditatione guſtaſti à ſerio [illegible] quam ſuavis eſt Dominus.

NOTA. *Poſt hæc conſiderata præcedentibus Inſtructionibus per omnia conforme, Schema vitæ Paſtoralis, in celeberrima Diœceſi Antuerpienſi vulgatum, & omnibus ubique, in illo munere commendiſſimum tam obligationis, quam perfectionis compendium.*

SCHEMA VITÆ PASTORALIS.

Prout extat impreſſum in calce Ordinationum Diœceſis Antverpianæ.

AD ſalutem gregis multùm valet vita & diligentia Paſtoris, unde Exodi decimo nono dicitur, *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum ſanctificentur: nihil enim eſt, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum aſſiduè inſtruat, quam eorum vita & exemplum, qui ſe Divino miniſterio dedicarunt.* Trid. ſeſſ. 22. c. 1.

Vita Paſtoris duplex eſt, *privata, & publica.* Diligentia etiam duplex, nimirum *in ſpiritualibus*, & *corporalibus.*

V*Ita Privata* Paſtoris conſiſtit, Primò: In frequentatione Sacramentorum, ut quotidie (ſi diſpoſitio corporis & animæ permittat) Miſſam celebret: & ut ſingulis ſaltem ſeptimanis confiteatur.

2. Item in oratione *Mentali*, ut manè & veſperi habeat horam huic aſſignatam: Et *Vocali* ex obligatione, ut debitè Horas ſuas legat, vel devotione, ut Roſarium, Litanias, Pſalmos Pœnitentiales, &c. adjungat.

3. Item in recollectione ſpirituali: Singulis annis per aliquot ſaltem dies, ex directione Viri alicujus intelligentis; Singulis diebus manè, proponendo vitare omnes, & magis noxias peccandi occaſiones, & offerendo omnia illo die agenda, vel ſuſtinenda ad honorem Dei, & ſalutem proximi: Similiter veſperi, examinando conſcientiam, tum generaliter, tum particulariter circa aliqua peccata: Ac etiam interdiu, Per orationes jaculatorias ad pulſum horæ, & aliàs ſæpè: Per actus contritionis & dilectionis Dei ſuper omnia: Et per reſignationem propriæ Voluntatis in Divinam.

4. Item in mortificatione interiori paſſionum, nimiæ ſollicitudinis, curioſitatis, ac affectionis circa cupiditatem rerum temporalium, vel appetitus [illegible] æſtimationis & honoris: Similiter [illegible] exterioris ſubtrahendo aliqua licita [illegible], & ... lus commoditatibus corporis, ac de [illegible] ſenſuum: Et exercendo aliquos P[illegible].

5. Item in lectione Libri Spiritualis, Vitæ Sanctorum vel Sacræ Scripturæ, quam [illegible] mediam ſaltem circiter horam.

6. Item in ſtudio Caſuum Conſcientiæ, [illegible] num Paſtoralium, vel ſacræ Hiſtoriæ [illegible] quis vacuo.

7. Item in Familiæ adminiſtratione, quæ [illegible] frugalis, nitida & ordinata.

V*Ita Publica Paſtoris*, Requirit, ut abſtineat à [illegible] Tabernis, Luſu, Contentione, [illegible] ſumptione, & Sæcularibus negotiis: inſuper, ut habeat

1. Zelum animarum, ita ut vult [illegible] fiat. Morbidos diligenter curet, [illegible] corripiat.

2. Amorem Parochianorum, diſſidia [illegible] nendo, neceſſitates ſublevando, & [illegible] do.

3. Converſationem exemplarem, [illegible] ni, circumſpectam cum omnibus, gravem ſine moroſitate, & affabilem ſine levitate.

S*Alus Populi etiam pendet à Paſtoris Diligentia*, [illegible] pe in *Spiritualibus*: deinde in *Temporalibus*.

In Spiritualibus, Utpote, 1. In Sacramentis & Sacramentalibus adminiſtrandis, Cum promptitudine noctè & die; cum ſanctitate, [illegible] pura, præparatione debitâ & [illegible] cum decore juxta ritus præſcriptos [illegible] compoſito, voce intelligibili, & [illegible] cta.

2. In Sacramentis & Sacramentalibus conſervandis cum munditie, nitore & ſplendore, juxta præſcriptum Ritualis.

3. In Officio Divino [illegible] tu decenti, cum ext[illegible], & cum devotione ædificativa.

4. In Catechiſmo, ut [illegible] apta methodus, alliciantur pueri præmiis & [illegible] & ut Parentes & Magiſtri [illegible].

5. In Concione, quæ [illegible] ad ſalutem, Sit ad captum populi [illegible] fugere, & virtutes ſectari.

I*N Temporalibus*, Ut Fabricæ, Menſæ pauperum, & piorum Fundationum proventus [illegible] rùm debitè colligantur, [illegible] benè impendantur, [illegible] juxta Decreta & ordinata Diœceſis noſtræ.

2. Ut ſui Paſtoratus Domus [illegible] Fundi vel Decimæ ex præſcripto [illegible] ra recipiantur non ultra [illegible].

Sententias ſelectiſſimas de Paſtoralis officii [illegible] *Dignitate, & obligatione vid. ſupra* p. 144.

RITUS ET ORDO ADMINISTRANDI SINGULA SACRAMENTA;

Et alia Benedictiones, ac Formulæ Curatori Animarum necessariæ

Ex Rituali Romano petita.

PRO SACRAMENTO BAPTISMI.

§. I.

Ritus sive Ordo Baptismi parvulorum.

Sacerdos, amictus ... paratus, superpelliceo & stola violacea indutus, accedit ad ostium Ecclesiæ, ubi foris expectant, qui infantem detulerunt. Tum interrogat:

N. Quid petis ab Ecclesia Dei? *Patrinus respondeat:* Fidem. *Sacerdos:* Fides quid tibi præstat? *Patrinus respondet:* Vitam æternam. *Sacerdos:* Si igitur vis ad vitam ingredi, serva mandata: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum sicut teipsum.

Deinde ter exsufflat leviter in faciem infantis, & dicit semel: Exi ab eo, immunde spiritus, & da locum Spiritui Sancto Paraclito. *Tum pollice facit signum crucis in fronte & in pectore infantis, dicens:* Accipe signum Crucis tam in fronte ✝ quam in cor✝de, sume fidem cælestium præceptorum: & talis esto moribus, ut templum Dei jam esse possis.

OREMUS.

Preces nostras, quæsumus Domine, clementer exaudi, & hunc electum tuum N. Crucis Dominicæ impressione signatum, perpetua virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde imponit manum super caput infantis, & dicit:

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem ad rudimenta Fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle: disrumpe omnes laqueos Satanæ, quibus fuerat colligatus: aperi ei Domine januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, & proficiat de die in diem. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos benedicit salem, qui semel benedictus, alias ad eundem usum deservire poterit.

Exorcizo te, creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis ✝, & in caritate Domini nostri Jesu Christi ✝, & in virtute Spiritus Sancti ✝. Exorcizo te per Deum vivum ✝, per Deum verum ✝, per Deum sanctum ✝, per Deum ✝, qui te ad tutelam humani generis procreavit, & populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit, ut in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris salutare Sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sancti✝fices, & benedicendo bene✝dicas, ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde immittit modicum salis benedicti in os infantis, dicens: N. Accipe salem sapientiæ: propitiatio sit tibi in vitam æternam. ℟. Amen. *Sacerdos:* Pax tecum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus Patrum nostrorum, Deus universæ Conditor veritatis, Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, & hoc primum pabulum salis gustantem, non diutius esurire permittas, quo minus cibo expleatur cælesti, quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens. Perduc eum Domine, quæsumus, ad novæ regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcizo te immunde spiritus in nomine Patris ✝ & Filii ✝ & Spiritus Sancti ✝, ut exeas, & recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnate, qui pedibus super mare ambulavit, & Petro mergenti dexteram porrexit.

Ergo maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vivo & vero, da honorem Jesu Christo Filio ejus, & Spiritui Sancto, & recede ab hoc famulo Dei N. quia istum sibi Deus & Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemque Baptismatis vocare dignatus est.

Hic pollice in fronte facit crucem infantis, dicens: Et hoc signum sanctæ Crucis ✝, quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Mox imponit manum super caput infantis, & dicit:

OREMUS.

Æternam ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, auctor luminis & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris illum illuminare lumine intelligentiæ tuæ: munda eum, & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus gratia Baptismi tui effectus,

æternæ firmam ſpem, conſilium rectum, doctrinam ſanctam. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Poſtea Sacerdos imposita extremitate stolæ ſuper infantem, & introducit eum in Eccleſiam, dicens:

N. Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Chriſto in vitam æternam. ℟. Amen.

Cum fuerint Eccleſiam ingreſſi, Sacerdos procedens ad fontem, cum ſuſceptoribus voce clara una dicit:

Credo in Deum Patrem, &c. Pater noſter, &c.

Ac deinde antequam accedat ad Baptiſterium, dicit:

Exorcizo te, omnis ſpiritus immunde, in nomine Dei Patris omnipotentis ✝, & in nomine Jeſu Chriſti Filii ejus, Domini, & Judicis noſtri ✝, & in virtute Spiritus Sancti ✝, ut diſcedas ab hoc plaſmate Dei N. quod Dominus noſter ad templum ſanctum ſuum vocare dignatus eſt, ut fiat templum Dei vivi, & Spiritus Sanctus habitet in eo. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos & ſæculum per ignem. ℟. Amen.

Poſtea Sacerdos digito accipit de ſaliva oris ſui, & tangit aures & nares infantis. Tangendo vero aurem dextram & ſiniſtram dicit:

Ephpheta, quod eſt, adaperire. *Deinde tangit nares, dicens:* In odorem ſuavitatis. Tu autem effugare, diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Poſtea interrogat baptizandum nominatim, dicens:

N. Abrenuntias Satanæ? ℟. *Reſpondet Patrinus:* Abrenuntio.

Et omnibus operibus ejus? ℟. Abrenuntio.

Et omnibus pompis ejus? ℟. Abrenuntio.

Deinde Sacerdos intingit pollicem in oleo Catechumenorum, & infantem ungit in pectore, & inter ſcapulas in modum Crucis, dicens:

Ego te linio ✝ oleo ſalutis in Chriſto Jeſu Domino noſtro, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Hic deponit ſtolam violaceam, & ſumit aliam albi coloris.

Adhibendo pollicem, & [illegible] abſtergit bombicino, vel re ſimili, & interrogat expreſſo nomine baptizandum Patrino reſpondente,

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem Cœli & terræ? ℟. Credo.

Credis in Jeſum Chriſtum, Filium ejus unicum, Dominum noſtrum, natum, & paſſum? ℟. Credo.

Credis in Spiritum Sanctum, ſanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum Communionem, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem, & vitam æternam? ℟. Credo.

Deinde expreſſo nomine baptizandi, Sacerdos dicit: N. Vis baptizari? ℟. *Patrinus:* Volo.

Tunc Patrino vel Matrina, vel utroque (ſi ambo admittuntur) infantem tenente, Sacerdos vaſculum vel urceolum aquæ baptiſmalis accipit, & de ea ter fundit ſuper caput infantis in modum Crucis, & ſimul verba proferens, ſemel tantum diſtincte & attente dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris ✝ *fundit primo,* & Filii ✝ *fundit ſecundo,* & Spiritus ✝ Sancti, *fundit tertio.*

Ubi autem eſt conſuetudo baptizandi per immerſionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens ne lædatur, caute immergit, & trina merſione baptizat, & ſemel tantum dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris ✝ & Filii ✝ & Spiritus ✝ Sancti.

Si Patrinus, vel Matrina, vel utrique ſimul infantem de ſacro fonte levant, ſuſcipiunt e manu baptizantis.

Si vero dubitetur, an infans fuerit baptizatus, utatur hac forma. N. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris ✝ & Filii ✝ & Spiritus Sancti ✝. *Deinde intingit pollicem in ſacro Chriſmate, & ungit infantem in ſummitate capitis in modum Crucis, dicens:*

Deus omnipotens, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, *(hic inungit)* ipſe te liniat Chriſmate ſalutis ✝ in eodem Chriſto Jeſu Domino noſtro in vitam æternam. ℟. Amen.

Sacerdos: Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Tum bombacio, vel re ſimili abſtergit pollicem, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco veſtis albæ, dicens:

Accipe veſtem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Poſtea dat ei, vel Patrino candelam accenſam, dicens:

Accipe lampadem ardentem, & irreprehenſibilis cuſtodi baptiſmum tuum, ſerva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cœleſti, habeaſque vitam æternam & vivas in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Poſtremo dicit: N. Vade in pace, & Dominus ſit tecum. ℟. Amen.

Si vero fuerint plures baptizandi, ſive maſculi, ſive fœminæ, in Catechiſmo maſculi ſtatuantur ad dexteram, fœminæ vero ad ſiniſtram, & omnia fiant, ut ſupra in proprio genere, numero plurali. Tum [illegible] interrogationes, [illegible] ſingulariter, [illegible] circa [illegible] Fidem ſeu Symbolum, & [illegible] Baptiſmum, [illegible] Chriſmatis, [illegible] atque [illegible] ſingulariter [illegible], & primum maſculis, deinde fœminis fieri debent.

Si infans [illegible] periculo mortis [illegible], ne pereat, antequam Baptiſmus perficiatur, Sacerdos omiſſis quæ Baptiſmum præcedunt, eum baptizet, [illegible] ſuper caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te baptizo in nomine Patris ✝ &c.

Si non habeatur aqua baptiſmalis, [illegible] Sacerdos utatur aqua ſimplici.

Deinde, ſi habeat Chriſma, [illegible] dicens:

Deus omnipotens Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, &c. *ut ſupra.*

Poſtea det ei linteolum candidum, dicens: Accipe veſtem, &c.

Ac demum det ei cereum candidum accenſum, dicens: Accipe lampadem, *ut ſupra. Si ſupervixerit, ſuppleantur alii ritus omiſſi.*

§. II.

Ordo ſupplendi omiſſa ſuper baptizatum.

Cum infans [illegible] periculo, [illegible] Baptiſmum [illegible] fuerit baptizatus, [illegible] pertinentia, & qui Eccleſiam [illegible] fuerit, [illegible] ſupp-

ſuppleantur: idem ordo ac ritus ſervetur, qui in Baptiſmo parvulorum praſcriptus eſt. Excepto, quod interrogatio an velit baptizari, formaque Baptiſmi, & ab initio premittuntur & quadam orationes, & exorciſmi ſuo quique loco immutati, ut infrà dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat ſalem in os baptizati, manum ſuper caput ejus imponens, dicit;

OREMUS.

OMnipotens ſempiterne Deus, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, reſpicere dignare ſuper hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, diſrumpe omnes laqueos ſatanæ, quibus fuerat colligatus; aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut ſigno ſapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad ſuavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Eccleſia tua deſerviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus ſit frui gratiâ Baptiſmi tui, quem ſuſcepit, ſalis perceptâ medicinâ. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Deinde poſt aliquam modicum ſalis immiſit in os baptizati, dicens: Accipe ſalem ſapientiæ, propitiatio ſit tibi in vitam æternam, Amen. *dicit:*

OREMUS.

DEus Patrum noſtrorum, Deus univerſæ conditor Veritatis. Te ſupplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. reſpicere digneris propitius, ut hoc pabulum ſalis guſtantem non diutius eſurire permittas, quo minus cibo expleatur cœleſti, quatenus ſit ſemper ſpiritu fervens, ſpe gaudens, tuo ſemper nomini ſerviens, & quem ad novæ regenerationis lavacrum perduxiſti, quæſumus Domine, ut cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum æterna præmia conſequi mereatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Poſt hæc facto ſigno Crucis in fronte Baptizati, dictis quibus illis verbis:

Et hoc ſignum Crucis ✝ quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Manu ſuper caput ejus impoſitâ dicit;

OREMUS.

ÆTernam, ac juſtiſſimam pietatem tuam deprecor, Domine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, auctor luminis & veritatis, ſuper hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ, munda eum & ſanctifica: da ei ſcientiam veram, ut dignus ſit frui gratiâ Baptiſmi tui, quem ſuſcepit, teneat firmam ſpem, conſilium rectum, doctrinam ſanctam, ut aptus ſit ad retinendam gratiam Baptiſmi tui. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Ordo miniſtrandi ſacrum Viaticum.

SAcerdos ingrediens locum, ubi jacet infirmus, dicat: Pax huic domui. *Reſp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depoſito Sacramentum ſuper menſa, ſuppoſito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox accepta aquâ benedictâ, aſpergit infirmum & cubiculum, dicens Antiphonam, Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor: lavabis me, & ſuper nivem dealbabor, *& primum verſum Pſalmi:* Miſerere mei Deus, *cum* Gloria Patri. Sicut erat, &c. *Deinde repetitur Antiphona:* Aſperges me, &c. *Poſtea* ℣. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris ſanctum Angelum tuum de cœlis, qui cuſtodiat, foveat, protegat, viſitet; atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoſcat an ſit bene diſpoſitus ad ſuſcipiendum ſacrum Viaticum, & utrum velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat atque abſolvat, quamvis prius deberet eſſe rite confeſſus, niſi neceſſitas aliter urgeat.

Poſtea facta de more Confeſſione generali ſive ab infirmo ſive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Miſereatur, &c. Indulgentiam, &c.

Deinde facta genuflexione, accipit Sacramentum de vaſculo, atque illud elevans, oſtendit infirmo dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: *& more ſolito ter dicat.* Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur anima mea. *Et infirmus ſimul cum Sacerdote dicat eadem verba ſaltem ſemel ſubmiſſa voce; tum Sacerdos dans infirmo Euchariſtiam, dicat:* Accipe frater (*vel* ſoror) Viaticum Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno, & perducat in vitam æternam, Amen.

Si vero Communio non datur per modum Viatici dicat more ordinario; Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat, &c.

Quod ſi mors immineat, & periculum ſit in mora, tunc dicto: Miſereatur, &c. *prædictis precibus omnibus vel ex parte omiſſis ei ſtatim Viaticum præbeatur. Poſtea Sacerdos abluat digitos nihil dicens, & infirmo datur ablutio. Deinde dicat:* ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DOmine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri noſtro (*vel ſorori noſtræ*) ſacroſanctum Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti Filii tui, tam corpori, quam animæ proſit ad remedium ſempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

His expletis, ſi altera particula Sacramenti ſuperfuerit (ſupereſſe autem ſemper debet præterquam in caſu jam dicto) genuflectit, ſurgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo ſignum Crucis ſuper infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Eccleſiam dicendo Pſalmum: Laudate Dominum de cœlis. *Et alios Pſalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cum pervenerit ad Eccleſiam, ponit Sacramentum ſuper altare; adorat, deinde dicit.* ℣. Panem de cœlo præſtitiſti eis. ℟. Omne delectamentum in ſe habentem. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DEus, qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti, tribue, quæſumus, ita nos Corporis, & Sanguinis tui ſacra myſteria venerari,

ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter ſentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Ritus, ſeu miniſtrandi Sacramentum Extremæ Unctionis.

SAcerdos intrans cubiculum dicit: Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde depoſito Oleo ſuper menſam, ſuperpelliceo, ſtolaque violaceâ indutus, ægroto Crucem pie deoſculandam porrigit: mox in modum Crucis eum aquâ benedictâ, & cubiculum, & circumſtantes aſpergit, dicens Antiphonam: Aſperges &c. *Quod ſi ægrotus voluerit confiteri, audiat illum & abſolvat. Deinde piis verbis illum conſoletur, & de ejus Sacramenti vi, atque efficacia, ſi tempus ferat, breviter admoneat, & quantum opus ſit, ejus animum confirmet & in ſpem erigat vitæ æternæ.*

Poſtea dicat verſiculum: Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

IN troeat, Domine Jeſu Chriſte, domum hanc ſub noſtræ humilitatis ingreſſu, æterna felicitas, divina proſperitas, ſerena lætitia, charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna: effugiat ex hoc loco acceſſus dæmonum, adſint Angeli pacis, domumque hanc deſerat omnis maligna diſcordia. Magnifica, Domine, ſuper nos nomen ſanctum tuum. & benedic † noſtræ converſationi, ſanctifica noſtræ humilitatis ingreſſum, qui ſanctus, & pius es, & permanes cum Patre, & Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum, Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut benedicendo benedicat † hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum cuſtodem, & faciat eos ſibi ſervire ad conſiderandum mirabilia de lege ſua, avertat ab eis omnes contrarias poteſtates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac ſanos in hoc tabernaculo cuſtodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat Deus in ſæcula ſæculorum, Amen.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine ſancte, Pater omnipotens, æternæ Deus, & mittere digneris ſanctum Angelum tuum de cœlis, qui cuſtodiat, foveat, protegat, viſitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

Quæ orationes, ſi tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more facta Confeſſione generali, latine vel vulgari ſermone Sacerdos dicat Miſereatur tui, &c. Indulgentiam, abſolutionem, &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adſtantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore & adſtantium numero, vel qualitate, recitent ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, cum Litaniis, vel alias preces, dum ipſe Unctionis Sacramentum adminiſtrat, mox dicat:

IN nomine Patris. † & Filii. † & Spiritus ſancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impoſitionem manuum noſtrarū, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorū, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, atque omnium ſimul Sanctorum. Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo ſancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic ſubſcriptis, aptando proprio loco verba forma in hunc modum.

Ad oculos.

PEr iſtam ſanctam Unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum deliquiſti. Amen.

Miniſter vero, ſi eſt in ſacris, vel ipſemet Sacerdos poſt quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacii, vel rei ſimilis, eaque in vaſe mundo reponat, & ad Eccleſiam poſtea deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per iſtam ſanctam Unctionem † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per auditum deliquiſti, Amen.

Ad nares.

Per iſtam ſanctam Unctionem † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per odoratum deliquiſti, Amen.

Ad os, compreſſis labiis.

Per iſtam ſanctam Unctionem † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per guſtum & locutionem deliquiſti, Amen.

Ad manus.

Per iſtam ſanctam Unctionem † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per tactum deliquiſti, Amen.

Et adverte, quod Sacerdotibus manus non unguntur interius, ſed exterius.

Ad pedes.

Per iſtam ſanctam Unctionem † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per ingreſſum deliquiſti, Amen.

Ad lumbos, ſive renes.

Per iſtam ſanctam Unctionem † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per lumborum delectationem deliquiſti, Amen.

Hæc autem unctio ad lumbos omittitur ſemper in fœminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem [illegible] ſine periculo moveri non poſſunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicat: Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Salvum fac ſervum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Eſto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DOmine Deus, qui per Apoſtolum tuum Jacobum locutus es: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei: cura quæſumus, Redemptor noſter, gratia Spiritus ſancti languores iſtius infirmi, ejuſque ſana vulnera, & dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, & corporis ab eo expelle, plenamque interius & exterius ſanitatem miſericorditer redde, ut ope miſericordiæ tuæ

tuæ reſtitutus ad priſtina reparetur officia. Qui cum Patre & Spiritu ſancto vivis, & regnas Deus in ſæcula ſæculorum, Amen.

OREMUS.

Reſpice, quæſumus, Domine, famulum tuum N. in infirmitate ſui corporis fatiſcentem, & animam refove, quam creaſti, ut caſtigationibus emendatus ſe tuâ ſentiat medicina ſalvatum. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

OREMUS.

Domine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate cuſtodis, ad invocationem tui nominis benignus aſſiſte, ut famulum tuum hac ægritudine liberatum, & ſanitate donatum, dexterâ tuâ erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atque Eccleſiæ tuæ ſanctæ, cum omni deſiderata proſperitate reſtituas. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

PRO EXEQUIIS.

§ I.

Ritus, ſeu Ordo Exequiarum.

Sacerdos antequam cadaver efferatur, illud aſpergit aqua benedicta, mox dicit Antiphonam, Si iniquitates obſervaveris. *& Pſalm.* De profundis clamavi, *&c. in fine:* Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei: *repetit Antiphonam totam.* Si iniquitates, *&c. Deinde cadaver effertur, Sacerdoſque de domo procedens ſtatim gravi voce intonat Antiphonam:* Exultabunt Domino, *& Cantores inchoant Pſalmum.* Miſerere mei Deus ſecundum magnam, *&c. Clero alternatim proſequente; ac ſi longitudo itineris poſtulaverit, dicuntur Pſalmi graduales:* Ad Dominum cum tribularer, clamavi, *vel alii Pſalmi ex Officio mortuorum, & in fine cujuſque Pſalmi dicitur:* Requiem æternam dona ei Domine, *qui Pſalmi devotè, diſtincte, graviqueve recitari debent uſque ad Eccleſiam.*

Ad ingreſſum Eccleſiæ repetitur Antiphona: Exultabunt Domino oſſa humiliata. *Deinde Eccleſiam ingreſſi cantant, ℟. Cantore incipiente, & alternatim reſpondente videlicet:*

Subvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, ſuſcipientes animam ejus. Offerentes eam in conſpectu Altiſſimi. ℣. Suſcipiat te Chriſtus, qui vocavit te, & in ſinum Abrahæ Angeli deducant te. Suſcipientes. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.

Depoſito feretro in medio Eccleſiæ, ita ut defuncti pedes, ſi fuerit laicus, ſint verſus altare majus, ſi verò fuerit Sacerdos, caput ſit verſus ipſum altare. & cereis accenſis circa corpus, ſtatim niſi quod impediat, dicatur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis. & laudibus, & duo ex Clero incipiant abſolute Invitatorium: Regem, cui omnia vivunt, venite, adoremus. *& repetitur a Choro,* Regem cui omnia. *& Pſalm.* Venite exultemus *& c. duplicantur Antiphonæ.*

Ad finem Officii poſt Antiphonam Cantici, Benedictus. *&c.* Ego ſum reſurrectio, *dicitur* Pater: *ſecretò.* Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

Abſolve, quæſumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in reſurrectionis gloria inter Sanctos & electos tuos reſuſcitatus reſpiret. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Dum in officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum miniſtris paratur ad celebrandam Miſſam ſolemnem pro defuncto, ſi tempus congruens fuerit, ut in die depoſitionis in Miſſali Romano.

Finitâ Miſſâ, Sacerdos depoſitâ caſulâ, ſeu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & ſiſtit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, ſeu ceroferarios cum candelabris, & candelis accenſis. & omnes alii de Clero veniunt ordinatim in gradu ſuo cum candelis accenſis, & ſtant in circuitu feretri. Tum ſequitur Sacerdos cum Diacono, & aſſiſtente aliiſque miniſtris, & factâ reverentiâ altari, ſiſtit ſe contra Crucem ad pedes defuncti, retrò à dextris & a ſiniſtris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incenſi, altero cum vaſe aquæ benedictæ, & aſperſorio, & Acolytho, ſeu Clerico tenente librum, abſolute dicit ſequentem orationem:

Non intres in judicium cum ſervo tuo Domine, quia nullus apud te juſtificabitur homo, niſi per te omnium peccatorum ei tribuatur remiſſio. Non ergo eum, quæſumus, tua judicialis ſententia premat, quem tibi vera ſupplicatio Fidei Chriſtianæ commendat: ſed gratiâ tuâ illi ſuccurrente, mereatur evadere judicium ultionis, qui dum viveret, inſignitus eſt ſignaculo ſanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Deinde Cantore incipiente, Clerus circumſtans, cantat ſequens Reſponſorium:

Libera me Domine, de morte æterna in die illa tremenda, quando cœli movendi ſunt & terra, Dum veneris judicare ſæculum per ignem. ℣. Tremens factus ſum ego, & timeo, dum diſcuſſio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi ſunt, & terra. ℣. Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miſeriæ, dies magna, & amara valde. Dum veneris. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. & lux perpetua luceat ei. ℣. Libera me.

Dum cantatur prædictum Reſponſorium, Sacerdos Acolytho ſeu Diacono miniſtrante, accipit incenſum de navicula, & ponit in thuribulum & finito reſponſorio, Cantor cum primo choro dicit: Kyrie eleiſon *& ſecundus chorus reſpondet.* Chriſte eleiſon. *Deinde omnes ſimul dicunt* Kyrie eleiſon.

Mox Sacerdos dicit alta voce Pater noſter &c. *& ſecretò dicitur ab omnibus; & ipſe interim accipit a Diacono, vel Acolytho aſperſorium aquæ benedictæ, & factâ profunda inclinatione Cruci, quæ eſt ex adverſo, Diacono ſeu miniſtro genuflectente, & fimbrias pluvialis ſublevante, circuiens feretrum (ſi tranſit ante Sacramentum, genuflectit) aſpergit corpus defuncti, ter aſpergens latus dexterum feretri, & ter ſiniſtrum: deinde reverſus ad locum ſuum, Diacono miniſtrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incenſat, ut aſperſerat: poſtea reddito thuribulo ei, a quo acceperat, ſtans in loco ſuo, Acolytho ſeu alio miniſtro tenente librum apertum ante ſe, dicit:* ℣. Et ne nos inducas, ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DEus, cui proprium eſt miſereri ſemper et parcere, te ſupplices exoramus pro anima famuli tui N. quam de hoc ſæculo migrare juſſiſti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviſcaris in finem, ſed jubeas eam à ſanctis Angelis ſuſcipi, & ad Patriam Paradiſi perduci, ut quia in te ſperavit, & credidit, non pœnas inferni ſuſtineat, ſed gaudia ſempiterna poſſideat. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famuli tui Sacerdotis, quam hodie &c.

Finita Oratione, corpus defertur ad ſepulchrum, ſi tunc deferendum ſit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradiſum deducant te Angeli, in tuo adventu ſuſcipiant te Martyres, & perducant te in civitatem ſanctam Jeruſalem. Chorus Angelorum te ſuſcipiat, & cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Cum autem pervenerit ad ſepulchrum, ſi non eſt benedictum, Sacerdos illud benedicat, dicens hanc orationem:

OREMUS.

DEus cujus miſeratione animæ fidelium requieſcunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum ſanctum deputa cuſtodem, & quorum quarumque corpora hic ſepeliuntur, animas eorum ab omnibus abſolve vinculis delictorum, ut in te ſemper cum Sanctis tuis ſine fine lætentur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Dicta oratione, Sacerdos aqua benedicta aſpergat, deinde incenſet corpus defuncti, & tumulum.

Quod ſi corpus tunc ad ſepulturam non deferatur, omiſſo reſponſorio In Paradiſum, &c. *& benedictione ſepulchri ſi jam eſt benedictum; proſequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam*

Ego ſum reſurrectio: *& dicitur Canticum* Benedictus *EVOVAE. Et repetitur Antiphona.* Ego ſum reſurrectio & vita, qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet, & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.

Poſtea Sacerdos dicit: Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Pater noſter. *Interim corpus aſpergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

FAc, quæſumus, Domine, hanc cum ſervo tuo defuncto (*vel* famula tua defuncta) miſericordiam, ut factorum ſuorum in pœnis non recipiat vicem, qui (*vel* quæ) tuam in votis tenuit voluntatem, ut ſicut hic eum (*vel* eam) vera fides junxit fidelium turmis, ita illic eum (*vel* eam) tua miſeratio ſociet Angelicis choris. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Anima ejus, & animæ omnium fidelium defunctorum per miſericordiam Dei requieſcant in pace. ℟. Amen.

Deinde a ſepultura in Eccleſiam, vel in ſacriſtiam revertentes, dicant ſine cantu Antiph. Si iniquitates. *Cum Pſalmo* De profundis, *&c.* Requiem æternam dona eis Domine, *&c.*

§ II

Ritus ſeu Ordo ſepeliendi Parvulos.

CUm igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante uſum rationis, induitur juxta ætatem, & imponitur ei corona de floribus, ſeu de herbis aromaticis, & odoriferis in ſignum integritatis carnis & virginitatis, & Parochus ſuperpelliceo, & ſtola alba indutus, & aliis de Clero, ſi adſint, præcedente Cruce, quæ ſine haſta defertur, accedunt ad domum defuncti, uno clerico aſperſorium deferente: Sacerdos aſpergit corpus, deinde dicit.

Antiph. Sit nomen Domini. *EVOVAE*

Pſalm 112.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum. A ſolis ortu uſque ad occaſum, laudabile nomen Domini. Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, & ſuper cœlos gloria ejus. Quis ſicut Dominus noſter, Deus qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cœlo, & in terra? Suſcitans a terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui. Qui habitare facit ſterilem in domo: matrem filiorum lætantem. Gloria Patri, & Filio, *&c.*

Antiph. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

Dum portatur ad Eccleſiam, dicatur:

Pſalmus 118.

BEati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Tu mandaſti mandata tua cuſtodire nimis. Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas juſtificationes tuas. Tunc non confundar: cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici judicia juſtitiæ tuæ. Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelinquas uſquequaque. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos. In toto corde meo exquiſivi te: ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abſcondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es Domine: doce me juſtificationes tuas. In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui. In via Teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor: & conſiderabo vias tuas. In juſtificationibus tuis meditabor: non obliviſcar ſermones tuos. Gloria Patri &c.

Et ſi tempus ſupereſt, dici poſſunt Pſalmi: Laudate Dominum de cœlis; *ut habetur in Officio ad Laudes, cum aliis duobus ſequentibus, & in fine* Gloria Patri &c.

Cum autem pervenerit ad Eccleſiam, dicitur:

Antiph. Hic accipiet *EVOVAE.*

Pſalmus 23.

DOmini eſt terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & univerſi, qui habitant in eo. Quia ipſe ſuper maria fundavit eum, & ſuper flumina præparavit eum. Quis aſcendet in montem Domini? aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo. Hic accipiet benedictionem a

Domi-

Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Hæc eſt generatio quærentium eum: quærentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte Rex gloriæ? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte Rex gloriæ? Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ. Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiph. Hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo, quia hæc eſt generatio quærentium Dominum.

Poſtea dicitur: Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. *Pater noſter, ſecretè, interim corpus aſpergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti. ℟. Et confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens & mitiſſime Deus, qui omnibus parvulis renatis fonte Baptiſmatis, dum migrant à ſæculo, ſine ullis eorum meritis, vitam illicò largiris æternam, ſicut animæ hujus parvuli hodie credimus feciſſe: fac nos quæſumus Domine, per interceſſionem beatæ Mariæ ſemper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum, hic purificatis tibi mentibus famulari, & in Paradiſo cum beatis parvulis perenniter ſociari. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Dum portatur ad tumulum, vel ibidem, ſi ibi non portatur, dicitur.

Antiph. Juvenes & Virgines. EVOVAE. *Pſ.* Laudate Dominum de cœlis, &c. *ut habetur in officio ad Laudes, & in fine:* Gloria Patri, &c. *Repetitur Antiph.* Juvenes & Virgines, ſenes cum junioribus laudent nomen Domini.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Sinite parvulos venire ad me. ℟. Talium eſt enim regnum cœlorum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens ſempiterne Deus, ſanctæ puritatis amator, qui animam hujus parvuli ad cœlorum regnum hodie miſericorditer vocare dignatus es: digneris etiam, Domine, ita nobiſcum miſericorditer agere, ut meritis tuæ ſanctiſſimæ Paſſionis, & interceſſione beatæ Mariæ ſemper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum, in eodem regno nos cum omnibus Sanctis, & electis tuis ſemper facias congaudere. Qui vivis, & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus &c.

Deinde Sacerdos corpus aſperget aqua benedicta, & thurificat, ſimiliter & tumulum: poſtea ſepelitur.

Cum autem à ſepultura revertuntur ad Eccleſiam, dicitur:

Antiph. Benedicite. *EVOVAE.*

Canticum trium Puerorum. Daniel. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. ſic ut ſupra.

Antiph. Benedicite Dominum omnes electi ejus, agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

Deinde ante Altare dicit Sacerdos: Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DEus qui miro ordine Angelorum miniſteria, hominumque diſpenſas: concede propitius, ut à quibus tibi miniſtrantibus in cœlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum, &c.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

§ I.

Ritus celebrandi Matrimonii Sacramentum.

SAcerdos Matrimonium celebraturus. Publicationibus factis tribus diebus feſtis, ſi nullum obſtet legitimum impedimentum: in Eccleſia, ſuperpelliceo, & alba ſtola indutus, adhibito uno ſaltem Clerico ſuperpelliceum pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum aſperſorio deferat, coram tribus, aut duobus teſtibus, virum & mulierem, quos parochianos, vel proprio parocho eos conjungere licet, de conſenſu in matrimonium interroget utrumque ſigillatim in hunc modum vulgari ſermone.

℣. Vis accipere N. præſentem in tuam legitimam uxorem juxta Ritum Sanctæ Matris Eccleſiæ? *Reſpondeat ſponſus:* Volo. *Mox Sacerdos ſponſam interroget:* N. Vis accipere N. hic præſentem in tuum legitimum maritum juxta Ritum Sanctæ Matris Eccleſiæ? *Reſpondeat:* Volo. *Nec ſufficit conſenſus unius, ſed debet eſſe amborum, & expreſſus aliquo ſigno ſenſibili, ſive ſint præſentes ſive per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium conſenſu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens:* Ego conjungo vos in Matrimonium. In nomine Patris, ✠ & Filii, ✠ & Spiritus Sancti. ✠ Amen. *Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ Ritum: poſtea eos aſpergat aqua benedicta; mox benedicit annulum.*

Benedictio annuli.

℣. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic ✠ Domine annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus ✠, ut quæ eum geſtaverit, fidelitatem integram ſuo ſponſo tenens, in pace & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate ſemper vivat. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos aſpergit annulum aqua benedicta in modum crucis, & ſponſus accipiens annulum de manu Sacerdotis imponit annulari digito ſiniſtræ manus ſponſæ, Sacerdote dicente: In nomine Patris, ✠ & Filii, ✠ & Spiritus Sancti, ✠ Amen. *Mox ſubjungit.* ℣. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. ℟. A templo ſancto tuo, quod eſt in Jeruſalem. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvos fac ſervos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis Domine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Eſto eis Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

REſpice quæſumus Domine, ſuper hos famulos tuos, & inſtitutis tuis, quibus propagationem humani

gene-

[illegible] benedictionis effectu, et qui Te auctore [illegible] Per Christum Dominum nostrum. Amen.

[illegible]

[illegible] Tridentinæ Synodus [illegible].

§. II.

Benedictio mulieris post partum.

Si qua puerpera post partum juxta piam et laudabilem consuetudinem ad Ecclesiam venire voluerit pro incolumitate sua Deo gratias actura, petieritque a Sacerdote benedictionem, Sacerdos superpelliceo, & stola alba indutus, cum ministro aspersorium deferente ad fores Ecclesiæ accedat, ubi illam foris genuflexam, & candelam accensam in manu tenentem, aspergit aqua benedicta, deinde dicit: ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cælum & terram. *Antiphona.* Hæc accipiet benedictionem a Domino, *Psalm.* Domini est terra, &c. *[illegible]* Gloria Patri, &c. Hæc accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo: quia hæc est generatio quærentium Dominum.

Deinde porrigit ad manum mulieris extremam partem stolæ, eam introducit in Ecclesiam dicens: Ingredere in templum Dei, adora Filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fecunditatem tribuit prolis.

Et ipsa ingressa genuflectit coram Altari, & orat gratias agens Deo de beneficiis sibi collatis, & Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster, *secreto.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Salvam fac ancillam tuam Domine. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor &c. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per Beatæ Mariæ Virginis partum fidelium parientium dolores in gaudium vertisti, respice propitius super hanc famulam tuam, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione lætam accedentem: & præsta, ut post hanc vitam, ejusdem Beatæ Mariæ meritis, & intercessione, ad æternæ beatitudinis gaudia cum prole sua pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Deinde illam aspergit iterum aqua benedicta in modum crucis, dicens: Pax & benedictio Dei omnipotentis Patris, ✠ & Filii, & Spiritus sancti descendat super te, & maneat semper. Amen.

RITUS SIVE ORDO

Conficiendi Aquam benedictam.

Ex Rituali Romano.

Diebus Dominicis, & quandocumque opus fuerit, præparato sale & aqua munda benedicenda in Ecclesia, vel in Sacristia, Sacerdos superpelliceo, & stola violacea indutus, dicit:

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cælum & terram.

Deinde absolute dicitur exorcismus salis.

Exorcizo te creatura salis per Deum ✠ vivum, per Deum ✠ verum, per Deum ✠ sanctum, per Deum qui te per Eliseum Prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquæ: ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium; & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat, atque discedat a loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus, adjuratus per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

OREMUS.

Immensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in usum generis humani tribuisti, bene✠dicere ✠ & sanctificare ✠ tua pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis & corporis; & quidquid ex eo tactum, vel respersum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcismus aquæ, & dicatur sine OREMUS.

Exorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei ✠ Patris omnipotentis, & in nomine Jesu ✠ Christi Filii ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus ✠ Sancti: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare valeas cum angelis suis apostaticis: per virtutem ejusdem Domini nostri Jesu Christi: qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

OREMUS.

Deus, qui ad salutem humani generis maxima quæque sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ bene✠dictionis infunde; ut creatura tua mysteriis tuis serviens, ad abigendos dæmones, morbosque pellendos divinæ gratiæ sumat effectum: ut quidquid in domibus, vel in locis fidelium hæc unda resperserit, careat omni immunditia, liberetur a noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici; & si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, aspersione hujus aquæ effugiat: ut salubritas, per invocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum, &c. *Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicendo:* Commixtio salis & aquæ pariter fiat. In nomine Patris, ✠ & Filii, ✠ & Spiritus ✠ Sancti. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator: qui adversæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis sævitiam superas: qui hostiles nequitias potenter expugnas: Te Domine trementes & supplices deprecamur, ac petimus: ut hanc creaturam salis & aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices: ut ubicumque fuerit aspersa, per invocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abjiciatur, terrorque venenosi serpentis procul

[illegible], & præſentis ſancti Spiritus nobis miſericordiam tuam [illegible] adeſſe digneris. Per Dominum noſtrum, &c. in unitate ejuſdem Spiritus ſancti, &c.

Poſt benedictionem aquæ Sacerdos Dominicis diebus, antequam incipiat Miſſam, aſpergit altare, deinde ſe, Miniſtros, ac populum, prout in Miſſali præſcribitur.

Benedictio Domus cum aſperſione Aquæ Benedictæ.

PArochus vel alius Sacerdos volens aliquam particularem domum, vel generaliter domos fidelium alio tempore infra annum aſpergere aqua benedicta, ingrediens domum dicat: Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. *Deinde ibi aſpergendo dicat* *Antiph.* Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor. *Pſal.* Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam, &c. Gloria Patri, &c. *& repetitur Antiph.* Aſperges me Domine, &c. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris ſanctum Angelum tuum de cœlis, qui cuſtodiat, foveat, protegat, viſitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Deinde aſpergat aquâ benedictâ.

Benedictio ordinaria Loci cujuslibet.

VErſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine Deus omnipotens Locum iſtum, (*vel* domum iſtam) ut ſit in eo (*vel* in ea) ſanitas, caſtitas, victoria, virtus, humilitas, bonitas, manſuetudo, plenitudo legis, & gratiarum actio Deo Patri, & Filio, & Spiritui ſancto; & hæc benedictio maneat ſuper hunc Locum, & ſuper habitantes in eo, nunc & ſemper. ℟. Amen.

Et aſpergat aquâ benedictâ.

Benedictio Domus novæ.

VErſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

TE Deum Patrem omnipotentem ſuppliciter exoramus pro hac domo, & habitatoribus ejus, ac rebus: ut eam benedicere †, & ſanctificare †, ac bonis omnibus amplificare digneris: tribue eis Domine, de rore cœli abundantiam, & de pinguedine terræ vitæ ſubſtantiam, ut deſideria voti eorum ad effectum tuæ miſerationis perducas. Ad introitum ergo noſtrum benedicere † & ſanctificare † digneris hanc domum, ſicut benedicere dignatus es domum Abraham, Iſaac & Jacob; & intra parietes domus iſtius Angeli tuæ lucis inhabitent, eamque & ejus habitatores cuſtodiant. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Deinde aſpergat aquâ benedictâ.

Benedictio communis ſuper fruges & vineas.

VErſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

ORamus pietatem tuam omnipotens Deus, ut has primitias creaturæ tuæ, quas aëris & pluviæ temperamento nutrire dignatus es, bened † ictionis tuæ imbre perfundas: & fructus terræ tuæ uſque ad maturitatem perducas. Tribuas quoque populo tuo de tuis muneribus tibi ſemper gratias agere, ut à fertilitate terræ eſurientium animas bonis affluentibus repleas, & egenus & pauper laudent nomen gloriæ tuæ. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Aſpergatur aquâ benedictâ.

Benedictio novorum fructuum.

VErſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine hos novos fructus N. & præſta, ut qui ex eis in tuo ſancto nomine veſcentur, corporis & animæ ſalute potiantur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Et aſpergat illos aquâ benedictâ.

Benedictio ſeminum ac ſegetum, in feſto Nativitatis B. V. Mariæ.

VErſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

TE Domine Sancte Pater, omnipotens ſempiterne Deus [illegible] rogamus: ut hos fructus [illegible] tuis ſerenis oculis, hilarisq; vultu [illegible]. Et ſicut teſtatus es Moyſi famulo tuo in terra Ægypti, dicens: Dic filiis Iſraël: cum ingreſſi fueritis in terram promiſſionis, quam eis dabo, ut primitias fructuum [illegible] Sacerdotibus: & erunt benedicti [illegible] & nos rogamus te Domine: ut per auxilium miſericordiæ tuæ, emittas ſuper hunc fructum ſegetum de terræ tuæ bene † dictionem, quas ad exhibendum proferre digneris: ut non ſubruat grando, nec [illegible] ſubvertat, nec vis tempeſtatis derrumpat, nec [illegible] inundatio exterminet; ſed ſemper [illegible] permaneat, propter uſum animarum & corporum, & ad bene [illegible] & pleniſſimam maturitatem [illegible] digneris. Qui in Trinitate perfecta vivis & regnas Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

OREMUS.

OMnipotens ſempiterne Deus, cœleſtis verbi ſeminator & cultor, qui noſtri cordis aream ſpiritualibus raſtris exerces: adeſto propitius precibus noſtris, & ſuper agros, quibus hæc ſemina [illegible] benedictionem infunde, ac ab eis [illegible] gratiæ tuæ defenſionis averte: ut omnis hic fructus, & [illegible] ad [illegible] perveniat. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

Tunc [illegible] ſemina, & aſpergantur aquâ benedictâ.

Forma brevis Exorciſmi adverſus dæmonis in aliquo hominis obſeſſionem, aut maleficia.

Sacerdos indutus ſuperpelliceo & ſtolâ, etiam aliud ſtolæ [illegible] per quam [illegible] inte- [illegible] & ſibi [illegible] vel in majorem fiduciam erigatur. Deinde poſt humilem invocationem S. Spiritus, & adſtantium monitionem, ut ſuas preces [illegible] Sacerdotis actione conjungant.

Et muniens ſeipſum ſigno Crucis, dicat clara voce: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.

℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens Domine, Verbum DEI Patris, Chriſte JEſu, qui ſanctis Apoſtolis tuis dediſti poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & cujus virtute victus, tanquam fulgur de cœlo, Satanas cecidit: tuum nomen tremens ſupplex deprecor, ut mihi indigniſſimo ſervo tuo data venia peccatorum, conſtantiam & virtutem donare digneris, ut hunc crudelem draconem brachii tui potentia ſecurus aggrediar. Qui vivis & regnas cum Deo Patre, &c. ℟. Amen.

OREMUS.

Omnipotens ſempiterne Deus, à cujus facie cœli diſtillant, montes ſicut cera liqueſcunt, terra tremit; cui patent abyſſi, quem infernus paveſcit: Te ſupplex deprecor, ut invocatione tui nominis hujus famuli tui (*vel* famulæ tuæ) N. anima à vexatione liberata, ad auctorem ſuæ ſalutis recurrat, liberatoremque ſuum, diabolico depulſo fœtore, & odore ſuaviſſimo Spiritus ſancti percepto, ſequatur Dominum noſtrum JEſum Chriſtum Filium tuum. Qui tecum vivit & regnat, &c. ℟. Amen.

Tum energumenus, ſi poſſit, clara voce dicat Symbolum Apoſtolorum, præeunte Sacerdote, qui ſtatim dicat, ℣. Benedicamus Patrem & Filium, cum ſancto Spiritu. ℟. Laudemus & ſuperexaltemus eum in ſecula. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens ſempiterne DEUS, qui dediſti famulis tuis in confeſſione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoſcere, & in potentia Majeſtatis adorare unitatem; quæſumus ut ejuſdem fidei firmitate, ab omnibus ſemper muniamur adverſis. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Exorciſmus hic brevis ſubinde repeti poteſt, cum recitatione Evangelii. In principio, &c. Longior ejus proſecutio & diſpoſitio in Rituali aut Paſtorali continetur.

Exorciſmus domus à malis ſpiritibus vexatæ.

Sacerdos indutus ſuperpelliceo & ſtola, dicat: In nomine Patris ✠, & Filii ✠, & Spiritus ✠ ſancti. Amen. *Deinde flexis genibus [illegible]* Veni Creator Spiritus, &c. ℣. Emitte Chriſte, adjuva nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. ℣. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Defende, quæſumus Domine, beata Maria ſemper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis tuis, iſtam ab omni adverſitate familiam: & toto corde tibi proſtratam, ab hoſtium propitius tuere clementer inſidiis. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

OREMUS.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam gratiam contuliſti, ut quidquid in tuo nomine dignè perfectèque ab eis agitur, à te fieri credatur; quæſumus immenſam clementiam tuam, ut quod modo viſitaturi ſumus, viſites, & quidquid benedicturi, benedicas, & ad ea quæ acturi ſumus, dexteram tuæ potentiæ extendas: ſitque ad noſtræ humilitatis introitum (Sanctorum tuorum meritis) fuga dæmonum, & Angeli pacis ingreſſus. Per Chriſtum. ℟. Amen.

OREMUS.

DEUS Angelorum, Deus Archangelorum, Deus Prophetarum, Deus Apoſtolorum, Deus Martyrum, Deus Confeſſorum, Deus Virginum, & omnium bene viventium, Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, te invoco, & nomen ſanctum tuum, & præclaræ Majeſtatis tuæ clementiam ſupplex depoſco, ut mihi auxilium præſtare digneris adverſum nequiſſimum ſpiritum; ut ubicunque ſit, audito nomine tuo velociter exeat & recedat. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Adjuratio.

Adiuro te ſerpens antique, per Judicem vivorum & mortuorum, per Factorem mundi, qui habet poteſtatem mittere te in gehennam, ut ab hac Domo feſtinus diſcedas. Ipſe tibi imperat, maledicte Diabole, qui ventis ac mari & tempeſtatibus imperavit. Ipſe tibi imperat, qui te de ſupernis cœlorum in inferiora terræ demergi præcepit. Ipſe tibi imperat, qui te retrorſum abire præcepit. Audi ergo Satana, & time, & victus & proſtratus abſcede, adjuratus in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti: Qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos incipiat [illegible] Pſalmos Graduales, qui ſunt inter alios Pſalmos [illegible] ad hanc materiam. [illegible] aſpergat aqua benedicta domus loca, [illegible] ubi [illegible] primum inferiorem partem domus. [illegible] ſtentes [illegible] preces ſuas [illegible] jungant.

FORMULÆ PASTORALES

Pro Teſtimoniis variis, quæ ab iis requiruntur, *ex Manuali Paſtorum deſumptæ.*

FORMULA ſcribendi Teſtimonium pro iis, qui egent Diſpenſatione Proclamationum *ante nuptias.*

FActâ per me infra ſcriptum Rectorem Parochialis Eccleſiæ [illegible] de ... Diſtrictus ... Diœceſis N. diligenti inquiſitione apud Perſonas fidedignas ſuper libertate NN. & NN. Subditorum prætactæ Parochialis, cupientium inter ſe ritè contrahere Matrimonium, [illegible] teſtificor [illegible] liberos, [illegible] non prohiberi per aliquod [illegible] impedimentū. In ſuper [illegible] Catholicâ fide, quam profitentur, eſſe ſufficienter inſtructos, uti per examen deprehendi. Denique eorundem [illegible] Parentes conſentire in prædictum [illegible] Matrimonium, prout ex ore eorundem parentum certam didici. Et quia prædicti nupturientes [illegible], ut gratiam diſpenſationis proclamationum obtineant, & allegant pro cauſa quod &c. Fidem facio cauſam illam revera ſubeſſe. Datum die ... anno ...

Apponendo ſuum nomen & Sigillum. Et ante omnia curando, ut prædicta fuerint debitè examinata & probata.

FORMULA

Teſtimonium Paſtoralis pro iis, qui migrant ex una Provincia, Civitate, Oppido vel Pago, ad aliam Provinciam, Civitatem, Oppidum vel Pagum.

EGo infraſcriptus Paſtor Eccleſiæ Parochialis N. Civitatis N. vel Oppidi N. vel Pagi N. fidem facio NN. & NN. perſonas in legitimo Matrimonio conſtitutas, & hinc aliò cum ſuis prolibus & domeſticis demigrantes, eſſe Catholicæ & Orthodoxæ fidei cultores, Eccleſiam ſuam Parochialem & Sacramenta diligenter frequentaſſe, quamdiu apud nos fuerant & non fuiſſe in ullo ſcandaloſos, nec eſſe notatos ullâ infamia; ſed econtra iſtam familiam & ſingulares ejus perſonas mihi eſſe notas, ut probæ vitæ & converſationis, & ab honeſtate vitæ ac morum eſſe commendabiles, uti in quibus [illegible] mea [illegible] mihi conſtat ex ſpeciali eorum notitia & inſpectione ..... vel, ex fide dignorum vicinorum teſtimonio .... vel, tam ex [illegible] teſtimonio, quam ex perſonali notitia .... vel [illegible] annos .....

Quod ſi [illegible] peregre [illegible] verbi gratia, ad Urbem Romanam, ad Divam Virginem Lauretanam, Compoſtellam ad S. Jacobum, vel ad terram Sanctam, [illegible] expedit etiam ea in teſtimonio [illegible] exprimi.

FORMULA Approbationis Epiſcopalis ad Confeſſiones audiendas [illegible] ſupra *Tom. 2. pag.* 1[illegible]

FORMULA Teſtamenta [illegible] conficiendi [illegible] ſupra *Tom. 2 tract. 5 pag.* [illegible]

FORMULA Accurata, & varia ſcribendi Romam pro diſpenſatione, vel ſuper Facultate, ſive in caſibus Matrimonialibus, ſive in aliis ad Pœnitentiariam Romanam &c. exprimitur in proprio tenore ſupra *Tom. 2. tract. 4. pag.* [illegible] in caſibus pertinentibus ad alia Eccleſiæ Tribunalia [illegible]

NOTA.

PRo [illegible] Teſtimoniis, Litteris [illegible] aut commendatitiis [illegible] in Dignitate conſtitutas, [illegible] Viro Eccleſiaſtico, [illegible] in promptu habere Titulos & Inſcriptiones communiores, *quæ perſonis [illegible] attribuuntur, ideoque illam [illegible] gratiam hic [illegible] annotare.*

Tituli proprii variarum perſonarum, dignitatum, &c.

POntifex, Sanctiſſimus Pater. *Imperator*, Auguſtiſſimus Cæſar.

Cardinalis, Eminentiſſimus. *Archiepiſcopus*, Illuſtriſſimus. *Epiſcopus*, Reverendiſſimus, *nunc additur*, Illuſtriſſimus. *Abbas*, Reverendus admodum, &c. *pro varia qualitate. Pleraque alia Dignitates inferiores* Ampliſſimi [illegible] *Doctor Theologiæ* [illegible] *Licentiatus Theologiæ*, Eruditiſſimus. *Graduatus inferior*, Doctiſſimus. *Doctor Juris* Clariſſimus. *Advocatus* Conſultiſſimus. *Doctor Medicinæ*, Expertiſſimus. *Reges*, Sereniſſimi, Potentiſſimi, &c. *Rex Hiſpaniæ* Catholicus. *Rex Galliæ*, Chriſtianiſſimus. *Principes plerique & Archi-Duces* Sereniſſimi. *Comites* Illuſtriſſimi, *& Barones*, Per illuſtres. *Dynaſta aut Toparcha*, Nobiliſſimi. *Conſules* Ampliſſimi. *Ex Nobilibus privatis, alii* Nobiles Domini, *alii* Prænobiles *inſcribuntur.*

Hi ſunt Tituli communiores, *quamvis forte non ubique ejuſdem tenoris. Quando in eadem perſona concurrunt plures Dignitates, ſolent earum proprii Tituli in Inſcriptione conjungi. Sed in his, cæteriſque omnibus, viro Eccleſiaſtico, ubique, hoc ſit primum & ultimum, ut ſingula referantur*

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

EXEMPLAR

DEDICATIONUM priorum, aliarum Editionum hujus Operis, Viris Apoſtolicis Miſſionis Belgicæ, Anglicæ & Hibernicæ.

Cum Proſecutione ELOGII ſpecialis, de glorioſa Morte illorum, qui recentius in GERMANIA, ANGLIA ET HIBERNIA *pro Deo & Proximo vitam & ſanguinem profuderunt, ut* Primas Hiberniæ, Archiep. Dublinenſis, &c.

IPſa frons prima hujus Operis non obſcure prodit, quos ſibi Patronos deſtinet. Vos (Miſſionarii Apoſtolici,) vos militantis Eccleſiæ lectiſſimos Pugiles cum Hæreſi, cum Vitiis, cum [illegible] crucis Chriſti ubique depræliantes ſuos ſibi Mecenates ambit, & me tacente depoſcit. Si Germaniam quà patet univerſam, ſi ampliſſima Angliæ & Hiberniæ Regna, ſi multiplices Belgarum Provincias late circumſpicimus, habet ſane ætas noſtra ex omnibus Eccleſiæ membris ſtrenuiſſimos Fidei Defenſores, ac veros Machabæos, de quorum laboribus, præliis ac trophæis merito ſibi poſſit gratulari. Atque inter hos omnes Operis hujus Patronos, Vobis imprimis, Miſſionis Flandro-Belgicæ Sociis, illud ſingulari quodam jure deberi, nemo niſi injurius inficiabitur. Etenim ſi quid eſt in Authore facultatis, ſi quid ſcientiæ, id omne a primis religioſæ vitæ incunabulis Provinciæ hujus inſtitutioni ſanctiſſimæ ſe acceptum referre nunquam ſatis teſtabitur. Accedit ejuſdem Provinciæ in provehendis undique Miſſionibus Apoſtolicis ardor perpetuus, labor immenſus, induſtria ſingularis, & nullis limitibus circumſcripta. Quæ ſcilicet una, præter ampliſſimas Miſſiones, Batavicas, Navales, [illegible]renſes, & alias quas ſuo ſinu domi complectitur, ad remotiſſimas etiam Gentes longe, lateque ſuos Socios, ac labores extendit.

ATque imprimis, laboris veſtri primordia circumſpicienti, occurrit ille Provinciarum confœderatarum ſtatus ab hominum memoria longe deſperatiſſimus, quando una cum avita Fide pulſis undique fidei Præconibus, nihil aliud ſupereſſe videbatur, quam perpetuum Religionis Romanæ, ac priſtinæ Pietatis exitium. Sollicitavit Sociorum animos vicina illa Patriæ calamitas, ex quibus viri lectiſſimi, ſpretis hæreticorum inſidiis, vinculis ac carceribus, pro communi ſalute caput & vitam ultro offerre non dubitarunt. Ducebant expeditioni ſeſe præbuerunt Gulielmus Leonius & Cornelius Duyſtius, qui multa clam multa palam perpeſſi, Apoſtolici viri in Provincias undique luſtraverunt [illegible] Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, infirmos in fide roborarunt, atque innumeros lapſos ac devios in viam ſalutis revocarunt. Hinc inter undas Batavicas primus ardor, in abſentium [illegible] Sociorum pectoribus novas flammas excitavit. Secuti ſunt [illegible] ex univerſa Provincia Athletæ fortiſſimi, qui rebus Religionis ubique inclinatis Athlanticos humeros [illegible]. Atque inter primos Friſiam ad ortum occaſumque [illegible]vit firmavitque Joannes Bargius. Zelandiam [illegible] eo tempore excoluit Nicolaus Romanus, qui [illegible] Sectariorum audaciam repreſſit, & Calviniſmum [illegible] larvâ ſuis adumbratum coloribus Scripturis [illegible]. His in meſſem nimis amplam, ſed ea tempeſtate [illegible] vacuam, opportune alii atque alii Sociorum [illegible] ceſſere, ac venturis poſtliminio ex Clero [illegible], quam ſeculari auxiliaribus copiis, quà licuit [illegible], ampliorem laboris campum aperêre.

NEque defuit in hodiernum uſque diem primævus ille Sociorum ardor. Ad vos, Viri Apoſtolici, qui eandem Vineam etiamnum excolitis, amplo cum fœnore [illegible] fierunt illi priorum temporum labores, pericula, ſed & conjuncta periculis gloria. Nullus [illegible] mihi [illegible] deſcribet, quot vobis decurrant in [illegible] mnes, quot ſubeunda cum fidelibus [illegible], quot declinanda inſidiæ, quot ſuſtinendi carceres ac vincula, & graviora vinculis diſcrimina. Sed [illegible] facitis, verbum Dei non eſſe alligatum. Non tantum [illegible] in pulpitis, auditur etiam in [illegible], per [illegible], & campos, & naves, & [illegible] domicilia veſtra vox liber & [illegible] decurrit. [illegible] tot quidem Hæreſes [illegible] per [illegible]ginta & amplius annos labor [illegible] nere conficit ac [illegible]. At [illegible] leſe qui priorum [illegible] in palæſtra tam nobili & vitam & ſanguinem [illegible] exardeſcunt.

Vobis igitur qui vineam iſtam [illegible], nec minori cum [illegible] hanc Operis hujus Editionem [illegible] mus, utpote in quibus [illegible] decora, novo ſemper [illegible].

Sed ecce ad [illegible] co. Habet Societas Flandrica in Miſſione [illegible] ſed habet etiam in ipſa [illegible] Batavam. Vix aliquod eſt hujus Provinciæ Co[illegible], ex quo Apoſtolico ſpiritu ad varias è propinquo Miſſiones, [illegible] Inſtitutiones non excurrunt. Quæ ego ſi ſingula [illegible] rite recenſerem, mihi quoque longius excurrendum [illegible]et.

AD vos igitur (ſacra Militia [illegible]) [illegible], qui Miſſioni [illegible] mortis diſcrimina [illegible], aut pridem conſecraſtis. De [illegible]

animis

animis, ac laboribus immenſis, merito ſibi Societas Flandro-Belgica gratulatur, quibus Belgium, præ cæteris Gentibus, continuum pene Martis domicilium perpetuum aperit gloriæ theatrum. Nec nova vobis, nec obſcura eſt hæc laudis ac laboris palæſtra. Primus hujus militiæ Ductor Thomas Saillius, a Principe Parmenſi in conſcientiæ ſuæ arbitrum adſcitus, gregariis quoque militibus in cunctis laboribus ac periculis invicto animi robore, diu noctuque præſto fuit. Princeps ex ardore tam generoſo præcelſum Thomæ animum velut ex ungue leonem admiratus, plures hujuſmodi Belgicos leones Caſtris ſuis adjungi peroptavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus Sociorum numerus Collegia incoleret, oblati ſunt Principi Patres duodecim, quos ille primum in familiam ſuam adſcivit, deinde more militari Libris Regis inſcribi, & in Miſſionem perpetuam firmari voluit. Quantus hic exercendæ virtutis, tam propriæ, quam alienæ campus pateſcat, quanti per annos plusquam octoginta exantlati labores, non tantum rerum in hoc Martio campo geſtarum multitudine, ſed etiam plurimorum Patrum ſanguine, conſignatum habemus. Verſatur adhuc in hominum atque annalium memoria Nicolaus Montanus, dictus per excellentiam, Burgundionum Apoſtolus, qui ad S. Quintini fanum multo vulnere confoſſus interiit. Et ut alios prætercam, in pugna Neoportana, inclinatâ belli fortunâ, cum Patres Caſtrenſes inter laceros miſerorum artus & cadavera aures adhuc ſpirantibus præberent, Petrus Puzelinus ab hoſte hæretico comprehenſus, & glande trajectus fuit. Sed & Laurentium Everardi, hoſtili cuneo immiſſum, & pro Societatis homine agnitum, Calviniana crudelitas interemit. Aliam huic victimam, Othonem Campenſem, pro aliena ſalute laborantem, eadem perfidorum rabies adjunxit. Cetera ſi perſequar his ſimilia, iliadem conficiam. Infinitum quippe foret enarrare hujus Miſſionis caſus & pericula, quæ in urbium obſidionibus, cruentis congreſſibus ac prælijs, ſequentia deinceps tempora peperere.

SEd à Martis Regno ad Neptunum tranſeamus: hujus quoque imperium ampliſſimum Flandrobelgicæ Provinciæ navalis Miſſio pervadit, ſoli Belgio propria, & à Principibus Auſtriacis ſolenni diplomate Societati demandata. Arduum ſanè munus, & illis tantum deſtinari ſolitum, quibus animus eſt inſigni robore ſeptus, & vires animo pares. Hic nullus timori, nullus fugæ locus: quamvis & tonet cœlum, & fremant procellæ, & totus ex imo commoveatur oceanus, immoto tamen animo perſiſtendum eſt, qui nec conſpectâ morte paveſcat, nec alios pavere patiatur. Ut nihil dicam de nauſea marina, de morborum contagione, de nautarum militumque colluvie, quid magis arduum videtur, quam animos illos, ipſo oceano majores, unius lignei carceris ergaſtulo dies noctesque coarctari, donec his anguſtiis pariter cum corpore ſoluti, tumulum domicilio ampliorem in medio æquore frequenter inveniant. Plures ſub hoc marmore æquoreo ſepultos Apoſtolicos Heroes promptum foret, ſed prolixum, ex hujus Provinciæ monumentis enumerare.

Pergite illuſtres animæ, Terras & terrena à tergo relinquite, immenſa maris ſpatia peragrate, non ut vellus aureum e Colchide, ſed ut animas pretioſo Chriſti ſanguine redemptas e baratbri faucibus eripiatis. Sæviant procellæ, aſſurgant undæ, dehiſcat abyſſus: ſed nec undæ aut procella, nec abyſſus tota, nec omnes oceani fluctus Charitatis veſtræ ardorem hactenus extinguere valuerunt. Hæc immenſa Apoſtolici pectoris Decora non levibus tantum Operis noſtri foliis, ſed monumentis perpetuò duraturis poſteritas celebrabit.

SEd alio me abripit Miſſionum Apoſtolicarum multitudo, prius quam vel unius magnitudinem poſſim dicendo exæquare. Terras, Maria, Caſtra, Navigia prætervectus, ad ipſa Libitinæ regna Peſtiferis aſſidentium tandem pervenio. Hic in limine primo occurrunt lethalia ulcera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego Sociorum alacres vultus, & vivida inter languentes obſequia conſpicio. Horum alii morientes ad extremam luctam diſponunt, alii vivis neceſſaria ſubminiſtrant, alii tam animorum quam corporum plagas omni ſtudio lenire contendunt. Verum nec ipſi fatis exempti: innumera in hoc obſequio Charitatis victimæ intra Belgarum fines cecidere. Quorum ut pleroſque ſparſim extinctos prætercam, in ſolo Antverpiæ nobili Emporio, Patres Fratreſque viginti quatuor non magno intervallo pro civibus contagione afflatis, animas aiquando poſuere, quorum numerum Andreas Schottus Conſulis Antverpiani filius ſuo funere nobilitavit. Quin & Gandavi annus hujus ſæculi trigeſimus in obſequio infectorum undecim ſocios è vivis abſtulit. Atque eadem contagione ad alias urbes Bruxellas, Hallas, Cortracum, Belliolum latius progrediente, harum ſingulis binas ternaſve hoſtias par charitas immolavit. Piget forte lectorem inter tot Heroum funera diutius immorari. At non ignoro viris Apoſtolicis jucundum eſſe, non tantum majorum ſuorum geſta, ſed etiam ſepulchra ac monumenta intueri.

HActenus intra Belgii fines verſamur. Non poteſt ille Belgicus ardor unius Gentis aut Provinciæ limitibus coarctari. Per immenſa totius oceani ſpatia ad Japones, ad Indos, ad ultimos terrarum Chinenſes ſuam opem, & nova ſociorum ſubſidia tranſmittit.

Prolixus forem, ſi præteritorum temporum colonias, cum Gaſpare Barzæo, aliiſq; Belgis ex hac Provincia in alterum orbem traductas, recenſendo memorarem. Quorum laboribus non tota Ormuſia, aliaque regna inter Indos, Japoneſq; ſuffecere. Adeo ut magni Xaverii votum perpetuum fuerit, Belgarum quamplurimos in ſui ſocietatem laboris adipiſci, quorum nempe zelum, genium, & induſtriam ad infidelium converſionem præ cæteris natam & accommodatam cenſebat, ut ſuis ipſe litteris teſtatur. Et ut antiquiora prætercam: Vidi, ipſe vidi, cum duodecim ſimul lectiſſimi Patres, magnis Provinciæ ſumptibus & ſupellectili ſacra inſtructi, hinc in Hiſpaniam enavigarent ad animarum ſubſidium, ſi daretur aditus, in novum orbem perrecturi. Vidi & ante hos P. Cornel. Beudin, qui eodem profectus, & à barbaris fidei cauſa trucidatus, præclaram ut arbitror martyrii palmam obtinuit. Notus quoq; mihi & familiaris fuit Ferdinandus Verbieſt, qui magno ambitu cum aliis ejuſdem Provinciæ Sociis Chinenſem Miſſionem impetravit, jamque pluribus annis, in immenſo illo Sinarum imperio Chriſtianæ fidei negotium promovere pergit, idque tanto ſucceſſu & auctoritate, ut in ipſa Imperatoris Aula ſummam illam Mandarini dignitatem etiamnum obtineat. Quin & ex illis, quos ipſe nuper in Scholis auditores habui, Lovanio ad novi Orbis ſubſidium non pauci ſe contulêre, multoque plures Miſſionem illam ſummis votis ambivêre. Nec mihi ignota ſunt paria plurium deſideria, qui etiamnum ad eandem gloriæ palæſtram magno animi ardore aſpirant.

HAs ego Belgicas Miſſiones, ut magis mihi notas dum recenſeo, ſimul in eandem gloriæ ſocietatem ſuo jure advoco, omnes omnium ordinum Apoſtolicos viros, qui ubivis gentium in pari cauſa pares animos ac labores impendunt. Et vos imprimis, Miſſionarii verè Apoſtolici, qui per ampliſſima Angliæ & Hiberniæ regna contra Hæreſim pridem ſceptro, ferroque armatam, inter mille vitæ

diſcrimina aſſiduè dimicatis In hac arena ſanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Vrſtos, Colinos, hodieque conſpicio, quibus ad parem martyrii gloriam par animus exæſtuat. Teſtantur hunc animi ardorem tot præclari Heroes, qui & priorum pericula ſecuti, & palmam conſecuti fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem ſeriem virorum illuſtrium, qui à tempore Henrici VIII. *in hodiernum uſque diem, & dira tribunalia, & carceres, & vincula, & feralia pegmata ſua morte ac ſanguine nobilitarunt. Dabit hæc longo ordine, aliaq; illuſtriora, Provinciæ Anglicanæ per P. Henricum Morum felici calamo conſcripta hiſtoria.*

U*Tinam hic quoque liceret in Miſſione* Hibernica *exanthlatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima iſtius Miſſionis ab ipſo S. Ignatio conſtituta feliciter exordia: Si inter varias deinceps temporum procellas & perſequentium machinas invicta conſtantia: ſi Virorum in omni facultate illuſtrium domi foriſque eximia decora: ſi paucorum hominum docendo, prædicando, ſcholas erigendo, toto regno diffuſa induſtria: ſi tolerata non ita pridem dominante Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinqua etiam ad barbaros exilia: denique ſi poſt extremam ruinam, inſtaurati, velut ex cineribus, priſtini labores, aliaque his ſimilia ſub modio hactenus latentia, in lucem prodirent, ſtuperet ſanè poſteritas, res orbis theatro digniſſimas, intra ſilentii ac modeſtiæ cortinas tot annorum luſtris potuiſſe contineri. Magis ſcilicet hactenus intenti fuerunt illi, ut ſcribenda patrarent, quam ut patrata conſcriberent.*

H*Is quoque inter Operis hujus Patronos ſuo jure accedunt ex ſacra S. Dominici, ac S. Franciſci Familia, viri illi vere Apoſtolici, qui in excolenda Hibernia vinea tot annis ſtrenue deſudarunt. Prius ego Stellas cœli, quam hos Abrahæ filios, & tantis filiis digna facinora valeam recenſendo numerare. Quis enim ignorat, quantum illi impendant ſtudii & induſtriæ, etiam inter exteras gentes, Romæ, Pragæ, Lovanii, & in aliis Doctorum Lycæis, pro formandis, alendiſque operariis in hanc Vineam perpetuò ſucceſſuris. Quanti etiam domi ſuſtinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romanæ ſedis, ac Religionis decus toto Regno integram inviolatamque conſervent. Adeo ut quod olim, in fulcienda Lateranenſi Baſilica, præſtare viſus eſt Seraphici Ordinis Patriarcha, id nunc in ſuſtinenda Eccleſia Hibernicæ ruina ejus Soboles, aliis ſociata, perficiat.*

J*Ungite igitur ubique Gentium felices dexteras vos omnes fidei Pu[illegible], qui ſub purpureo Chriſti vexillo per Miſſiones Apoſtolicas [illegible] orbe diffuſi militatis. Bellum, quod Luciſero, ejuſque aſſeclis pro Deo, & Eccleſia pridem indixiſtis, ad extremum uſque ſpiritum indefeſſi ſuſtinete. Non vos frangat tyrannorum pertinacia, perrumpat [illegible] non domeſticorum hoſtium invidia ſuperat [illegible]: charitatem alii in otio, & umbra prædicent, vos illam in ſole & ſudore, & orbis utrimque conſpectu palam exercete. State, cum Gentium Apoſtolo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opuſculo quaſi in vagina reconditum, ad veſtras aras ſupplex appendo. Magnum operæ pretium me retuliſſe arbitrabor, ſi hæc arma litteraria, non [illegible] à me ſtudio fabricata ad [illegible] veſtri [illegible], ac ſupremi Ducis gloriam aliquando ſubſerviant.*

Viri Apoſtolici,
H[illegible] veſter Cliens
RICHARDUS ARSDEKIN.
Soc. Jeſu Hib. [illegible]

PROSECUTIO

Dedicationum priorum

Patronis novis ac Viris vere Apoſtolicis Germaniæ, Angliæ, & Hiberniæ, *qui pro* [illegible] *& Proximo vitam, aut ſanguinem recentius profuderunt.*

A*Uſpicium hujus Proſecutionis à Te duco auguſtiſſimi Imperii Caput GERMANIA. Pal[illegible] Charitatis Apoſtolicæ glorioſam, & laur[illegible] tiplicem nuper præbuit non gladius carnificis, ſed [illegible] ferro atrocior Peſtilentia ſuperioribus annis late graſſata. Quanta hæc cum violentia Auſtriam, & Bohemiam [illegible] dique invaſerit, quot in ea Charitatis Victimæ ceciderint, nulla debet unquam oblivione deleri. ex quibus [illegible] tum poſſem referre, quæ certiſſimis monumentis [illegible] ta, etiam ex Urbe Romana, ad me devenere. In c[illegible] ni illa calamitate, tanquam in publico Charitatis theatro, inter alios, tam multi ex ſocietate Patres ſeſe illic[illegible] ad [illegible] ferorum ſubſidium certatim devoverunt, ut fr[illegible] quam ſtimulo opus fuerit. Ex quibus teſtantur [illegible] ris ipſi Moderatores, in utraque ſeorſim Provincia [illegible] tribus pluſquam centenos reipsa in mediam alea[illegible] tos fuiſſe. Sed nec frequentia præeuntium funera [illegible] tes terruerunt: adeo ut ex illis in Auſtria quadraginta & unus, in Bohemia quinquaginta & unus, in Cha[illegible] obſequio vitam poſuerint. Felices animæ! ſive ego vos [illegible] dem Martyres incruentos, ſive Charitatis ſupremæ [illegible] mas dixero, vos certè proximam martyrio lau[illegible] nuiſſe, orbis hodie Chriſtianus merito gratulatur. [illegible] in Charitatis tam eximiæ publicam commendati[illegible] ta ſunt in Urbem litteræ à ſacris, urbaniſque Magiſtratibus diſertè profitentibus, vel maximum ſeſe, vel [illegible] ter tot mala ſubſidium in operariis illis commun[illegible] ob[illegible] ſe ubique devoventibus reperiſſe. Hos Operis hujus [illegible] Mecœnates, hos Apoſtolicorum virorum in cœlo P[illegible], hos futuræ poſteritatis in hac Charitatis palæſtra Præſides, Tibi in tali prole ter fœlix* Germania, *deberi lubentes agnoſcimus.*

H*Inc in ANGLIAM, nobiliſſimum ſemper, nunc [illegible] centiſſimum Apoſtolicæ gloriæ theatrum pr[illegible] mus. Annis proximè elapſis, Miſſionariis Ap[illegible] Angliam & Hiberniam a cuſtodiis, carceribus, ex[illegible] tibulis, novum & immortale decus acceſſit. Intra [illegible] fere urbem Londinenſem, in palmari cauſa Religionis, [illegible] Societate omnino Octo illuſtres Hoſtiæ p[illegible] & in quatuor partes diſſectæ, vitam ſuam D[illegible] runt. Illuſtres inquam Hoſtiæ, qui[illegible] lis gloriæ lauream Dux ſimul & Comes fuit ipſe Societatis Anglicanæ Provincialis Thomas Harcotus, [illegible] bred, atque ex eadem Societate eximii [illegible] mus Waringus, Antonius Turnerus, Joannes [illegible] Joan. Gavanus: & paulo ante hos, [illegible] & eos ſecutus Carolus Bakerus, alias L[illegible], & Philippus Evanus, hic Cardiffæ, [illegible] eandem lauream pari morte conſecuti fuerunt. [illegible] omnium [illegible] publi[illegible] pro Religione Romana [illegible] popularium [illegible] habeant vitas lubenter profunderent, [illegible] Regi, ac Regno veram pacem & [illegible]*

Qu[illegible]

Quorum invictam in veritate conſtantiam, atque oris, animique alacritatem admirandam, non tantum Catholici, ſed etiam ex hæreticis plurimi undique circumfuſi ſummo plauſu ac præconio excepere. Ac paulò poſt orbis Catholicus, & ipſe ſupremus Antiſtes plauſum hunc latè ingeminarunt. Præter hos fidei pugiles, octo alii ex ſociis eadem tempeſtate ab Hæreticis comprehenſi, & diriſſimis carceribus confecti in pari cauſa, gloria non impari vitam poſuere: niſi quod illi cruentâ carnificis manu, hi incruento carceris ſquallore extincti fuerint. Si tamen fas eſt extinctos dicere, qui ex ipſo obitu lucem accepêre omni ævo duraturam.

Abierunt quidem illi ad cœleſtem Cætum tot ſuorum Patrum in illa ſanguinaria palæſtra pridem purpuratorum. Sed & aliis qui ſuperſunt in eadem Miſſione ſociis, in exiliis & ergaſtulis, laboris & gloriæ partem non parvam reliquerunt. Nam præter communem ibi Sacerdotibus Catholicis exilii pœnam, habuit aliquid ſingulare Sociorum proſcriptio, quod eorum potiſſimum delatoribus certa conſtituta ſint præmia: novo argumento veteris in illos odii, tanquam in perpetuos Romanæ, ac Pontificiæ authoritatis Aſſertores. Vivant hæc in poſteris vegeta ac robuſta Charitatis exempla: longè enim potentius argumenti genus eſt, pro Charitate vitam moriendo, quam vocem vel atramentum ſcribendo profundere.

AD te nunc tractu non longo, tuo jure properandum HIBERNIA, quæ tot annis inter perpetuas perſecutionum procellas fluctuas ſemper, mergeris nunquam: hoc habes inter alia Conſtantiæ decora cum Navicula Petri commune. Hujus argumentum ingens præbet viſum anni quo hæc ſcripſi curriculum. Sileo Præſules Illuſtriſſimos Corcagienſem, ac Kildarienſem, Religionis Romanæ odio in diuturno carcere Dublini nuperrimè detentos. Prætereo Societatis noſtræ ibi Superiorem Gulielmum ô Rian ex eadem cauſa, eodemque loco per menſes plurimos arctè conſtrictum, ac demum extra Regni fines relegatum, ablegatis etiam aut coactis ſociis non paucis, & aliorum Ordinum operariis præcipuis, ac ſtrenuiſſimis: ut ſolent Eccleſiæ hoſtes firmiſſima ejus propugnacula fortius impugnare.

SEd vos quæ gens, quæ lingua conticeſcet hujus Eccleſiæ gemini Pugiles, & inter Apoſtolicos Miſſionarios Vertices ſupremi, PLUNQUETE ac TALBOTE Præſules Illuſtriſſimi? Vos, inquam, qui tot carceres illuſtraſtis, vincula decoraſtis, ac demum illuſtri morte, gloriæ veſtræ coronam impoſuiſtis immortalem, quam in ſequentibus brevi ſaltem compendio ſpectandam exhibemus.

Vita & Mors glorioſa Illuſtriſſimi D. *OLIVERII PLUNKETI*, Archi-Epiſcopi Armacani, & Primatis Hiberniæ extremo ſupplicio Londini nuper affecti.

OLIVERIUS PLUNKETUS ortus eſt ex nobili inter ſuos familia, cui ipſe ſupremum veræ nobilitatis apicem appoſuit, & Primatis dignitate, & mortis gloriâ. Adoleſcens cum eſſet, huic gloriæ præluſit in immatura adhuc ætate; præmaturum veræ ſapientiæ deſiderium. Hanc ut acquireret ſecuriùs, extra patriæ ſuæ fines proficiſci decrevit, ut ſolent illius Gentis Adoleſcentes ingenui, qui quam domi adipiſci nequeunt, apud exteros inquirunt ſinceræ doctrinæ inſtitutionem, Sapientiæ magis quam Patriæ ſtudioſi. Hos ut ſacros latices purius hauriret Oliverius, non dubitavit Romam uſque, ad ipſum ſinceræ doctrinæ Fontem proficiſci.

Eſt in Urbe Romana nationis Hibernicæ Collegium, ab eminentiſſimo Principe Cardinali Ludoviſio pridem conſtitutum, ac Societatis adminiſtrationi commiſſum. Floret illud hodieque plurimum, & in ipſa Urbe multum celebratur ab Alumnorum delectu, inſtitutione ac eruditione excellentis; quibus dotibus redduntur paſſim omnibus amabiles, & ſingulari probitatis & modeſtiæ charactere conſpicui. Unde fit, ut ex eo Collegio hactenus prodierint magno numero Viri illuſtres, ac maximis muneribus perfuncti, qui in patria ſua Vinea fructus uberrimos protulerunt. In hoc celeberrimum orthodoxæ Fidei Seminarium cooptatus eſt Oliverius, *in ſpem non modicam fructus eximii, quem præclara illius indoles promittebat. Et ſane fructus ille communi expectationi ubertim reſpondit. Studia in eo Collegio omnia tanto ſucceſſu perfecit, ut Doctoris in Theologiâ lauream adeptus fuerit, ac poſtea ad eandem Facultatem publice profitendam in Collegio de Propaganda fidè admotus; ubi munus illud duodecim annis ſumma cum laude exercuit.*

Præbuit interea divina Providentia occaſionem inexpectatam, per quam acquiſitum tot annis ſolidæ Sapientiæ theſaurum in Patriam ſuam latius erogaret. Poſtulabatur a Summo Pontifice Clemente IX. Præſul idoneus, qui Eccleſiam Armacanam cum ſupremâ Primatis poteſtate in Hiberniâ adminiſtraret. Varii varios ad eam dignitatem pro ſuo quiſque ſtudio offerebant. Demum ſua Sanctitas, omnibus pro rei gravitate expenſis, in hanc ſententiam concluſit: Non eſt cur ulterius conſultemus de incertis, quando rem certam ante oculos habemus. En virum probatæ virtutis, conſummatæ doctrinæ, diuturnæ experientiæ, in ipſa Urbis Romanæ luce omnibus dotibus conſpicuum Oliverium Plunketum. Hunc ego Archi Epiſcopum Armacanum, hunc ego Hiberniæ Primatem Apoſtolicâ auctoritate conſtituo. Nec mora, humeros oneri ſubjicit Oliverius, manus operi pari alacritate mox appoſiturus. Pergit igitur Apoſtolica autoritate ac monitis inſtructus, iter in Hiberniam per Belgium inſtituere, ubi cum & Ego tunc Lovanii illius alloquio fruitus eſſem, inter primos auctor fuit, ut hoc Opus in Miſſionariorum Apoſtolicorum ſubſidium elaborarem quo etiam titulo ſingulari, illum ſibi inter primos Patronos vindicare debet.

In Hiberniam ubi pervenit, ibi demum campum animo ſuo & Apoſtolicis laboribus parem invenit. Quis valeat dicendo complecti, quantum illi inſudandum fuit, ut plurima in rebus ac moribus iniquitate temporum collapſa reſtauraret. Quantum induſtriâ adhibendum, ut pluribus locis idoneos animarum Curatores præficeret. Quantum laboris exanthlandum, ut per latiſſimas Ultoniæ plagas populum illum Romanæ fidei ſemper tenaciſſimum, opportunis ubiq; documentis confirmaret. Sed quod omnium maximè arduum, quanta illi vigilantiâ tot annis incumbendum fuit, ut gregem ſuum ubique Lupis admixtum, ab eorum dentibus & erroribus illæſum

conſervaret. Inter hæc indefeſſi Paſtoris officia dum verſatur, id demum expertus eſt, difficile quidem eſſe Oves protegere & Lupos non irritare: & ab ipſis etiam Domeſticis fidei inſidias aliquando metuendas eſſe. Hoc habet Hæreſis commune cum conſcientia furiis agitata, quod omnia timeat etiam tutiſſima, ſufficit illi quælibet ſui cerebri ſuſpicio ut mox ad calumnias, inde ad carceres & teſtes deveniatur.

Cum igitur alia non ſuppeterent accuſationis capita, adornantur criminationes occultæ, quibus hic tam validus Eccleſiæ Romanæ propugnator vel opprimi poſſit, vel extingui. Fingitur cum Curia Romana nimium commercii & notitiæ; in Aula Gallica authoritas & gratia: atque inde externæ poteſtatis inducendæ conatus. Rapitur ergo in vincula Præſul integerrimus, & turri Dublinenſi, ſive novæ Portæ, mancipandus traditur, ad diem 6. Dec. An. 1679. Cum vero ex Tribunali ſibi adverſo ſupremam ſententiam aſſiduo expectaret, per integrum pœne annum in eadem Cuſtodia detentus eſt, nulla in ipſum ſententia prolata, certum ſane probatæ innocentiæ argumentum. Sed ubi ſævit invidia, nec ipſa immunis eſt innocentia. Nova igitur machina, novumque Tribunal excogitatur, quo nullum Catholico Præſuli infeſtius deputari potuit.

Itaque circa finem Octob. An. 1680 Londinum deportatur, atque ibi arcto rurſus carceri includitur, nec famulo quidem proprio ad alloquium admiſſo. In illa cuſtodia totis ſeptem menſibus detentus fuit, omni humana ſolatio orbatus. Sed inſtar omnium erat illi Deus & Mens recti conſcia: adeo ut ad quendam Amicum non raro ſcripſerit, ſe in illa ſolitudine natum eſſe, quam maxime amabat liberam ſibi, ſacris ſtudiis vacandi facultatem.

Demum ſub decem tertiam Maii ad fatale Tribunal examinandus adducitur: proferuntur criminationes inanes, quas ſupra retulimus. Repoſuit paucis Præſul modeſtiſſimus: Iniquam eſſe accuſationem; ubi defenſioni locus non datur: ſibi autem a ſua Patria, teſtibus, tabulis, advocatis longè abducto, omnem defenſionis viam intercludi. Poſt hæc rurſus ad carcerem, ſuo tempore ad judicium revocandus dimittitur. Interea Præſulis optimi innocentiam vox communis eloquitur, ſed non auditur: intercedit pro eo Legati Gallici authoritas & gratia, ſed hæc quoq; ut ingrata repellitur: fruſtra demum ipſa perorat æquitas, ubi ex adverſo fremit accuſantium iniquitas.

Tandem advenit decretorius dies, quo jubetur ante judicum tribunal conſiſtere: inermis cum armatis, advena cum inquilinis, Præſul Catholicus cum judicibus Catholico nomini infeſtis in judicio congreſſurus. Quodq; unum expectandum fuit, vicit demum innocentiam calumnia, vicit æquitatem perfidia, vicit illuſtriſſimam viri virtutem, quæ hanc ſemper ſequitur & perſequitur invidia. Profertur igitur feralis ſententia, qua jubetur, ut laqueo ſuſpenſus, & in partes diſſectus extremo perduellium ſupplicio afficiatur. Quanta animi alacritate hanc ipſe ſententiam exceperit, teſtes mihi ſunt litteræ Præſulis Catholici qui tunc rebus ipſius intime præſens fuit, in hanc ſententiam: Teſtatus eſt de ſe Oliverius, cum pronunciata in eum eſſet extrema mortis ſententia, nec minimam ſenſiſſe animi perturbationem, nec deinceps vel unicum quadrantem ſuæ quietis aut tranquillitatis amiſiſſe: quin & nocte ante mortem ſupremam adeo placide ſomnum cepit, ut cum hora quinta matutina a quodam excitaretur, ut ad ſupremam luctam ſe componeret, paulo poſt ſurrexerit & reſponderit: Ecce me, paratus ſum omnes, [illegible] juſtitiæ ſatellites, quando ipſis libitum fuerit.

Sed juvat audire ipſius ſacri Præſulis verba Spiritu Apoſtolico plena ex ipſo carcere poſt latam mortis ſententiam, ex litteris datis [illegible] ad [illegible] uſque ad mortem mutuo dilectiſſimo D. [illegible] D. Gudulæ Canonicum 22. Junii 1681. Lata eſt [illegible] in me mortis ſententia, quam non timeo, nec [illegible] quidquam eripit, ſum enim tam liber ab omni [illegible] tione mihi impoſita, quam infans unius diei. [illegible] characterem, profeſſionem, & unctionem meam [illegible] eam publice profeſſus ſum: & cum hoc ſit motivum mortis mea, morior libenter, utique nunc Præſulum Hibernorum hic primus ita exemplum, divina freتus gratia, [illegible] daturus, talem mortem non formidandi. Sed [illegible] creaturæ miſerrimæ tantum ſuppetit animi [illegible] videam inſtante morte, ipſum Creatorem meum [illegible] pavere & timere? Conſidero ſane Chriſtum [illegible] ac pavore id meruiſſe, ut [illegible] Tempus mihi ſufficiens [illegible] edocendi ex Hibernia [illegible] gatum fuit: [illegible] diebus ſerius advenerunt [illegible] me mortis ſententiam, quam lubens amplector, [illegible] profeſſione, charactere ac functione morituri. [illegible] in dies adducti ad ſupplicii locum, ubi [illegible] trahendus ſunt, & coram me igne [illegible], & [illegible] caput amputandum. Cupio libenter [illegible] Chriſto. Condono ex animo, & precor, ut Deus [illegible] omnibus qui quovis modo mortis meæ cauſam [illegible]. Ita ille in litteris poſtremis cygnea voce, & ſpiritu vere divino, morti jam propinqua præcinebat.

Die igitur prima Julii (ſtyl. vet.) extremo ſupplicio conſtituta, humili trahæ de more impoſitus, cum [illegible] hominum multitudine, Tiburnum extra Londinum ad conſuetum ſupplicii locum adducitur, [illegible] ſtre Deo, Angelis & hominibus futurus. In [illegible] Martyrum theatro extremam ſtetam [illegible] ceſſa loquendi facultate, ad populum [illegible] ſum orationem habuit præmeditatam, & [illegible] Anglicè conſcriptam, quam hic ſummatim exhibeo.

A diebus aliquot ante Regium Tribunal examinatus fui, & nunc brevi comparebo coram Regum Rege, & Judice ſupremo, qui nec falſis teſtibus [illegible], nec humano reſpectu ſeduci. Reddet enim unicuique ſecundum opera ſua præmium, vel pœnam ſempiternam. Hæc cum veritas ſit fidei indubitata, manifeſtum eſt, ſi [illegible] hoc mortis articulo aliquid veritati contrarium declararem, me mox damnationis æternæ ſententiam incurſurum, à qua nulla datur ulterior appellatio. Veritatem itaque ſincere atque aperte manifeſtabo, [illegible] borum æquivocatione [illegible] lum eſſe poteſtatem [illegible] in terris, aut in cœlis, [illegible] poſſit diſpenſare, ut [illegible].

Ut igitur cauſam [illegible] orbi [illegible] obſervandum eſt, me in Hibernia [illegible] ductionis accuſatum fuiſſe. Verum [illegible] animadverterent mihi facile [illegible] teſtes, quibus & eorum nequitiam, & [illegible] evidenter manifeſtarem, ſubduxerunt [illegible], & ad hanc urbem convolarunt, ut judicium ad hoc [illegible] transferrent, in quo & mea perſona & accuſatorum [illegible] & ſtatus cauſæ incognitus fuit.

Poſtquam hic per ſex circiter menſes [illegible] detentus fui, tandem ad diem [illegible] cuſationis in Hibernia pridem [illegible]. Hic [illegible] judicibus [illegible] inſtaurare fecerunt. [illegible] rum & peregrinum [illegible] Sed cum mihi pauca ſeptimana [illegible]

hib tq;

bus & [illegible] , qua ex partibus variis [illegible] , & ultramarinis [illegible] tempore expediri non poterant , dum [illegible] per judicis [illegible] gatione [illegible] , qui mihi denegati fuerunt. [illegible] , & manibus ad defenſionem quaſi ligatis , in judicium protractus ſum , & hominibus perjurii expoſitus , qui in vitam meam omni ſtudio collimabant.

Capita accuſationis ſummatim fuerunt , de litteris miſſis ad Pontificis Secretarium, & quorumdam alios , ut externos Principes ad Hiberniam invadendam ſollicitarent : de alio allegato ad Regem Galliæ , de [illegible] a Clero in eum finem poſtulatis : de ſeptuaginta millibus hominum ad talem expeditionem comparatis ; de [illegible] ad hoc variis conſentientibus , & quidem ſemel a decem vel duodecim annis , [illegible] , ut ſumptis armis poſſeſſiones ſibi ereptas recuperarent.

Cum horum ſingula nullam habere veritatis ſpeciem, & mera eſſe figmenta ad calumniandum excogitata , manifeſtum feciſſet : Demum proteſtatus eſt coram Deo, & per ſalutem æternam , ſe nunquam [illegible] litteras , agentes , aut ſollicitationes ſive in Urbem , ſive in Galliam , aut alio quovis [illegible] , nec ea ſibi unquam in mentem veniſſe ; imo ab omni rebellione etiam minima contra Regem & Patriam ſemper toto animo abhorruiſſe. Denique tam aperte ridiculum eſſe tanti exercitus apparatum, ut ipſe cum Catholicis ſibi amicis , ægre poſſit vel mediam legionem ſuſtentare. Atque cuivis rerum non prorſus ignaro hæc meridiana [illegible] patere.

Atque , inquit , ut magis appareat, quam ſincero ſolius veritatis amore hæc ego moriturus [illegible] hic palam notum facio , ex præcipuis [illegible] curaſſe mihi declarari , ſi vitam mihi conſervaturum, ſi alios vellem accuſare. *Cui aſſerte profeſſus ſum , me nullius unquam conſpirationem noviſſe , & ut vitam hanc mortalem ſervarem , me nolle quemquam falſo accuſare , cum præjudicio meæ ſalutis æternæ , quod minime deceret meam perſonam [illegible] virum Eccleſiaſticum profeſſionis Romanæ.*

Hoc demum palam profiteor , me in Hibernia exercuiſſe functiones Prælati Catholici , ac [illegible] fuiſſe tum prædicando , quam docendo , adducere [illegible] & gregem mihi commiſſum ad normam , & mores [illegible] competentes : in quo ſi aliquid mihi [illegible] injuria , meminiſſe debeo , in [illegible] quem etiam Judam extitiſſe. [illegible] Stephano pro Accuſatoribus meis toto animo [illegible] precor , Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. *Nec minus oro pro meis Judicibus , & aliis qui quoquo modo mortis meæ [illegible] fuerunt. [illegible] ſupplex depoſco ab omnibus , quos [illegible] verbo, aut opere unquam offendi.*

Rogo inſuper divinam Majeſtatem [illegible] , ut concedas [illegible] , Regi , [illegible] , [illegible] Regiæ familiæ [illegible] ; [illegible] proſperitatem in hoc mundo , & in altero felicitatem æternam.

Ad extremum [illegible] meam [illegible] in temporibus mihi objectis ſatis manifeſtam feci , [illegible] poſſim [illegible] eximere ab omni reatu contra [illegible] divina præcepta , quæ ex toto corde doleo me ſæpius violaſſe : [illegible] ſtatui ut [illegible] (ſi Deus) ſuſtinet gratiâ , & [illegible] mihi vitam [illegible] , divinam me bonitatem [illegible] . Itaque [illegible] Majeſtatem [illegible] per Chriſti [illegible] , [illegible] ſanctiſſimæ Matris , [illegible] Angelorum ac Sanctorum , ut mea mihi peccata remittat , & hanc animam meam ad regnum [illegible] ſempiternam.

H[illegible] tam [illegible] ſanctum ac pietatis [illegible] proteſtatus [illegible] , & manu ſua [illegible] , [illegible] ſubiit carnificinam , [illegible] ſtrangulatus , capite [illegible] amputato , & corpore in quatuor partes diſſecto. Corpus at [illegible] ſepeliretur Rex conceſſit , qui fertur de ipſius morte non [illegible] ſenſum habuiſſe. Populus certe undequaque [illegible] ſui ſummam [illegible] ſenſu ejus innocentiam , Chriſtianam conſtantiam , & incredibilem mortis contemptum ita deprædicavit , ut plurimi palam affirmaverint , [illegible] , nunquam [illegible] , Deo , Patriæ ſuæ , ac Religioni Romanæ tantum gloriæ conſequi potuiſſe.

[illegible] infelix invidia , ut Innocentiam opprimeret [illegible] ut ſingulis conſpirationes ſumma Eccleſiæ capita in [illegible] violenter exſtitiat : ſed vel ſic ipſa continet caput ſuum. Vera namque Chriſti Religio , [illegible] inter [illegible] crevit , inter [illegible] , ſic per eandem de Invidia & Hæreſi [illegible] ſemper triumphabit.

Vita & mors beata Illuſtriſſimi Domini Petri Talboti , Archiepiſcopi Dublinenſis in Hibernia , in Cuſtodia Dublini nuper obita

P*Etrus Talbotus , familia fuit illuſtri in vita exortus, [illegible] in progreſſu , illuſtriſſimus in exitu. Originem [illegible] ex nobiliſſima ſtirpe [illegible] ſumit in Anglia , poſtea in Hiberniam propagata , ubi illius majores in Equeſtri ordine variis muneribus claruerunt , & quod clariſſimum eſt , in Religione Catholica ſemper conſtantes extiterunt. Adoleſcens [illegible] ac virtutis deſiderio impulſus in Luſitaniam [illegible] , ubi litteris operam dedit [illegible] ; [illegible] conſtantia [illegible] , Philoſophia ac Theologia [illegible] præſidio [illegible] eſt ſub diſciplina Societatis [illegible] , Romæ , ubi & ſacris Ordinibus initiatus fuit. [illegible] verſus in [illegible] , & paulo poſt progreſſus in [illegible] , [illegible] cum Rege reſidenti [illegible] , & [illegible] extitit. Non multo poſt tam [illegible] , quam Religionem [illegible] in Angliam perrexit ; ubi demum inter Reginæ [illegible] rios cooptatus , munus illud [illegible] cum laude & integritate exercuit. Poſt aliquot annos in Hiberniam commigrans res Catholicæ in conditione privata operam navabat. Sed illius [illegible] , ac doctrina ſingularis non potuit diu ſub modio latere , [illegible] ſcriptis pro re Catholica in lucem editis reddita eſt [illegible] illuſtrior. Replevit viri fama jam pridem Angliam , colluſtravit Hiberniam , in exteris quoque Regionibus [illegible] , ac [illegible] ad Romanam etiam Aulam ejus ſplendor emanavit. Hinc Sede illâ vacante [illegible] viri [illegible] , a Summo Pontifice Clemente IX. Archi-Epiſcopus Dublinenſis creatus fuit , & Gandavi in Belgio conſecratus.*

Inter [illegible] procellas Gregem ſibi commiſſum [illegible] vigilantia curavit , ut [illegible] . Sed [illegible] , [illegible] Paſtorem [illegible] . [illegible] , ut [illegible] ſe [illegible] , [illegible] Gregi [illegible]

bat

[illegible]

EPILOGUS.

VObis quos recenſui univerſis, Apoſtolici Pugiles, [illegible]

[illegible]

Cliens Humillimus

RICHARDUS ARCHDEKIN,

Soc. JESU [illegible] *Hiberniæ* [illegible]